Regeringens proposition 1999/2000:61

Internationell rättslig hjälp i brottmål

Prop. 1999/2000:61

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 9 mars 2000

Göran Persson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om internationell rättslig hjälp i brottmål. I lagen regleras åklagares och domstolars samarbete över gränserna i brottsutredningar och brottmålsrättegångar. Det internationella polis- och tullsamarbetet omfattas inte.

I lagen samlas de nuvarande reglerna om rättslig hjälp i brottmål. Dessa regler är idag uppsplittrade i fyra lagar och flera andra författningar och avser förhör under förundersökning, bevisupptagning vid domstol, husrannsakan, beslag och kvarstad och överförande av frihetsberövade till annan stat för förhör. Genom den nya lagen kan Sverige bistå med ytterligare åtgärder nämligen telefonförhör, förhör genom videokonferens, hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning samt andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken utöver husrannsakan. Möjligheterna att föra över frihetsberövade personer till och från Sverige utvidgas till att omfatta fler situationer. I lagen införs en bestämmelse som klargör att banksekretess inte utgör hinder för rättslig hjälp. Lagen innehåller också regler som gör det möjligt för Sverige att dela förverkad egendom med annan stat i större utsträckning än den nuvarande lagstiftningen medger.

En ny enhetlig reglering av under vilka förutsättningar Sverige kan lämna rättslig hjälp för olika slags åtgärder införs. Regleringen knyter an till vad som gäller för att motsvarande åtgärder skall få vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. Det betyder att åtgärderna vidtas under samma förutsättningar som i en svensk förundersökning eller rättegång.

I fråga om förfarandet skall normalt samma regler tillämpas som när motsvarande åtgärder vidtas i ett svenskt förfarande. Samtidigt utvidgas möjligheterna att tillgodose den ansökande statens önskemål om att ett speciellt förfarande skall tillämpas. Om det begärda förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen skall dock ett sådant önskemål vägras.

Kommunikationen till och från Sverige i ärenden om rättslig hjälp förenklas genom att kravet på att ansökningar om rättslig hjälp skall göras via diplomatiska kanaler tas bort och genom att åklagare och domstolar i stor utsträckning tillåts skicka ansökningar och svar direkt till varandra, utan förmedling av centralmyndigheten. Ansökningar skall kunna ske genom telefax och kravet på översättningar mjukas upp. Centralmyndighetsfunktionen förs över från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet.

Det nuvarande kravet på att den gärning ansökan avser skall vara straffbar också enligt svensk rätt (s.k. dubbel straffbarhet) behålls vid tvångsmedelsanvändning, dvs. vid beslag, husrannsakan, kvarstad, hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning samt vid kroppsbesiktning, kroppsvisitation och andra liknande tvångsåtgärder t.ex. tagande av fingeravtryck. I övrigt ställs inga krav på dubbel straffbarhet. I fråga om beslag och husrannsakan gäller idag en särskild reglering i förhållande till de nordiska staterna. Denna utvidgas till att gälla i förhållande till samtliga EU-stater.

En generell regel införs om att svenska åklagare och domstolar kan ställa upp villkor t.ex. om begränsningar att utnyttja överlämnat material i samband med att den rättsliga hjälpen lämnas.

Nuvarande lagstiftning innehåller olika regler om att rättslig hjälp inte lämnas bl.a. om den aktuella gärningen är ett politiskt eller militärt brott eller redan har prövats i en svensk rättegång. Dessa regler ersätts av en enhetlig reglering som innebär att regeringen ensam beslutar om avslag på en sådan grund. Att den aktuella gärningen är preskriberad enligt svensk rätt skall inte längre utgöra en självständig grund för avslag. En uttrycklig regel tas in i lagen om att regeringen skall avslå ansökan om ett bifall till ansökan skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper (*ordre public*) eller andra väsentliga intressen.

I den utsträckning det följer av en bindande internationell överenskommelse kan rättslig hjälp lämnas enligt lagen oavsett om det förfarande som pågår i den ansökande staten är straffrättsligt, administrativt eller något annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande.

Lagstiftningen är utformad med beaktande av flera internationella instrument. Dessa är Schengenkonventionens bestämmelser om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, två konventioner mellan Sverige och Australien respektive Kanada om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, 1987 års EG-konvention om förbud mot dubbel lagföring (double jeopardy), en gemensam åtgärd antagen inom Europeiska unionen om goda rutiner vid ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, en resolution antagen inom Europeiska unionen om skydd för vittnen samt en gemensam åtgärd antagen inom Europeiska unionen om penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel och vinning av brott.

Den nya lagstiftningen innebär också att Sverige kan begränsa eller helt ta bort ett antal reservationer som Sverige gjort när det gäller 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål. Härigenom ökar också Sveriges möjligheter att få rättslig hjälp av andra stater. Det föreslås att Sverige skall ratificera avtalen med Australien och Kanada samt EG-konventionen om förbud mot dubbel lagföring.

I propositionen föreslås också ändringar som syftar till ett förbättrat samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt. Det föreslås att regeringen skall kunna besluta att villkorlig frigivning skall kunna ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken i de fall straffet har dömts ut av någon av tribunalerna och att tribunalerna skall ha möjlighet att undersöka hur de som avtjänar sådana straff behandlas här.

Dessutom föreslås en ny bestämmelse i sekretesslagen om sekretess vid en begäran om internationell rättslig hjälp m.m. Vidare klargörs att en ansökan om rättslig hjälp inte får vägras med hänsyn till banksekretess. Slutligen föreslås ändringar i rättegångsbalken, brottsbalken och delgivningslagen.

Den nya lagen föranleder följdändringar i ett antal författningar. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2000.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 8

2 Lagtext 9
2.1 Förslag till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål ...9
2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken 23
2.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken 25
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol 29
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol 31
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott....32
2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m....33
2.8 Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428)34
2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom....35
2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag 36
2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt....37
2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.....38
2.13 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) ...39
2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt 42

3 Ärendet och dess beredning....45

4 Nuvarande ordning 46
4.1 Internationella åtaganden om rättsligt samarbete i brottmål 46
4.2 Den svenska regleringen av internationellt rättsligt samarbete i brottmål 47

5 Reformbehovet....49
5.1 Allmänt....49
5.2 Svenska förbehåll och förklaringar till 1959 års rättshjälpskonvention....49
5.3 Schengenkonventionen....50
5.4 Det rättsliga samarbetet inom EU 54
5.4.1 Handlingsplanen för bekämpande av den organiserade brottsligheten 54
5.4.2 Utkast till EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål 55
5.4.3 Resolution om skydd för vittnen 55

5.4.4 Gemensam åtgärd om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk 56
5.4.5 Gemensam åtgärd om goda rutiner vid ömsesidig rättslig hjälp i brottmål 57
5.4.6 Gemensam åtgärd om penningtvätt och förverkande 58
5.5 Nordiskt straffrättsligt samarbete 60
5.6 Pågående arbete inom Europarådet och FN m.m. 60
5.7 Bilaterala avtal 61
5.7.1 Avtalet med Australien om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål 61
5.7.2 Avtalet med Kanada om ömsesidig rättslig hjälp 66

6 En ny lagstiftning 70
6.1 En sammanhållen lagstiftning om internationellt rättsligt samarbete i brottmål 70
6.2 Administrativa förfaranden m.m. 74
6.3 Vilka åtgärder som omfattas av lagens tillämpningsområde 79
6.4 Rättslig hjälp i brottmål utomlands 82

7 Lagens närmare innehåll 83
7.1 Kommunikationsvägar 83
7.1.1 Direktkommunikation mellan rättsliga myndigheter 83
7.1.2 Behörig åklagare och domstol 89
7.2 Centralmyndighet för det rättsliga samarbetet 90
7.3 Ansökans innehåll 93
7.4 Generell hänvisning till rättegångsbalken och krav på att motsvarande åtgärd kan genomföras i ett svenskt förfarande 97
7.5 Förfarandet 98
7.6 Krav på dubbel straffbarhet 104
7.7 Förhör i samband med förundersökning i brottmål 109
7.8 Bevisupptagning vid domstol 110
7.9 Telefonförhör 113
7.10 Förhör genom videokonferens 116
7.11 Husrannsakan, beslag, kvarstad 120
7.12 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning 124
7.13 Överförande av frihetsberövade för förhör m.m. 126
7.13.1 Möjligheterna att överföra en frihetsberövad person till eller från Sverige utvidgas 126
7.13.2 Krav på samtycke och dubbel straffbarhet samt övriga krav vid överförande 128
7.13.3 Beslutande myndigheter 132
7.14 Avslag på ansökan 133
7.14.1 Avslagsgrunder och prövningen av dessa 133
7.14.2 ”Ordre public” och liknande hinder 136
7.14.3 Politiska brott 138

7.14.4 Militära brott 141
7.14.5 Res judicata och lis pendens....142
7.14.6 Preskription 143
7.15 Villkor om begränsningar i rätten att använda bevismaterial m.m. 144
7.16 Immunitet m.m. 149
7.17 Överklagande....150
7.18 Återkrav av kostnader 151

8 Delning av förverkad egendom med annan stat....153

9 Delgivning 156

10 Sekretessfrågor....161
10.1 Sekretess i ärenden om internationell rättslig hjälp m.m.161
10.2 Banksekretess 169

11 Ratificering av avtalen med Australien och Kanada om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål....171

12 Lagen om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna173

13 Utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige....176
13.1 Schengenkonventionen....176
13.2 Konventionen mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring (double jeopardy)....178

14 Ändringar av svenska förbehåll till vissa konventioner m.m. 179
14.1 1959 års rättshjälpskonvention....179
14.2 Övriga konventioner....183

15 Ikraftträdande....184

16 Ekonomiska konsekvenser....186

17 Författningskommentar....187
17.1 Förslaget till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål 187
17.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken....205
17.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken 205
17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol 206
17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol....207
17.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott....207
17.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m....207
17.8 Förslaget till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428) 207
17.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom....207

17.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag 208
17.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt 208
17.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet 208
17.13 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) 209
17.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt 210

Bilaga 1 Promemorians lagförslag 212

Bilaga 2 Utdrag ur Schengenkonventionen 249

Bilaga 3 Avtal mellan Sverige och Kanada 255

Bilaga 4 Avtal mellan Sverige och Australien 273

Bilaga 5 Rådets resolution om skydd för vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade brottsligheten 294

Bilaga 6 Gemensam åtgärd om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål 296

Bilaga 7 Lagförslaget om sekretess vid ärenden om internationell rättslig hjälp i betänkandet Ekonomisk brottslighet och sekretess (SOU 1999:53) 301

Bilaga 8 Förteckning över remissinstanser 302

Bilaga 9 Konvention mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring 303

Bilaga 10 Lagrådsremissens lagförslag 309

Bilaga 11 Lagrådets yttrande 351

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 mars 2000 369

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

dels godkänner

1. avtalet den 18 december 1998 mellan Australien och Sverige om inbördes rättshjälp i brottmål,
2. avtalet den 15 februari 2000 mellan Sveriges regering och Kanadas regering om inbördes rättshjälp i brottmål,
3. konventionen mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring,

dels antar regeringens förslag till

4. lag om internationell rättslig hjälp i brottmål,
5. lag om ändring i brottsbalken,
6. lag om ändring i rättegångsbalken,
7. lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol,
8. lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol,
9. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott,
10. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
11. lag om ändring i delgivningslagen (1970:428),
12. lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,
13. lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag,
14. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
15. lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
16. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
17. lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige och utomlands.

I detta kapitel finns bestämmelser om lagens tillämpningsområde.

I 2 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige. I 3 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands.

I 4 kap. finns särskilda bestämmelser om olika former av rättslig hjälp.

I 5 kap. finns bestämmelser om villkor om användningsbegränsningar, immunitet, sekretess, delning av förverkad egendom mellan stater, återkrav av kostnader samt tillämpningsföreskrifter och tillkännagivanden.

Tillämpningsområde

2 § Rättslig hjälp enligt denna lag omfattar följande åtgärder:

1. förhör i samband med förundersökning i brottmål,
2. bevisupptagning vid domstol,
3. telefonförhör,
4. förhör genom videokonferens,
5. kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,
6. hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning,
7. hemlig kameraövervakning, och
8. överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

Lagen hindrar inte att hjälp lämnas med annan åtgärd än sådan som anges i första stycket om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.

I fråga om utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.

3 § Om en annan stat ansöker om rättslig hjälp i Sverige med en åtgärd i ett rättsligt förfarande som gäller utredning om eller lagföring för brott av en fysisk eller juridisk person skall den begärda hjälpen lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

4 § Rättslig hjälp i Sverige lämnas av åklagare eller domstol, om inte annat anges i denna lag.

5 § Rättslig hjälp enligt 2 § skall även lämnas

1. i ärenden som i den ansökande staten eller i Sverige handläggs i ett administrativt förfarande eller i ett annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande,
2. i ärenden som avser skadestånd för felaktiga frihetsberövanden, åtal eller domslut, eller
3. i ärenden som handläggs gemensamt med brottmål.

Första stycket 1 gäller endast i den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

6 § Rättslig hjälp enligt 2 § skall även lämnas i ärenden som gäller nåd, uppskov med utdömande eller verkställighet av straff, villkorlig frigivning eller avbrott i verkställighet av straff samt i liknande ärenden.

7 § I denna lag finns vissa bestämmelser om att en svensk åklagare får ansöka om rättslig hjälp utomlands. Lagen hindrar inte att en svensk åklagare även annars ansöker om rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter det.

En svensk domstol får endast ansöka om rättslig hjälp utomlands enligt bestämmelserna i denna lag.

2 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige

Allmänna förutsättningar

1 § Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–7 skall lämnas under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång enligt rättegångsbalken eller annan lag eller författning och enligt de särskilda bestämmelserna i denna lag.

Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 lämnas enligt de särskilda bestämmelserna i denna lag.

I 5 kap. 2 § finns bestämmelser om att den rättsliga hjälpen får förenas med villkor i vissa fall.

2 § Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–4 och 8 får lämnas även om den gärning som ansökan avser inte motsvarar ett brott enligt svensk lag. Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 5–7 får endast lämnas om den gärning som ansökan avser motsvarar ett brott enligt svensk lag (*dubbel straffbarhet*), om inte annat följer av 4 kap. 20 § beträffande husrannsakan och beslag.

Ansökan

3 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag får göras av utländsk åklagare, undersökningsdomare, annan domare eller domstol eller av någon annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra en sådan ansökan.

4 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag bör innehålla

– uppgift om den utländska domstol eller myndighet som handlägger ärendet,

– en beskrivning av det rättsliga förfarande som pågår,

– uppgift om den aktuella gärningen med tid och plats för denna, samt de bestämmelser som är tillämpliga i den ansökande staten,

– uppgift om vilken åtgärd som begärs och, i förekommande fall, i vilken egenskap en person skall höras,

– namn på och adress till de personer som är aktuella i ärendet.

I 4 kap. 8, 11, 14 och 29 §§ finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan ytterligare skall innehålla vid vissa slag av åtgärder.

Om ärendet är brådskande eller om verkställighet önskas inom viss tidsfrist skall detta samt skälen härför anges.

En ansökan om rättslig hjälp skall göras skriftligen genom post, bud eller telefax. Den får även, efter överenskommelse i det enskilda fallet, översändas annat sätt.

5 § En ansökan om rättslig hjälp och bifogade handlingar skall vara skrivna på svenska, danska eller norska eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk, om inte den instans som enligt denna lag handlägger ansökan medger annat i det enskilda fallet.

6 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag skall ges in till Justitiedepartementet, som lämnar ansökan till Riksåklagaren eller till behörig domstol om inte ansökan skall prövas av regeringen. Justitiedepartementet kan efter samråd med Riksåklagaren lämna ansökan direkt till behörig åklagare.

En ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island får göras direkt hos behörig åklagare eller domstol. Detsamma gäller om det i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige har avtalats om att ansökan får skickas direkt.

Behörighet och överlämnande till annan åklagare eller tingsrätt

7 § En ansökan som enligt denna lag handläggs av domstol skall handläggas av den tingsrätt inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas om inte annat föreskrivs i denna lag.

En ansökan som enligt denna lag handläggs av åklagare skall handläggas av den åklagare inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas eller den åklagare som Riksåklagaren bestämmer.

En åklagare som är behörig att vidta en av flera begärda åtgärder får också, om det är lämpligt, vidta andra begärda åtgärder som en annan åklagare är behörig att vidta.

Är åklagaren eller tingsrätten inte behörig att handlägga ansökan skall denna överlämnas till behörig åklagare eller tingsrätt. Efter samråd får ansökan överlämnas också i annat fall om det är lämpligt.

Underrättelser

8 § Har det begärts av den utländska myndigheten, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet bekräfta att ansökan tagits emot, om inte den begärda åtgärden kan vidtas genast.

Kan en begärd åtgärd inte vidtas inom den tidsfrist som angivits i ansökan och kan det antas att detta kommer att försvåra förfarandet i den ansökande staten, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet utan dröjsmål underrätta den utländska myndigheten om när den begärda åtgärden kan vidtas.

Ofullständiga ansökningar och hinder mot verkställighet

9 § Om ansökan inte innehåller de uppgifter som behövs för handläggningen, skall den ansökande staten ges tillfälle att komplettera ansökan. Om ansökan kan bifallas endast delvis eller under vissa villkor, skall den ansökande staten underrättas om de hinder som finns och ges tillfälle att yttra sig eller komplettera eller ändra ansökan.

Förfarandet

10 § Ansökningar om rättslig hjälp skall behandlas skyndsamt. Om inte annat föreskrivs i denna lag tillämpas samma förfarande som när en motsvarande åtgärd vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. Domstol kan bestämma att handläggningen helt eller delvis skall ske på ett främmande språk, om det är lämpligt.

11 § Innehåller en ansökan en begäran om ett visst förfarande, skall detta tillämpas, om inte det begärda förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

12 § Den som skall höras eller annars fullgöra något enligt denna lag har rätt att vägra, om stöd finns för det i svensk lag eller i den ansökande statens lag.

Offentlig försvarare, målsägandebiträde och stödperson

13 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som skall höras enligt denna lag, eller som annars drabbas av en begärd åtgärd, har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång.

I 4 kap. 3 § finns särskilda bestämmelser om offentlig försvarare.

Prövning av ansökan och beslut om avslag

14 § En ansökan om rättslig hjälp skall avslås om ett bifall till ansökan skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper eller andra väsentliga intressen.

En ansökan om rättslig hjälp får också avslås om

1. gärningen har karaktär av ett politiskt brott,
2. gärningen utgör ett militärt brott, om inte gärningen motsvarar även annat brott enligt svensk lag vilket inte är ett militärt brott,
3. det i Sverige har meddelats dom eller beslut om åtalsunderlåtelse beträffande gärningen, eller
4. omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas.

Andra stycket gäller inte om ett avslag skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Andra stycket 1 gäller inte ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island.

15 § Beslut om avslag på någon av de grunder som anges i 14 § fattas av regeringen. Om en åklagare eller en domstol finner att en ansökan bör avslås på någon sådan grund, skall ansökan överlämnas till regeringen. En ansökan får överlämnas dit för prövning av frågan om avslag också i andra fall.

I övrigt prövar den instans som handlägger ärendet om de förutsättningar som gäller enligt lagen är uppfyllda. Om ansökan har givits in till Justitiedepartementet och det är uppenbart att ansökan skall avslås får chefen för Justitiedepartementet, i stället för att vidarebefordra ansökan enligt 6 §, direkt besluta om avslag på ansökan.

16 § Ett beslut att avslå en ansökan skall innehålla de skäl som bestämt utgången.

Återredovisning

17 § När handläggningen av ärendet har avslutats, skall det redovisas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den ansökande staten. Har ansökan skickats direkt enligt 6 § andra stycket, skall ärendet i stället redovisas direkt till den ansökande myndigheten.

3 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands

1 § Bestämmelserna i 2 kap. 4 § första och tredje styckena skall tillämpas vid ansökan om rättslig hjälp utomlands, om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller av krav från den mottagande staten.

I 4 kap. 9, 10 och 13 §§ finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan om telefonförhör och förhör genom videokonferens skall innehålla.

2 § En ansökan från svensk åklagare eller domstol om att en åtgärd som avses i denna lag skall vidtas utomlands skall skickas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den utländska staten.

En ansökan om rättslig hjälp i Danmark, Finland, Island eller Norge skickas direkt till behörig myndighet. Ansökan får också skickas direkt till behörig myndighet i en annan stat om detta har avtalats i en inter-

nationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den staten annars tillåter det.

3 § I 5 kap. 1 § finns bestämmelser om vad som gäller när rättslig hjälp som lämnas till Sverige är förenad med villkor.

4 kap. Särskilda bestämmelser om olika former av rättslig hjälp

Förhör i samband med förundersökning i brottmål

1 § En ansökan om förhör i Sverige enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål handläggs av åklagare.

Företrädare för den ansökande myndigheten får delta vid förhöret och får med åklagarens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

Bevisupptagning vid domstol

Bevisupptagning vid svensk domstol

2 § En ansökan om bevisupptagning vid svensk domstol genom förhör, skriftlig handling eller syn handläggs av tingsrätt.

Ärendet skall anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Den som är part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om parten skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen.

3 § Vid bevisupptagning får offentlig försvarare enligt 21 kap. rättegångsbalken förordnas för den misstänkte eller tilltalade även i annat fall än som avses i 2 kap. 13 §, om det finns särskilda skäl.

4 § Domare vid den utländska domstolen eller företrädare för den myndighet som begärt bevisupptagningen får delta vid denna och får med rättens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

5 § Om den ansökande staten har framställt önskemål om det får svensk åklagare delta vid bevisupptagningen för att bevaka den ansökande statens intressen.

Bevisupptagning vid utländsk domstol

6 § I ett mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

7 § Om åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol och den utländska staten kräver att

ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får en tingsrätt på begäran av åklagare besluta att sådana åtgärder skall vidtas utomlands.

Telefonförhör

Förhör med någon i Sverige

8 § En utländsk myndighet får hålla telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige och som samtycker till förhöret.

Om den utländska myndigheten behöver bistånd av en svensk åklagare eller domstol vid förhöret kan myndigheten ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör. En sådan ansökan om rättslig hjälp i rättegång handläggs av tingsrätt. En ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör under förundersökning handläggs av åklagare. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Tidpunkten för ett förhör som avses i andra stycket och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret skall beslutas efter samråd med myndigheten i den ansökande staten. Den som skall höras skall underrättas om tid och plats för förhöret. Identiteten och samtycket till telefonförhöret skall kontrolleras. Om den ansökande staten begär det skall 11 § första stycket tillämpas. I så fall skall också 12 § tillämpas.

Förhör med någon i utlandet

9 § Bestämmelserna i 46 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken om förhör vid huvudförhandling per telefon får tillämpas när den som skall höras befinner sig i en annan stat om den staten tillåter det.

Om den andra staten kräver att dess myndigheter skall hjälpa till vid förhöret, skall svensk domstol ansöka om rättslig hjälp med telefonförhöret.

Behöver en svensk domstol hjälp av utländsk myndighet med ett telefonförhör, får domstolen ansöka om rättslig hjälp med förhöret om det har avtalats om sådan hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp.

Av en ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

10 § Åklagare får hålla telefonförhör under förundersökning med en person som befinner sig i en annan stat om den staten tillåter det.

Bestämmelserna i 9 § andra–fjärde styckena gäller också i fråga om ansökan av svensk åklagare om rättslig hjälp.

Förhör genom videokonferens

Förhör med någon i Sverige

11 § En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens i rättegång med någon som befinner sig i Sverige skall handläggas av en tingsrätt som har de tekniska hjälpmedel som krävs för ett sådant förhör. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till förhör

genom videokonferens i rättegång. Vid handläggningen i tingsrätten skall ärendet anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Den som är part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om han eller hon skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen. Om det behövs får rätten besluta om biträde av tolk.

En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökning skall handläggas av åklagare.

12 § Ett vittne eller en sakkunnig, som skall höras vid en videokonferens enligt 11 §, får åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under förhöret.

Om den som skall höras begär det eller om det annars finns anledning får tingsrätten utse en person att biträda den som skall höras enligt första stycket. I fråga om biträdet tillämpas 26, 27, 29, 43 och 47 §§ rättshjälpslagen (1996:1619). I övrigt tillämpas rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde.

Förhör med någon i utlandet

13 § I ett mål eller ärende vid svensk domstol får domstolen, under förutsättning att videokonferens i rättegång är tillåten enligt svensk rätt, ansöka om rättslig hjälp med förhör vid utländsk myndighet genom videokonferens med en person som befinner sig i en annan stat om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till förhör genom videokonferens.

Åklagare får ansöka om rättslig hjälp vid utländsk myndighet med förhör genom videokonferens under förundersökning med en person som befinner sig i en annan stat om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp.

Kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken

Ansökan och förfarande

14 § Till en ansökan om kvarstad eller beslag i Sverige skall, om dom har meddelats i den ansökande staten, en kopia av domen fogas. En ansökan om kvarstad som avses i 23 § bör i förekommande fall innehålla uppgift om när åtal skall väckas eller dom kan meddelas i den ansökande staten.

15 § En ansökan om kvarstad i Sverige handläggs av åklagare. Denne skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall överlämna ärendet till rätten för beslut.

16 § En ansökan om beslag i Sverige, eller om husrannsakan här för att söka efter egendom som är underkastad beslag, handläggs av åklagare.

Verkställda beslag skall skyndsamt anmälas hos rätten för prövning. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Vid förhandlingen tillämpas bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

17 § Företrädare för den myndighet som begärt åtgärden får delta vid förhandling rörande kvarstad och beslag och får med rättens samtycke ställa frågor till den som drabbats av åtgärden.

18 § En ansökan om att andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken än som avses i 16 § skall vidtas i Sverige handläggs av åklagare.

Beslag och överlämnande av egendom till annan stat

19 § Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas

– ha betydelse för utredning om gärningen,
– vara frånhänd någon genom brott, eller
– vara förverkad på grund av brott, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

20 § Även om den gärning som ansökan avser inte motsvarar ett brott enligt svensk lag, får husrannsakan enligt 16 § göras och egendomen tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om ansökan har gjorts av en stat som är medlem i Europeiska unionen eller av Norge eller Island och det för gärningen kan dömas till fängelse i den ansökande staten.

I ett sådant ärende om rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § första stycket 1 får husrannsakan göras samt egendom tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om den gärning ansökan avser motsvarar ett brott för vilket enligt svensk lag eller enligt den ansökande statens lag är föreskrivet fängelse i sex månader eller mer. Vad som sagts nu gäller inte om första stycket är tillämpligt.

21 § Rätten skall pröva om beslaget är lagligen grundat och om egendomen skall överlämnas till den ansökande staten.

22 § Beslut att överlämna beslagtagen egendom till en annan stat verkställs av åklagaren.

Beslag och kvarstad för att säkerställa verkställighet i Sverige av utländska förverkandebeslut

23 § Om förverkande som beslutas i en annan stat kan verkställas här och det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras, får

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott tas i beslag, eller

2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkat.

24 § När rätten beslutar om kvarstad eller fastställer ett verkställt beslag, skall rätten bestämma hur länge åtgärden längst får bestå. Den bestämda tiden får förlängas om det finns anledning till det.

Om det inte längre finns skäl för kvarstad eller beslag, skall rätten häva åtgärden. Innan kvarstaden eller beslaget hävs, skall rätten ge den ansökande staten tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart att det inte behövs. I annat fall skall åtgärden bestå till dess att ansökan om verkställighet prövas.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning av någon i Sverige

25 § En ansökan om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning av någon som befinner sig i Sverige handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd till åtgärden.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning av någon i utlandet

26 § Om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning skall äga rum av någon som befinner sig i en annan stat och den andra staten kräver att ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får tingsrätten på begäran av svensk åklagare besluta att tillåta teleavlyssningen eller teleövervakningen.

Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning av någon i Sverige

27 § En ansökan om hemlig kameraövervakning av någon som befinner sig i Sverige handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd.

Hemlig kameraövervakning av någon i utlandet

28 § Om hemlig kameraövervakning skall äga rum av någon som befinner sig i en annan stat och den andra staten kräver att ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får tingsrätten på begäran av svensk åklagare besluta att tillåta kameraövervakningen.

Överförande från eller till Sverige på begäran av en annan stat

29 § Efter ansökan av en annan stat får, för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller en rättegång där,

1. en person som är berövad friheten i Sverige föras över till den andra staten om förhöret avser annat än utredning om den frihetsberövades egen brottslighet, eller
2. en person som är berövad friheten i den andra staten föras över till Sverige.

Av ansökan enligt första stycket 1 skall det framgå hur lång tid den frihetsberövade behöver vistas i den andra staten.

30 § En ansökan om överförande prövas av regeringen. En ansökan från stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island prövas dock av åklagare.

En ansökan enligt 29 § första stycket 1 får vägras om ett överförande medför att tiden för frihetsberövandet förlängs eller om den frihetsberövades närvaro behövs i ett brottmål som handläggs här i landet.

Om en ansökan enligt 29 § första stycket 1 bifalls, skall det framgå av beslutet när den frihetsberövade senast skall återföras till Sverige, eller i förekommande fall, försättas på fri fot.

Överförande från eller till Sverige på begäran av svensk åklagare eller domstol

31 § En svensk åklagare eller domstol får, för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller en rättegång här i landet, begära att

1. en person som är berövad friheten i Sverige förs över till annan stat, eller
2. en person som är berövad friheten i en annan stat förs över till Sverige.

Yttranden

32 § Innan en ansökan om att en frihetsberövad person skall föras över till annan stat prövas, skall yttrande inhämtas från den myndighet som ansvarar för verkställigheten av frihetsberövandet om det inte är uppenbart att det inte behövs. Detsamma gäller innan en sådan ansökan görs av en svensk domstol eller åklagare.

Transport genom Sverige

33 § Chefen för Justitiedepartementet kan meddela tillstånd till transport genom Sverige av en frihetsberövad person som skall föras över från en stat till en annan stat för förhör eller konfrontation.

34 § En person som förs över till Sverige skall tas i förvar av polismyndighet.

Har tillstånd meddelats enligt 33 § får polismyndighet vid behov ta den som överförs i förvar.

5 kap. Övriga bestämmelser

Villkor om användningsbegränsningar m.m.

1 § Har en svensk myndighet i ett ärende om rättslig hjälp fått uppgifter eller bevisning från en annan stat enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige och som innehåller villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna eller bevisningen vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott, skall svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

2 § Rättslig hjälp som lämnas enligt denna lag får i enskilda fall förenas med villkor som är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller som är nödvändiga från allmän synpunkt.

Villkor som avses i första stycket får inte ställas upp om de strider mot en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

3 § Den åklagare eller domstol som lämnat rättslig hjälp till en annan stat och därvid ställt villkor enligt 2 § får på begäran av en myndighet i den andra staten medge undantag från villkoret. Detsamma gäller i fråga om villkor som följer direkt av bestämmelser i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

4 § Bestämmelserna i 1–3 §§ gäller också i fråga om överenskommelser med mellanfolkliga organisationer.

Immunitet

5 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får den, som efter kallelse i enlighet med överenskommelsen har rest in i Sverige för att höras eller på annat sätt medverka vid utredning av brott

1. inte lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan i Sverige och som, när det gäller en misstänkt eller tilltalad, inte är avsedd med framställningen eller kallelsen, eller
2. inte utan eget samtycke åläggas att medverka vid annan utredning än ansökan avser.

Första stycket gäller även i administrativa och andra förfaranden som avses i 1 kap. 5 och 6 §§.

6 § Om någon som avses i 5 § stannar kvar i Sverige mer än femton dagar från det att besked erhållits från den myndighet som har kallat personen om att närvaro inte längre krävs, upphör immuniteten. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

7 § Innehåller överenskommelsen bestämmelse om att immuniteten skall ha mindre omfattning än som följer av 5 och 6 §§, gäller i stället den bestämmelsen.

8 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige gäller bestämmelserna om immunitet i 5–7 §§ även en frihetsberövad som har förts över till Sverige enligt 4 kap. 29 eller 31 §.

Sekretess

9 § För utlämnande av uppgifter i ärenden om rättslig hjälp gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100).

Undantag från banksekretess

10 § Den som har tystnadsplikt enligt 1 kap. 10 § första stycket bankrörelselagen (1987:617), 1 kap. 8 § första stycket lagen (1991:981) om värdepappersrörelse eller 1 kap. 5 § lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet får trots det lämna uppgifter i ärenden om rättslig hjälp med förhör i samband med förundersökning eller med husrannsakan eller beslag.

Delning av förverkad egendom mellan stater

11 § Regeringen får besluta att egendom eller dess värde som förverkats genom ett svenskt avgörande som vunnit laga kraft helt eller delvis skall överlämnas till en annan stat som under förundersökning eller rättegång har lämnat Sverige sådan rättslig hjälp som avses i denna lag eller som på annat sätt har lämnat information eller bistånd som har haft betydelse för utredningen om brottet.

I 36 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom finns bestämmelser om överlämnande till annan stat av egendom som förverkats genom ett utländskt avgörande.

Återkrav av kostnader

12 § Regeringen meddelar föreskrifter om att vissa kostnader för åtgärder som vidtagits enligt denna lag kan återkrävas av den ansökande staten.

13 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag och tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

Genom lagen upphävs lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.

2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 a § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
5 a §[1]	
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,	
1. om han har frikänts från ansvar,	
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,	
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller	
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.	
Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföringen.	
Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en främmande stat och om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.	
De överenskommelser som avses i första stycket är	
1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,	
2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,	
3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,	
4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, *och*	4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen	5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen

[1] Senaste lydelse 1999:197.

omfattas av överenskommelsen.	omfattas av överenskommelsen,	
	6. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985, och	
	7. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring.	
Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5.	Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5 *eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7.*	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

2.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 1 §, 9 kap. 7 §, 31 kap. 4 §, 33 kap. 9 §, 36 kap. 23 § och 40 kap. 16 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
1 §[1]	
Förhandling vid domstol skall vara offentlig.	
Kan det antagas att vid förhandling kommer att förebringas uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen (1980:100) må rätten, om det bedömes vara av synnerlig vikt att uppgiften ej röjes, förordna att förhandlingen i vad den angår uppgiften skall hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall må förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 7 kap. 22 §, 8 kap. 17 § eller 9 kap. 15 eller 16 § sekretesslagen eller, i vad avser domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 5 kap. 1 § eller 9 kap. 17 § samma lag. Förhandling skall alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 9 kap. 3 § andra stycket samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjes vid förhandlingen.	Kan det antagas att vid förhandling kommer att förebringas uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen (1980:100) må rätten, om det bedömes vara av synnerlig vikt att uppgiften ej röjes, förordna att förhandlingen i vad den angår uppgiften skall hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall må förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 7 kap. 22 §, 8 kap. 17 § eller 9 kap. 15 eller 16 § sekretesslagen eller, i vad avser domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 5 kap. 1 *eller 7* § eller 9 kap. 17 § samma lag. Förhandling skall alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 9 kap. 3 § andra stycket samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjes vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är eljest för särskilt fall föreskrivet, att förhandling må hållas inom stängda dörrar, vare det gällande.

[1] Senaste lydelse 1991:1549.

9 kap.

7 §[2]

Rätten får, om en part eller någon annan bör komma tillstädes eller infinna sig personligen vid en förhandling, förelägga vite. Om någon särskild föreskrift om föreläggande har meddelats, skall den gälla.

Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som vistas utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande.

Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som vistas utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. *Om något vite inte har satts ut, får den förelagde inte åläggas något ansvar för de kostnader som kan ha uppstått till följd av att föreläggandet inte följts.* Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande.

31 kap.

4 §[3]

Om den tilltalade i ett mål, där åklagaren för talan, genom att utebli från rätten eller inte följa ett föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påståenden eller invändningar, som han insett eller bort inse sakna fog, eller på annat sätt genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten, är han skyldig att ersätta sådana kostnader oavsett hur ansvaret för rättegångskostnaderna i övrigt skall fördelas.

Om målsäganden eller en offentlig försvarare genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten eller den tilltalade, är han skyldig att ersätta dessa kostnader.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut.

33 kap.

9 §[4]

Rätten får vid behov låta översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten.

Rätten är skyldig att översätta en handling i brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen skall sändas till någon som

[2] Senaste lydelse 1984:131.
[3] Senaste lydelse 1990:443.
[4] Senaste lydelse 1987:747.

vistas i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen skall översättas till språket i den andra staten eller om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som biträtt med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och *andra* styckena skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Första och *tredje* styckena skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

36 kap.

23 §[5]

Gör ett vittne sig skyldigt till sådan försummelse eller tredska som avses i 20 eller 21 § och vållas rättegångskostnad därav för någon av parterna, skall rätten på yrkande av parten ålägga vittnet att i skälig omfattning ersätta kostnaden. Har även en part av rätten ålagts att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgett ersättningen, har han rätt att av vittnet få ut vad vittnet ålagts att utge.

Vad som nu sagts om vittnes skyldighet att ersätta en parts kostnad skall gälla även beträffande kostnad som orsakats för staten.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut.

40 kap.

16 §[6]

Gör en sakkunnig sig skyldig till sådan försummelse eller tredska som avses i 12 eller 14 § eller uteblir en sakkunnig, som kallats till förhör, och vållas rättegångskostnad därav för någon av parterna, skall rätten på yrkande av parten ålägga den sakkunnige att i skälig omfattning ersätta kostnaden. Har även en part av rätten ålagts att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgett ersättningen, har han rätt att av den sakkunnige få ut vad denne ålagts att utge.

Vad som nu sagts om sakkunnigs skyldighet att ersätta parts kostnad skall gälla även beträffande kostnad som orsakats för staten.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut.

[5] Senaste lydelse 1987:747.
[6] Senaste lydelse 1987:747.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det skall vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom *Utrikesdepartementet* till den svenska domstolen, skall den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag. *Vad som nu har sagts skall inte tillämpas, om det är fråga om ansvar för en gärning som inte motsvarar brott enligt svensk lag. I mål om ansvar för brottslig gärning får inte heller en part höras under ed eller sanningsförsäkran.*	Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det skall vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom *Justitiedepartementet* till den svenska domstolen, skall den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag.
Avser en framställning enligt första stycket fråga om ansvar för en gärning, som har karaktär av politiskt brott, skall denna lag tillämpas endast om framställningen har gjorts av en domstol i en stat som har tillträtt den europeiska konventionen den 27 januari 1977 om bekämpande av terrorism och gärningen utgör brott som avses i denna konvention.	
Lika med utländsk domstol anses i denna lag *utländsk undersökningsdomare och åklagare samt* det europeiska patentverket och annan som enligt en inter-	Lika med utländsk domstol anses i denna lag det europeiska patentverket och annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får

[1] Senaste lydelse 1995:1227.

nationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

göra sådan framställning.

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål är tillämplig.

4 §[2]

Möter ej för äskad åtgärd laga hinder, utsätte rätten dag för ärendets företagande.

Avser mål däri åtgärd äskats ansvar för brottslig gärning, give rätten i god tid den utländska domstolen underrättelse vilken dag ärendet skall förekomma. Sådan underrättelse skall ock eljest lämnas, om den utländska domstolen framställt begäran därom. Har åtgärden *äskats* av det europeiska patentverket, skall underrättelse *städse* lämnas dit.

Om det inte finns några hinder mot den begärda åtgärden skall rätten bestämma dag för bevisupptagningen.

Om den utländska domstolen begär det skall rätten i god tid underrätta den utländska domstolen om tidpunkten för bevisupptagningen. Har åtgärden *begärts* av det europeiska patentverket, skall underrättelse *alltid* lämnas dit.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[2] Senaste lydelse 1978:154.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

dels att i 3 § ordet ”utrikesdepartementet” skall bytas ut mot ”Justitiedepartementet”,

dels att 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
I mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken.	
I brottmål får bevisupptagning enligt första stycket äga rum endast om det finns synnerliga skäl.	
På begäran av åklagare får en svensk domstol besluta att åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol.	
	Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1995:1228.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1957:668) om utlämning för brott

dels att i 23 § ordet ”utrikesdepartementet” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”Justitiedepartementet” i motsvarande form,

dels att 14 och 26 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §[1]	
Framställning om utlämning skall *inges* till *utrikesdepartementet. Den skall göras på diplomatisk väg, om Sverige ej i förhållande till den främmande staten har överenskommit om att tillämpa annan ordning*.	Framställning om utlämning skall *ges in* till *Justitiedepartementet.*

Vid framställningen skall fogas avskrift av häktningsbeslut eller dom som åberopas eller, i fall som avses i 4 § andra stycket, annan utredning på vilken framställningen grundas. I den mån det ej framgår av nämnda handlingar, skall uppgift lämnas om personens nationalitet och hemvist, brottets beskaffenhet, tid och plats för brottet samt i den främmande staten tillämpliga straffbestämmelser. Signalement skall om möjligt företes.

26 §[2]	
Chefen för justitiedepartementet *äger medgiva*, att den som av främmande stat utlämnas till annan stat *må* föras genom riket, *såframt* denne *icke* är svensk medborgare och *ej* heller *eljest* synnerliga skäl *äro däremot*. Framställning *härom göres på diplomatisk väg.*	Chefen för Justitiedepartementet *får medge*, att den som av främmande stat utlämnas till annan stat *får* föras genom riket, *om* denne *inte* är svensk medborgare och *det inte* heller *annars finns* synnerliga skäl *mot det*. Framställning *om detta ges in till Justitiedepartementet.*

Sker utlämningen till Danmark, Finland, Island eller Norge må medgivas, att även svensk medborgare föres genom riket, om hinder ej skulle ha förelegat för utlämning av honom till den mottagande staten enligt 2 eller 4 § lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1979:98.
[2] Senaste lydelse 1975:292.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 a § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 a §[1]
Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen *(1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat*.	Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen *(2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1990:275.

2.8 Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428)

Härigenom föreskrivs att 5 § delgivningslagen (1970:428) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 §
Har den, med vilken delgivning skall ske, känt hemvist utom riket eller vistas han på ort utom riket, får delgivningen ske enligt lagen på den orten.	
	En kallelse av en målsägande, ett vittne, en sakkunnig eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken får inte ske vid vite om delgivning skall ske i en annan stat, såvida inte lagen (1974:752) om nordisk vittnesplikt är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

dels att i 8, 17, 20, 25 a, 28, 30, 32 och 40 §§ ordet ”utrikesdepartementet” skall bytas ut mot ”Justitiedepartementet”,

dels att 18 och 36 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 §[1]	
Har framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag i en rättegång i Sverige. Beslut om beslag meddelas av Riksåklagaren eller rätten. I fråga om beslag enligt denna paragraf skall i övrigt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Bestämmelser om beslag och kvarstad finns också i lagen *(1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat.*	Har framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag i en rättegång i Sverige. Beslut om beslag meddelas av Riksåklagaren eller rätten. I fråga om beslag enligt denna paragraf skall i övrigt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Bestämmelser om beslag och kvarstad finns också i lagen *(2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål.*
36 §[2]	
*Penningbelopp eller annan e*gendom som förklarats förverkad med stöd av denna lag tillfaller staten. *Har föremål förklarats förverkat, kan* regeringen på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslut förordna, att *föremålet* skall *återlämnas* till den staten.	*E*gendom *eller dess värde* som förverkats med stöd av denna lag tillfaller staten. Regeringen *får* på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslutet förordna att *egendomen eller dess värde helt eller delvis* skall *överlämnas* till den staten.

Böter som bestämts enligt denna lag får inte förvandlas.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1990:274.
[2] Senaste lydelse 1991:300.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Bestämmelserna i 1, 4–9, 13 och 16 §§ lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden, bestämmelserna om förundersökning och tvångsmedel i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, bestämmelserna i 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken samt bestämmelserna i *1 § lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet* äger motsvarande tillämpning. Bestämmelse, vars tillämpning förutsätter att misstanke föreligger mot någon, får dock ej tillämpas. Tvångsmedel får ej användas i syfte att möjliggöra förverkande av egendom. Vad som i ovan nämnda bestämmelser i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden sägs om Riksskatteverket skall härvid i stället avse Tullverket.	Bestämmelserna i 1, 4–9, 13 och 16 §§ lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden, bestämmelserna om förundersökning och tvångsmedel i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, bestämmelserna i 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken samt bestämmelserna i *5 kap. 1 § lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål* äger motsvarande tillämpning. Bestämmelse, vars tillämpning förutsätter att misstanke föreligger mot någon, får dock ej tillämpas. Tvångsmedel får ej användas i syfte att möjliggöra förverkande av egendom. Vad som i ovan nämnda bestämmelser i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden sägs om Riksskatteverket skall härvid i stället avse Tullverket.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1999:405.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 43 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
43 §[1]	
Intagen skall inställas vid domstol eller vid nämnd som avses i 37 kap. brottsbalken, om domstolen eller nämnden begär det. Begär annan myndighet att intagen skall inställas inför denna, prövar Kriminalvårdsstyrelsen om det skall ske. I anslutning till inställelse varom nu är fråga får intagen tillfälligt placeras i allmänt häkte, om det behövs av säkerhetsskäl.	
Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som intagen vistas utanför anstalt med stöd av *2 § lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.*	Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som intagen vistas utanför anstalt med stöd av *4 kap. 29 eller 31 § lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål*.
Åtalas intagen, skall han på begäran erhålla den lättnad i verkställigheten som erfordras för utförande av hans talan i målet.	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1992:108.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att i 7 och 22 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet ordet ”utrikesdepartementet” skall bytas ut mot ”Justitiedepartementet”.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

2.13 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)[1]

dels att 1 kap. 4 § och 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 5 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
4 §[2]	
Gäller förbud enligt denna lag mot att röja uppgift, får uppgiften inte heller i övrigt utnyttjas utanför den verksamhet i vilken sekretess gäller för uppgiften.	
I insiderlagen (1990:1342) finns bestämmelser om förbud att utnyttja vissa uppgifter som är ägnade att väsentligt påverka kursen på finansiella instrument.	
Bestämmelser som begränsar möjligheten att utnyttja vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i *lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet*, lagen (2000:000) om internationellt polisiärt samarbete samt lagen (2000:000) om Schengens informationssystem.	Bestämmelser som begränsar möjligheten att utnyttja vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i *lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål*, lagen (2000:000) om internationellt polisiärt samarbete samt lagen (2000:000) om Schengens informationssystem.
	5 kap.
	7 §
	Sekretess gäller i verksamhet som avser rättslig hjälp på begäran av annan stat för uppgift som hänför sig till
	1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
	2. angelägenhet som angår tvångsmedel,
	om det kan antas att den rättsliga hjälpen begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

[1] Lagen omtryckt 1992:1474.

[2] Lydelse enligt prop. 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen.

Motsvarande sekretess gäller hos polismyndighet och åklagarmyndighet samt hos Rikspolisstyrelsen, Tullverket och Kustbevakningen, för uppgift i en angelägenhet som avses i 3 § 1 och 6 lagen (2000:000) om Schengens informationssystem. Utan hinder av sekretessen enligt detta stycke får uppgift lämnas ut enligt vad som föreskrivs i polisdatalagen (1998:622) och lagen om Schengens informationssystem.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Nuvarande lydelse

16 kap.

1 §[3]

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

– –

3. denna lag enligt

– –

5 kap. 2 – 4 §§

7 kap. 1 § — såvitt avser uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande eller beslut om vård utan samtycke

– –

Föreslagen lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8

[3] Senaste lydelse 1999:989.

samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

– –

3. denna lag enligt

– –

5 kap. 2 – 4§§

5 kap. 7 §	*såvitt avser uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig tele-avlyssning och hemlig tele-övervakning eller hemlig kamera-övervakning på grund av beslut av domstol eller åklagare*
7 kap. 1 §	såvitt avser uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande eller beslut om vård utan samtycke

– –

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

dels att 11 och 12 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 12 § skall utgå.

dels att i 2 § ordet ”Utrikesdepartementet” skall bytas ut mot ”Justitiedepartementet”,

dels att nuvarande 12 a § skall betecknas 11 §,

dels att rubriken närmast före 12 a § skall sättas närmast före nya 11 §,

dels att 9 §, 10 §, nya 11 § och 14 § samt rubriken närmast före 9 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 9 a och 12 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Beslag	*Rättslig hjälp*
	9 §
I fråga om beslag gäller bestämmelserna i 1 och 2 §§, 6 § första meningen samt 7 § lagen (1975:295) om användningen av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat. Sedan utredningen avslutas skall Riksåklagaren överlämna ärendet tillsammans med sitt yttrande till regeringen. I beslag tagen egendom överlämnas till tribunalen efter beslut av regeringen.	*Om inte annat framgår av denna lag lämnas rättslig hjälp på begäran av tribunalerna enligt bestämmelserna i lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål.*
Har beslag verkställts, får den som drabbats av åtgärden begära att rätten prövar beslaget. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Om förhandlingen gäller bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.	
	9 a §
	Följande bestämmelser i lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål skall inte tillämpas,
	– 2 kap. 2 § om dubbel straff-

barhet,

– 2 kap. 14 § om vissa grunder för avslag,

– 2 kap. 15 § om prövning av ansökan och beslut om avslag, och

– 4 kap. 15, 16 och 21 §§ om rättens prövning av kvarstad eller beslag.

Rättslig hjälp som avses i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål får lämnas även om den gärning ansökan avser inte motsvarar brott enligt svensk lag. Om den åklagare eller domstol som handlägger ansökan finner att de förutsättningar eller villkor som enligt 2 kap. 1 § nämnda lag i övrigt gäller beträffande den begärda åtgärden inte är uppfyllda skall ärendet överlämnas till regeringen som beslutar om ansökan skall avslås.

10 §

I fråga om bevisupptagning gäller bestämmelserna i 1 § första stycket första meningen, 2 §, 3 § första och andra styckena samt 4–10 och 12 §§ lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol.

Sedan handläggningen av ett ärende om beslag avslutats skall Riksåklagaren överlämna ärendet till regeringen. I beslag tagen egendom överlämnas till tribunalen efter beslut av regeringen.

Har beslag verkställts, får den som drabbats av åtgärden begära att rätten prövar beslaget. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Om förhandlingen gäller bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

12 a § [1]

11 §

Har en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i eller på annat sätt stark anknytning till Sverige av tribunalen dömts till fängelse, kan regeringen besluta att straffet får verkställas i Sverige. Regeringen får i varje enskilt beslut meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten här.

Vid verkställigheten tillämpas 25 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Verkställigheten skall

[1] Senaste lydelse 1995:1306.

upphöra, om tribunalen upplyser att den har beviljat den dömde nåd eller meddelat något annat avgörande som innebär att den utdömda påföljden inte längre får verkställas.

Frågor om villkorlig frigivning prövas av regeringen sedan tribunalen beretts tillfälle att yttra sig. Regeringen får i dessa fall besluta att villkorlig frigivning skall ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken.

I fråga om transport genom Sverige av en person som berövats friheten enligt ett avgörande av tribunalen tillämpas 40 § lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

12 §

Företrädare för tribunalen eller den tribunalen utser för att undersöka behandlingen av den som avtjänar straff utdömt av tribunalen, har rätt att besöka den plats där personen är placerad. Den som ansvarar för någon som avtjänar ett sådant straff, skall lämna den som genomför undersökningen det biträde som denne behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter.

14 §

Om tribunalen begär att en åtgärd skall vidtas beträffande den som misstänks eller har åtalats eller dömts för brott, skall denne, om han begär det, biträdas av en offentlig försvarare. I fråga om sådan gäller rättegångsbalkens bestämmelser.

Vidtas en åtgärd enligt 10 eller 11 § beträffande en målsägande skall ett särskilt biträde för denne (målsägandebiträde) förordnas, om det kan antas att målsäganden har behov av sådant biträde vid förhöret eller bevisupptagningen. I övrigt tillämpas bestämmelserna i 3 § första meningen, 4 och 5 §§ samt 7 § första meningen lagen (1988:609) om målsägandebiträde.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

3 Ärendet och dess beredning

I promemorian Ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (Ds 1999:56) föreslås en ny lag om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. I promemorian föreslås också ändringar i brottsbalken, rättegångsbalken, delgivningslagen (1970:428), lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt samt följdändringar i olika lagar. Regeringen behandlar i detta ärende de förslag som läggs fram i promemorian. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*.

Lagstiftningen i promemorian är utformad med beaktande av Schengenkonventionens bestämmelser om ömsesidig rättslig hjälp, *bilaga 2*, två bilaterala avtal mellan Sverige och Kanada respektive Sverige och Australien om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, *bilagorna 3 och 4*, resolutionen om skydd för vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade internationella brottsligheten (EGT C 327/5 23.11.1995), *bilaga 5*, och den gemensamma åtgärden om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål (EGT L 191, 7.7.1998, s. 19), *bilaga 6*. Vid utformningen av promemorians lagförslag beaktas även det pågående arbetet med en EU konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål.

I detta ärende tar regeringen även upp ett förslag om en ny sekretessbestämmelse som gäller ärenden om internationell rättslig hjälp i brottmål som lagts fram i Ekosekretessutredningens betänkande Ekonomisk brottslighet och sekretess (SOU 1999:53). Utredningens lagförslag i denna del är intaget i *bilaga 7*. I det sammanhanget behandlas även en fråga som uppmärksammades vid remissbehandlingen av promemorian Polissamarbete m.m. med anledning av Schengen (Ds 1999:31).

Promemorian har tillsammans med utredningens förslag i denna del remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgängliga på Justitiedepartementet (dnr Ju1999/4432).

I ärendet behandlar regeringen också frågan om ett svenskt tillträde till konventionen mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring ”double jeopardy”, *bilaga 9*. Frågan har inte remissbehandlats. Mot bakgrund av att bestämmelserna i konventionen i sak motsvarar Schengenkonventionens bestämmelser kan frågan behandlas utan remissbehandling. I ärendet behandlas också, som förutskickades i promemorian, frågan om en ratificering av de ovan nämnda avtalen med Australien respektive Kanada.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 7 februari 2000 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 10*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 11*. Lagrådet har i huvudsak godtagit förslagen men också föreslagit vissa justeringar. Regeringen har på de flesta punkter följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten. Regeringen återkommer till Lagrådets synpunkter i avsnitt 7.1.1, 7.10, 9, 10.1 och 15.

4 Nuvarande ordning

4.1 Internationella åtaganden om rättsligt samarbete i brottmål

Sverige lämnar sedan gammalt andra länder rättslig hjälp i brottmål. Den svenska lagstiftningen är av tradition utformad så att den inte kräver ömsesidighet – reciprocitet – utan rättslig hjälp kan lämnas även till stater med vilka Sverige inte har några konventionsbaserade åtaganden. En del länder kräver emellertid avtal med den andra staten för att lämna rättslig hjälp. Sådana avtal skapar också klarhet mellan länderna under vilka förutsättningar den rättsliga hjälpen lämnas. Avtalen brukar också innehålla bestämmelser som syftar till att underlätta det praktiska förfarandet.

Mellan de nordiska länderna gäller överenskommelsen den 26 april 1974 om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (prop. 1974:95, SÖ 1975:42), se cirkuläret (1995:419) om inbördes rättshjälp mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge genom delgivning och bevisupptagning. Överenskommelsen omfattar såväl tvistemål som brottmål.

Den mest betydelsefulla regleringen är i övrigt den europeiska konvention som den 20 april 1959 antogs i Strasbourg, konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål (1959 års rättshjälpskonvention, prop. 1961:48). Sverige ratificerade konventionen 1967. I samband med detta gjordes vissa förbehåll och förklaringar (SÖ 1968:15). Konventionen trädde i kraft för Sveriges del den 1 maj 1968. Sverige har därefter ändrat två av förbehållen (prop. 1975:53, SÖ 1977:88 och prop. 1991/92:46, SÖ 1992:4).

I 1959 års rättshjälpskonvention åtar sig staterna att lämna varandra rättslig hjälp i största möjliga utsträckning i mål eller ärenden som avser beivrandet av brott. Konventionen omfattar huvudsakligen bevisupptagning – förhör och överlämnande av bevismaterial eller handlingar –, husrannsakan och beslag, delgivning av rättegångshandlingar och judiciella beslut, översändande av utdrag ur kriminalregister, lagföring i annat land samt underrättelse om brottmålsdomar.

Konventionen har kompletterats med ett tilläggsprotokoll av den 17 mars 1978, som i vissa hänseenden utvidgar konventionens tillämpningsområde, bl.a. i fråga om brott mot skatte- och avgiftsförfattningar och rättslig hjälp i form av delgivning av olika handlingar m.m. på verkställighetsstadiet. Sverige har tillträtt tilläggsprotokollet (prop. 1978/79:80, SÖ 1979:12).

Frågor om straffrättsligt samarbete i brottmål behandlas även i en del andra multilaterala konventioner som Sverige har tillträtt. De flesta konventionerna är utarbetade inom Europarådet. Det gäller t.ex. den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957 (utlämningskonventionen, prop. 1958:139, SÖ 1959:65 och 1967:46), den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål (lagföringskonventionen, prop. 1975/76:3, SÖ 1976:21), den europeiska konventionen den 27 januari 1977 om bekämpande av terrorism (terrorismkonventionen, prop. 1976/77:124, SÖ:1977:12), den europeiska konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och

förverkande av vinning av brott (förverkandekonventionen, prop. 1995/96:49, SÖ 1996:19) och den europeiska konventionen den 21 mars 1983 om överförande av dömda personer (överförandekonventionen, prop 1983/84;197, SÖ 1985:1).

Bestämmelser om ömsesidig rättslig hjälp finns också i Förenta nationernas (FN) konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (narkotikabrottskonventionen, prop. 1990/91:127, SÖ 1991:41).

Även i olika konventioner som utarbetats inom Europeiska unionen finns bestämmelser om internationell rättslig hjälp bl.a. i de instrument som behandlas i den till riksdagen nyligen överlämnade propositionen EU-bedrägerier och korruption (prop. 1998/99:32 s. 34, 54 och 66 f).

Efter att under en lång följd av år inte ha ingått några bilaterala avtal utanför Norden om ömsesidig rättslig hjälp ingick Sverige under 1980–talet sådana avtal med Ungern (prop. 1985/86:8, SÖ 1986:5), Tyska Demokratiska Republiken (prop. 1986/87:96, SÖ 1987:18) och Polen (prop. 1989/90:55, SÖ 1990:9). Avtalet med f.d. Tyska Demokratiska Republiken upphörde enligt överenskommelse med Förbundsrepubliken Tyskland att gälla i samband med de två tyska staternas enande den 3 oktober 1990 (SÖ 1992:3). De former av rättslig hjälp som omfattas av avtalen med Ungern och Polen är delgivning, bevisupptagning och överförande av lagföring. Bestämmelserna överensstämmer i sak med bestämmelserna i 1959 års rättshjälpskonvention. År 1989 ingick Sverige och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland en överenskommelse om tvångsåtgärder och förverkande avseende vinning av brott (brittiska förverkandeavtalet, prop. 1989/90:82, SÖ 1992:5).

4.2 Den svenska regleringen av internationellt rättsligt samarbete i brottmål

Svenska bestämmelser om ömsesidig rättslig hjälp har tagits in i en mängd olika författningar.

Förfarandet när en svensk domstol vill anlita en utländsk domstol för att skaffa fram utredning i en rättegång regleras i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol (1946 års lag om bevisupptagning i utlandet) och i kungörelsen (1947:847) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av nämnda lag. Bestämmelserna är tillämpliga såväl i brottmål som i tvistemål. I 1 § i lagen föreskrivs att bevisupptagning inför utländsk domstol i brottmål får ske endast om det finns synnerliga skäl.

Delgivning i brottmål i utlandet sker genom Utrikesdepartementet med stöd av en kungörelsen (1933:618) angående biträde av Utrikesdepartementet för delgivning av handlingar i utlandet (1933 års kungörelse om delgivning i utlandet).

Bestämmelserna om bevisupptagning vid svensk domstol är i princip desamma i brottmål och tvistemål. Förfarandet regleras i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol (1946 års lag om bevisupptagning i Sverige). I kungörelsen (1947:848) med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande

stater finns bl.a. regler om att kostnader som har uppstått vid bevisupptagningen i vissa sammanhang skall betalas av svenska staten.

Bestämmelser rörande utländska framställningar om husrannsakan, beslag och kvarstad finns i lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat (tvångsmedelslagen).

I lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet (1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet) finns bl.a. regler om överförande av en i Sverige frihetsberövad person till en annan stat för förhör eller konfrontation som avser annat än den frihetsberövades egen brottslighet. I lagen finns också bestämmelser som innebär att om en svensk myndighet får upplysningar eller bevismaterial från en annan stat med villkor som begränsar möjligheten att använda materialet så skall den svenska myndigheten följa villkoren oavsett vad som annars skulle ha gällt. Lagen reglerar också förhör på förundersökningsstadiet och immunitet för vittnen m.fl.

Delgivning i Sverige på begäran av utländsk myndighet sker enligt kungörelsen (1909:24 s. 1) angående delgivning av handling på begäran av utländsk myndighet (1909 års kungörelse om delgivning i Sverige) antingen av Utrikesdepartementet eller en länsstyrelse. I praktiken ombesörjer Utrikesdepartementet de flesta delgivningarna. Länsstyrelserna handlägger dock framställningar om delgivning från de nordiska grannländerna. Vid utförandet av delgivning tillämpas i princip delgivningslagen (1970:428), men även en begäran om delgivning i annan ordning skall, om det kan ske, åtgärdas.

De aktuella lagarna har en i grunden likartad uppbyggnad. I särskilda bestämmelser finns regler om vilka åtgärder som Sverige lämnar bistånd med. I anslutning till dessa finns föreskrifter om vilka villkor som gäller för att aktuellt bistånd skall ges. Ett exempel på mer allmänna villkor är att gärningen, som är föremål för utredning eller lagföring i den andra staten, skall motsvara brott enligt svensk lag eller att brottet skall vara av en viss svårhetsgrad eller att det inte får röra sig om ett politiskt brott. De olika villkoren är oftast tvingande; om något av dem inte är uppfyllt kan den begärda åtgärden inte vidtas. Författningarna innehåller även regler om själva förfarandet. I förhållande till stater utanför Norden gäller så gott som genomgående att framställningen skall ges in till Utrikesdepartementet. Normalt skall framställningen ges in på diplomatisk väg, såvida det inte finns en överenskommelse om att framställningen får skickas direkt till Utrikesdepartementet. I fråga om förfarandet inom Sverige gäller i stort sett samma regler som när motsvarande åtgärd vidtas i samband med en inhemsk utredning av eller lagföring för brott.

I lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt (lagen om samarbete med de internationella tribunalerna) ges bestämmelser om rättslig hjälp från Sveriges sida till tribunalerna för f.d. Jugoslavien respektive Rwanda. I fråga om förfarandet vid verkställandet av olika åtgärder hänvisar lagen i stor utsträckning till de ovannämnda lagarna. Eftersom enskilda stater enligt FN:s resolution om inrättandet av tribunalen är skyldiga att samarbeta med tribunalerna, saknas det dock hänvisningar till de villkor som enligt dessa lagar gäller för att en begäran från tribunalerna skall kunna bifallas.

5 Reformbehovet

5.1 Allmänt

Den svenska lagstiftningen om ömsesidig rättslig hjälp är, som framgår av det föregående, spridd över ett flertal författningar. Dessa har tillkommit vid olika tidpunkter. Lagstiftningen har därigenom blivit svårtillgänglig och möjligheterna till enhetliga förfaranderegler inte har kunnat tas till vara. Detta skapar problem för de tillämpande myndigheterna. Lagstiftningen bör redan av denna anledning ses över.

Den ökade rörligheten i världen, de förbättrade kommunikationerna och användandet av modern teknik har lett till att brottslighet i långt större utsträckning än tidigare berör fler stater samtidigt. Denna utveckling måste motarbetas genom ett ökat internationellt samarbete. Särskilt den organiserade brottsligheten ställer ökade krav på det internationella samarbetet. För att Sverige skall kunna delta i detta samarbetet fullt ut krävs att lagstiftningen ändras och att de svenska förbehållen till 1959 års rättshjälpskonvention begränsas (se avsnitt 5.2). Utländska brottsutredande myndigheter måste t.ex. i större utsträckning kunna kommunicera direkt med svenska åklagare och domstolar, förfarandet vid lämnande av rättslig hjälp måste effektiviseras genom att antalet beslutsnivåer och regeringens inblandning i hanteringen begränsas. De villkor som ställs upp för att rättslig hjälp skall kunna ges vid olika typer av åtgärder måste ses över, göras mer enhetliga och begränsas. Detsamma gäller regleringen av när en ansökan om rättslig hjälp skall eller får avslås. Ändrade regler krävs också för att Sverige skall kunna leva upp till Schengenkonventionens bestämmelser (se avsnitt 5.3) och olika instrument som antagits eller som skall antas inom ramen för EU-samarbetet (se avsnitt 5.4). Multilaterala och bilaterala överläggningar som Sverige är engagerat i har också visat på brister i den svenska lagstiftningen som snarast bör åtgärdas (se avsnitt 5.5 och 5.6).

Det är också en brist att vissa åtgärder som kan vidtas i ett motsvarande svenskt förfarande inte kan vidtas på begäran av en annan stat därför att det saknas uttryckliga regler som medger detta. Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning på begäran av en annan stat är exempel på detta. Målsättningen bör vara att svenska åklagare och domstolar skall kunna bistå utländska myndigheter med samma åtgärder som kan vidtas i svenska förundersökningar och rättegångar. Ett ytterligare reformbehov är att reglera möjligheterna för svenska domstolar att använda rättegångsbalkens regler om telefonförhör med vittnen som befinner sig i utlandet och att införa regler som gör det möjligt att bistå utländska domstolar med förhör via videokonferens över gränserna, och att ge svenska domstolar motsvarande möjlighet.

5.2 Svenska förbehåll och förklaringar till 1959 års rättshjälpskonvention

Vid Sveriges tillträde till 1959 års rättshjälpskonvention gjorde Sverige olika förbehåll och förklaringar som gällde såväl i vilken utsträckning

rättsligt biträde kan lämnas och under vilka omständigheter så kan ske som vilka förfaranden Sverige kan godta när det gällde kommunikationen mellan den andra staten och Sverige. Sedan dess har vissa förbehåll ändrats. Bland annat lämnar Sverige sedan en längre tid bistånd i form av husrannsakan och beslag. Sverige har dock i större utsträckning än många andra stater genom de förbehåll som kvarstår begränsat möjligheterna att bistå med åtgärder. De flesta förbehållen återspeglas i vår lagstiftning. Det finns dock exempel på förbehåll som inte har täckning i lagstiftningen och som inte heller tillämpas i praktiken. Dessa förbehåll kan dock, eftersom de är anmälda till Europarådet, innebära att andra stater i onödan avstår från att begära bistånd från Sverige. Det stora antalet förbehåll begränsar dessutom Sveriges möjligheter att få rättsligt biträde från andra stater. En till konventionen ansluten stat behöver nämligen inte lämna en annan stat biträde i större utsträckning än den senare är beredd att göra. Många stater kräver också ömsesidighet för att kunna lämna biträde. Det finns mot denna bakgrund skäl för att undersöka i vilken utsträckning Sverige kan ändra lagstiftningen så att förbehållen till 1959 års rättshjälpskonvention kan begränsas.

5.3 Schengenkonventionen

I syfte att påskynda förverkligandet av den fria rörligheten för personer enligt Romfördragets regler ingick Tyskland, Frankrike och Beneluxstaterna (de fem grundstaterna) år 1985 ett mellanstatligt avtal, Schengenavtalet, om att avveckla personkontrollerna vid de gemensamma gränserna. År 1990 undertecknades en tillämpningskonvention till Schengenavtalet (Schengenkonventionen) som närmare reglerar samarbetet mellan staterna.

I Schengenkonventionen finns bestämmelser om praktiska åtgärder för att genomföra avvecklingen av gränskontrollerna vid de inre gränserna samt övriga samarbetsåtgärder. De anslutna staterna åtar sig att ha enhetliga yttre gränskontroller och att harmonisera viseringspolitiken. Bestämmelser ges även om polissamarbete, ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, dataskydd och samarbete beträffande narkotikabekämpning.

De länder som idag deltar aktivt i samarbetet är de fem grundstaterna samt Portugal, Spanien Italien och Österrike. Danmark, Finland, Grekland och Sverige har undertecknat avtal om anslutning till samarbetet och deltar i beslutsfattandet. Island och Norge, som inte är medlemmar i den europeiska unionen, och därför inte formellt kan ansluta sig till avtalen, har träffat särskilda samarbetsavtal för att anknyta sig till Schengensamarbetet.

För att Sverige fullt ut skall kunna delta praktiskt och operativt i samarbetet krävs även att rådet har fattat ett särskilt beslut om att avskaffa personkontrollerna vid de inre gränserna mot Sverige. En förutsättning för ett sådant beslut är att Sverige uppfyller de olika krav som Schengenkonventionen ställer upp, bl.a. när det gäller ändrad lagstiftning på området för polissamarbete och rättsligt samarbete. I prop. 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen

föreslås lagstiftning för det polisiära samarbetet. Den lagstiftning som krävs för det rättsliga samarbetet behandlas i detta ärende.

Bestämmelserna om rättslig hjälp i konventionens andra kapitel finns i bilaga 2. De syftar till att komplettera och underlätta tillämpningen av 1959 års rättshjälpskonvention (artikel 48). Den svenska lagstiftningen om rättslig hjälp i brottmål skiljer sig i ett par hänseenden från Schengenkonventionens bestämmelser och ett operativt tillträde till Schengensamarbetet kräver därför vissa lagändringar. I det följande redovisas och kommenteras Schengenkonventionens bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål artikel för artikel.

Schengenkonventionens regler har ett utvidgat tillämpningsområde jämfört med 1959 års rättshjälpskonvention. Enligt artikel 49 skall ömsesidig rättslig hjälp lämnas inte bara i brottmål utan även i

a) i mål där det är fråga om gärningar som är straffbara enligt lagstiftningen i en av de två konventionsstaterna, eller i båda, varvid avses överträdelser av bestämmelser som beivras av administrativa myndigheter vars beslut kan överklagas till en domstol som är behörig att handlägga brottmål,

b) i mål som gäller skadestånd på grund av felaktigt väckta åtal och felaktiga domslut,

c) i benådningsärenden,

d) i civilmål som handläggs gemensamt med brottmål så länge brottmålet inte slutligt avgjorts,

e) vid delgivning av underrättelser som gäller verkställighet av straff och indrivning av böter och rättegångskostnader, samt

f) i fråga om åtgärder efter doms meddelande, såsom uppskov med verkställighet och villkorlig frigivning.

Föreskriften i punkten a) behandlas i avsnitt 6.2.

Sverige kan idag lämna bistånd med delgivning och bevisupptagning i civilmål enligt punkterna b), d) och e) enligt föreskrifter i 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige och 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige. Bevisupptagning kan dock enligt nuvarande regler bara ske vid svensk domstol. För att förhör även skall kunna äga rum genom svensk åklagare, och på begäran av utländsk åklagare, krävs justeringar i den svenska lagstiftningen. Även den frågan behandlas i avsnitt 6.2. Delgivningsfrågor behandlas i avsnitt 9.

Föreskriften i punkten c) om rättslig hjälp i benådningsärenden och punkten f) om olika åtgärder efter domens meddelande motsvaras av artikel 3 i 1978 års tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention. De behandlas i avsnitt 6.2.

Enligt artikel 50 omfattar samarbetet också brott mot olika skatteförfattningar, nämligen punktskatter, mervärdesskatter och tullavgifter. Enligt artikeln får bistånd inte vägras på den grunden att den aktuella varan inte är belagd med skatt i den anmodade staten. Begränsningar gäller i rätten att använda erhållen information. Rättsligt biträde behöver inte lämnas om den aktuella skatten understiger ett visst belopp. Vidare föreskrivs att rättslig hjälp även skall lämnas i fråga om sanktioner som handläggs av administrativa myndigheter då framställning görs av en judiciell myndighet.

Bestämmelserna kräver inga lagändringar. Bestämmelserna i artikel 50 har sin motsvarighet i 1978 års tilläggsprotokoll som Sverige alltså har tillträtt utan förbehåll. De svenska bestämmelserna om rättslig hjälp i brottmål är generellt tillämpliga i fråga om skattebrott. Det finns dessutom vissa särregler som innebär att Sverige lämnar rättsligt biträde även i ärenden som handläggs av administrativa myndigheter. Lagen (1990:314) om handräckning i skatteärenden gör det möjligt för svensk myndighet (främst Riksskatteverket) att biträda utländsk myndighet med handräckning (utbyte av upplysningar, bistånd vid indrivning och delgivning av handlingar) i skatteärenden i den mån överenskommelse om detta finns mellan Sverige och den andra staten. Bestämmelserna i lagen skall enligt lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag samt lagen (1969:200) om uttagande av utländsk tull, annan skatt, avgift eller pålaga i vissa delar även tillämpas avseende de områden som täcks av dessa lagar. Då skall vad som sägs om Riksskatteverket i stället gälla Tullverket. I den mån den främmande skatten täcks av avtalet kan bistånd ges oavsett om Sverige har motsvarande skatt eller inte. Begränsningar i rätten att använda erhållen information har stöd i 1973 års lag om utredning angående brott mot utländsk tullag. Den svenska lagstiftningen gäller endast i den utsträckning avtal träffats mellan staterna varför den i artikel 50 angivna beloppsbegränsningen för samarbetet blir automatiskt gällande.

I artikel 51 finns bestämmelser om vilka förbehåll medlemsstaterna får ställa upp för att lämna rättslig hjälp i form av husrannsakan och beslag. Artikeln innebär i förhållande till 1959 års rättshjälpskonvention en inskränkning i möjligheterna att vägra bistånd. De enda villkor som får ställas upp är

– att framställningen avser en gärning för vilket är stadgat fängelse i sex månader eller mer i båda staterna eller för vilken ett sådant straff är stadgat i den ena staten medan gärningen i den andra staten beivras av administrativa myndigheter vars beslut kan överklagas till domstol som är behörig att handlägga brottmål, och

– att verkställandet av framställningen är förenligt med lagstiftningen i den anmodade staten.

Föreskrifterna i artikel 51 bör ses mot bakgrund av regleringen i artikel 49 a) som innebär att rättslig hjälp i brottmål skall lämnas beträffande gärningar som i den ena eller i båda staterna beivras i administrativ ordning. I förhållande till möjligheterna enligt 1959 års rättshjälpskonvention att göra förbehåll beträffande användandet av tvångsmedel innebär regleringen en skärpning och svenska lagändringar krävs. Den frågan behandlas vidare i avsnitt 7.6 och 7.11.

I artikel 52 ges bestämmelser om delgivning. Regleringen kräver vissa författningsändringar. Den frågan behandlas i avsnitt 9.

I artikel 53 ges föreskrifter om kommunikationen mellan staterna av framställningar om rättslig hjälp i brottmål. I princip bygger reglerna på att myndigheterna i konventionsstaterna får kommunicera direkt med varandra. Enligt den andra punkten får dock framställningar göras till den anmodade statens justitiedepartement eller nationell central myndighet för Interpol. Framställningar om överförande eller transitering av frihetsberövade för förhör eller konfrontation skall enligt tredje punkten

alltid kommuniceras via den anmodade statens justitiedepartement. Artikelns femte punkt innebär att en lagföring för brott mot lagar om kör- och vilotider får överlämnas av en judiciell myndighet direkt till sådan myndighet i den andra staten.

Den svenska ordningen kräver i allmänhet att framställningar ges in till Utrikesdepartementet, direkt eller via den diplomatiska vägen. Undantag från detta gäller i stor utsträckning för framställningar från de övriga nordiska staterna på så sätt att direkt kommunikation mellan myndigheterna är tillåten. Schengenkonventionens reglering innebär att direkt kommunikation skall tillåtas även i förhållande till de icke-nordiska medlemsstaterna. Den frågan behandlas vidare i avsnitt 7.1.1. Centralmyndighetsfrågan behandlas i avsnitt 7.2.

I artikel 54–58 i Schengenkonventionen finns bestämmelser om *non bis in idem* (icke två gånger för samma sak). Artiklarna kräver ett mindre tillägg i brottsbalken. Denna fråga behandlas i avsnitt 13.1

Inom ramen för det europeiska politiska samarbetet (EPS) och innan det straffrättsliga samarbetet formaliserades genom Maastrichtfördraget utarbetades mellan medlemsstaterna i den europeiska gemenskapen under senare delen av 1980–talet och början av 1990–talet ett antal konventioner som avsåg det straffrättsliga samarbetet. En av dessa konventioner är från 1987 och rör *non bis in idem* (konventionen mellan medlemsstaterna i den europeiska gemenskapen om förbud mot dubbel lagföring, ”double jeopardy”) se bilaga 9. Bestämmelserna i denna konvention är i stort sett identiska med artikel 54–58 i Schengenkonventionen. Frågan om Sveriges tillträde till denna konvention och ändringar i lagstiftningen behandlas i avsnitt 13.2.

I artikel 67–69 i Schengenkonventionen finns bestämmelser om överförande av verkställighet av brottmålsdom som avser att komplettera 1983 års överförandekonvention. I de fall den dömde efter det att han ådömts en frihetsberövande påföljd flyr sitt hemland för att undvika verkställighet av påföljden kan straffverkställigheten överföras utan den dömdes samtycke, vilket annars är ett villkor enligt överförandekonventionen. Vidare finns vissa bestämmelser om användande av tvångsmedel. I ett tilläggsprotokoll från 1997 till överförandekonventionen finns motsvarande bestämmelser om att överförande kan ske utan den dömdes samtycke. I prop. 1999/2000:45 Överförande av straffverkställighet utan den dömdes samtycke behandlas tilläggsprotokollets och Schengenkonventionens bestämmelser. I propositionen föreslås att Sverige tillträder tilläggsprotokollet och att ändringar görs i lagstiftningen för att anpassa den till protokollets och Schengenkonventionens bestämmelser. Några ytterligare ändringsbehov finns inte.

Utlämningsregleringen överensstämmer, som redovisats i propositionen om Sveriges anslutning till Schengensamarbetet (sid 92 ff.), med den svenska lagstiftningen på området. Den särskilda frågan om hur regleringen av preskriptionsavbrott förhåller sig till motsvarande bestämmelser i 1996 års EU-konvention om utlämning behandlas i en promemoria om Sveriges tillträde till den konventionen (Ds 2000:3).

5.4.1 Handlingsplanen för bekämpande av den organiserade brottsligheten

Det straffrättsliga samarbetet blev en del av EU-samarbetet genom Maastrichtfördraget, då den s.k. tredje pelaren – samarbete i rättsliga och inrikes frågor – inrättades.

Sedan flera år pågår ett arbete med att förbättra det straffrättsliga samarbetet mellan EU-staterna. En särskild arbetsgrupp inrättades 1995 för att utarbeta en konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.2). Det rättsliga samarbetet mellan EU:s medlemsstater är en prioriterad fråga som fått en än mer framskjuten plats genom den handlingsplan mot den organiserade brottsligheten som antogs av rådet i april 1997 (EGT 97/C 251/01) och godkändes av Europeiska rådet vid dess möte i Amsterdam i juni 1997. Handlingsplanen innehåller 15 politiska riktlinjer och 30 särskilda rekommendationer. Riktlinjerna och rekommendationerna innehåller uppmaningar till rådet att vidta en rad konkreta åtgärder som spänner över ett brett område. Det rör frågor om att vidta åtgärder för att straffbelägga vissa förfaranden, och att undersöka i vad mån harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning kan bidra till kampen mot den organiserade brottsligheten. Handlingsplanen betonar också vikten av att det i varje medlemsstat finns effektiv och väl utvecklad lagstiftning mot penningtvätt och när det gäller att förverka vinning av brott. Riktlinjerna och rekommendationerna lägger stor vikt vid hur det rättsliga och polisiära samarbetet är organiserat. Ett flertal rekommendationer handlar om att skapa nätverk och kontaktpunkter för att befrämja informationsutbyte och samarbete mellan de rättsliga myndigheterna och polis- och tullmyndigheter såväl inom medlemsstaterna som mellan dessa. En rad åtgärder har redan vidtagits och ett antal internationella överenskommelser har redan ingåtts mellan EU:s medlemsstater för att förbättra samarbetat mellan länderna på det rättsliga och polisiära området. En huvuduppgift för medlemsstaterna är att se till att dessa instrument tillträds av alla medlemsstater och att de genomförs på ett effektivt sätt.

Enligt en av handlingsplanens rekommendationer skulle det inrättas en sektorsövergripande arbetsgrupp mot den organiserade brottsligheten. En sådan inrättades redan i juli 1997. Arbetsgruppen har under 1998 och 1999 utarbetat ett antal gemensamma åtgärder, deklarationer och resolutioner. Ett exempel är en gemensam åtgärd om penningtvätt, spårande, frysning, beslag och förverkande av vinning av brott, som antogs vid rådsmötet för rättsliga och inrikes frågor i december 1998 (se avsnitt 5.4.6). Inom ramen för gruppens arbete har också frågor om metodutveckling på området för både det rättsliga och det polisiära samarbetet diskuterats och behandlats.

Den 5 december 1997 antogs en gemensam åtgärd om införande av en ordning för utvärdering av tillämpning och genomförande på nationell nivå av internationella åtaganden i kampen mot den organiserade brottsligheten. Åtgärden tar inte bara sikte på genomförandet av EU:s rättsakter utan omfattar även andra internationella instrument som medlemsstaterna tillträtt. Utvärderingen genomförs under överseende av den sektorsöver-

gripande arbetsgruppen mot organiserad brottslighet. Den första utvärderingsomgången avser nationell lagstiftning och rutiner på området för ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och efterforskning och beslag eller spärrande av egendom. Enligt planerna skall fem länder utvärderas årligen under 1998, 1999 och 2000. Utvärderingen av Sverige pågår för närvarande.

Under 1998 har den sektorsövergripande arbetsgruppen mot organiserad brottslighet utarbetat en gemensam åtgärd om goda rutiner vid ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.5) och en gemensam åtgärd om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk (se avsnitt 5.4.4). Delning medlemsstaterna emellan av förverkad egendom har också diskuterats (se avsnitt 8). En uppföljning av 1997 års handlingsplan är under utarbetande och förväntas bli antagen under första halvåret 2000. Slutsatserna från toppmötet i Tammerfors november 1999 innehåller också tydliga riktlinjer för hur arbetet med att förbättra det straffrättsliga samarbetet mellan EU:s medlemsstater skall drivas vidare.

5.4.2 Utkast till EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Hösten 1995 inrättades under den tredje pelaren inom EU en rådsarbetsgrupp för ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Arbetet syftar till en konvention som skall komplettera och underlätta tillämpningen av 1959 års rättshjälpskonvention. Det handlar t.ex. om att den ansökande statens begäran om att ett visst förfarande skall iakttas vid verkställandet av en framställning om rättslig hjälp i brottmål skall efterkommas om den inte strider mot grundläggande principer för den anmodade statens rättsordning och att en frihetsberövad person skall kunna överföras inte bara till den ansökande staten utan även till den anmodade staten för förhör eller konfrontation. Förhör skall under vissa förutsättningar kunna genomföras genom videokonferens eller genom telefonförhör. Vidare diskuteras regler om hemlig teleavlyssning. Också bestämmelser om direkt kommunikation och postdelgivning som i stort stämmer överens med regleringen av dessa frågor i Schengenkonventionen (se härom avsnitt 5.3) diskuteras. De olika förslag som diskuteras redovisas närmare i det följande (avsnitt 7).

De förslag som diskuteras i arbetsgruppen ligger helt i linje med den svenska målsättning som redovisats i avsnitt 5.1. Det finns därför ingen anledning att avvakta med ny lagstiftning till dess konventionen antas av EU-staterna. Reglerna bör också i stor utsträckning kunna antas av Sverige utan krav på ömsesidighet. I den mån reglerna i EU-konventionen sedermera visar sig kräva justeringar i den svenska lagstiftningen kan detta tas om hand i anslutning till Sveriges ratificering av konventionen.

5.4.3 Resolution om skydd för vittnen

År 1995 antog Rådet för rättsliga och inrikes frågor en resolution om skydd för vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade internationella brottsligheten (EGT C 327/5, 23.11.1995) Resolutionen finns

intagen i *bilaga 5*. Syftet med resolutionen är att skapa garantier för att den som hörs i samband med utredning av eller lagföring för brott med anknytning till internationellt organiserad brottslighet skyddas mot påtryckningar och våld. Med vittne avses i resolutionen var och en som har upplysningar eller informationer som kan anses viktiga i ett straffrättsligt förfarande och som kan innebära fara för personen i fråga om de sprids. Resolutionen ger i avsnitt A vissa riktlinjer för hur detta skydd skall tillförsäkras den som skall höras i nationella förfaranden. De svenska reglerna på området stämmer överens med resolutionens riktlinjer i denna del och resolutionens del A har därför inte föranlett några lagändringar. Skyddet för hotade vittnen har samtidigt utvärderats och redovisas i Brottsofferutredningens betänkande BROTTSOFFER; Vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40). Genom ändringar i lagen om fingerade personuppgifter har det blivit enklare att uppfylla förutsättningarna för ett medgivande om fingerade personuppgifter genom att kraven på brottslighetens svårighetsgrad och på risken för förföljelse har mildrats (prop. 1997/98:9).

I resolutionen ges även bestämmelser som syftar till att medlemsstaterna skall kunna lämna ömsesidig rättslig hjälp på ett sådant sätt så att den som skall höras får ett fullgott skydd även i dessa situationer. I resolutionens avsnitt B uppmanas medlemsstaterna att underlätta ömsesidig rättslig hjälp på området även där bestämmelser om vittnesskydd saknas i den anmodade statens lagstiftning, förutsatt att det inte strider mot allmänna rättsprinciper i den anmodade staten. Som exempel på en åtgärd som medlemsstaterna kan vidta är att skapa förutsättningar för att förhör skall kunna förmedlas via videolänk från den plats där vittnet befinner sig till den ort där utredningen eller rättegången pågår. Den frågan kräver lagändringar och behandlas i avsnitt 7.10. Vid genomförandet av ett förhör via videolänk bör enligt resolutionen den ansökande statens förfaranderegler tillämpas. Den frågan behandlas i avsnitt 7.5. Om lagstiftningen i någon av staterna tillåter att vittnet vid förhöret biträds av rådgivare, bör det enligt resolutionen finnas möjlighet att anordna detta i den stat där vittnet finns. Även den frågan behandlas i avsnitt 7.10.

I en särskild kostnadsregel föreskrivs att den ansökande staten skall stå för kostnaderna för förhöret om man inte kommer överens om något annat med den anmodade staten. Kostnadsfrågor behandlas i avsnitt 7.18.

5.4.4 Gemensam åtgärd om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk

Den 29 juni 1998 antog rådet en gemensam åtgärd om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk (EGT L 191, 7.7 1998, s. 4) som består av myndigheter i medlemsstaterna som ansvarar för det rättsliga samarbetet i brottmål. Syftet är i första hand att upprätta ett kontaktnät för att underlätta det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna. Kontaktpunkterna skall kunna förse sina motsvarigheter i andra medlemsstater liksom landets egna lokala myndigheter och lokala myndigheter i andra medlemsstater med praktisk information och information om rättssystemet i de olika länderna. Tanken är också t.ex. att man skall kunna samordna

förfarandet om det krävs flera olika framställningar om rättslig hjälp i en och samma utredning.

Den gemensamma åtgärden innebär att det inom EU har inrättats ett nätverk på åklagarnivå som på sikt förhoppningsvis kan utveckla ett nära och tätt samarbete motsvarande det som sedan länge gäller på polisnivå. Inrättandet av ett nätverk på åklagarnivå hänger intimt samman med den direktkommunikation mellan rättsliga myndigheter – åklagare och domstolar – som håller på att utvecklas inom unionen (se avsnitt 7.1.1). För Sveriges del har hittills fyra kontaktpersoner utsetts, två åklagare hos Riksåklagaren och en åklagare vid vardera åklagarmyndigheten i Stockholm och Malmö.

5.4.5 Gemensam åtgärd om goda rutiner vid ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Den 29 juni 1998 antog rådet en gemensam åtgärd om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål (EGT L 191, 7.7. 1998, s. 1), *se bilaga 6*. Syftet är att göra enkla och praktiska förbättringar av det internationella samarbetet genom att varje medlemsstat åtar sig att främja ett antal goda rutiner vid verkställandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp. Sverige har, i enlighet med artikel 1 punkten 1 i den gemensamma åtgärden, deponerat ett uttalande till rådets sekretariat om att de rutiner som finns angivna under punkten 3 kommer att främjas i enlighet med nationell lag och med nationella rättsliga förfaranden.

Rutinerna i åtgärden innebär bl.a. följande.

Den anmodade staten skall, på begäran från den ansökande staten, bekräfta mottagandet av alla ansökningar och skriftliga förfrågningar om verkställandet av ansökningar. Mottagandet av en ansökan behöver inte bekräftas om ett snabbt svar i sak istället kan översändas.

Den ansökande staten får kräva en bekräftelse av mottagandet av en framställning som är betecknad brådskande eller om den anser att en bekräftelse är nödvändig mot bakgrund av omständigheterna i ärendet. Bekräftelsen skall innehålla namn på och uppgifter om den myndighet som ansvarar för verkställandet av ansökningen, t.ex. telefon och faxnummer. Om möjligt skall även den person som ansvarar för ansökningen anges.

Den anmodade staten skall vidare, i den mån det inte strider mot nationell lagstiftning, prioritera de framställningar som har betecknats som brådskande och framställningen skall aldrig behandlas mindre gynnsamt än ett motsvarande nationellt ärende. För det fall det kan förutses att den rättsliga hjälpen inte kan lämnas eller endast delvis kan lämnas inom den tidsfrist som har angivits och detta kommer att försvåra förfarandena i den ansökande medlemsstaten, skall den anmodade staten snarast lämna en skriftlig eller muntlig rapport om när hjälpen troligen kommer att lämnas.

Den ansökande staten å sin sida får inte förse ansökningar av mindre vikt med beteckningen brådskande. Om en ansökan har betecknats brådskande, eller om en tidsfrist angivits, skall samtidigt skälen för brådskan eller tidsfristen förklaras.

Medlemsstaterna åtar sig också att inte behandla framställningar om rättslig hjälp mindre gynnsamt än andra jämförbara förfrågningar i den anmodade staten från de egna myndigheterna.

Den anmodade staten skall, för det fall den rättsliga hjälpen inte alls eller endast delvis kan verkställas, ge en skriftlig eller muntlig rapport där svårigheterna förklaras. När det är möjligt skall rapporten också innehålla ett erbjudande om att tillsammans överväga hur svårigheterna kan övervinnas.

Den gemensamma åtgärden innehåller även mer allmänna rutiner vid verkställande av framställningar och vid ansökningar om rättslig hjälp. Den ansökande staten skall överlämna en framställning om rättslig hjälp så snart det konstaterats vilken rättslig hjälp som behövs. Den ansökande staten skall också se till att framställningar görs i överensstämmelse med tillämpliga konventioner och att ansökan innehåller namn och uppgift på den myndighet eller om möjligt på de personer som ansvarar för utarbetandet av framställningen.

Medlemsstaten kan när som helst ändra uttalandet genom ett nytt uttalande i syfte att ytterligare förbättra goda rutiner vid verkställande av framställningar om rättslig hjälp.

Medlemsstaterna är skyldiga att regelbundet se över hur dess uttalanden efterlevs. Det europeiska rättsliga nätverket (se avsnitt 5.4.4) skall analysera uttalandena och får lägga fram alla förslag som det anser lämpliga för att förbättra den rättsliga hjälpen i brottmål.

Varje medlemsstat skall se till att rättsliga och behöriga myndigheter får kännedom om uttalandet och skall uppmana dem att främja sådana åtgärder inom deras behörighetsområde som kan bli nödvändigt för genomförandet. En redogörelse för den gemensamma har tagits in i publikationerna Domstolsverket informerar och Åtal och tillsyn.

Rutinerna i åtgärden stämmer väl överrens med svenska rätts- och förvaltningstraditioner och kan idag tillämpas inom ramen för befintlig lagstiftning. Vissa av åtgärdens rutiner vid handläggningen av ansökningar om rättslig hjälp bör tas med i den nya lagen. Denna fråga behandlas i avsnitten 7.3 och 7.5.

5.4.6 Gemensam åtgärd om penningtvätt och förverkande

Den 3 december 1998 antog rådet en gemensam åtgärd om penningtvätt och identifiering, spårande, spärrande, frysning beslag och förverkande av vinning som härrör från brott (EGT L 333, 9.12.1998, s.1). Genom åtgärden, som kompletterar 1990 års förverkandekonvention, åtar sig medlemsstaterna att begränsa sina reservationer till förverkandekonventionens artikel 2 och artikel 6 för att lagstiftningen om penningtvätt och förverkande skall bli mer generellt tillämplig och inte vara begränsad till vissa brottstyper. Medlemsstaterna åtar sig vidare att se till att deras lagstiftning medger inte bara sak- utan också värdeförverkanden, såväl i nationella förfaranden som i förfaranden som inleds på begäran av främmande stat, inbegripet verkställighet av utländska värdeförverkanden, och att lagstiftningen är så utformad att misstänkt vinning

av brott kan identifieras och spåras på begäran av annan medlemsstat på ett så tidigt utredningsstadium som möjligt.

De svenska reglerna om penningtvätt ändrades den 1 juli 1999 då det bl.a. infördes ett nytt brott, penninghäleri i brottsbalken (prop. 1998/99:19). Sverige har därmed kunnat återkalla sin reservation till förverkandekonventionens artikel 6. I betänkandet Effektivare förverkandelagstiftning (SOU 1999:147), som avlämnades den 25 januari 2000, lämnar Förverkandeutredningen förslag till de lagändringar som krävs för att Sverige skall kunna begränsa reservationen till konventionens artikel 2 i enlighet med åtagandet i den gemensamma åtgärden.

Svensk rätt medger såväl sak- som värdeförverkande och kan, om övriga förutsättningar är uppfyllda, verkställa ett utländskt avgörande om förverkande vare sig det handlar om sakförverkande eller värdeförverkande. Tvångsmedelslagen medger också att verkställigheten säkras på förhand genom beslag vid sakförverkande och genom kvarstad vid värdeförverkande. Dessa bestämmelser bör, som redovisas i avsnitt 7.11, tills vidare behållas i sak oförändrade.

Svensk rätt har, till skillnad från många andra länder, inget särskilt institut för att spåra (”trace”) tillgångar. I Sverige spåras egendom genom sedvanlig informationsinsamlig genom polisens försorg eller genom rättegångsbalkens regler om förhör eller husrannsakan. Denna slags efterforskning står även till utländska myndigheters förfogande, för polisens del genom det oreglerade internationella polissamarbetet och för åklagarnas del genom regler i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet (förhör enligt bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken) och i tvångsmedelslagen (husrannsakan). Reglerna kräver inte, som många länders lagstiftning, att utredningen eller förfarandet i den ansökande staten har nått en viss kvalificerad punkt för att rättslig hjälp med förhör eller husrannsakan skall kunna lämnas utan det är tillräckligt att förundersökning eller ett liknande förfarande pågår i den ansökande staten för att förhör skall kunna hållas eller att någon är misstänkt för brott i den ansökande staten för att husrannsakan skall kunna äga rum i Sverige på begäran av annan stat. Även dessa bestämmelser bör, som vi återkommer till i avsnitt 7.11 respektive 7.7, behållas i sak oförändrade.

Enligt den gemensamma åtgärden skall medlemsstaterna sträva efter en restriktiv användning av de fakultativa vägransgrunderna i förverkandekonventionens artikel 18 punkterna 2 och 3. Dessa tar sikte på internationellt samarbetet som gäller att identifiera och spåra egendom som kan bli föremål för förverkande och att säkra bevisning och bistå med säkerhetsåtgärder för att säkra framtida verkställighet av förverkanden genom beslag, kvarstad och dylikt. Enligt punkten 2 får en anmodad konventionsstat vägra lämna rättslig hjälp med en sådan åtgärd om den inbegriper tvångsmedelsanvändning om den begärda åtgärden inte skulle vara tillåten i ett motsvarande inhemskt förfarande. Att Sverige inte är berett att avstå från att tillämpa denna vägransgrund följer av de överväganden vi gör i avsnitt 7.4. Däremot kan Sverige helt avstå från att åberopa vägransgrunden i punkten 3, inte bara i förhållande till EU:s medlemsstater utan i förhållande till alla konventionsstater. Den nuvarande regleringen tar ingen hänsyn till om den begärda åtgärden är förenlig med den *ansökande statens* inhemska reglering på området och

det finns ingen anledning att överväga en sådan begränsning för framtiden. Som vi återkommer till i avsnitt 6.4 har Sverige heller ingen anledning att begränsa svenska åklagares och domstolars möjligheter att begära rättslig hjälp utomlands till att endast gälla åtgärder som kan vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång.

I övrigt innehåller den gemensamma åtgärden en uppmaning till medlemsstaterna att uppmuntra direktkontakter över gränserna mellan deras domstolar och myndigheter (se härom avsnitt 7.1.1) och på olika sätt verka för goda rutiner vid hanteringen av ansökningar om rättslig hjälp på det område den gemensamma åtgärden täcker. Åtagandena i denna del är av samma slag som i den gemensamma åtgärden om goda rutiner (avsnitt 5.4.5). Den ömsesidiga utvärdering av medlemsstaternas lagstiftning och rutiner vid ömsesidig rättslig hjälp som för närvarande pågår och som vi redovisat i avsnitt 5.4.1 fokuserar dessutom just på området efterforskning, beslag eller spärrande av egendom och kommer därmed att effektivt bidra till att såväl svenska rutiner som andra medlemsstaters rutiner på området kan förbättras också i praktiken.

5.5 Nordiskt straffrättsligt samarbete

Inom Norden har ett arbete inletts med att se över den nordiska regleringen i syfte att så långt det är möjligt skapa ett gränslöst område för det straffrättsliga samarbetet. Under arbetets gång har ett antal områden identifierats där det finns behov av ändringar i den svenska regleringen som bör tas om hand inom ramen för detta lagstiftningsärende. Det gäller bl.a. det krav som idag ställs att framställningar som gäller överförande av frihetsberövade inom Norden måste ske på diplomatisk väg liksom kravet på samtycke från den som skall överföras. Ett annat område som kan övervägas är att skapa möjligheter för utländska poliser och åklagare att närvara vid förhör och ställa frågor liksom möjligheter för svenska åklagare att företräda den utländska myndigheten vid bevisupptagning inför domstol. Den svenska regleringen om när bevisupptagningen får ske vid utländsk domstol är snävare än i övriga nordiska länder och bör ses över (se avsnitt 7.7 och 7.8). En intressant fråga som väckts men som kräver ytterligare diskussion och ingående överväganden är frågan om inte den nordiska vittnespliktslagstiftningen skulle kunna utvidgas till att också inbegripa regler om hämtning över gränserna.

5.6 Pågående arbete inom Europarådet och FN m.m.

Inom Europarådet har en expertkommitté till uppgift att se över tillämpningen av de olika europeiska konventionerna på brottmålsområdet. Arbetet är bl.a. inriktat på att vidareutveckla 1959 års rättshjälpskonvention genom att utarbeta ett andra tilläggsprotokoll till konventionen. De förslag som diskuteras behandlar i stor utsträckning samma frågor som diskuteras i EU och som behandlas i Schengenkonventionen.

Inom ramen för FN pågår förhandlingar om utarbetande av en konvention om bekämpande av den organiserade gränsöverskridande brottslig-

heten. Arbetet har ännu inte nått tillräckligt långt för att man skall kunna dra några slutsatser när det gäller den svenska regleringens överensstämmelse med konventionsutkastets regler om ömsesidig rättslig hjälp.

När det gäller samarbetet med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt (Jugoslavien- och Rwandatribunalerna) genomförs för närvarande förhandlingar om särskilda straffverställighetsavtal med de stater som har förklarat sig villiga att ta emot personer som döms av tribunalerna. Sverige har den 23 februari 1999 slutit ett sådant avtal med Jugoslavientribunalen. För att underlätta verkställigheten av straff som tribunalerna dömt ut finns det behov av lagändringar som avser villkorlig frigivning och tribunalernas tillsyn av straffverkställigheten. Dessa frågor behandlas i avsnitt 12.

5.7 Bilaterala avtal

Sverige har med Australien och Kanada förhandlat fram två bilaterala avtal om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, se bilagorna 3 och 4. Avtalet med Australien undertecknades den 18 december 1998 och avtalet med Kanada den 15 februari 2000. Avtalen följer sakligt sett i stor utsträckning regleringen i 1959 års rättshjälpskonvention. Båda avtalen förutsätter dock vissa lagändringar som bör tas om hand i detta lagstiftningsärende. I avsnitt 5.7.1 och 5.7.2 redovisas innehållet i de båda avtalen och redovisas i anslutning till respektive artikel hur den förhåller sig till svensk rätt eller i vilket avsnitt den aktuella frågan behandlas. Frågan om en svensk ratificering av avtalen behandlas i avsnitt 11.

Ett bilateralt avtal om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Sverige och USA är i princip färdigförhandlat. Innehållet i avtalsutkastet berörs i någon mån i detta lagstiftningsärende. Frågan om ratificering av det avtalet kommer att behandlas i annat sammanhang.

5.7.1 Avtalet med Australien om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Avtalet består av 22 artiklar. I de åtta första artiklarna ges allmänna bestämmelser. Artiklarna 9–17 behandlar de olika former av rättshjälp som regleras i avtalet. I de fem sista artiklarna tas frågor om bestyrkande, tillämpningsöverenskommelser, representantskap och kostnader samt samråd och ikraftträdande upp.

I *artikel 1* åtar sig parterna att lämna varandra ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i enlighet med avtalet (punkten 1). I punkten 2 anges att brottmål även innefattar ärenden som avser brott mot skatte-, valuta- och tullagstiftningen.

Enligt punkten 3 skall samarbetet omfatta bevisupptagning och förhör, att tillhandahålla handlingar och andra uppteckningar, att lokalisera och identifiera personer, att fullgöra ansökningar om husrannsakan och beslag, åtgärder för att lokalisera, beslagta eller kvarstadsbelägga egendom som utgör vinning av brott samt att verkställa beslut som gäller sådan egendom, att ställa frihetsberövade personer och andra till förfogande för förhör vid rättegång eller medverkan vid brottsutredningar, delgivning

samt annan rättslig hjälp som är i överensstämmelse med avtalets syften och som inte är oförenlig med den anmodade statens lagstiftning.

Rättslig hjälp skall enligt punkten 4 inte omfatta att frihetsberöva någon i utlämningssyfte, verkställighet av domar i brottmål utom i den utsträckning som är tillåtet enligt den anmodade statens lag och avtalet; inte heller omfattas överförande av dömda personer för straffverkställighet.

I *artikel 2* anges att avtalet inte inskränker på avtalsparternas skyldigheter enligt andra avtal och inte heller hindrar dem från att lämna varandra rättshjälp enligt andra avtal.

De avtalsslutande staterna skall enligt *artikel 3* utse centralorgan för att översända och ta emot framställningar om rättshjälp. För Sverige har Utrikesdepartementet utsetts till centralorgan. Australien har utsett Justitiedepartementet till centralorgan. Staterna kan ensidigt utse annan centralmyndighet än den som angivits i avtalet. Centralmyndighetsfrågan behandlas i avsnitt 7.2.

I *artikel 4* anges när en ansökan om rättslig hjälp får avslås. Detta är fallet om ansökan avser en gärning som av det anmodade landet betraktas som ett politiskt brott eller ett militärt brott som inte också är ett brott enligt den allmänna strafflagstiftningen eller om det rör sig om ett brott som den aktuella personen redan blivit fälld, frikänd eller benådad för eller för vilket den anmodade staten har beslutat att inte väcka åtal. En ansökan får också avslås om den har sin grund i förföljelse av någon person på grund av dennes ras, kön, religion, nationalitet eller politiska uppfattning. Vidare får en ansökan avslås om gärningen inte är straffbar i det anmodade landet, om domsrätt inte hade förelegat under motsvarande förhållanden och om gärningen skulle varit preskriberad i det anmodade landet om den begåtts där. Slutligen får ansökan avslås om den skulle hindra ett rättsligt förfarande, medföra fara för annans liv eller vara alltför betungande för den anmodade staten eller om den anmodade staten är av den uppfattningen att ansökan, om den beviljas, allvarligt skulle skada dess suveränitet, säkerhet, nationella intressen eller andra väsentliga intressen. Innan en ansökan avslås skall den anmodade staten överväga om rättslig hjälp kan beviljas på sådana villkor som den finner nödvändiga.

Regleringen är fakultativt utformad. Flertalet av vägransgrunderna har täckning i de nuvarande svenska reglerna. Som redovisats i avsnitt 5.1 bör denna reglering ses över, göras mer enhetlig och vägransgrunderna begränsas. Dessa frågor behandlas i avsnitt 7.14.

I *artikel 5* finns detaljerade regler om vilka uppgifter en ansökan skall innehålla. Ansökans innehåll behandlas i avsnitt 7.3.

I *artikel 6* finns bestämmelser om fullgörandet av en ansökan. Denna skall av den anmodade staten åtgärdas snarast möjligt. Om det finns omständigheter som kommer att orsaka en försening skall den ansökande staten omedelbart underrättas om detta, liksom om ett beslut av den anmodade staten att helt eller delvis inte lämna den begärda hjälpen. Behövs det begärda materialet i ett rättsligt förfarande i den anmodade staten, får denna avvakta med att överlämna materialet. Dessa frågor behandlas i avsnitt 7.5.

Av *artikel 7* framgår att den ansökande staten på begäran av den anmodade skall återlämna det material som tillhandahållits när det rättsliga förfarandet har avslutats. Denna fråga behandlas i avsnitt 7.11.

I *artikel 8* finns bestämmelser om sekretess och begränsningar i rätten att använda bevismaterial och information.

Den anmodade staten skall, i den utsträckning dess lagstiftning tillåter det och om det begärs, sekretessbelägga handlingarna i ärendet. Kan de begärda åtgärderna inte vidtas utan att sekretessen bryts skall den ansökande staten underrättas om detta. Den ansökande staten skall i sin tur, om dess lagstiftning tillåter det och om det begärs, sekretessbelägga bevismaterial och information som den fått från den anmodade staten. Sekretessfrågor behandlas i avsnitt 10.1.

Bevismaterial och information får inte utan föregående medgivande användas för andra ändamål än sådana som uppges i framställningen. Begränsningar i rätten att använda erhållet material behandlas i avsnitt 7.15.

Bestämmelsen i om delgivning i *artikel 9* anger inledningsvis att den anmodade staten skall ombesörja delgivning av handlingar som för detta ändamål översänds av den ansökande staten. Gäller det en kallelse skall framställningen om delgivning göras minst 45 dagar före inställelsedagen. I brådskande fall kan den anmodade staten frångå detta krav. Delgivning får ske enligt den anmodade statens lagstiftning, däribland per post, eller, på begäran av den ansökande staten och under förutsättning att det inte strider mot den anmodade statens lagstiftning, på något annat sätt som föreskrivs i den statens lagstiftning. Sedan delgivning skett skall bevis om detta sändas till den ansökande staten. Kan delgivning inte ske skall den ansökande staten underrättas om detta och om anledningen till det. Artikeln avslutas med en bestämmelse om att den som underlåter att efterkomma en kallelse inte får straffas eller underkastas tvångsåtgärder på grund av detta.

Regleringen motsvarar regleringen i 1959 års rättshjälpskonvention – se cirkuläret 1968:32 med anledning av Sveriges tillträde till konventionen och 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige – och kräver ingen särskild föreskrift i lag med undantag för förbudet att bestraffa underlåten inställelse. Sistnämnda fråga behandlas i avsnitt 9.

Avtalet innehåller i *artikel 10* en särskild bestämmelse om bevisupptagning som innebär att bevisupptagning skall genomföras då framställning om detta görs, i fråga om Australien, av justitieministern eller dennes ombud, en domare eller en magistratsdomare och i fråga om Sverige av en domare eller en allmän åklagare. Av punkten 2 framgår att bevisupptagning även omfattar att handlingar eller annat material företes. I punkten 3 anges att framställningen om bevisupptagning skall innehålla uppgift om vad förhöret skall handla om och vilka frågor som skall ställas. Enligt fjärde punkten får parterna i det rättsliga förfarandet i den ansökande staten, deras ombud eller den ansökande statens ombud inställa sig och ställa frågor till den som avlägger vittnesmålet i den utsträckning det medges enligt den anmodade statens lagstiftning.

Regleringen är i överensstämmelse med svensk rätt. Föreskrifterna om närvarorätt och rätt att ställa frågor kräver dock viss lagstiftning. Denna

fråga behandlas i avsnitt 7.7 (förhör enligt reglerna om förundersökning i brottmål) och 7.8 (bevisupptagning i domstol).

I artikel 10 finns också bestämmelser om rätten att vägra att avlägga vittnesmål (punkten 5). Detta får ske om den anmodade statens lagstiftning skulle tillåta detta under liknande omständigheter vid ett motsvarande rättsligt förfarande eller om den ansökande statens lagstiftning skulle tillåta den aktuella personen att vägra vittna i motsvarande situation. Om någon hävdar att det finns en rätt att vägra vittna enligt den ansökande statens lag, skall den anmodade staten godta ett intyg från centralorganet i den ansökande staten som bevis på att en sådan rätt finns. Angående rätt att vägra, se författningskommentaren, avsnitt 17, vid 16 §.

Artikel 11 innebär en förpliktelse för avtalsparterna att på begäran försöka lokalisera eller identifiera personer eller inhämta upplysningar från personer för en brottsutredning eller ett straffrättsligt förfarande i den ansökande staten. Regleringen kräver inte någon särskild föreskrift i lag.

Enligt *artikel 12* får en person, som är frihetsberövad i den anmodade staten, på begäran av den ansökande staten föras över dit för att vittna eller medverka vid brottsutredningar. Som förutsättning gäller att den aktuella personen lämnar sitt samtycke till åtgärden. Den ansökande staten skall hålla personen frihetsberövad under den tid som skall gälla enligt den anmodade statens lagstiftning och återlämna honom, antingen vid den tidpunkt som bestäms av den anmodade staten, eller vid den tidigare tidpunkt då personens närvaro inte längre behövs i den ansökande staten. Om den anmodade staten underrättar den ansökande staten om att den som överförts inte längre skall hållas i förvar, skall denne försättas på fri fot. Regleringen överensstämmer med svensk rätt. Frågor om överförande av frihetsberövade till annan stat behandlas i avsnitt 7.13.

Enligt *artikel 13* kan en avtalspart begära hjälp med att anmoda en person att inställa sig som vittne eller sakkunnig i straffrättsliga förfaranden eller att medverka i brottsutredningar i den ansökande staten. Bestämmelsen innehåller inte något annat åtagande än att den anmodade staten skall medverka till att den aktuella personen frivilligt inställer sig i den ansökande staten. Den överensstämmer med regleringen i 1959 års rättshjälpskonvention (se cirkulär 1968:32) och kräver inte någon ändrad lagstiftning.

Artikel 14 innehåller bestämmelser om immunitet. Om den ena staten biträtt med delgivning av kallelse, överförande av en frihetsberövad eller någons inställelse för förhör i den andra staten får personen i fråga inte under sin vistelse i den andra staten åtalas eller frihetsberövas eller på annat sätt underkastas inskränkning i den personliga friheten på grund av någon gärning eller underlåtenhet från tiden före avresan från den anmodade staten. I fråga om misstänkt eller tilltalad som inställt sig efter en framställning om delgivning gäller detta för gärning eller underlåtenhet som inte angivits i delgivningshandlingen. I fråga om ansökan om överförande av frihetsberövad eller om inställelse för förhör gäller dessutom, enligt punkten 2, att personen inte utan eget samtycke får åläggas att vittna i något annat rättsligt förfarande eller att medverka vid någon annan utredning än den som avsågs i framställningen. Immuniteten upphör om personen i fråga inte har lämnat den ansökande staten inom femton dagar efter det att han har underrättats om att hans närvaro inte

längre krävs eller om han, efter att ha lämnat landet, återvänder dit. I punkten 5 anges att den som inställer sig dock är underkastad den ansökande statens lagstiftning vad gäller domstolstrots, mened och lämnande av osanna uppgifter. Artikeln avslutas i punkten 6 med en bestämmelse om att en frihetsberövad som inte samtycker till att överföras till annan stat inte av den anledningen får straffas eller underkastas några tvångsåtgärder. Samma förbud gäller om någon vägrar att inställa sig för förhör i den ansökande staten. Föreskriften i punkten 2 kräver ny lagstiftning. I övrigt är regleringen i överensstämmelse med svensk rätt. Immunitetsfrågor behandlas ingående i avsnitt 7.16.

Avtalsparterna åtar sig i *artikel 15* att tillhandahålla kopior av allmänna handlingar som är tillgängliga för allmänheten. De får dessutom överlämna kopior av allmänna handlingar på samma sätt och på samma villkor som en sådan handling får lämnas ut till dess egna myndigheter. Artikeln kräver inte någon lagstiftning.

I *artikel 16* anges att den anmodade staten skall, i den utsträckning dess lagstiftning tillåter det, fullgöra framställningar om husrannsakan, beslag och överlämnande av bevismaterial som behövs för utredningen eller lagföringen i ett brottmål i den ansökande staten. Som förutsättning gäller att ansökan innehåller sådana uppgifter som enligt den anmodade statens lag gör det möjligt att vidta en sådan åtgärd. Om beslagtaget material överlämnas skall den ansökande staten iaktta de villkor som den anmodade staten ställer. Artikeln kräver ingen ny lagstiftning. Husrannsakan, beslag och kvarstad behandlas i avsnitt 7.11.

I *artikel 17* finns bestämmelser om bistånd i fråga om vinning av brott. Enligt punkten 1 skall den anmodade staten söka fastställa om det finns sådan egendom på dess område och upplysa den ansökande staten om resultatet av sina efterforskningar. Om sådan egendom påträffas skall den anmodade staten enligt punkten 2 på begäran vidta sådana åtgärder som dess lagstiftning tillåter för att förhindra befattning med, överlåtelse av eller undanskaffande av egendomen i avvaktan på ett slutligt avgörande av domstol i den ansökande staten. Den anmodade staten skall också enligt punkten 3 på begäran, och i den utsträckning dess lagstiftning tillåter det, verkställa ett beslut om förverkande av vinning av brott som fattats av en domstol i den ansökande staten. Godtroende tredje mans rättigheter som inte prövats av domstolen i den ansökande staten skall enligt punkten 4 beaktas enligt den anmodade statens lagstiftning. Verkställs ett beslut om förverkande skall den anmodade staten enligt punkten 5 behålla egendomen om inte något annat beslutas i det särskilda fallet. Punkterna 6 och 8 innehåller föreskrifter om kommunikation av uppgifter om hur länge begärd åtgärd skall bestå. I punkten 7 definieras vinning av brott som all egendom som misstänks eller som av en domstol fastställts vara egendom som direkt eller indirekt härrör från eller har förvärvats genom brott eller värdet av denna egendom samt annat utbyte av brott.

Åtagandena i artikel 17 är begränsade till vad respektive stats lagstiftning medger. Enligt 2 a § tvångsmedelslagen kan egendom, som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott tas i beslag. Bestämmelsen ger också möjlighet till kvarstad. Som ett villkor för dessa säkerhetsåtgärder gäller att det aktuella förverkandet kan verkställas här i Sverige. Enligt lagen (1972:260) om internationellt samar-

bete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetslagen) kan regeringen, i den mån det påkallas av en överenskommelse som Sverige ingått med annan stat, förordna att frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande som, har ådömts eller beslutats efter rättegång i brottmål i annan stat kan verkställas i Sverige enligt de bestämmelser som meddelas i lagen; jfr förordningen (1977:178) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Det krävs sålunda inte någon ändrad lagstiftning i och för denna artikel. Regeringen kan i förordning föreskriva att delar av internationella verkställighetslagen skall tillämpas i förhållande till Australien i likhet med vad som gjordes vid Sveriges ratificering av det brittiska förverkandeavtalet (se avsnitt 4.1). Frågor om beslag och kvarstad behandlas i avsnitt 7.11.

Enligt punkten 5 i artikel 17 skall förverkad egendom behållas av den anmodade staten om inte annat bestäms i det enskilda fallet. Artikeln är i överensstämmelse med svensk rätt. Frågan om delning av förverkad egendom med annan stat behandlas i avsnitt 8.

Av *artikel 18* framgår att handlingar som överlämnas i ärenden enligt avtalet skall vara legaliserade och vad som krävs för detta. Enligt *artikel 19* får centralorganen ingå tillämpningsöverenskommelser med varandra.

Artikel 20 innehåller regler om representantskap och kostnader. Vardera parten åtar sig enligt punkten 1 att vidta de åtgärder som behövs för att den ansökande staten skall vara företrädd i rättsliga förfaranden som aktualiseras av en framställning och skall i övrigt företräda den ansökande statens intressen. Det krävs inte att den ansökande staten alltid är företrädd. Denna fråga, som kräver ny lagstiftning, behandlas i avsnitt 7.8.

Den anmodade staten skall enligt artikel 20 punkten 2 med vissa undantag stå för kostnaderna för fullgörandet av en framställning om rättslig hjälp. Undantag görs för transport och uppehälle i fråga om person som överförs till eller från den anmodade staten och för vakt och extra personal i samband därmed, utgifter för sakkunniga och, om den anmodade staten begär det, för extraordinära kostnader i samband med fullgörandet av en framställning. Regleringen överensstämmer med vad som är brukligt i internationella överenskommelser. Kostnadsfrågor behandlas i avsnitt 7.18.

Avtalsparterna skall enligt *artikel 21* på begäran samråda om tolkningen, tillämpningen och genomförandet av avtalet. I *artikel 22* ges bestämmelser om ikraftträdande och uppsägning av avtalet. Där framgår att avtalet skall ratificeras och att det träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter utväxlingen av ratifikationsinstrumenten. Avtalet skall tillämpas på framställningar som överlämnas efter ikraftträdandet och detta även om de relevanta gärningarna inträffade före denna dag.

5.7.2 Avtalet med Kanada om ömsesidig rättslig hjälp

Avtalet med Kanada består av 22 artiklar. I avtalet detaljregleras de olika formerna av rättslig hjälp inte i samma utsträckning som i avtalet med Australien. Det inleds med allmänna bestämmelser (del I). Därefter följer

ett avsnitt med speciella bestämmelser (del II) och ett med bestämmelser om förfarandet (del III). Sist i avtalet upptas slutbestämmelser (del IV).

Av *artikel 1* framgår åtagandena. Parterna åtar sig att i största möjliga utsträckning lämna varandra ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (punkten 1). Artikeln fortsätter med definitioner av vad som avses med ömsesidig rättslig hjälp och med brottmål samt anger vilka åtgärder den rättsliga hjälpen skall omfatta. Med ömsesidig rättslig hjälp avses all rättslig hjälp i fråga om utredningar eller rättsliga förfaranden i ett brottmål oavsett om den begärs eller skall lämnas av en domstol eller någon annan myndighet. I fråga om bevisupptagning, överlämnande av handlingar och föremål och tvångsåtgärder skall dock framställningen komma från domstol eller allmän åklagare (punkten 2). Med brottmål avses för Sveriges del förfaranden som hänför sig till brott såväl enligt brottsbalken som till annan strafflagstiftning och för Kanadas del förfaranden i fråga om brott enligt både federal lag och provinslagstiftning (punkten 3). Brottmål skall även innefatta brott som rör skatter, avgifter, tullar och internationell överföring av kapital eller betalningar (punkten 4). Rättslig hjälp skall enligt punkten 5 omfatta samma typ av åtgärder som enligt artikel 1.3 i avtalet med Australien.

Ansökningar om rättslig hjälp skall enligt *artikel 2* verkställas skyndsamt i enlighet med den anmodade statens lagstiftning och, i den mån det inte är förbjudet i denna lagstiftning, på det sätt som den ansökande staten begär. Dessa frågor behandlas i avsnitt 7.5.

En ansökan får enligt punkten 2 inte vägras under hänvisning till banksekretess, se härom avsnitt 10.2.

Enligt *artikel 3* kan en begäran om rättslig hjälp avslås om framställningen inte uppfyller de krav som ställts upp i den anmodade staten eller om verkställigheten skulle skada dess suveränitet, säkerhet eller allmänna rättsprinciper eller liknande väsentliga allmänna intressen, eller äventyra någons säkerhet eller på andra grunder vara oskälig. Den begärda hjälpen får enligt punkten 2 skjutas upp om ett fullgörande skulle hindra en pågående brottsutredning eller ett åtal i den anmodade staten. Den ansökande staten skall underrättas om beslut att vägra och om skälen för detta (punkten 3). Innan ansökan avslås skall den anmodade staten överväga om rättshjälp kan beviljas under sådana villkor som den finner nödvändiga (punkten 4).

Vägransregleringen, som är fakultativt utformad, har täckning i svensk rätt. Frågan behandlas i avsnitt 7.14 (se också vid artikel 4 i avtalet med Australien).

I *artikel 4* regleras rätt att närvara och ställa frågor. Den ansökande staten skall, om det begärs, underrättas om när och var den begärda rättsliga hjälpen kommer att verkställas (punkten 1). Domare eller tjänstemän i den ansökande staten och andra personer som berörs av brottsutredningen skall tillåtas närvara såvida detta inte är förbjudet enligt den anmodade statens lagstiftning. Domare, åklagare och den misstänktes försvarare skall tillåtas delta i det rättsliga förfarandet (punkten 2). Rätten att delta skall innefatta rätt för domare och åklagare att föreslå frågor. Försvararen skall få ställa frågor direkt. De närvarande skall vidare ha rätt att, med hjälp av tekniska hjälpmedel säkerställa en ordagrann nedteckning av förfarandet (punkten 3).

Artikeln bör föranleda nya svenska regler på området. Frågorna behandlas i avsnitt 7.7 (förhör under förundersökning) och avsnitt 7.8 (bevisupptagning vid domstol).

Artikel 5 handlar om översändande av handlingar och föremål. Enligt punkten 1 får kopior, i stället för orginal, översändas såvida inte den ansökande staten uttryckligen begär att få orginalen. Enligt punkten 2 skall den ansökande staten på begäran återlämna orginalhandlingar och föremål som tillhandahållits när det rättsliga förfarandet har avslutats.

Enligt *artikel 6* kan en avtalspart begära hjälp med att anmoda en person att inställa sig som vittne eller sakkunnig i straffrättsliga förfaranden eller att medverka i brottsutredningar i den ansökande staten. Bestämmelserna innehåller inte något annat åtagande än att den anmodade staten skall medverka till att den aktuella personen frivilligt inställer sig i den ansökande staten. Det finns också regler om förskott för resekostnader m.m. Artikeln är i överensstämmelse med regleringen i 1959 års rättshjälpskonvention (se cirkulär 1968:32) och kräver inte några nya föreskrifter i lag.

I *artikel 7* anges att en person som är frihetsberövad i den anmodade staten på begäran skall överföras till den ansökande staten för vittnesförhör eller annan medverkan vid utredning. Som förutsättning gäller att den aktuella personen samtycker till överförandet. Om frihetsberövandet skall upphöra under vistelsen i den ansökande staten, skall personen försättas på fri fot och behandlas som en person som inställt sig där på grund av en framställning om detta. Reglerna är i överensstämmelse med 1959 års rättshjälpskonvention och kräver ingen ny lagstiftning. Dessa frågor behandlas i avsnitt 7.13

I *artikel 8* åtar sig avtalsparterna att ombesörja delgivning av handlingar som sänts över från den ansökande staten för detta ändamål. Delgivning får ske genom att handlingen överlämnas till den person som skall delges. På begäran av den ansökande staten skall delgivning ske på det sätt som är föreskrivet för motsvarande handlingar i den anmodade staten eller i en särskild form som inte strider mot dess lagstiftning. Framställning om delgivning av kallelse med en misstänkt skall sändas till centralorganet senast 30 dagar före dagen för inställelsen. I artikeln ges också anvisningar om bevis för att delgivning har skett. Regleringen överensstämmer i sak med 1959 års rättshjälpskonvention (se cirkulär 1968:32 och 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige) och kräver inga nya föreskrifter i lag.

Artikel 9 innehåller bestämmelser om immunitet som i sak överensstämmer med 1959 års rättshjälpskonvention. Immunitetsfrågan behandlas i avsnitt 7.16.

Vinning av brott behandlas i *artikel 10*. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med regleringen i avtalet med Australien (artikel 17). I fråga om förverkande anges punkten 3 att detta kan ske såväl genom att ett beslut som har fattats i den ansökande staten verkställs som genom att ansökan överlämnas till den myndighet i den anmodade staten som är behörig att besluta om förverkande. I avtalet definieras förutom begreppet vinning av brott även begreppen egendom och tvångsåtgärder. Med egendom avses pengar och alla slag av lös eller fast och materiell eller immateriell egendom inklusive varje intresse i sådan egendom. Med

tvångsåtgärder avses beslag, kvarstad eller andra åtgärder för att förhindra befattning med eller överlåtelse eller undanskaffande av egendom. Enligt artikel 10.4 skall förverkad egendom behållas av den anmodade staten om inte annat bestäms i det enskilda fallet.

Åtagandena är begränsade till vad respektive stats lagstiftning medger. Här kan hänvisas till kommentaren till artikel 17 i avtalet med Australien (avsnitt 5.7.1). I Kanada finns för närvarande inga regler om verkställighet av utländska förverkanden. I stället står ett civilt förfarande till buds varvid det utländska beslutet om förverkande läggs till grund för en civil dom om förverkande som kan verkställas i Kanada. Därigenom torde det krav på ömsesidighet som gäller enligt internationella verkställighetslagen vara uppfyllt. Regeringen bör således, liksom i förhållande till Australien, i förordning kunna föreskriva att delar av internationella verkstställighetslagen skall tillämpas på kanadensiska förverkanden.

Artikel 11 innehåller detaljerade bestämmelser om ansökans innehåll. Om elektronisk överföring används skall, enligt punkten 6, ansökan i original snarast sändas över. I brådskande fall eller när det annars godtas får en muntlig framställan göras. Den skall omedelbart bekräftas skriftligen. Reglerna bör återspeglas i svensk rätt. Frågan behandlas i avsnitt 7.3.

De avtalsslutande staterna skall enligt *artikel 12* utse centralorgan för att översända och ta emot framställningar om rättshjälp. För Sverige har Utrikesdepartementet utsetts till centralorgan. I Kanada är justitieministern eller en av denne utsedd tjänsteman centralorgan. Centralmyndighetsfrågan behandlas i avsnitt 7.2.

Enligt *artikel 13* skall den ansökande staten i den omfattning det begärs och som är tillåten enligt dess lagstiftning sekretessbelägga en framställning och varje åtgärd som vidtagits med anledning av framställningen. Undantag görs för vad som kan krävas för att verkställa den begärda hjälpen. Frågan behandlas i avsnitt 10.1.

Enligt *artikel 14* får uppgifter och bevismaterial inte utan medgivande från den anmodade statens centralorgan användas för andra ändamål än de som beskrivits i ansökan. Den anmodade staten får också efter samråd med den ansökande staten begära att uppgifter och bevismaterial endast används på de villkor som den anger. Den frågan behandlas i avsnitt 7.15.

Av *artikel 15* framgår att handlingar och bevismaterial som överlämnas inte behöver legaliseras i andra fall än som angivits i artikel 5, dvs. då det begärs av den ansökande staten och ett sådant förfarande inte är förbjudet i den anmodade statens lagstiftning.

Artikel 16 behandlar språkfrågan. Se härom avsnitt 7.3.

Enligt *artikel 17* får vittnesförhör tas upp på den mottagande statens territorium av konsulär tjänsteman. Bakgrunden till regleringen är den kanadensiska ordningen för bevisupptagning som innebär att konsulära tjänstemän ofta genomför förhör utomlands när förhörspersonen ställer upp frivilligt; det är endast när tvångsmedel behöver tillgripas som man från kanadensiskt håll behöver bistånd av utländska myndigheter. Den mottagande staten skall underrättas i förväg och har rätt att vägra sitt medgivande på någon av de vägransgrunder som anges i artikel 3. En konsulär tjänsteman får också ombesörja delgivning med en person som

frivilligt inställer sig på konsulatet. Eftersom förfarandet enligt artikel 17 utesluter varje form av tvång krävs det ingen lagstiftningsåtgärd för att denna typ av förhör skall kunna hållas i Sverige.

Reglerna om kostnader i *artikel 18* överensstämmer med de i avtalet med Australien. Kostnadsfrågor behandlas i avsnitt 7.18. Enligt *artikel 19* inskränker avtalet inte på avtalsparternas skyldigheter enligt andra avtal och inte heller hindrar det dem från att lämna varandra rättslig hjälp enligt andra avtal.

Avtalet skall enligt *artikel 20* tillämpas på framställningar som överlämnas efter ikraftträdandet och detta även om de relevanta gärningarna inträffade före denna dag. Avtalsparterna skall enligt *artikel 21* på begäran samråda om tolkningen, tillämpningen och genomförandet av avtalet. I *artikel 22* finns bestämmelser om ikraftträdande och uppsägning av avtalet. Där framgår att avtalet skall ratificeras och att det träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter utväxlingen av ratifikationsinstrumenten.

6 En ny lagstiftning

6.1 En sammanhållen lagstiftning om internationellt rättsligt samarbete i brottmål

Regeringens förslag: En ny lag om internationell rättslig hjälp i brottmål införs. Lagen skall omfatta rättsligt samarbete mellan åklagare och domstolar. Internationellt polis- och tullsamarbete omfattas inte. I lagen ges bestämmelser som i dag regleras genom lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol, lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol, lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet. Vidare tas in i lagen bestämmelser om samarbete på ytterligare områden och med fler typer av åtgärder.

1946 års bevisupptagningslagar ändras och blir i fortsättningen tillämpliga endast på civilrättens område. 1975 års och 1991 års lagar kan upphävas helt. Förslaget föranleder också ändringar i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt och därutöver rena hänvisningsändringar i ett antal lagar. I likhet med den nuvarande regleringen omfattas inte brott mot tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen av lagens tillämpningsområde.

Tills vidare tas inga regler om delgivning i brottmål.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till en sammanhållen lagstiftning om internationellt rättsligt samarbete i brottmål. *Svea hovrätt*, *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Malmö* och *Göteborgs tingsrätter*, *Ekobrottsmyndigheten, Juridiska fakultetsnämn-*

den vid Uppsala universitet välkomnar en samlad lagstiftning rörande det internationella samarbetet i brottmål vilket gör lagstiftningen mer överskådlig och enhetlig. *Riksåklagaren* anser att promemorians förslag innebär en påtaglig förstärkning av möjligheterna med att bistå med utredningsåtgärder och, som en konsekvens av detta, också ökade möjligheter för svenska domstolar och åklagare att få bistånd när så behövs. Även om Riksåklagaren anser att systematiseringen skulle kunnat gå ännu längre anser Riksåklagaren att hanteringen blir påtagligt mer lätthanterlig för praktikern än med den nuvarande lagstiftningen. *Rikspolisstyrelsen* är i och för sig positiv till att samla regleringen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i en lag men anser att det är av stor vikt att lagen inte för med sig att det internationella polissamarbetet försvåras eller förhindras. *Tullverket*, som också ställer sig bakom de tankegångar som presenteras i promemorian, anser att det tydligare bör framgå att internationellt polis- och tullsamarbete inte omfattas av lagens bestämmelser. *Justitiekanslern* har i huvudsak inte något att erinra mot promemorians förslag men påpekar att lagen inte kan tillämpas inom tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden. Justitiekanslern anser att det i och för sig inte behövs någon särskild erinran om detta i lagtexten, men att det skulle kunna vara av värde om frågan närmare kommenterades i det fortsatta beredningsarbetet. *Riksskatteverket* påpekar att den nuvarande internationella regleringen av delgivning är ofullständig, svåröverskådlig och delvis föråldrad och efterlyser att regeringen initierar en genomgripande internationell översyn av delgivningsfrågorna både på privat- och offentligrättens område.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om rättslig hjälp i brottmål finns i flera olika författningar, närmare bestämt fyra olika lagar, två förordningar och fyra cirkulär och två tillkännagivanden. Till detta kommer två kungörelser om internationell delgivning. Regleringen har tillkommit successivt och någon samlad översyn har inte skett på detta område. Detta förhållande innebär olägenheter ur flera synvinklar. Regleringen är svår att överblicka och det har inte gått att ta till vara alla möjligheter till gemensamma lösningar beträffande de olika formerna för rättsligt biträde. En framställning om rättsligt biträde från en annan stat kan ofta innebära att åtgärder som regleras var för sig i olika lagar skall vidtas. I viss utsträckning kan den nuvarande splittrade regleringen innebära effektivitetsförluster när en sådan framställning skall åtgärdas.

De nya åtaganden inom det internationella straffrättsliga samarbetet som Sverige gjort eller kan förmodas göra inom den närmaste framtiden är i viss utsträckning gemensamma för olika former av rättsligt bistånd. När det gäller den rättsliga regleringen av dessa åtaganden finns det klara fördelar med en lösning som innebär att man har gemensamma bestämmelser i så stor utsträckning som möjligt.

Det föreslås mot den bakgrunden att alla bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål skall sammanföras och tas in i en ny lag.

När det gäller den *nya lagens förhållande till innehållet i olika konventioner* som Sverige har tillrätt bör den lagstiftningsteknik som av tradition brukar användas på straffrättens och straffprocessrättens område tillämpas, dvs. åtagandena i konventionerna *transformeras* till svensk lag och omarbetas till svensk författningstext. En annan metod, som ofta

används inom den internationella privat- och civilprocessrättens område är *inkorporering*. Det föreskrivs då i lag att konventionens bestämmelser skall gälla som lag i Sverige (se härom t.ex. prop 1991/92:128 s. 136 ff). När inkorporeringsmetoden används blir alltså konventionstexten som sådan direkt gällande svensk författningstext. Att åtagandena i olika konventioner transformeras till svensk rätt innebär att svenska åklagare och domstolar således inte direkt tillämpar konventionens bestämmelser utan tillämpar den svenska författningstexten som i sin tur har utarbetas i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden. Samtidigt kan svenska åklagare och domstolar inte bortse från bestämmelser i olika konventioner. Av tradition tillämpas nämligen *principen om fördragskonform tolkning* vilket innebär att svensk rätt tolkas så att den överensstämmer med Sveriges internationella åtaganden (se bl.a. NJA 1988 s. 572, 1991 s. 188 och, särskilt, 1992 s. 532). Ibland innehåller svensk lag en uttrycklig hänvisning till innehållet i en internationell överenskommelse som innebär att *bestämmelser i en överenskommelse fyller ut och preciserar innehållet i den svenska regeln*. Exempel på detta är 1 och 8 §§ 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet.

Lagens tillämpningsområde bör täcka internationellt *rättsligt* samarbete, dvs. samarbete som tar sikte på *rättsliga förfaranden* som gäller utredning om eller lagföring för brott. Det internationella polissamarbetet, liksom tullsamarbetet, bör lämnas utanför lagens tillämpningsområde. Detta samarbete är i huvudsak oreglerat i svensk rätt och är ofta mycket informellt och praktiskt inriktat. Det är, som påpekats under remissbehandlingen, angeläget att säkerställa och klargöra att detta informella samarbete kan fortsätta och lämnas utanför en reglering av det rättsliga samarbetet. (Angående den nyligen avlämnade propositionen 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen, se avsnitt 5.3.)

Det sagda innebär att lagens tillämpningsområde uttryckligen bör begränsas till att gälla för *svenska åklagare och svenska domstolar*. Lagen bör således inte omfatta det internationella samarbete som svensk polis och svensk tullpersonal deltar i. Däremot kan lagen mycket väl bli tillämplig när en *utländsk polis eller befattningshavare vid tullen* begär hjälp i Sverige med en åtgärd som regleras i lagen, t.ex. husrannsakan. Det beror av hur den interna organisationen ser ut i den ansökande staten. I vissa länder, t.ex. i Danmark och Storbritannien, fullgör polis uppgifter som i Sverige fullgörs av åklagare och i andra länder av undersökningsdomare. Det är mot den bakgrunden som 1959 års rättshjälpskonvention – som reglerar samarbete mellan rättsliga myndigheter – har överlämnat åt konventionsstaterna att vid tillträdet till konventionen ange vilka myndigheter som är rättsliga myndigheter i konventionens mening.

Det bör därför av den nya lagen framgå att den är tillämplig för – å ena sidan – svenska åklagare och svenska domstolar och – å andra sidan – utländska åklagare, undersökningsdomare och domstolar och, om det följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, andra myndigheter eller befattningshavare. Sverige bör ändra sin förklaring om vilka myndigheter som är rättsliga myndigheter i Sverige enligt 1959 års rättshjälpskonvention, se avsnitt 14.1. Det bör också uttryckligen framgå att lagen är tillämplig när *rättslig hjälp* begärs utom-

lands eller i Sverige och lagen bör innehålla en definition av vilka åtgärder som enligt lagen utgör rättslig hjälp. Det är inte nödvändigt att därutöver uttryckligen föreskriva att lagen inte innehåller några regler om när svensk polis- eller tullmyndighet får ge sådan hjälp till sina utländska motsvarigheter eller när dessa får ansöka om hjälp utomlands.

Ett annat område som inte bör omfattas av lagen är, såsom Justitiekanslern påpekat i sitt remissyttrande, rättslig hjälp på yttrandefrihetsgrundlagens och tryckfrihetsförordningens områden. Ingripanden mot grundlagsskyddade medier kan endast ske i de fall och den ordning som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen respektive yttrandefrihetsgrundlagen. Förekommer i ett ärende om rättslig hjälp misstanke om tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott i Sverige skall ärendet handläggas av Justitiekanslern som kan besluta att inleda en svensk förundersökning enligt den ordning som föreskrivs i dessa grundlagar. Den nya lagen kan självfallet inte ändra på denna ordning. En ny lag på området kan, som Justitiekanslern framhåller, inte sätta grundlagarna ur spel och det bör därför inte tas in någon särskild erinran om detta i den nya lagen.

Med hänsyn till den uppmärksamhet som på senare tid, såväl inom EU som i andra internationella fora, visas juridiska personers brottslighet bör det uttryckligen av den nya lagen framgå att den är tillämplig även i de fall den aktuella brottsutredningen gäller en juridisk person. Detta är ingen nyhet utan gäller redan enligt nuvarande regler på området.

I samband med att en ny sammanhållen lagstiftning införs bör termen rättshjälp i brottmål – som ofta sammanblandas med rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) – utmönstras och ersättas med termen rättslig hjälp. Den termen knyter naturligt an till uttrycket rättsligt samarbete och rättsliga myndigheter. Ordet ”inbördes” är en missvisande översättning av det engelska ”mutual” och bör där det förekommer översättas med ordet ”ömsesidig”. I likhet med flera remissinstanser, anser regeringen, att den nya lagen bör heta *internationell rättslig hjälp i brottmål.* Det beskriver tydligare lagens tillämpningsområde eftersom lagen inte kräver ömsesidighet för sin tillämpning.

De bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål som finns idag är endast tillämpliga vid utredning om eller lagföring för brott. Lagens tillämpningsområde bör utvidgas att omfatta samarbete också i andra än rent straffrättsliga förfaranden (se avsnitt 6.2) och ytterligare slag av åtgärder (se avsnitt 6.3).

1946 års bevisupptagningslagar innehåller regler om rättsligt biträde som är tillämpliga beträffande såväl straffrättsliga som civilrättsliga förfaranden. Dessa författningar bör i fortsättningen uteslutande reglera rättsligt bistånd i civilrättsliga förfaranden. Bestämmelser i dessa lagar som tar sikte på brottmål bör därför – i avvaktan på en mer genomgripande översyn som inte är möjlig att genomföra i detta ärende – mönstras ut och i stället arbetas in i den nya lagen. Reglerna i tvångsmedelslagen och 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet är tillämpliga endast i brottmål och bestämmelserna i dessa lagar kan helt och hållet ersättas av bestämmelser i den nya lagen.

Bestämmelserna i 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige och 1933 års kungörelse om delgivning i utlandet är föråldrade och, såsom påpekats vid remissbehandlingen, i behov av en genomgripande allmän

översyn. En sådan översyn är emellertid inte är möjlig att göra inom ramen för detta lagstiftningsärende. Den rättsliga regleringen av och förfarandet vid delgivning i internationella sammanhang avviker dessutom i mycket från de regler som gäller vid andra former av rättslig hjälp i brottmål. Det är inte självklart att den nya lagen är den bästa platsen för regler om internationell delgivning och att regler om delgivning i brottmål och delgivning i civilrättsliga förfaranden skall separeras. Den nya lagen bör därför inte innehålla några regler om delgivning och den nuvarande reglering av delgivning i internationella förhållanden behålls till vidare oförändrad. De ändringar som Schengenkonventionen kräver i fråga om delgivning behandlas i avsnitt 9.

Lagen bör kompletteras med föreskrifter i en förordning om internationellt rättsligt samarbete i brottmål och ett tillkännagivande av de olika internationella överenskommelser som avses i lagen. Cirkulären bör så långt det är möjligt upphävas.

Den nya lagstiftningen föranleder – utöver en del lagändringar av hänvisningskaraktär – även ändringar i andra lagar om rättsligt samarbete med hänsyn till centralmyndighetsfrågan (se avsnitt 7.2) och vissa följdändringar i lagen samarbete med de internationella tribunalerna (se avsnitt 12).

6.2 Administrativa förfaranden m.m.

Regeringens förslag: I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige skall rättslig hjälp som avses i lagen kunna lämnas av åklagare eller domstol

1. i ärenden som i den ansökande staten eller i Sverige handläggs i ett administrativt förfarande eller i ett annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande,
2. i ärenden som avser skadestånd för felaktigt väckt åtal eller felaktigt domslut, eller
3. i ärenden som handläggs gemensamt med ett brottmål.

Rättslig hjälp skall också kunna lämnas på verkställighetsstadiet utan ett krav på formell ömsesidighet.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Promemorians förslag är annorlunda formulerad.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan erinran.

Några remissinstanser har lämnat synpunkter på promemorians förslag om rättslig hjälp vid *administrativa förfaranden*. *Helsingborgs tingsrätt* menar att bestämmelsens tillämpningsområde blir alltför vidsträckt med den föreslagna formuleringen. *Stockholms tingsrätt* anser att det finns ett betydande mått av osäkerhet beträffande bestämmelsens tillämpningsområde med hänsyn till att den förslagna bestämmelsen inte håller sig inom de ramar som ges i artikel 49 a) i Schengenkonventionen och att huvudregeln om när rättslig hjälp kan lämnas, dvs. när åtgärden gäller utredning om eller lagföring för brott, och som bestämmelsen om rättslig hjälp

vid administrativa förfaranden hänvisar till, inte kan vara en utgångspunkt i de fall som skall regleras. *Malmö tingsrätt* påpekar å sin sida att hänvisningen till huvudregeln om när rättslig hjälp kan lämnas inskränker bestämmelsens tillämpningsområde på så sätt att gärningar som avkriminaliserats men som sanktioneras genom olika avgifter inte kommer att omfattas av lagen. *Tullverket* anser att det av förslaget inte framgår klart hur de ärenden som rör administrativa förfaranden skall hanteras mot bakgrund av att i förslaget nämns endast åklagare och domstolar som kan vidta åtgärder enligt lagen men att i Sverige administrativa åtgärder vanligtvis vidtas av andra myndigheter.

När det gäller rättslig hjälp på *verkställighetsstadiet* har *Riksdagens ombudsmän* efterlyst en närmare redovisning av varför Sverige skall lämna rättslig hjälp i dessa fall utan ett krav på ömsesidighet.

Skälen för regeringens förslag: Lagens tillämpningsområde bör som nämnts i föregående avsnitt avse internationellt rättsligt samarbete i brottmål, dvs. samarbete mellan svenska åklagare och domstolar samt utländska rättsliga myndigheter i ett rättsligt förfarande som gäller utredning om eller lagföring för brott. Mot bakgrund av bl.a. Schengenkonventionens krav, vilka har redovisats i avsnitt 5.3, bör lagen även utsträckas till att gälla samarbete i andra avseenden.

Administrativa förfaranden eller andra rättsliga förfaranden

I Schengenkonventionens artikel 49 a) finns föreskrifter om att rättslig hjälp skall lämnas även när det är fråga om gärningar som är straffbara i en av de två staterna, eller båda, och där överträdelsen i fråga beivras av administrativa myndigheter, förutsatt att ett beslut i ärendet kan överklagas till domstol som är behörig att handlägga brottmål.

En liknande bestämmelse diskuteras i arbetet med EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.2) och i arbetet i Europarådet med ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention (se avsnitt 5.6).

I OECD:s konventionen från 1997 om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser, som Sverige har tillträtt, finns en bestämmelse om ömsesidig rättslig hjälp beträffande gärningar som omfattas av konventionen (artikel 9). Rättslig hjälp skall enligt den konventionen även kunna lämnas i de fall den andra staten inlett ett icke straffrättsligt förfarande mot en juridisk person. I prop. 1998/99:32 som behandlade Sveriges tillträde till denna konvention konstaterade regeringen att i översynen av lagstiftningen om rättslig hjälp i brottmål fick hänsyn tas till denna bestämmelse (se s. 67). De förfaranden som avses är sålunda icke straffrättsliga förfaranden mot juridiska personer. Det behöver dock inte vara ett administrativt förfarande utan kan även vara ett civilrättsligt förfarande.

Den omständigheten att vissa länder väljer att beivra vissa överträdelser i straffrättslig ordning och andra i administrativ eller annan icke straffrättslig ordning bör enligt regeringens mening naturligtvis inte hindra ett internationellt samarbete på området. Bestämmelsen i bl.a. Schengenkonventionen gör det möjligt att samarbeta inom ett större område. Det bör emellertid framhållas att dess praktiska tillämpningsområde

kommer att begränsas till att Sverige kommer att kunna hjälpa andra stater, t.ex. Tyskland och Österrike, som beivrar vissa överträdelser genom ett administrativt förfarande på så sätt som beskrivs i Schengenkonventionen. I Sverige finns inte några motsvarande förfaranden. Överträdelser som beivras av svenska administrativa myndigheter överklagas som regel inte till en allmän domstol såsom ett brottmål. Bestämmelsen kan emellertid bli till nytta i en svensk förundersökning eller rättegång i de fall den andra Schengenstaten tidigare har haft ett krav på dubbel straffbarhet för att kunna vidta den begärda åtgärden. I dessa fall kommer det att räcka att den andra staten beivrar motsvarande gärning genom ett administrativt förfarande (jfr även artikel 51 i Schengenkonventionen). På motsvarande sätt kommer bestämmelsen i OECD-konvention att i praktiken innebära att Sverige kommer att kunna hjälpa andra stater.

Den nya lagen bör mot bakgrund av vad som anförts därför innehålla en bestämmelse som innebär att lagen blir tillämplig även om den aktuella gärningen beivras i ett administrativt förfarande eller i ett annat än ett straffrättsligt förfarande. Angående kravet på dubbel straffbarhet i sådana fall, se avsnitt 7.6., och beträffande hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning, se avsnitt 7.12.

Beträffande bestämmelsen utformning har några remissinstanser anfört att promemorians formulering är otydlig och inte ger tillräcklig ledning om bestämmelsens tillämpningsområde. En remissinstans tycker att bestämmelsen blir för inskränkt, medan andra tycker att den blir för vidsträckt. Mot bakgrund härav anser regeringen att lagtextens utformning bör ändras. Utgångspunkten bör vara att bestämmelsen endast blir tillämplig i förhållande till de stater som har gjort ett motsvarande åtagande i förhållande till Sverige och endast i den omfattning som föreskrivs i den aktuella överenskommelsen. Ett sådant krav på formell ömsesidighet gör att tillämpningsområdet för bestämmelsen blir avgränsat samtidigt som regleringen blir flexibel och lämnar utrymme för varierande åtaganden i olika internationella överenskommelser. Detta bör även gälla i förhållande till de nordiska staterna. Denna ändring i förhållande till promemorians förslag torde inte ha någon praktisk betydelse eftersom de nordiska staterna avser att tillträda bl.a. Schengenkonventionen.

I förhållande till Schengenstaterna och – den dag EU-konventionen träder i kraft – till EU-staterna, kommer det formella kravet på ömsesidighet att innebära att bestämmelsen bara gäller om beslutet som fattas i det utländska administrativa förfarandet kan överklagas till domstol som är behörig att handlägga brottmål. När en stat begär hjälp med stöd av OECD-konventionen kommer Sverige att kunna ge bistånd i förfaranden som beivras i ett annat än ett straffrättsligt förfarande men med den begränsningen att det endast gäller förfaranden mot juridiska personer och endast beträffande de gärningar som omfattas av konventionen. De överenskommelser som avses i bestämmelsen och deras närmare innehåll bör tas in i ett särskilt tillkännagivande som är kopplat till lagen. En möjlighet att utforma lagtexten, som några remissinstanser antytt, skulle vara att utforma den i så nära anslutning till Schengen- och OECD-konventionens bestämmelser som möjligt. En sådan bestämmelse skulle vara mer avgränsad och ta hand om de åtaganden Sverige har gjort, varken mer eller mindre. Men å andra sidan skulle bestämmelsen tappa i

flexibilitet och vid varje tillfälle Sverige avser att tillträda liknande konventioner skulle lagstiftningen troligen behöva ändras för att anpassas till de nya åtagandena. En sådan bestämmelse skulle i längden bli alltför detaljerad och omständlig att tillämpa. Enligt regeringens mening medför det formella kravet på ömsesidighet att bestämmelsen blir tillräckligt avgränsad. Lagen blir inte tillämplig om inte de kriterier som den internationella överenskommelsen ställer upp är uppfyllda. Genom tillkännagivandet kommer överenskommelsens begränsningar att framgå.

Med anledning av Tullverkets påpekande bör det framhållas att den nya lagen uteslutande skall tillämpas av svenska åklagare och domstolar och inte av några andra myndigheter och att lagen (som närmare redovisas i avsnitt 6.3) endast omfattar hjälp med vissa, i lagen särskilt uppräknade, åtgärder. Skall andra åtgärder än de i lagen uppräknade vidtas, t.ex. mellan polisiära myndigheter eller tull- eller skattemyndigheter, är lagen inte tillämplig.

Artikel 49 i Schengenkonventionen föreskriver vidare i punkten b) att rättslig hjälp skall beviljas också i ärenden som gäller skadestånd för felaktigt väckt åtal eller felaktigt domslut och i punkten d) att rättslig hjälp skall lämnas också i civilmål, t.ex. skadestånd i anledning av brott, som handläggs gemensamt med ett brottmål. Som redovisats i avsnitt 5.3 har åtagandena redan idag i viss mån täckning i svensk rätt, t.ex. kan bevisupptagning ske vid domstol. För att Sverige fullt ut skall kunna leva upp till åtagandena krävs regler som gör det möjligt att bistå även på åklagarnivå. Att det finns ett behov av regler på området har visats sig vid de nordiska överläggningarna som redovisats i avsnitt 5.5 där det exempelvis framkommit att svenska myndigheter vägrat bistå danska åklagare vid förhör i ett ärende om skadestånd för oriktigt frihetsberövande – som i Danmark handläggs som ett brottmål men i Sverige som ett civilt mål – med hänvisning till att frågan inte gällde rättslig hjälp i brottmål.

För dessa ärendetyper bör i linje med allmänna svenska principer för det straffrättsliga samarbetet inget krav på ömsesidighet ställas upp. Ärendetyperna är tillräckligt avgränsade. Till de ärendetyper som anges i artikel 49 b) och 2) i Schengenkonventionen bör även fogas skadestånd om oriktiga frihetsberövanden.

Förfaranden på verkställighetsstadiet

Schengenkonventionen kräver slutligen enligt artikel 49 c) och f) – liksom artikel 3 i tilläggsprotokollet till 1959 års rättshjälpskonvention – att bistånd i viss utsträckning skall kunna lämnas även på verkställighetsstadiet, bl.a. i ärenden om benådning, uppskov med verkställighet och villkorlig frigivning.

Bestämmelserna i tilläggsprotokollets artikel 3 skall ses mot bakgrund av den oklarhet som rådde i den praktiska tillämpningen om rättslig hjälp kunde lämnas när det gäller olika åtgärder på verkställighetsstadiet eftersom sådana beslut ofta fattas av myndigheter som i vissa stater anses vara administrativa myndigheter medan de i andra stater anses vara rättsliga myndigheter. 1959 års rättshjälpskonvention omfattar enligt artikel 1.2 inte åtgärder på verkställighetsstadiet. Genom tilläggsprotokollets artikel 3 utvidgas tillämpningsområdet för konventionen till att gälla vissa åt-

gärder som rör verkställighet av påföljder, nämligen uppskov med ådömande eller verkställighet av påföljd, villkorlig frigivning och uppskov med eller avbrott i sådan verkställighet samt benådningsärenden. Vid Sveriges tillträde till tilläggsprotokollet konstaterades att ett svenskt tillträde till artikeln kunde ske utan lagändringar (prop. 1978/79:80 s. 18). För att det skall inte råda någon tvekan om att Sverige kan lämna bistånd med de åtgärder som kan aktualiseras bör det uttryckligen framgå att olika åtgärder på verkställighetsstadiet omfattas av den nya lagen.

Det är dock inte helt klart vad detta ytterligare område för samarbete avser eller vilka typer av åtgärder som skulle kunna bli aktuella. I princip torde alla de typer av åtgärder som kan vidtas enligt 1959 års rättshjälpskonvention kunna aktualiseras i sammanhanget. Vad som i praktiken kan bli aktuellt är bl.a. delgivning, översändande av utdrag ur straffregistret och bevisupptagning. När det gäller de två förstnämnda finns bestämmelser om detta i 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige och lagen (1998:620) om belastningsregister. Beträffande bevisupptagning är det inte självklart att dagens bestämmelser möjliggör bevisupptagning om en sådan åtgärd begärs avseende ett ärende om t.ex. villkorlig frigivning. Även annan slags rättslig hjälp kan komma att begäras. Det bör därför enligt regeringens mening uttryckligen framgå av den nya lagen att rättslig hjälp kan även lämnas i ärenden på verkställighetsstadiet, nämligen de som anges i artikel 3 i tilläggsprotokollet till 1959 års rättshjälpskonvention och punkten c) och f) i Schengenkonventionens artikel 49. Det finns ingen anledning att begränsa en sådan regel till att gälla i förhållande till de stater som tillträtt tilläggsprotokollet eller Schengenkonventionen. Den allmänna princip som gäller rättsligt samarbete, dvs. att Sverige samarbetar utan ett krav på ömsesidighet, bör kunna slå igenom vad gäller dessa ärendekategorier. I den mån Sverige redan i dag kan lämna rättslig hjälp i ärenden verkställighetsstadiet uppställs inget krav på ömsesidighet och det finns ingen anledning att ändra på detta. Sverige bör därför kunna lämna rättslig hjälp på verkställighetsstadiet i förhållande till alla stater. Lagtexten bör emellertid med hänsyn till att något krav på formell ömsesidighet inte ställs upp formuleras i nära anslutning till konventionstexterna för att därigenom begränsa bestämmelsens användningsområde.

6.3 Vilka åtgärder som omfattas av lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Lagen skall omfatta de åtgärder som enligt den nuvarande regleringen kan vidtas på begäran av en annan stat, nämligen förhör i samband med förundersökning i brottmål, bevisupptagning vid domstol, husrannsakan, beslag och kvarstad och överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

Lagen kompletteras med regler för ytterligare ett antal nya typer av åtgärder, nämligen telefonförhör, förhör genom videokonferens, hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning, hemlig kameraövervakning, andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken än husrannsakan. Också regler om delning av förverkad egendom mellan stater tas in i lagen.

Lagen hindrar inte att hjälp lämnas av åklagare eller domstol med annan åtgärd än de som särskilt anges i lagen om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås inga regler om kroppsbesiktning och kroppsvisitation. Promemorians lagförslag inbegriper också andra åtgärder som kan vidtas i en svensk förundersökning och som inte innefattar tvångsmedel. I övrigt stämmer promemorians förslag överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Riksåklagaren*, *Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att det är en brist att lagen inte ger Sverige en möjlighet att bistå med kroppsbesiktning och kroppsvisitation. *Riksåklagaren* anser dessutom det vara en brist att Sverige inte kan bistå med kvarhållande av försändelse s.k. postkontroll. *Rikspolisstyrelsen* anser att om lagen även omfattar annan åtgärd som kan vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång och som inte innefattar tvångsmedel så finns det risk att det oreglerade internationella polissamarbetet omfattas av lagen och formaliseras och motsätter sig detta. *Justitieombudsmannen* påpekar att tagande av fingeravtryck, fotografi eller DNA test innefattar tvångsmedelsanvändning och inte kan vidtas med stöd av lagen såsom den utformats.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller vilka olika åtgärder samarbetet kan avse bör lagen självfallet omfatta de åtgärder som kan vidtas idag enligt 1946 års bevisupptagningslagar, tvångsmedelslagen och 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. De åtgärder som kan vidtas enligt den nuvarande regleringen är *förhör i samband med förundersökning i brottmål* (se avsnitt 7.7), *bevisupptagning åt och vid utländsk domstol* (se avsnitt 7.8), *husrannsakan, beslag och kvarstad* (se avsnitt 7.11) och *överförande av frihetsberövade för förhör m.m.* (se avsnitt 7.13).

I enlighet med vad som redovisats i avsnitt 5.1 bör lagen därutöver innehålla regler om ett antal nya åtgärder som kan vidtas efter en ansökan om rättslig hjälp. Enligt regeringen bör målsättningen vara att svenska domstolar och åklagare skall kunna ge rättslig hjälp till utländska myndigheter med alla de åtgärder som kan vidtas vid en svensk förunder-

sökning eller rättegång. Någon anledning att utesluta vissa typer av tvångsmedel föreligger inte. I lagen bör därför införas bestämmelser om *telefonförhör* (se avsnitt 7.9), *förhör genom videokonferens* (se avsnitt 7.10), *hemlig teleavlyssning*, *hemlig teleövervakning* och *hemlig kameraövervakning* (se avsnitt 7.12).

I promemorian föreslås att lagen inte bara skall innehålla regler om vissa särskilt angivna åtgärder med vilka svenska åklagare och domstolar kan bistå utländska myndigheter utan även en mer öppet formulerad regel som fångar in och medger att även andra åtgärder som inte är specifikt reglerade i lagen och som inte innefattar tvångsmedel kan vidtas på begäran av främmande stat. Som exempel nämns i promemorian tagande av fingeravtryck eller fotografi eller en begäran om att en DNA-test ska genomföras.

Bestämmelsen har fått viss remisskritik. Flera remissinstanser framhåller att det krävs beslut om kroppsbesiktning för att ta ett prov för DNA-analys. Enligt Justitieombudsmannens bedömning kan inte heller hjälp ges med tagande av fingeravtryck och fotografering enbart med stöd av denna bestämmelse. Tillämpningsområdet för en sådan bestämmelse kommer därför att bli mycket begränsat. Vidare ser Rikspolisstyrelsen en fara i att det oreglerade internationella polissamarbetet genom bestämmelsen kan komma att omfattas av lagen och därigenom formaliseras.

Regeringen gör följande bedömning. Förfarandet i rättegången och under förundersökningen skiljer sig till stor del. Medan förfarandet under rättegången av rättssäkerhetsskäl har ansetts behöva detaljerade förfaranderegler präglas förundersökningen istället av mer flexibla förfaranderegler. De bestämmelser som reglerar förundersökningen rör i huvudsak användning av tvångsmedel och andra tvångsåtgärder. Detta innebär att många av de medel som står en åklagare till förfogande under förundersökningen är oreglerat i lag (se även avsnitt 6.4). Detta förhållande speglas även i det internationella samarbetet. Den svenska lagstiftningen innehåller inte någon heltäckande reglering av internationellt samarbete som begärs av en utländsk åklagare och riktas till en svensk åklagare eller tvärtom. Denna avsaknad av lagstiftning hindrar inte att det förekommer informellt samarbete mellan åklagarmyndigheter. Om det saknas regler i svensk rätt är det inte möjligt att använda tvångsmedel eller andra tvångsåtgärder.

Enligt regeringens bedömning bör detta grundläggande synsätt kvarstå och komma till uttryck i lagen. Att svenska myndigheter enkelt och smidigt skall bistå sina utländska motsvarigheter så långt det är möjligt även i frågor där det inte finns uttryckliga regler om sådant samarbete är självklart och en del av vår förvaltningstradition som vi måste slå vakt om. En mer lämplig väg än att försöka reglera detta samarbete enligt promemorians förslag är att det av lagen uttryckligen framgår att lagen inte hindrar åklagare att lämna hjälp med *andra åtgärder* än de som särskilt anges i lagen om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.

Regeln bör utformas så att det finns utrymme inte bara för svenska åklagare utan även för svenska domstolar att lämna hjälp med andra åtgärder än de som räknas upp i lagen, förutsatt att det kan ske utan tvångsåtgärder eller tvångsmedelsanvändning. Det vore olyckligt om svensk

domstol skulle hindras att lämna hjälp med en åtgärd som annan stat behöver hjälp med enbart på den grunden att den inte kan sorteras in under någon av de uppräknade åtgärderna. Uppräkningen speglar den svenska straffprocessrätten och det måste finnas utrymme för svensk domstol att bistå en utländsk domstol med åtgärder som krävs enligt den ansökande statens straffprocessrätt. Den nuvarande lagstiftningen lämna utrymme för ett sådant oreglerat samarbete och den nya lagen bör inte utformas så att den hindrar en framtida utveckling av det rättsliga samarbetet. En begränsning, som inte uttryckligen behöver regleras, ligger i att svensk domstol i princip inte bör lämna bistånd med åtgärder som det normalt ankommer på åklagare att utföra. Om emellertid den ansökande staten uttryckligen begär bistånd av svensk domstol, t.ex. därför att åtgärden annars saknar verkan i det utländska förfarandet, bör svensk domstol kunna hjälpa till. En än mer självklar begränsning av domstolens möjligheter att bistå med oreglerade åtgärder är att den begärda åtgärden naturligtvis inte får strida svensk lag eller mot grunderna för eller grundläggande principer i den svenska rättsordningen. Inte heller detta behöver uttryckligen regleras. Det föreslås därför att regeln utformas så att lagen inte hindrar att svenska domstolar att lämna hjälp med andra åtgärder än de som räknas upp i lagen, förutsatt att det kan ske utan tvångsåtgärder eller tvångsmedelsanvändning. En annan sak är att svensk domstol inte själv utan uttryckligt lagstöd kan begära rättslig hjälp utomlands. Se härom vidare i avsnitt 6.4.

Att frivilliga förhör under förundersökning med andra än misstänkta som polismyndigheter håller inom ramen för det informella polissamarbetet förblir oreglerat och faller utanför lagens tillämpningsområde har behandlats i avsnitt 6.1.

I lagen bör även – som flera remissinstanser ansett – tas med särskilda bestämmelser om *kroppsvisitation* och *kroppsbesiktning*. Även om det kan förväntas bli mer sällsynt att hjälp begärs med dessa åtgärder kan, som Riksåklagaren påpekat, frågan komma upp i samband med prov för DNA-test i ärenden där det är för tidigt att begära en person utlämnad eller där den misstänkte inte kan lämnas ut. Det kan också bli aktuellt med en begäran om att t.ex. söka efter vissa kännetecken på en person. Det bör också av lagen framgå att hjälp med annan åtgärd, t.ex. tagande av fotografi och fingeravtryck, som får vidtas enligt 28 kap. rättegångsbalken skall kunna lämnas till annan stat.

Genom de särskilda bestämmelserna om beslag kan bistånd ges med kvarhållande av försändelse s.k. postkontroll enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken (se avsnitt 7.11). Några ytterligare bestämmelser om detta behöver därför inte införas i lagen.

I avsnitt 8 föreslås att regler om *delning av förverkad egendom mellan stater* införs i den nya lagen.

Regeringens förslag: I lagen tas in vissa bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål utomlands, i första hand för att klargöra när svenska domstolar får begära sådan hjälp. Svenska åklagares möjligheter att begära rättslig hjälp utomlands behålls, med vissa undantag, i princip oreglerad. Av lagen bör därför uttryckligen framgå att svensk åklagare får begära rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter det.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet* anser att området för rättslig hjälp bör omfatta samtliga de åtgärder som kan vidtas i den andra staten.

Skälen för regeringens förslag: Lagen bör innehålla regler inte bara om rättslig hjälp i brottmål i Sverige utan också vissa regler om rättslig hjälp i brottmål utomlands.

Om och i vad mån svenska åklagare och domstolar kan påräkna bistånd från utlandet är en fråga som styrs av lagstiftning i det aktuella landet och/eller vilka internationella åtaganden som landet gjort i förhållande till Sverige. Regleringen måste därför med nödvändighet begränsas till att avse frågor som Sverige förfogar över.

I första hand krävs särskilda bestämmelser som klargör när *svenska domstolar* får begära rättslig hjälp utomlands, t.ex. med bevisupptagning eller förhör genom videokonferens. De svenska domstolarnas möjlighet att begära rättslig hjälp i brottmål bör regleras uttömmande i den föreslagna lagen.

Svenska åklagares möjligheter att begära rättslig hjälp i brottmål utomlands är idag oreglerad och bör i princip så förbli. Förfarandet under förundersökningen kräver inte samma strikta förfaranderegler som domstolsprocessen (jfr bl.a. prop. 1994/95:23 s. 73). Många av de medel som står en åklagare till buds under förundersökningen bl.a. telefonförhör, är därför inte reglerade i lag.

I det internationella samarbetet finns det emellertid behov av vissa regler, trots att motsvarande åtgärd i ett inhemskt förfarande inte är reglerat i lag. Anledning till att bestämmelser behövs varierar. Vissa regler behövs för att upplysa om att åtgärden endast kan vidtas om den andra staten tillåter det. Många stater ser t.ex. ett telefonförhör med en person som befinner sig på deras territorium som myndighetsutövning. Ett sådant förhör förutsätter därför, om det inte sker enligt bestämmelserna i ett internationellt avtal, att den andra staten tillåter det (se avsnitt 7.9).

Andra regler syftar till att underlätta för svenska åklagare att få utländskt bistånd. Det kan vara så att den andra staten t.ex. kräver att frågan först prövas av svensk domstol innan framställningen görs. Ett sådant krav uppställer flera stater i sin nationella rätt vid en begäran om rättslig hjälp med hemlig teleavlyssning (se avsnitt 7.12). Lagen bör

därför innehålla regler som gör det möjligt för en svensk åklagare att i vissa fall utverka en sådan domstolsprövning.

Ytterligare bestämmelser behövs i vissa fall för att närmare reglera förutsättningarna för att en åtgärd skall få vidtas. Det handlar t.ex. om att reglera under vilka förutsättningar telefonförhör får hållas med en person som befinner sig utomlands.

Vissa stater ställer nationellt upp ett krav på att motsvarande åtgärd skall kunna vidtas i en förundersökning den ansökande staten. Denna princip kommer till uttryck i förverkandekonventionen, vars artikel 18.3 tillåter att ansökan avslås om den begärda åtgärden inte är tillåten enligt den ansökande statens lag. Någon anledning att i svensk rätt generellt begränsa de svenska åklagarnas möjlighet att begära rättslig hjälp utomlands på detta sätt finns inte. Istället bör, i enlighet med promemorians förslag, den princip som gäller idag framgå av lagen dvs. att svenska åklagare, utan särskilt stöd i lagen, kan begära rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter detta. Som utvecklats i avsnitt 6.1 bör den nya lagen överhuvudtaget inte innehålla några regler om när svensk polis får begära hjälp utomlands.

Den nya lagen bör därutöver innehålla en generell regel om hur ansökningar om rättslig hjälp i brottmål skall göras utomlands.

7 Lagens närmare innehåll

7.1 Kommunikationsvägar

7.1.1 Direktkommunikation mellan rättsliga myndigheter

Regeringens förslag: Kravet på att den diplomatiska vägen skall anlitas vid ansökningar till Sverige om ömsesidig rättslig hjälp tas bort. Den nordiska modellen, att domstolar och myndigheter i andra nordiska länder kan göra framställningar om rättslig hjälp i brottmål direkt till den åklagare eller domstol som skall verkställa åtgärden, utsträcks till att omfatta alla stater som är medlemmar i Europeiska unionen och de stater där en internationell överenskommelse finns om direkt kommunikation.

Svenska åklagare och domstolar skall kunna göra framställningar direkt, förutom till de nordiska länderna, till de stater där en internationell överenskommelse finns om direkt kommunikation eller till stat som utan avtal tillåter en sådan kommunikation. Framställningar till och från Sverige skall i övrigt göras via centralmyndigheten. Centralmyndigheten skall vidarebefordra inkommande ansökningar till behörig domstol eller Riksåklagaren, om inte ärendet skall avgöras av regeringen. Centralmyndigheten och Riksåklagaren kan komma överens om att ansökan skickas till behörig åklagare.

Kravet på att en ansökan om utlämning från Sverige skall ges in på diplomatisk väg tas bort.

Promemorians förslag: I promemorians förslag anges att centralmyndigheten skall vidarebefordra ansökningar om rättslig hjälp till behörig åklagare eller domstol, om inte ansökan skall prövas av regeringen. I övrigt överensstämmer promemorians förslag med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksåklagaren* anser att det bör klargöras hur fördelningen skall ske mellan Riksåklagaren och annan åklagare. En lösning som innebär att centralmyndigheten direkt översänder en ansökan till den åklagare som skall verkställa åtgärden är inte förenlig med Riksåklagarens ledning av åklagarväsendet. Riksåklagaren påpekar också att kontrollfunktionen kan vara av särskilt värde i frågor som rör internationellt rättsligt samarbete.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 15 i 1959 års rättshjälpskonvention föreskrivs att framställningar om rättslig hjälp skall översändas av den ansökande statens justitieministerium till den anmodade statens justitieministerium. I brådskande fall kan en framställning göras från och till de rättsliga myndigheterna i staterna. Konventionen tillåter också direkt kommunikation mellan de rättsliga myndigheterna i andra ärenden än sådana som gäller bevisupptagning och överförande av frihetsberövade. Det gäller t.ex. förhör under förundersökning, information om innehåll i kriminalregister och delgivning. I de fall direkt kommunikation är tillåten får den ske genom Interpol. Dessa bestämmelser gäller inte för Sverige eftersom Sverige vid tillträdet till konventionen avgav en förklaring om att framställningar om rättslig hjälp skall göras på diplomatisk väg och att framställningar i brådskande fall får sändas direkt till Utrikesdepartementet (SÖ 1968:15).

I propositionen om Sveriges tillträde till konventionen framhölls att konventionsregleringen var utformad i enlighet med den ordning som sedan gammalt gällde i ärenden mellan de kontinentala länderna och att den svenska förklaringen utformades med hänsyn till vad som gällde i Sverige beträffande rättshjälpsärenden (prop. 1961:48 s. 13 f).

Diplomatiska vägen

Sedan en lång tid tillbaka gäller således att framställningar om ömsesidig rättslig hjälp skall ges in till Utrikesdepartementet och att den diplomatiska vägen skall anlitas, dvs. att framställningar skall sändas via ambassad. Om det finns en internationell överenskommelse om detta kan dock framställningar göras direkt till Utrikesdepartementet utan anlitande av den diplomatiska vägen; se 5 § tvångsmedelslagen och 4 och 10 §§ 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Överenskommelser om sådan direkt kommunikation med Utrikesdepartementet har träffats med Ungern (SÖ 1986:5) och Polen (SÖ 1990:9). Kommunikation mellan ländernas centralmyndigheter föreskrivs vidare i brittiska förverkandeavtalet. Även förverkandekonventionen och narkotikabrottskonventionen innehåller regler om kommunikation via centralmyndigheter utan anlitande av den diplomatiska vägen (artikel 23 resp. artikel 7.8). Enligt avtalen med Australien och Kanada om avtal om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål skall ansökningar om rättslig hjälp ske direkt till ländernas centralmyndigheter. Sverige har genomgående utsett Utrikesdepartementet till centralmyndighet. Centralmyndighetsfrågan behandlas närmare i avsnitt 7.2.

En nödvändig och närmast självskriven första åtgärd som måste vidtas för att effektivisera handläggningen av ärenden om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål är att ta bort kravet på att ansökningar till Sverige skall göras på diplomatisk väg. Till saken hör här att av de drygt 30 stater som har tillträtt eller anslutit sig till 1959 års rättshjälpskonvention det endast är Sverige som kräver den diplomatiska vägen. Kravet på att den diplomatiska vägen skall anlitas har redan uttunnats under årens lopp genom de olika konventionsåtaganden om kommunikation mellan centralmyndigheter som Sverige har gjort. Likväl kommer en sådan ändring att kunna medföra inte obetydliga effektivitetsvinster.

Motsvarande ändringar bör göras i fråga om utlämning. Enligt 14 § första stycket utlämningslagen skall en framställning om utlämning från Sverige ges in till Utrikesdepartementet och den skall göras på diplomatisk väg om inte Sverige i förhållande till annan stat överenskommit att tillämpa en annan ordning. Motsvarande ordning finns beträffande framställningar om utlämning till Sverige; se 5 § förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott till Sverige.

I artikel 12.1 i 1957 års utlämningskonvention uppställs ett krav att framställningar skall göras på diplomatisk väg. I ett andra tilläggsprotokoll till konventionen från 1978 ersattes kravet med en bestämmelse om att framställningar skall göras direkt mellan staternas justitieministerier, men att överlämnade på diplomatisk väg inte är uteslutet. I en förklaring till nämnda protokoll angav Sverige att framställning om utlämning kommer att sändas och tas emot av Utrikesdepartementet i stället för Justitiedepartementet. Ändringar gjordes i 14 § första stycket utlämningslagen till nuvarande lydelse i samband med att Sverige tillträdde tilläggsprotokollet. Protokollet är en sådan överenskommelse som anges i bestämmelsen och det finns således inte något krav på att den diplomatiska vägen skall användas i dessa fall.

Trots detta görs i det stora flertalet ärenden framställningar till och från Sverige genom anlitande av den diplomatiska vägen.

Av de knappt 40 stater som tillträtt konventionen är det drygt tio stater som fortfarande kräver att en framställning skall göras på diplomatisk väg. En orsak är att flera av dessa stater inte tillträtt det andra tilläggsprotokollet. Av de stater som ställer krav på diplomatisk väg är över hälften medlemsstater i EU. När 1996 års EU-konvention om utlämning träder i kraft kommer kommunikationen mellan EU-länderna att ske direkt mellan centralmyndigheterna. Därefter kommer endast ett fåtal stater som Sverige har en internationell överenskommelse med om utlämning att ställa krav på att den diplomatiska vägen ska anlitas.

Inte heller i fråga om utlämningsframställningar finns det skäl att behålla en ordning där den diplomatiska vägen är huvudregeln. I det stora flertalet fall kan en direkt kommunikation ske mellan centralmyndigheterna. Finns den möjligheten bör den utnyttjas för att undvika onödiga mellanled i handläggningen. Lagstiftningen bör också tydligare spegla den ordning som gäller enligt våra internationella åtaganden. Utlämningslagen, liksom 1982 års utlämningsförordning, bör således ändras så att huvudregeln blir att direkt kommunikation skall ske mellan staternas centralmyndigheter. Svenska myndigheter måste samtidigt vara beredda att skicka ansökningar via den diplomatiska kanalen i de fall där den

andra staten uttryckligen så kräver, t.ex. i de bilaterala utlämningsavtal Sverige har med USA och Kanada.

Det bör framhållas att de här föreslagna ändringarna inte hindrar en främmande stat, som Sverige inte har någon överenskommelse med om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, från att göra en framställning till Sverige på diplomatisk väg. Svenska myndigheter måste också vara beredda att använda den diplomatiska vägen i förhållande till stater som kräver detta.

Direktkommunikation mellan rättsliga myndigheter

Inom Norden gäller sedan länge att domstolar och myndigheter får kommunicera direkt med varandra i ärenden om rättslig hjälp utan anlitande av någon centralmyndighet. Den nordiska ordningen i fråga framgår av 10 § tvångsmedelslagen men har i övrigt inte införlivats med svensk rätt på annat sätt än genom cirkuläret (1995:419) om inbördes rättshjälp mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge genom delgivning och bevisupptagning. Sverige har också accepterat direktkommunikation mellan rättsliga myndigheter i brådskande fall genom tillträdet till förverkandekonventionen; konventionen innehåller inte några möjligheter till förbehåll på den punkten. Tillträdet föranledde inga särskilda föreskrifter i svensk rätt om direktkommunikation (se prop. 1995/96:49 s. 36 f).

Schengenkonventionen går ett steg längre än 1959 års rättshjälpskonvention. Enligt artikel 53 i konventionen skall, som redovisats i avsnitt 5.3, framställningar om ömsesidig rättslig hjälp, i likhet med nordiska framställningar, alltid kunna göras direkt till den myndighet som har att verkställa den aktuella åtgärden, t.ex. bevisupptagning vid domstol. Centralmyndigheten kommer i dessa ärenden i normalfallet inte bli involverade. I arbetet med att utarbeta EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.2) är medlemsstaterna överens om att en ansökan om rättslig hjälp skall göras direkt utom i vissa särskilt uppräknade fall. Motsvarande regler om att ansökningar om rättslig hjälp i brottmål skall kunna skickas direkt mellan de myndigheter som skall verkställa den aktuella åtgärden diskuteras även inom Europarådet i anslutning till ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention.

Sverige har genom det nordiska samarbetet redan goda erfarenheter av direkt kommunikation mellan rättsliga myndigheter. En utvidgning av denna ordning i enlighet med Schengenkonventionens krav kommer att effektivisera samarbetet högst påtagligt. Sverige bör dock inte stanna vid att införliva Schengenkonventionens regler här utan bör redan nu kunna utvidga denna ordning till att gälla inte bara inom Norden och i förhållande till Schengenstaterna utan i förhållande till samtliga medlemsstater i EU. Regeln bör utformas som en fakultativ regel; direktkommunikation med svenska åklagare och domstolar bör erbjudas som en möjlighet i de fall den ansökande myndigheten känner till vart ansökan skall sändas.

Reglerna bör vidare utformas så att direktkommunikation mellan myndigheterna blir möjlig i förhållande även till andra stater med vilka Sverige har, eller i framtiden kan tänkas ingå, överenskommelser som

innehåller regler om sådan direkt kommunikation. Ett exempel är de möjligheter att i brådskande fall sända framställningar direkt till rättsliga myndigheter utan att behöva gå vägen via centralmyndighet som följer av 1959 års rättshjälpskonvention och av förverkandekonventionen. Om den ansökande myndigheten inte vet vilken myndighet som är rätt mottagare av ansökan bör det alltid vara möjligt att vända sig till den svenska centralmyndigheten som kan vidarebefordra ansökan till rätt mottagare.

Lagen bör också innehålla en regel om att svenska domstolar och myndigheter på samma sätt får vända sig direkt till utländska domstolar och myndigheter när det finns en överenskommelse med Sverige om en sådan direktkommunikation eller om staten i fråga även utan avtal tillåter detta. Regeringen vill med anledning av påpekanden från några av remissinstanserna framhålla att möjligheten till direktkommunikation med myndigheter i andra stater är en fråga som Sverige inte förfogar över utan är beroende av avtal eller av vad den andra staten tillåter. Regler om att direktkommunikation är tillåten finns i Schengenkonventionen och blir mer eller mindre obligatorisk i förhållande till EU:s medlemsstater den dag EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp träder i kraft.

I övriga fall bör framställningar göras genom centralmyndigheten.

Enligt *Lagrådet* förtjänar frågan hur utrikespolitiskt känsliga ärenden bör hanteras att behandlas i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Enligt Lagrådet kan det uppkomma fall där utrikespolitiska skäl kan tala emot att svenska myndigheter bistår myndigheter i en annan stat, även inom EU, och att ett samarbete genom direktkontakter på åklagar- och domstolsnivå i stället för på regeringsnivå inte är helt okomplicerat. Lagrådet framhåller här att visserligen är svenska åklagare och domstolar skyldiga enligt 10 kap. 8 § regeringsformen att underrätta chefen för Utrikesdepartementet när fråga som är av betydelse för förhållandet till annan stat uppkommer hos åklagaren eller domstolen men att det synes något oklart hur denna bestämmelse förhåller sig till 11 kap. 2 och 7 §§ regeringsformen, som reglerar åklagares och domstolars självständighet. Enligt Lagrådet kan regeringen i varje fall inte utan särskilt lagstöd ingripa i ett enskilt fall.

Skyldigheten enligt 10 kap. 8 § regeringsformen att informera chefen för Utrikesdepartementet kommer självfallet att få en praktiskt sett större betydelse när ansökningar kan skickas direkt till svenska åklagare eller domstolar jämfört med den situation som råder idag, när alla ansökningar om rättslig hjälp kanaliseras genom Utrikesdepartementet och det bör, t.ex. genom en föreskrift i lagens tillämpningsförordning, säkerställas att åklagare och domstolar uppmärksammas på denna underrättelseskyldighet.

Den ordning som regeringen i detta ärende föreslår för beslut om avslag enligt de generella avslagsgrunderna och som innebär att en åklagare eller domstol till regeringen kan överlämna bl.a. utrikespolitiskt känsliga ärenden – se härom i avsnitt 7.14.1 – kan ses som ett komplement till föreskriften i 10 kap. 8 § regeringsformen. Regleringen ger dessutom regeringen uttryckligt lagstöd för att avslå ansökan i dessa fall. Enligt regeringens mening är det inte nödvändigt att kompensera den nya ord-

ningen med direktkontakter på åklagar- och domstolsnivå med ytterligare regler för utrikespolitiskt känsliga ärenden.

Det krävs inga särskilda regler om att direktkommunikation kan ske genom Interpols förmedling.

Riksåklagarens roll

Genom att ordningen med direkta kommunikationer utvidgas till att avse samtliga medlemsstater inom EU kommer åklagare, men även domstolar, att samarbeta nära med sina motsvarigheter i andra stater på ett sätt som till det yttre liknar det nordiska samarbetet. De praktiska förutsättningarna för det utomnordiska samarbetet skiljer sig dock betydligt. I ett sådant samarbete kan exempelvis språket ställa upp hinder för eller komplicera kommunikationerna. Betydande olikheter i rättssystemen som kan behöva överbryggas kan också förekomma. Riksåklagaren måste därför vara beredd på att ta på sig en rådgivande och stödjande funktion till både svenska och utländska åklagare i enskilda ärenden. Det rättsliga nätverk som inrättats mellan EU:s medlemsstater (se avsnitt 5.4.4) kommer förhoppningsvis i framtiden att även kunna fylla en sådan funktion. I detta nätverk är Riksåklagaren den självklara kontaktpunkten i Sverige. Det är angeläget att se till att en utvidgad användning av direkta kontakter inte leder till att Riksåklagarens roll undermineras och att den centrala kompetensen och överblicken hos Riksåklagaren i ärenden om internationell rättslig hjälp kan bibehållas. För att möjliggöra kontroll och tillsyn över åklagarväsendet kan Riksåklagaren t.ex. utnyttja sina möjligheter att föreskriva att en kopia av ansökningar om rättslig hjälp som görs direkt till behörig åklagare skall skickas till Riksåklagaren för kännedom.

Vid ansökningar som görs via centralmyndigheten gäller enligt den nuvarande ordningen, såväl vid ansökningar om husrannsakan, beslag och kvarstad enligt tvångsmedelslagen som vid ansökningar om förhör under förundersökning enligt 1991 års lagom samarbete på brottmålsområdet, att centralmyndigheten vidarebefordrar en ansökan till Riksåklagaren som i sin tur vidarebefordrar ansökan till den åklagare som har att verkställa åtgärden. Denna ordning bör tills vidare behållas av de skäl som nyss redovisats. Riksåklagaren bör också i fortsättningen ha möjlighet att styra en ansökan om rättslig hjälp till den åklagare som kan anses mest lämplig att hantera ärendet (se avsnitt 7.1.2). I lagen bör anges att centralmyndigheten vidarebefordrar ansökningar om rättslig hjälp som skall handläggas av åklagare till Riksåklagaren. För att inte i onödan permanenta en ordning som innebär att en ansökan som givits in till centralmyndigheten alltid skall passera Riksåklagaren bör det ges möjlighet för centralmyndigheten att, efter samråd med Riksåklagaren, skicka ansökningen direkt till den åklagare som har att verkställa åtgärden. Denna möjlighet bör kunna utnyttjas både vid brådskande enskilda ärenden och eller vid ärenden av visst slag och kunna ske helt formlöst t.ex. genom ett telefonsamtal. Genom en sådan lösning möjliggörs även att ärenden på sikt översänds direkt till den åklagare som har att verkställa åtgärden. Kontrollfunktionen kan här lösas på samma sätt som vid direktkommunikationer, dvs. genom att Riksåklagaren föreskriver att en kopia av ansökningen översänds till Riksåklagaren för kännedom.

För att de stater som har tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention skall kunna utnyttja möjligheten till kommunikation med centralmyndigheten utan anlitande av den diplomatiska vägen och till direktkommunikation med svenska åklagare och domstolar i brådskande fall bör Sverige återta sin förklaring till artikel 15 i konventionen, se avsnitt 14.1. Angående Utrikesdepartementets roll som centralmyndighet enligt konventionen, se avsnitt 7.2.

7.1.2 Behörig åklagare och domstol

Regeringens förslag: Generella regler om åklagares och domstolars behörighet införs; den åklagare respektive tingsrätt inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas är behörig. Riksåklagaren behåller sin rätt att styra ansökningar till lämplig åklagare. Flexibla regler om överlämnande mellan åklagare respektive tingsrätter införs.

Regeringens förslag stämmer överens med promemorians förslag**.** Riksåklagarens behörighet är annorlunda formulerad i promemorian.

Remissinstanserna: Riksåklagaren anser att det bör klargöras hur fördelningen skall ske mellan Riksåklagaren och annan åklagare.

Skälen för regeringens förslag: Svenska åklagares och domstolars behörighet att vidta åtgärder på begäran av annan stat bör i lagen regleras generellt och flexibelt. Huvudregeln bör vara att den åklagare respektive tingsrätt inom vars område åtgärden skall vidtas är behörig. Som utvecklats i avsnitt 7.1.1 bör det i lagen säkerställas att Riksåklagaren kan utöva sin ledande och kontrollerande funktion och även i fortsättningen kunna bestämma att annan lämplig åklagare skall vidta åtgärden t.ex. en åklagare vid Ekobrottsmyndigheten.

Om flera olika åtgärder skall vidtas på skilda håll i landet bör en av de behöriga åklagarna kunna vidta samtliga åtgärder om det är mer effektivt eller lämpligare än att dela upp ansökan på flera åklagare.

Om ansökan skickats till fel åklagare eller domstol skall ansökan överlämnas till behörig åklagare eller domstol; det bör således inte förekomma att ansökan skickas tillbaka till den ansökande staten i sådana fall. Det bör också vara möjligt för en i och för sig behörig åklagare eller domstol att, efter samråd med annan åklagare respektive tingsrätt som är lämpligare att handlägga ansökan, överlämna ansökan även i andra fall.

Regeringens förslag: Justitiedepartementet skall vara centralmyndighet beträffande ärenden om internationell rättslig hjälp i brottmål, utlämning, överförande av straffverkställighet och överförande av lagföring. Detsamma skall gälla beträffande ärenden om delgivning, bevisupptagning vid domstol i civila mål och ärenden, översändande av ansökningar om rättslig hjälp samt uppgiften att lämna upplysningar om innehållet i utländsk rätt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan erinran. *Riksåklagaren* har ifrågasatt att centralmyndighetsfunktionen flyttas. Enligt Riksåklagaren fungerar rådande ordning bra med Utrikesdepartementet som centralmyndighet och något behov att flytta funktionen finns inte. Vidare har Riksåklagaren menat att jämförelsen med andra stater inte stämmer helt eftersom utländska justitieministerier många gånger har en åklagarfunktion. Riksåklagaren har även haft principiella invändningar mot förslaget. För det fall nuvarande ordning skall ändras finns enligt Riksåklagaren starka skäl att centralmyndighetsfunktionen läggs på Riksåklagaren.

Skälen för regeringens förslag: Enligt olika konventioner och protokoll som har utarbetats för det straffrättsliga samarbetet skall tillträdande stater utse en centralmyndighet för att ta emot och sända framställningar. Så gott som undantagslöst har staterna utsett sina justitieministerier till centralmyndigheter. I andra konventioner och protokoll, särskilt sådana som utarbetats inom Europarådet, har staternas justitieministerier i stort sett genomgående utsetts till centralmyndigheter direkt i konventionen eller protokollet. Det gäller bl.a. 1959 års rättshjälpskonvention och i det andra tilläggsprotokollet till utlämningskonventionen. Samma ordning föreskrivs i t.ex. 1964 års europeiska konvention rörande övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna personer (övervakningskonventionen), 1970 års europeiska konvention om brottmålsdoms internationella rättsverkningar (brottmålsdomskonventionen), lagföringskonventionen och överförandekonventionen.

Sverige har genomgående utnyttjat de möjligheter som konventionerna ger att göra förbehåll mot dessa bestämmelser och har angett att kommunikationen till och från Sverige skall ske genom Utrikesdepartementet. Även i fråga om de konventioner där tillträdande stater själva utser sina centralmyndigheter, t.ex. förverkandekonvention och narkotikabrottskonvention, har Sverige utsett Utrikesdepartementet som centralmyndighet. Detsamma gäller i fråga om de bilaterala avtalen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, utlämning och överförande av straffverkställighet.

Även om, som Riksåklagaren framhåller i sitt remissvar, andra länders justitieministerier ofta också har andra funktioner än Justitiedepartementet i Sverige är det anmärkningsvärt att Sverige när det gäller Europarådets konventioner i stort sett är ensam om att utse Utrikesdepartementet som centralmyndighet. Övriga stater har sina justitieministerier

som centralmyndighet. Även i t.ex. Australien, USA och Kanada är det justitieministerierna som fungerar som centralmyndigheter. Enligt Schengenkonventionen skall ansökningar som inte skickas direkt mellan behöriga rättsliga myndigheter också skickas mellan ländernas justitieministerier (se avsnitt 5.3).

En skäl till att Utrikesdepartementet kommit att bli centralmyndighet när det gäller samarbete på den internationella straff- och straffprocessrättens område torde vara att framställningar om utlämning, rättslig hjälp m.m. tidigare uteslutande skedde på diplomatisk väg och att denna ordning – till skillnad från vad som gäller i andra länder – alltjämt gäller som huvudregel i Sverige. Kravet på att framställningar om ömsesidig rättslig hjälp och utlämning skall ges in på den diplomatiska vägen tas bort i den nya lagen, se avsnitt 7.1.1.

Regeringskansliet har en tudelad organisation när det gäller hanteringen av ärenden om ömsesidig rättslig hjälp, utlämning, verkställighet i Sverige av utländska brottmålsdomar och överförande av lagföring till Sverige. Justitiedepartementet svarar för beredningen av regeringsärendena, liksom för lagstiftningen, på området. Utrikesdepartementet är centralmyndighet och tar emot, granskar och kompletterar och vidarebefordrar framställningar till och från Sverige. Utrikesdepartementet i egenskap av centralmyndighet har också en rådgivande roll gentemot svenska åklagare, domstolar och myndigheter.

Centralmyndighetens, liksom Riksåklagarens, roll kommer att förändras bl.a. mot bakgrund av den utvidgning av direkta kontakter mellan de rättsliga myndigheterna som kommer att ske (se avsnitt 7.1.1). För att möta framtidens krav på en effektiv organisation när det gäller ärenden om rättslig hjälp i brottmål är det angeläget att resurserna och kompetensen koncentreras i största möjliga utsträckning. Riksåklagaren kommer, som redovisats i avsnitt 7.1.1 att fylla en viktig funktion när det gäller det praktiska och operativa samarbetet och regeringen är, som framhålls i det avsnittet, angelägen om att säkerställa att Riksåklagaren kan fullgöra den funktionen. På samma sätt är det angeläget att se till att centralmyndigheten kan fylla sin funktion på bästa sätt. Regeringen ansluter sig till promemorians förslag att de resurser och den kompetens som finns inom Utrikesdepartementet och Justitiedepartementet skall samlas på ett ställe och att den personal inom Utrikesdepartementet respektive Justitiedepartementet som handlägger ärenden om rättslig hjälp i brottmål bör därför sammanföras till en enhet. Den nya centralmyndighetsfunktionen bör som föreslås i promemorian placeras på Justitiedepartementet. Utrikesdepartementets särskilda kompetens när det gäller att hantera utrikespolitiskt känsliga förfrågningar kan tas till vara genom att Justitiedepartementet i sin verksamhet är uppmärksam på de utrikespolitiska aspekterna i ett ärende och samråder med Utrikesdepartementet i sådana ärenden. Ett effektivt sätt att säkerställa att dessa aspekter vägs in i ärendehanteringen är också att fortlöpande se till att personer med utrikespolitiska kunskaper och erfarenhet från utrikesförvaltningen tjänstgör på centralmyndigheten.

För en fortsatt placering av centralmyndigheten inom Regeringskansliet, och inte hos Riksåklagaren, talar framför allt, som redovisas i promemorian och närmare utvecklas i det följande, att centralmyndighetsfunktionen för allt internationellt rättsligt samarbete, på såväl straffrättens och

civilrättens område, även i fortsättningen bör hållas samman. En annan inte oväsentlig faktor är att regeringsärendena bereds inom Regeringskansliet. Det är enligt regeringens mening heller ingen nackdel att centralmyndighetsfunktionen och den rent operativa brottsutredningen, som i första hand Riksåklagaren och de andra behöriga åklagarna svarar för, hålls isär.

I ärenden om utlämning, överförande av straffverkställighet och överförande av lagföring har Utrikesdepartementet och Justitiedepartementet uppgifter som liknar de som redovisats i fråga om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Även för dessa ärenden bör centralmyndighetsfunktionen föras över till Justitiedepartementet. En enhetlig organisation när det gäller det internationella samarbetet på straffrättens område har också ett värde i sig. Dessutom finns det samordningsfördelar eftersom en och samma framställning kan innehålla såväl en begäran om utlämning som t.ex. en begäran om förhör under förundersökning eller beslag.

I avsnitt 6.1 redovisas skälen för att den nuvarande regleringen av delgivning i internationella förhållanden – bortsett från de ändringar som Schengenkonventionen kräver – hålls utanför detta lagstiftningsärende och tills vidare behålls i sak oförändrade. Eftersom flertalet straffrättsliga delgivningar görs under åberopande av 1959 års rättshjälpskonvention finns det goda skäl för att de straffrättsliga delgivningarna handläggs i samma organisation som det internationella straffrättsliga samarbetet i övrigt. Det finns också nackdelar med en splittrad organisation av straffrättsliga och civilrättsliga delgivningar. Mot den bakgrunden bör ärenden som gäller internationella delgivningar, såväl i brottmål som i civila mål och ärenden, följa centralmyndigheten och föras över till Justitiedepartementet.

Utrikesdepartementet är också centralmyndighet enligt ett stort antal konventioner inom den internationella civilrätten. Det gäller bl.a. Haagkonventionerna från 1905, 1954, 1965, 1970 och 1980 som avser bevisupptagning och delgivning i mål och ärenden av civil, kommersiell, social eller skatterättslig natur och 1977 års europeiska konvention om översändande av ansökningar om rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Det finns fördelar med att hålla samman den civilrättsliga och straffrättsliga centralmyndighetsfunktionen, allra helst om de internationella delgivningarna hålls samman och förs över till Justitiedepartementet. Det är också naturligt att hålla samman ärenden som gäller bevisupptagning i civila mål och ärenden med bevisupptagning i brottmål. När centralmyndighetsfunktionen för brottmål och delgivningar förs över till Justitiedepartementet bör även dessa ärenden föras över.

En naturligt inslag i en centralmyndighets uppgifter är att lämna information om innehållet i utländsk rätt. Enligt förordningen (1981:366) om rätt att i vissa fall begära upplysningar om innehållet i utländsk rätt åligger det Utrikesdepartementet som centralmyndighet att bistå svenska myndigheter med att lämna upplysningar om innehållet i utländsk rätt. Förordningen avser både civilrättsliga och straffrättsliga regler och baseras på 1968 års europeiska konvention angående upplysningar om innehållet i utländsk rätt och 1978 års tilläggsprotokoll till konventionen. Bestämmelser om upplysningar om innehållet i utländsk rätt finns också i det bilaterala avtalet om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål med Polen.

När centralmyndighetsfunktionen förs över till Justitiedepartementet bör uppgiften att informera om innehållet i utländsk rätt följa med.

Centralmyndighetsfunktionen enligt 1980 års Haagkonvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn och den europeiska konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden om vårdnad om barn samt om återställande av vård om barn ligger också på Utrikesdepartementet. Utrikesdepartementet hanterar även ärenden om bortförda barn avseende länder som inte är anslutna till Haagkonventionen. Dessa ärenden är av speciellt slag och har inte något samband med det internationella civilrättsliga samarbetet som gäller delgivning och bevisupptagning. Dessa uppgifter bör även i fortsättningen handhas av Utrikesdepartementet.

Mot denna bakgrund föreslås att uppgiften att vara centralmyndighet beträffande ovan angivna straffrättsliga och civilrättsliga samarbete förs över till Justitiedepartementet. Det gäller ärenden om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, utlämning, överförande av straffverkställighet, överförande av lagföring, delgivning, bevisupptagning åt utländsk domstol i civila mål och ärenden, upplysningar om innehållet i utländsk rätt samt översändande av ansökningar om rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619).

Den ändrade organisationen föranleder, utöver en reglering i den nya lagen om internationellt rättslig hjälp i brottmål, ändringar i utlämningslagen, i internationella verkställighetslagen, i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet och lagen om samarbete med de internationella tribunalerna. Inga ändringar krävs i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagöring för brott (lagföringslagen); däremot bör den till lagen hörande förordningen ändras på denna punkt, liksom 1981 års förordning om innehållet i utländsk rätt. För det civilrättsliga samarbetet krävs ändringar i 1946 års bevisupptagningslagar liksom ett antal förordningsändringar.

Sverige bör också ta bort förbehåll respektive ändra gjorda förklaringar beträffande de konventioner och bilaterala överenskommelser där Sverige utsett Utrikesdepartementet till centralmyndighet. Se härom närmare i avsnitt 14.

7.3 Ansökans innehåll

Regeringens förslag: En enhetlig reglering införs om vilka uppgifter en ansökan om rättslig hjälp i Sverige normalt skall innehålla. Motsvarande bestämmelser skall tillämpas för ansökningar från Sverige om inte den utländska staten kräver annat.

En ny regel införs som gör det möjligt för den instans som handlägger en ansökan om rättslig hjälp att vid behov underlåta att kräva att handlingarna är översatta.

En ny regel införs som gör det möjligt att skicka en ansökan om rättslig hjälp med telefax eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Riksåklagaren* anser att regleringen rörande översättningar kräver att åklagarväsendet kommer att behöva bygga upp ett nätverk av översättare för det praktiska arbete. *Stockholms tingsrätt* motsätter sig att översättningar skall ombesörjas och bekostas av den instans som handlägger en ansökan om rättslig hjälp. Tingsrätten föreslår att översättningar istället ombesörjs av ett centralt rikstäckande organ och att denna funktion kan anförtros Domstolsverket. *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* anser att Sverige generellt bör godta en ansökan som är översatt till engelska.

Skälen för regeringens förslag

Ansökans innehåll

I 5 § andra stycket tvångsmedelslagen finns bestämmelser om vilka uppgifter en ansökan enligt lagen skall innehålla. Dessa bestämmelser är gemensamma för ansökningar från utomnordiska stater och från nordiska stater (jfr § 10 samma lag). När det gäller ansökningar om bevisupptagning saknas bestämmelser om innehållet i en ansökan till Sverige. Däremot finns det i 4 § kungörelsen (1947:847) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av 1946 års lag om bevisupptagning i utlandet bestämmelser om vad en svensk ansökan om bevisupptagning utomlands skall innehålla. I 10 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet finns också bestämmelser om ansökans innehåll.

Den nuvarande regleringen om vilka uppgifter *en ansökan om rättslig hjälp i Sverige* skall innehålla är oöverskådlig och är dessutom inte heltäckande. När nu reglerna flyttas över till den nya lagen är det därför angeläget att skapa en enhetlig reglering vid ansökningar om rättslig hjälp i Sverige. En sådan bestämmelse bör innehålla de grundläggande krav som bör ställas på en ansökan och som har täckning i de olika internationella överenskommelser som finns på området. Det är inte möjligt att ha en heltäckande regel om vad en ansökan skall innehålla med hänsyn till att vissa internationella överenskommelser har detaljerade regler om ansökans innehåll som ofta har formulerats utifrån andra staters behov och som inte alltid krävs för att Sverige skall kunna lämna rättslig hjälp (se t.ex. avtalen med Australien och Kanada).

Därutöver kan det finnas behov av att reglera att en ansökan om en särskild åtgärd skall innehålla viss information. Sådana särskilda krav på innehållet i en ansökan bör regleras i anslutning till respektive åtgärd.

Motsvarande regler bör även gälla vid *svenska ansökningar om rättslig hjälp utomlands*. Vid en svensk ansökan om rättslig hjälp utomlands måste emellertid alltid den utländska statens egna krav på vad en ansökan skall innehålla respekteras. Dessa krav är givetvis beroende av om de baseras på en internationell överenskommelse eller inte. Det bör därför vid ansökningar om rättslig hjälp utomlands ges ett undantag från reglerna om ansökans innehåll för det fall den utländska staten kräver annat.

En ansökan skall alltid innehålla uppgifter om den domstol eller myndighet som handlägger ärendet i den ansökande staten och hur denna kan nås t.ex. genom telefon och faxnummer. Där direktkommunikation är tillåten (se avsnitt 7.1.1) bör den person som ansvarat för utarbetandet av ansökningen anges. Om detta inte är möjligt kan istället en kontaktperson på myndigheten anges. Vidare skall ansökan innehålla sedvanliga uppgifter om det rättsliga förfarande som pågår, uppgifter om den aktuella gärningen med angivande av tid och plats för denna och de bestämmelser som är tillämpliga i den ansökande staten. Den åtgärd som begärs skall alltid anges. Begär den utländska staten hjälp med att höra en person t.ex. genom videokonferens eller bevisupptagning, skall ansökan innehålla uppgift om i vilken egenskap personen skall höras.

Mot bakgrund av den gemensamma åtgärden om goda rutiner (se avsnitt 5.4.5) bör det även, om en ansökan har betecknats som brådskande eller om det begärts att en viss åtgärd bör vidtas inom en viss tidsfrist, även framgå skälen för brådskan eller tidsfristen.

En ansökan om rättslig hjälp i brottmål skall enligt nuvarande regler ske skriftligen. I dag översänds handlingarna per post eller med bud. I arbetet med en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål diskuteras om det ska tillåtas att en ansökan skall kunna översändas även på andra sätt som kan skapa ett skriftligt meddelande (se avsnitt 5.4.2). Avtalet med Kanada tillåter under vissa förutsättningar att ansökan översänds per telefax (se avsnitt 5.7.2). Den nya lagen bör innehålla en regel om att en ansökan kan skickas med telefax eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt.

Bestämmelserna i lagen bör kompletteras med särskilda föreskrifter i förordning, t.ex. om att i ansökningar från Sverige även mål- eller ärendenummer bör anges.

Översättningar

Enligt artikel 16 i 1959 års rättshjälpskonvention behöver inte ansökningar om rättslig hjälp och bifogade handlingar vara översatta. Enligt artikeln kan emellertid konventionsstaterna i en förklaring förbehålla sig rätten att kräva att ansökningar och bifogade handlingar skall vara översatta till sitt eget språk eller till något annat av Europarådets officiella språk. En sådan förklaring kan medföra att övriga stater ställer motsvarande krav.

Sverige har avgivit en förklaring i enlighet med artikel 16 som innebär att ansökningar om bevisupptagning i Sverige och därtill fogade handlingar skall vara översatta till svenska, danska eller norska. Vid ansökningar om delgivning skall handlingarna vara översatta till svenska för att tvångsdelgivning skall kunna verkställas. Bestämmelser om översättning av handlingar som delges direkt per post redovisas i avsnitt 9.

Huvudregeln att ansökningar om rättslig hjälp i Sverige och därtill fogade bilagor ska vara översatta till svenska, danska eller norska bör framgå av den nya lagen. Det finns emellertid ett behov av att kunna frångå huvudregeln om åtgärden i det enskilda fallet kan vidtas utan att ansökningen eller samtliga bifogade handlingar översätts. Det kan vara så att domstolen eller åklagaren kan handlägga ärendet utan att samtliga

handlingar översätts och det kan antas att den person som berörs av åtgärden talar språket i ansökan eller kan få innehållet i ansökan översatt på annat sätt. Det gäller i första hand handlingar som är upprättade på eller översatta till engelska. En sådan möjlighet skulle innebära att enskilda ärenden skulle kunna handläggas enklare och snabbare. Det bör därför införas en möjlighet att vid behov underlåta att kräva att ansökningar om rättslig hjälp i Sverige och samtliga bifogade handlingar skall översättas. Bestämmelsen innebär att Sveriges förklaring till artikel 16 i 1959 års rättshjälpskonvention kan modifieras (se avsnitt 14.1). Frågan i vilken omfattning handläggningen av ett ärende kan ske på ett främmande språk behandlas i avsnitt 7.5.

Översättningar av ansökningar om rättslig hjälp som skickas från Sverige ombesörjs enligt den nuvarande regleringen av Utrikesdepartementet i egenskap av centralmyndighet. Även ansökningar som skickas till Sverige översätts genom centralmyndighetens försorg i de fall ansökan görs under åberopande av en konvention där Sverige ej gjort förbehåll om översättning till svenska eller i förhållande till stater som Sverige inte har ingått avtal om rättslig hjälp. De artiklar i Schengenkonventionen som berör rättslig hjälp i brottmål utgör kompletteringar till 1959 års rättshjälpskonvention och Sveriges språkförbehåll till den konventionen blir därför tillämpligt även i förhållande till dessa bestämmelser. Att centralmyndigheten ombesörjt översättningar har varit naturlig ordning eftersom samtliga ansökningar till och från Sverige – utom i de nordiska samarbetet – skickas via centralmyndigheten.

I avsnitt 7.1.1 föreslås att ansökningar om rättslig hjälp från Sverige i stor utsträckning skall kunna skickas direkt till den åklagare eller domstol som skall verkställa ansökan i syfte att effektivisera och förenkla handläggningen av ärenden. En ordning som innebär att en ansökan alltid skall översättas genom centralmyndighetens försorg skulle motverka dessa strävanden. Regeringen anser att det vid direktkommunikationer är den åklagaren eller domstolen som ansöker om rättslig hjälp som också bör ha ansvaret för att handlingar blir erforderligt översatta.

Översättning av det återredovisade materialet ombesörjs och bekostas enligt den nuvarande ordningen av den instans som begärt åtgärden. Någon ändring här föreslås inte.

I dag anlitar centralmyndigheten i stor utsträckning de auktoriserade translatorer som finns upptagna i Kammarkollegiets förteckning. Enligt regeringens bedömning finns det inte något behov av att, som föreslagits under remissbehandlingen, inrätta ytterligare nätverk eller någon annan organisation av översättare. Dessa translatorer kan vid direktkommunikation även anlitas av domstolen eller åklagaren.

Kostnaderna för centralmyndighetens översättningar har fram till den 1 januari 2000 belastat rättsväsendet. Från årsskiftet belastar kostnaden för de översättningar som görs av centralmyndigheten regeringskansliet. Kostnaden för de översättningar som ombesörjs av den åklagare eller domstol som begär den rättsliga hjälpen liksom kostnaden för översättning av återredovisade ärenden bör även i fortsättningen belasta rättsväsendet. Endast då en ansökan om rättslig hjälp sker via centralmyndigheten bör kostnaden belasta regeringskansliet. Frågan om kostnaderna för översättningar behandlas även i avsnitt 16.

7.4 Generell hänvisning till rättegångsbalken och krav på att motsvarande åtgärd kan genomföras i ett svenskt förfarande

Regeringens förslag: En generell hänvisning till rättegångsbalkens materiella bestämmelser tas in i lagen. Bestämmelsen kompletteras med en regel att den begärda åtgärden får vidtas endast om motsvarande åtgärd hade kunnat vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I anslutning till vissa av de svenska bestämmelserna om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål finns regler om vilka åtgärder som Sverige kan lämna bistånd med. I tvångsmedelslagen anges t.ex. att beslag får avse föremål eller skriftlig handling som finns i Sverige och att bestämmelserna i 27 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken skall tillämpas. Enligt de sist nämnda bestämmelserna får t.ex. beslag inte läggas på vissa handlingar som innehas av en advokat, en läkare eller vissa andra yrkeskategorier som är undantagna för vittnesplikt. Enligt 3 § får brev, telegram eller annan försändelse som finns hos ett post- eller telebefordringsföretag tas i beslag endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver och försändelsen hade kunnat tas i beslag hos mottagaren. För att husrannsakan skall få genomföras gäller, genom hänvisningen till 28 kap. 1 och 3 §§, rättegångsbalken samma förutsättningar och villkor som vid en husrannsakan i en svensk förundersökning. Någon hänvisning till proportionalitetsprincipen i 27 kap. 1 § tredje stycket och 28 kap. 3a § rättegångsbalken finns dock – troligen av förbiseende – inte.

En sakligt sett rimligare ordning, som också är mer lättillgänglig, är att införa en reglering som innebär att Sverige, på begäran av en annan stat, skall kunna vidta en begärd åtgärd om åtgärden hade kunnat vidtas i ett svenskt förfarande. Regleringen bör utformas så att det framgår att lagen vilar på den filosofin att svenska åklagare och domstolar skall bistå sina utländska motsvarigheter med olika åtgärder under samma villkor och förutsättningar som motsvarande åtgärder kan genomföras i en svensk förundersökning eller rättegång – varken mer eller mindre. Vid prövningen av om åtgärden kan vidtas i Sverige skall gärningen bedömas enligt svensk rätt. En sådan reglering bör tas in i den nya lagen och ersätta de hänvisningar som i dag finns t.ex. i tvångsmedelslagen till rättegångsbalkens materiella bestämmelser. En sådan generell hänvisning till rättegångsbalkens materiella bestämmelser bör tas in i en av lagens inledande paragrafer.

För att ett krav på s.k. dubbel straffbarhet – att gärningen motsvarar brott också enligt svensk lag – inte generellt skall gälla vid alla slags åtgärder som kan vidtas enligt lagen bör bestämmelsen kombineras med en regel som klargör i vilka fall krav på dubbel straffbarhet inte ställs. Den frågan behandlas utförligt i avsnitt 7.6. Bestämmelsen måste också

utformas med beaktande av att Sverige skall kunna bistå med olika åtgärder också när den aktuella saken i Sverige handläggs i administrativ ordning och att vissa av de åtgärder som aktualiseras är reglerade på annat håll än i rättegångsbalken. I avsnitt 7.5 föreslås att samma förfarande skall tillämpas som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång.

7.5 Förfarandet

Regeringens förslag: En generell regel införs om att ansökningar om rättslig hjälp skall behandlas skyndsamt. Om det begärs skall den ansökande statens förfaranderegler tillämpas när den begärda åtgärden vidtas, såvida inte förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen. I övrigt skall den nya lagen innehålla en generell regel om förfarandet som innebär att samma förfarande skall tillämpas som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. Domstolen kan, om det är lämpligt, bestämma att handläggningen helt eller delvis skall ske på ett främmande språk.

En generell regel införs om att i de fall en åtgärd som har begärts av en annan stat riktas mot en misstänkt, tilltalad eller målsägande har hon eller han samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång.

En generell regel införs som ger den som skall höras eller annars fullgöra något enligt lagen, en rätt att vägra om stöd finns för det i svensk lag eller i den ansökande statens lag.

I den nya lagen införs bestämmelser om att ansökningar om rättslig hjälp som har tagits emot skall bekräftas om det begärs av den ansökande myndigheten och att den ansökande myndigheten skall underrättas om åtgärden inte kan vidtas inom den tidsfrist som anges i ansökan.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. När det gäller förfarandet efterfrågar *Riksåklagaren* en tydligare belysning av vilka förfaranden som bör vägras för att de strider mot grunderna för den svenska rättsordningen. *Stockholms tingsrätt* ifrågasätter hur den föreslagna bestämmelsen förhåller sig till den ordre public-reglering som behandlas i avsnitt 7.14.2. *Tullverket* anser att det kanske bör övervägas om ett uttryckligt skydd för den enskilde bör införas när den ansökande statens förfaranderegler tillämpas. Såvitt avser bestämmelsen om offentlig försvarare utgår *Riksåklagaren* ifrån att frågan om offentlig försvarare får bedömas utifrån straffskalan i den ansökande staten om den gärning som utredningen avser är straffri i Sverige. *Ekobrottsmyndigheten, särskilda avdelningen*, anser att skyldigheten att bekräfta mottagandet av en ansökan bör göras obligatorisk och inte vara beroende av en begäran från den ansökande myndigheten samt

att rätten att vägra fullgöra något enligt denna lag under åberopande av utländsk rätt kan skapa tillämpningsproblem.

Skälen för regeringens förslag: Den svenska lagstiftningen om rättslig hjälp i brottmål innebär i stor utsträckning att de förfaranderegler som gäller då en viss åtgärd vidtas i ett inhemskt mål skall tillämpas vid verkställande av en framställning från en annan stat om att en sådan åtgärd skall vidtas. I viss utsträckning kan dock en begäran från den andra staten efterkommas om att ett visst förfarande skall iakttas. I 8 § i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige finns t.ex. en bestämmelse om att, om den utländska domstolens framställning innehåller en begäran om ett visst förfarande, denna begäran skall efterkommas om det inte strider mot svensk lag. När det gäller framställningar enligt 1970 års Haagkonvention om bevisupptagning i utlandet i mål eller ärende av civil eller kommersiell natur skall enligt samma paragraf begäran efterkommas om det inte är oförenligt med svensk lag och det begärda förfarandet inte heller är omöjligt att tillämpa på grund av ordningen för bevisupptagning vid svensk domstol eller på grund av praktiska svårigheter. På samma sätt innehåller 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige en bestämmelse om att en begäran om att delgivning skall ske på annat sätt än enligt delgivningslagen (1970:428) skall efterkommas där så kan ske.

En generell bestämmelse av liknande innebörd har arbetats fram i ett utkast till en EU konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Den går dock ett steg längre. Enligt texten – som det har uppnåtts politisk enighet om mellan EU:s justitieministrar – skall en begäran om att vissa formaliteter eller ett visst förfarande efterkommas såvida det inte strider mot grundläggande rättsliga principer i den anmodade staten. En liknande bestämmelse diskuteras i Europarådet i anslutning till arbetet med ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention. Avtalet med Kanada innehåller (artikel 2.1) en generell bestämmelse liknande den som finns i ovan nämnda bevisupptagningslag.

En bevisupptagning i främmande stat innebär ur den ansökande statens synvinkel att en del av processmaterialet tillförs målet genom utländska myndigheter och under en annan processordning än den som styr resten av förfarandet. Om bevisupptagningen kan genomföras på ett sätt som, så långt det är möjligt, stämmer överens med den ansökande statens rättsordning minskar typiskt sett de olägenheter som en bevisupptagning i en annan stat är förenad med. Ur den anmodade statens synvinkel är det naturligt att se bevisupptagningen som en del av det utländska förfarandet. Ett praktiskt exempel är att den ansökande statens lagstiftning kräver att den som berörs av den begärda åtgärden måste beredas tillfälle att yttra sig innan åtgärden beslutas, t.ex. att vissa handlingar skall företes, för att den aktuella handlingen skall kunna åberopas som bevis i domstol i den ansökande staten. Ett annat exempel är att försvarare skall närvara vid förhör. Mot den bakgrunden bör den nya lagen innehålla en generell bestämmelse av innebörd att en begäran från den ansökande staten om att ett visst förfarande skall tillämpas när den begärda åtgärden vidtas normalt skall tillgodoses.

I promemorian föreslås att undantag från denna regel endast bör kunna göras i de fall då det begärda förfarandet skulle strida mot grunderna för den svenska rättsordningen. Enligt regeringens mening bör undantaget

formuleras något annorlunda och mer knyta an till den formulering som valts i utkastet till EU-konvention, nämligen när det begärda förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

Regeringen är ense med de remissinstanser som anser att promemorian inte tillräckligt belyser och preciserar bestämmelsens tillämpningsområde, framför allt när det gäller var gränsen går för vilka förfaranden som bör vägras respektive accepteras. Regeringen vill här framhålla följande.

Genom en snävt formulerad undantagsregel markeras inledningsvis tydligt att utgångspunkten är att den ansökande statens begäran om ett visst förfarande normalt skall följas och att det endast i undantagsfall, som närmast är av ordre public-karaktär, bör förekomma att det begärda förfarandet vägras.

Den förordade formuleringen innebär, till skillnad från den nuvarande regleringen i 8 § andra stycket i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige, att frågan om det begärda förfarandet kan tillämpas eller inte frikopplas från frågan om vad svensk lag föreskriver eller inte föreskriver. Därigenom markeras också tydligt att de begärda åtgärderna lämnas inom ramen för ett utländskt förfarande och att den svenska regleringen, eller avsaknaden av reglering, på området saknar betydelse så länge det begärda förfarandet inte kolliderar med de principer som den svenska regleringen vilar på. Det innebär samtidigt att den omständigheten att ett visst begärt förfarande är reglerat på annat sätt i Sverige, är förbjudet i Sverige eller är helt oreglerat i svensk rätt inte ger några egentliga fingervisningar om förfarandet kan tillämpas eller inte. Svaret beror i stället av vad slags förfarande som begärs och hur det förhåller sig till mer grundläggande principer som den svenska rättsordningen kan sägas utgå från. Ytterst blir det naturligtvis en fråga för rättstillämpningen.

En, vanligt förekommande, situation där det begärda förfarandet kan och skall tillämpas trots att det strider mot svensk lag är att den andra staten begär att ett visst förfarande skall tillämpas när ed avläggs, t.ex. att eden skall formuleras på visst sätt eller att eden skall avläggas efter i stället för före vittnesmålet. Ett sådant förfarande strider inte mot någon grundläggande princip för den svenska rättsordningen och skall tillämpas om den ansökande staten begär det, trots att det i och för sig strider mot svensk lag. En konsekvens av den valda formuleringen som bör framhållas i sammanhanget är för övrigt att det därmed i den nya lagen inte krävs någon sådan särskild undantagsreglering i fråga om edsavläggelse som finns i 8 § första stycket i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige.

Förbudet att höra en misstänkt eller tilltalad under ed är visserligen oreglerat i svensk rätt men är ett uttryck för en viktig grundläggande princip i den svenska rättsordningen, nämligen den att en person inte skall straffas för att han försöker skydda sig själv. En begäran om att en misstänkt skall höras inför svensk domstol under ed skall därför vägras. Ytterligare ett inte oväsentligt skäl i sammanhanget är också att en sådan utsaga inte grundar menedsansvar enligt svensk rätt. För att grunda menedsansvar enligt 15 kap. 1 § brottsbalken krävs att skyldigheten att avlägga ed följer av lag (”laga ed”) och svensk domstol bör inte ålägga

någon att avge sin utsaga under en ed som inte kan grunda straffansvar enligt svensk rätt (NJA 1984 s. 851).

Det uttryckliga förbudet i 36 kap. 1 § rättegångsbalken mot att höra en målsägande under ed i brottmål är däremot knappast ett utflöde av en grundläggande princip i den svenska rättsordningen utan är snarast förestavat av intresset av jämvikt mellan parterna i rättegången som Sverige knappast har anledning att upprätthålla om rättegången äger rum utomlands enligt den ansökande statens processordning. En begäran om att höra en målsägande under ed inför svensk domstol kan likväl inte följas eftersom något straffansvar inte kan utkrävas vid svensk domstol. Så länge menedsansvaret har denna begränsning är det därför uteslutet att efterkomma en begäran om att en målsägande skall höras under ed. Frågan om att utvidga menedsansvaret till att också omfatta vissa utsagor som sker inom ramen för det internationella straffrättsliga samarbetet kommer att aktualiseras inför en svensk ratificering av EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (avsnitt 5.4.2). Utkastet innehåller en skyldighet för medlemsstaterna att se till att vittnen som hörs på deras territorier vid en videokonferens kan straffas för mened. Den nu redovisade frågan kan beaktas i det sammanhanget.

En annan begränsning av möjligheterna att höra en målsägande inför svensk domstol är att det inte är möjligt att tvinga en målsägande att lämna sin berättelse. Bestämmelserna i 36 kap. 21 § rättegångsbalken är enbart tillämpliga på vittnen och kan inte utan uttryckligt lagstöd tillämpas på en målsägande. Möjligheten att hämta en målsägande till bevisupptagning utom huvudförhandling saknas också (46 kap. 14 § är tillämplig endast vid huvudförhandling). Att det begärda förfarandet inte skall följas i den mån det inbegriper användning av tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd är ett utflöde av principen att tvångsmedelsanvändning mot enskild kräver uttryckligt stöd i svensk lag.

Av flera skäl, bl.a. att ed endast kan avläggas inför domstol och att skyldighet att avlägga ed skall följa av lag för att grunda menedsansvar, kan en begäran om att ett åklagarlett förhör under förundersökningen skall ske under ed inte godtas.

Om ett begärt förfarande strider mot regeringsformen eller europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna kan det självklart aldrig tillämpas.

Med anledning av bl.a. Stockholms tingsrätts remissyttrande finns det skäl att framhålla att den nu föreslagna regleringen uteslutande skall tillämpas av den åklagare eller domstol som handlägger ärendet. I avsnitt 7.14.2 föreslås att regeringen ensam beslutar om avslag på en ansökan om rättslig hjälp om ett bifall till ansökan strider mot allmänna svenska rättsprinciper (ordre public). I det fallet handlar det om att *den brottsliga gärningen* eller *den begärda åtgärden* som sådan strider mot svenska rättsprinciper, medan den här föreslagna regleringen tar sikte på att ett *visst förfarande* skall tillämpas när en i och för sig acceptabel åtgärd verkställs. Sistnämnda fråga skall inte underställas regeringen för prövning enligt den ordning som föreslås i avsnitt 7.14.2 utan skall som sagt prövas av den instans som handlägger ärendet. Kan det begärda förfarandet inte tillämpas skall, efter samråd med ansökande stat, annat förfarande tillämpas, såvida inte ansökan återkallas. Vidhåller den ansökande

staten sin ursprungliga begäran får ansökan i sin helhet avslås av den instans som handlägger ärendet. Lagtexten bör omformuleras så att det som nu sagts framgår tydligare än enligt promemorians förslag.

I övrigt bör huvudregeln i fråga om förfarandet vara att samma förfarande skall tillämpas som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. Lagen bör inte här innehålla en uttrycklig hänvisning till rättegångsbalkens regler eftersom det – enligt vad som föreslås i avsnitt 6.3 – kan bli aktuellt att bistå med andra åtgärder än sådana som regleras i rättegångsbalken.

En annan konsekvens av synsättet att se verkställandet av en åtgärd på begäran av en annan stat som en del av det utländska förfarandet är att den som är ålagd att göra något enligt denna lag skall ha samma *rätt att vägra* fullgöra vad som krävs som gäller i den ansökande staten. Givetvis kan alltid de regler till skydd för den enskilde som gäller enligt svensk rätt också alltid kunna åberopas. En bestämmelse av denna innebörd finns redan i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige. En bestämmelse av liknande innebörd har diskuterats i samband med bestämmelsen om förhör genom videokonferens i arbetet med EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 7.10) En motsvarande bestämmelse bör införas i den nya lagen. Bestämmelsen bör i lagen placeras så att den blir generellt tillämplig vid samtliga åtgärder.

Det bör i lagen lämnas utrymme för att avvika från regeln om att *rättegångsspråket* i Sverige är svenska och tillåta domstol i det enskilda fallet att bestämma att handläggningen helt eller delvis skall äga rum på ett annat språk. Vid offentliga förhandlingar är utrymmet för att tillämpa bestämmelsen begränsat (se författningskommentaren till 2 kap. 10 §). Det krävs inga särskilda regler för att åklagare, eller centralmyndigheten, skall kunna handlägga ärendet på t.ex. engelska.

I sammanhanget aktualiseras också en särskild fråga och det är vad som bör gälla i fråga om *rätt till offentlig försvarare* för den som hörs i anledning av en utländsk framställning. De nuvarande reglerna tiger på den punkten och det har i den praktiska tillämpningen, särskilt vid förhör under förundersökning, ansetts att reglerna inte ger utrymme för att förordna offentlig försvarare i sådana fall. Det är inte tillfredsställande om ett förhör som begärs av annan stat inte kan genomföras därför att förhörspersonen vägrar att medverka utan försvarare; möjligheterna att tillgripa tvångsmedel är verkningslös i sådant fall. Det är inte heller rimligt att förhör som sker på begäran av annan stat sker med ett sämre skydd för den misstänkte än vid motsvarande förhör som äger rum i svensk förundersökning. Den nya lagen bör därför kompletteras med en bestämmelse som klargör att reglerna i 21 kap. rättegångsbalken om förordnande av offentlig försvarare är tillämpliga vid förhör som äger rum enligt 23 kap. rättegångsbalken på begäran av annan stat. Med en sådan konstruktion kommer förhör på begäran av annan stat och förhör som sker på initiativ av svenska myndigheter i detta hänseende behandlas lika.

Bestämmelsen bör formuleras så att den som skall höras, eller som annars drabbas av en begärd åtgärd, har samma rätt till offentlig försvarare som vid en svensk förundersökning eller rättegång. Även om gärningen har lågt straffvärde, eller inte är straffbar, i Sverige men har ett högt straffvärde i den ansökande staten, finns det utrymme enligt 21 kap.

3 a § andra stycket rättegångsbalken att förordna offentlig försvarare. Det finns därför här ingen anledning att, som Riksåklagaren förordar, bedöma frågan om offentlig försvarare utifrån straffskalan i den ansökande staten.

Bestämmelsen bör i lagen placeras så att den blir generellt tillämplig och inte bara gäller vid förhör under förundersökning. Den kan t.ex. aktualiseras i anledning av en begäran om husrannsakan och beslag.

Det kan även bli aktuellt att förordna offentlig försvarare vid en bevisupptagning i Sverige med en annan än den tilltalade eller den misstänkte. Denna fråga behandlas i avsnitt 7.8.

En motsvarande regel bör tas in i lagen i de fall åtgärden riktas mot en målsägande. Genom en sådan bestämmelse kan målsägandebiträde förordnas för t.ex. ett brottsoffer som hör genom videokonferens i Sverige. Han eller hon bör ha samma rätt att erhålla målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång. I båda fallen handlar det om att den som åtgärden riktas sig emot inte skall vara sämre lottad – men inte heller bättre – än om den aktuella åtgärden hade vidtagits i en svensk förundersökning eller rättegång.

I den gemensamma åtgärden om *goda rutiner vid ömsesidig rättslig hjälp i brottmål* har medlemsstaterna inom EU kommit överrens om vissa principer för handläggningen av ansökningar om rättslig hjälp. Som redogjorts för i avsnitt 5.4.5 stämmer dessa rutiner väl överens med svenska rätts- och förvaltningstraditioner och kan i princip tillämpas inom ramen för befintlig lagstiftning. Några av rutinerna är emellertid så viktiga för det internationella samarbetet att de bör framgå av den nya lagen. Detta gäller framför allt rutinerna rörande bekräftelse av ansökningar, skyldigheten att kontakta den ansökande myndigheten om en åtgärd inte kan verkställas inom en angiven tidsfrist samt förfarandet för det fall en ansökan inte alls eller endast delvis kan verkställas.

Enligt den gemensamma åtgärden om goda rutiner skall brådskande ansökningar prioriteras om det inte strider mot nationell rätt. Vidare skall ansökningar om rättslig hjälp aldrig behandlas mindre gynnsamt än ett motsvarande nationellt ärende. Enligt nuvarande praxis skall en ansökan om rättslig hjälp behandlas skyndsamt. Denna regel bör uttryckligen framgå av den nya lagen. De tidsfrister som uppställs i rättegångsbalken när en motsvarande åtgärd skall vidtas i ett inhemskt förfarande blir direkt tillämpliga vid verkställandet av en ansökan om rättslig hjälp genom den generella hänvisningen till förfarandet vid en svensk förundersökning eller rättegång. Däremot behövs särskilda bestämmelser om skyndsamhet där rättegångsbalkens bestämmelser inte är direkt överförbara. Denna fråga behandlas i avsnitt 7.11.

Regeringens förslag: Det nuvarande kravet på att gärningen skall vara straffbar i Sverige för att svenska åklagare och domstolar skall kunna bistå en annan stat med förhör under förundersökning, med bevisupptagning vid domstol och med överförande av frihetsberövade för förhör eller konfrontation i den staten tas bort. Något krav på dubbel straffbarhet bör inte heller uppställas vid telefonförhör eller förhör genom videokonferens.

För ansökningar om husrannsakan och beslag och överlämnande av den beslagtagna egendomen till en annan stat behålls ett krav på dubbel straffbarhet. Kravet på att brottet skall vara av viss svårhet tas bort. Den nordiska regleringen, som innebär att det är tillräckligt att det för den aktuella gärningen är stadgat fängelse i den ansökande staten, utvidgas till att även gälla ansökningar från EU:s medlemsstater. I fråga om gärningar som i den ansökande staten – eller i Sverige – beivras i administrativ ordning skall krävas att gärningen motsvarar brott för vilket enligt den andra statens lag är stadgat fängelse sex månader eller mer.

För ansökningar om kroppsbesiktning och kroppsvisitation samt hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning uppställs ett krav på dubbel straffbarhet.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag. I promemorian behandlas inte kroppsbesiktning och kroppsvisitation.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Ekobrottsmyndigheten*, särskilda avdelningen, och *Stockholms tingsrätt* anser att regleringen tydligare bör framgå av lagtexten. *Justitiekanslern* påpekar att bestämmelsen att dubbel straffbarhet inte skall gälla när ansökan om rättslig hjälp med husrannsakan, kvarstad och beslag görs av något EU land eller Norge eller Island är missledande, eftersom lagen inte kan tillämpas på tvångsåtgärder som omfattas av det grundlagsskyddade området.

Skälen för regeringens förslag: 1959 års rättshjälpskonvention ställer inte upp något generellt krav på dubbel straffbarhet dvs. att en gärning skall vara straffbar även i den anmodade staten för att rättslig hjälp skall ges. Konventionen innehåller däremot regler om dubbel straffbarhet när det gäller husrannsakan och beslag. Enligt konventionens artikel 5 får en stat som villkor för att lämna bistånd med husrannsakan och beslag kräva a) att den aktuella gärningen motsvarar brott enligt dess lag, b) att den enligt den egna lagen kan föranleda utlämning och c) att verkställandet av framställningen skall vara förenlig med den egna lagstiftningen.

Sverige och många, men inte alla, länder som anslutit sig till konventionen har gjort ett förbehåll som innebär ett krav på dubbel straffbarhet för att rättslig hjälp skall ges. För Sveriges del är detta förbehåll generellt medan de flesta andra länderna har begränsat sina förbehåll så att de endast avser rättslig hjälp med husrannsakan och beslag. Sverige har också fullt ut utnyttjat möjligheterna att göra förbehåll i fråga om husrannsakan och beslag enligt konventionens

artikel 5. Det innebär att Sverige bl.a. kräver att gärningen motsvarar brott för vilket i Sverige är stadgat fängelse i mer än ett år.

I de svenska bestämmelserna ställs krav på dubbel straffbarhet för att Sverige skall lämna rättslig hjälp med *bevisupptagning vid domstol* (1 § i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige), *vid åklagares förhör under förundersökning* (9 § andra stycket i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet) och vid *överförande av frihetsberövade till annan stat* (3 § i sistnämnda lag). Krav på dubbel straffbarhet, och krav på att brottet är av viss svårhet, gäller som sagt också vid *husrannsakan och beslag om den beslagtagna egendomen skall överlämnas till annan stat* (3 § tvångsmedelslagen jämfört med 4 § utlämningslagen). *Vid beslag och kvarstad som sker för att säkerställa verkställighet i Sverige av utländska förverkanden* krävs att det utländska avgörandet kan verkställas i Sverige enligt internationella verkställighetslagen (2 a § tvångsmedelslagen), vilket i sin tur innebär ett krav på dubbel straffbarhet. Kravet på dubbel straffbarhet gäller med ett viktigt undantag även i fråga om nordiska framställningar; för nordiska framställningar om husrannsakan och beslag finns en annan reglering (se nedan). Krav på dubbel straffbarhet ställs inte upp vid delgivning på begäran av en annan stat.

Inom EU är frågan om att begränsa kravet på dubbel straffbarhet vid ömsesidig rättslig hjälp mellan EU:s medlemsländer aktuell såväl i den sektorsövergripande arbetsgruppen om organiserad brottslighet – handlingsplanen uppmanar medlemsstaterna att överväga frågan när det gäller den organiserade brottsligheten – som i arbetet med en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.1 och 5.4.2). Diskussionerna har ännu inte burit någon frukt.

I allmänhet torde det krav på dubbel straffbarhet som ställs upp i den svenska lagstiftningen inte innebära något faktiskt hinder för svenska myndigheter att lämna bistånd eftersom kriminaliseringen i de olika länder som vi normalt samarbetar med i allmänhet är densamma som i Sverige. Det gäller naturligtvis i hög grad i fråga om sådana brottsutredningar som man finner det lönt att begära utländskt bistånd med. Det svenska kravet är vidare utformat så att det inte ställer krav på att brotten skall vara identiska; det räcker att den aktuella gärningen ”motsvarar brott enligt svensk lag”.

Ett problem som kravet på dubbel straffbarhet medför är emellertid att många ansökningar tar längre tid att utreda och ofta måste kompletteras för att det skall kunna fastställas om den aktuella gärningen är straffbar i Sverige. Brottsrekvisiten kan t.ex. vara något annorlunda utformade i den ansökande staten och ansökan saknar därför uppgifter om sådana rekvisit som krävs i Sverige. Detta innebär att ansökningarna tar såväl tid som resurser i anspråk i Sverige och att den ansökande staten får vänta med den hjälp som Sverige kan bistå med.

Om kravet på dubbel straffbarhet kan begränsas skulle det internationella samarbetet på brottmålsområdet underlättas. Särskilt angeläget är att begränsa det generella svenska kravet på dubbel straffbarhet som ställs upp för samarbete enligt 1959 års rättshjälpskonvention. Inom EU-kretsen är det endast ett fåtal stater som har ett generellt krav på dubbel straffbarhet enligt konventionen.

Det är inte aktuellt att helt avskaffa kravet på dubbel straffbarhet. Det gäller främst vid tvångsmedelsanvändning mot enskilda, se vidare nedan. Däremot bör den svenska regleringen som innebär att krav på dubbel straffbarhet ställs upp vid *åklagares förhör under förundersökning* och *vid bevisupptagning vid domstol* kunna avskaffas helt. Regleringen är relativt unik inom EU-kretsen och måste numera anses vara föråldrad. Med hänsyn till att det inte rör sig om särskilt ingripande åtgärder bör Sverige normalt kunna godta den lagstiftning som gäller i den ansökande staten. Sverige bör således kunna avstå från att ställa krav på att gärningen skall motsvara brott enligt svensk lag när det begärs att en svensk åklagare skall bistå en utländsk kollega med att förhöra olika personer under en brottsutredning eller vid bevisupptagning vid svensk domstol på begäran av en annan stat. Något krav på dubbel straffbarhet bör av samma skäl inte uppställas vid *telefonförhör* eller vid *förhör genom videokonferens.*

Även när det gäller *överförande av frihetsberövade personer till annan stat* har de flesta stater som tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention avstått från att ställa krav på dubbel straffbarhet. Sverige bör kunna göra detsamma när det gäller sådant överförande som avses i 1959 års rättshjälpskonvention, dvs. när den frihetsberövade förs över till den ansökande staten för förhör eller konfrontation där. Det bör framhållas att överförande aldrig kan ske för att utreda den frihetsberövades egen brottslighet. Normalt är personen frihetsberövad för att avtjäna straff som gäller annan brottslighet och som utdömts av svensk domstol. I avsnitt 7.13.1 föreslås bl.a. regler om att en person som är frihetsberövad i den ansökande staten skall kunna föras över till Sverige. Dessa förslag har sin grund i de diskussioner som förts inom EU och Europarådet. I utkastet till EU-konventionen och utkastet till ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention ställs inte något krav på dubbel straffbarhet upp. Även i dessa fall bör Sverige avstå från att ställa upp något krav om dubbel straffbarhet.

Det måste naturligtvis finnas utrymme för att vägra bifalla en framställning om omständigheterna i ett enskilt fall är sådana att det skulle vara stötande att bistå den andra staten. Till skillnad från den nuvarande regleringen – där krav på dubbel straffbarhet är ett obligatoriskt villkor för bistånd – bör den nya regleringen innehålla en fakultativ möjlighet att vägra. Den frågan behandlas i avsnitt 7.14.2. Som framhålls i avsnitt 7.14.1 får en sådan vägransgrund inte användas i strid med Sveriges internationella åtaganden på området, t.ex. 1959 års rättshjälpskonvention med gjorda reservationer och förklaringar till denna. Angående ändringar av reservationer till 1959 års rättshjälpskonvention, se sist i detta avsnitt och avsnitt 14.1.

När det gäller användning av tvångsmedel mot enskilda gör sig andra synpunkter gällande. Det är tveksamt att utsätta enskilda för sådana ingripande åtgärder om det inte gäller en gärning som är straffbar i Sverige.

I dag gäller att bistånd med *husrannsakan* och *beslag* och överlämnande till annan stat lämnas endast om den aktuella gärningen motsvarar brott för vilket enligt svensk lag är stadgat fängelse i mer än ett år. Utgångspunkten måste vara att kravet på dubbel straffbarhet skall

behållas för detta slag av åtgärder. Den särskilda reglering som gäller för nordiska framställningar liksom Schengenregleringen (avsnitt 5.3) måste samtidigt beaktas, liksom ambitionen att – så långt det är möjligt – begränsa förbehållen till 1959 års rättshjälpskonvention.

I fråga om framställningar från Danmark, Finland, Norge och Island – där regleringen knyter an till den nordiska utlämningslagstiftningen – gäller att husrannsakan och beslag inte får tillgripas om gärningen i den ansökande staten endast kan leda till böter. För nordiska framställningar gäller således inget krav på dubbel straffbarhet. Där gäller i stället att fängelse skall kunna ådömas för gärningen i den ansökande staten.

Som redovisats i avsnitt 5.3 innehåller artikel 51 i Schengenkonventionen bestämmelser som innebär att möjligheterna att vägra efterkomma en framställning om husrannsakan och beslag begränsas. Även krav på att gärningen skall vara av viss svårhet är uppmjukat jämfört med vad som gäller enligt svensk rätt; straffsatsen är fängelse minst sex månader jämfört med den nuvarande svenska regeln – som knyter an till utlämningslagen – fängelse mer än ett år. Kravet på dubbel straffbarhet har också mjukats upp genom att även gärningar som i den ena staten beivras i ett administrativt förfarande skall kunna föranleda husrannsakan och beslag om det för gärningen i den andra staten är stadgat fängelse i minst än sex månader (angående administrativa förfaranden se avsnitt 6.2).

En ordning som innebär att olika regler föreskrivs för nordiska framställningar, för framställningar från Schengenstaterna, för framställningar från stater som har tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention och för övriga stater är knappast acceptabel. Till bilden hör också de bilaterala rättshjälpsavtalen med Polen och Ungern och avtalen med Australien och Kanada, liksom det avtal som diskuteras med USA. Målsättningen måste vara att hitta en reglering som kan göras så generell som möjligt.

Ett sätt kan vara att i stället för att knyta an till utlämningslagstiftningens krav på brottets svårhet knyta an till Schengenreglerna och göra dessa generellt tillämpliga i förhållande till alla stater. Det nuvarande kravet på brottets svårhet skulle därmed sättas ner från fängelse minst ett år till fängelse minst sex månader. En sådan reglering skulle bli enhetlig och öka Sveriges möjligheter att bistå utländska brottsutredande myndigheter. En sådan lösning är samtidigt inte helt i linje med artikel 5 i 1959 års rättshjälpskonvention eftersom den skulle innebära att Sverige skulle tvingas göra ett slags partiellt förbehåll till punkt b).

Ett alternativ är att helt ta bort kravet på att brottet skall vara av viss svårhet. Härigenom skulle det – tillsammans med de förslag som behandlas i avsnitt 7.14.5 om res judicata m.m. och avsnitt 7.14.6 om preskription – finnas förutsättningar för Sverige att återkalla förbehållet till artikel 5 b) i 1959 års konvention som innebär att det ställs krav på att brottet kan föranleda utlämning och att inskränka förbehållet till att endast gälla punkterna a) och c) dvs. att gärningen motsvarar brott enligt svensk lag och att åtgärden är förenlig med svensk lag. Att Sverige behåller sitt förbehåll enligt punkten c) är förenligt med Schengenkonventionen (artikel 51 b). Frågan är om inte en sådan reglering är den rimligaste och mest logiska lösningen. Den innebär att svenska åklagare och domstolar kommer att kunna bistå utländska brottsutredande myndigheter med tvångsåtgärder under samma förutsättningar som tvångsåtgärder kan be-

slutas i en motsvarande svensk förundersökning och rättegång. De trösklar, t.ex. i form av krav på att brottet skall vara av viss svårhet, som gäller för att husrannsakan skall få ske i en svensk förundersökning blir tillämpliga också i förhållande till utländska förundersökningar (se härom förslaget i avsnitt 7.4). Det finns inget behov av att därutöver ställa särskilda krav på att brottet skall vara av viss svårhet, särskilt inte mot bakgrund av de regler om avslag på ansökan som föreslås i avsnitt 7.14.2 (ordre public m.m.).

Det finns ingen anledning att ta bort den särskilda reglering som gäller för nordiska framställningar. En tilltalande ordning som också blir en kraftfull markering av Sveriges vilja att effektivisera det rättsliga samarbetet inom EU är att utvidga den nordiska regleringen till att omfatta samtliga EU-stater. En sådan ordning bör vara möjlig att genomföra särskilt mot bakgrund av de möjligheter att vägra biträde som föreslås gälla i avsnitt 7.14.2. Det föreslås därför att det för framställningar om husrannsakan, beslag och kvarstad från EU:s medlemsstater och från Norge och Island skall räcka att det för gärningen är stadgat fängelse i den ansökande staten. Framställningar om beslag med anledning av tryckfrihetsbrott eller brott mot yttrandefrihetsgrundlagen omfattas inte av bestämmelserna i lagen. Denna fråga behandlas i avsnitt 6.1.

Kravet på dubbel straffbarhet vid *beslag* och *kvarstad för att säkra verkställighet i Sverige av utländska förverkanden*, som är inbyggt i kravet på att det utländska förverkandet kan verkställas i Sverige, behålls oförändrat.

Vid *kroppsbesiktning* och *kroppsvisitation* samt *hemlig teleavlyssning*, *hemlig teleövervakning* och *hemlig kameraövervakning* bör ett oinskränkt krav på dubbel straffbarhet ställas upp. Hemlig teleavlyssning behandlas i avsnitt 7.12.

I fråga om gärningar som beivras genom ett *administrativt förfarande* i den ansökande staten bör, i enlighet med Schengenkonventionens regler, krävas att gärningen motsvarar brott för vilket enligt svensk lag är stadgat fängelse sex månader eller mer. Om gärningen i den ansökande staten endast beivras i administrativ ordning bör alltså krävas att gärningen i Sverige utgör ett brott av viss svårhet för att tvångsmedel skall få tillgripas här.

För det motsatta fallet, dvs. då gärningen i Sverige beivras i *administrativ ordning* eller i ett annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande krävs inga särskilda regler i förhållande till EU-staterna och till Norge och Island. Den situationen täcks ju redan av den föreslagna regeln att gärningen kan bestraffas med fängelse i den ansökande staten. I förhållande till andra stater med vilka Sverige kan tänkas ingå avtal som innebär att Sverige skall bistå även i fall då den aktuella gärningen inte är straffbar i Sverige men i stället beivras i administrativ ordning – en sådan bestämmelse finns i det avtal som diskuteras med USA – bör på motsvarande sätt som enligt Schengenreglerna krävas att gärningen utgör brott av viss svårhet i den ansökande staten. För att inte komplicera regleringen i onödan bör även här krävas att det för gärningen är stadgat fängelse sex månader eller mer i den ansökande staten.

De nya reglerna gör det möjligt för Sverige att inskränka det generella förbehåll om krav på dubbel straffbarhet som gjordes vid tillträdet till

1959 års rättshjälpskonvention och – kombinerade med förslagen i avsnitt 7.14.5 och 7.14.6 – att begränsa förbehållet till artikel 5 om husrannsakan och beslag så att krav inte längre ställs på att den aktuella gärningen är utlämningsbar. Reglerna innebär också att Sverige lever upp till åtagandena enligt Schengenkonventionen.

7.7 Förhör i samband med förundersökning i brottmål

Regeringens förslag: Regleringen av förhör i samband med förhör under förundersökning i brottmål förs i sak oförändrade över till den nya lagen och kompletteras med en bestämmelse om att företrädare för den ansökande myndigheten får delta vid förhöret och ställa frågor.

Angående krav på dubbel straffbarhet: se avsnitt 7.6, framställningar som hänför sig till politiska brott: se avsnitt 7.14.3, rätt till offentlig försvarare: se avsnitt 7.4 och kommunikationsvägar: se avsnitt 7.1.1.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I 9 och 10 §§ 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet finns regler om förhör i samband med förundersökning och liknande förfaranden som pågår i andra länder och som innebär att svenska åklagare kan bistå utländska åklagare och andra rättsliga myndigheter. Reglerna innebär bl.a. att tvångsåtgärder enligt 23 kap. rättegångsbalken, dvs. hämtning, får tillgripas för att genomföra förhör. Bestämmelserna infördes 1995 (prop. 1995/96:4) och trädde i kraft den 1 januari 1996.

I materiellt hänseende bör bestämmelserna i sak oförändrade föras över till den nya lagen. Av redovisningen i avsnitt 6.1 följer att bestämmelserna inte påverkar det informella polisamarbetet som består i att polismyndighet på begäran av myndighet i annan stat håller frivilliga förhör med annan än misstänkt.

Två kompletteringar bör göras i den nya lagen.

I avsnitt 7.5 föreslås nya regler som klargör att offentlig försvarare kan förordnas för den som hörs i anledning av en utländsk framställning under samma förutsättningar som offentlig försvarare kan förordnas i en svensk förundersökning eller rättegång. Dessa regler kommer naturligtvis i första hand att aktualiseras vid förhör enligt reglerna i 23 kap. rättegångsbalken.

Vidare bör det i den nya lagen tas in uttryckliga regler om att företrädare för den myndighet som begärt förhöret får delta vid förhöret och ställa frågor, till förhörspersonen direkt eller via den svenska förhörsledaren. Det är en ordning som på de flesta håll redan tillämpas i dag. En uttrycklig reglering är av värde inte minst i förhållande till stater som kräver faktisk ömsesidighet för att svenska myndigheter skall kunna delta aktivt vid förhör som äger rum utomlands. En uttrycklig föreskrift om detta finns också i avtalet med Australien (artikel 10.4) och i avtalet med

Kanada (artikel 4). En sådan regel innebär inte att förhöret leds av den andra statens företrädare; det ansvaret vilar självklart alltid på den svenska förhörsledaren och det är denne som bestämmer om frågorna skall få ställas direkt till förhörspersonen eller inte. Det behövs inga särskilda regler om närvarorätt för offentliga försvarare. Den ordning som gäller enligt rättegångsbalken kan tillämpas direkt.

Även i ett par andra hänseenden ändras reglerna om förhör under förundersökning på begäran av an annan stat. Det gäller kravet på dubbel straffbarhet (se härom avsnitt 7.6), hanteringen av framställningar som hänför sig till politiska brott (se härom avsnitt 7.14.3) och kommunikationsvägarna; enligt 10 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet skall framställningar om förhör ges in till Utrikesdepartementet på diplomatisk väg om inte Sverige avtalat om annan ordning med den aktuella staten. Den frågan behandlas i avsnitt 7.1.1.

Angående bestämmelsen i 1 § i 1946 års lag om bevisupptagning i utlandet om åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§, se avsnitt 7.8.

7.8 Bevisupptagning vid domstol

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om bevisupptagning i brottmål åt respektive vid utländsk domstol förs i princip oförändrade i sak över till den nya lagen. Kravet på att det skall finnas synnerliga skäl för att bevisupptagning skall kunna äga rum vid utländsk domstol tas bort. Reglerna om rätt för domare vid den utländska domstolen eller företrädare för den utländska myndighet som begärt bevisupptagningen att delta vid bevisupptagning i Sverige förtydligas. Nya regler införs om rätt för dessa att ställa frågor till förhörspersonen. En ny regel införs om att en svensk åklagare får delta vid bevisupptagning för att bevaka den ansökande statens intressen.

Vid bevisupptagning med annan än den misstänkte eller tilltalade får offentlig försvarare förordnas enligt 21 kap. rättegångsbalken, om det finns särskilda skäl.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Riksåklagaren* anser att det bör övervägas om den svenska domstolen på eget initiativ skall kunna utse svensk åklagare att bevaka den främmande statens intresse om man anser det bäst med hänsyn till ärendet. *Justitieombudsmannen* anser att lagtexten bör förtydligas så att det framgår att offentlig försvarare får förordnas vid bevisupptagning med annan än den misstänkte eller tilltalade.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i 1946 års bevisupptagningslagar bör, i den del de avser brottmål (se avsnitt 6.1) i princip oförändrade i sak föras över till den nya lagen. Vissa justeringar bör dock göras.

Det krav som enligt 1 § andra stycket i 1946 års lag om bevisupptagning i utlandet ställs på att det skall finnas synnerliga skäl för att bevisupptagning skall kunna äga rum utomlands i brottmål bör tas bort. I

likhet med vad som t.ex. gäller i övriga nordiska länder bör rätten kunna bestämma i den frågan.

Bestämmelsen i 1 § tredje stycket samma lag om att svensk domstol kan besluta om att åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid utländsk domstol bör föras över till den nya lagen. Bestämmelsen bör förtydligas så att det framgår att den endast är tillämplig i de fall den andra staten kräver att en sådan ansökan skall härröra från domstol; i de fall den utländska domstolen accepterar en ansökan från en svensk åklagare – eller när svensk åklagare begär förhör genom en utländsk åklagare – behöver denne naturligtvis inte gå via svensk domstol. Det kan här anmälas att den svenska förklaringen till artikel 24 i 1959 års rättshjälpskonvention bör ändras så att det framgår att svenska åklagare är att anse som rättsliga myndigheter i konventionens mening och därmed berättigade att ansöka om rättslig hjälp i andra konventionsstater (se avsnitt 14.1).

Reglerna om rätt att delta vid bevisupptagning som sker vid svensk domstol bör förtydligas så att det klart framgår att såväl domare vid den utländska domstolen som den undersökningsdomare eller åklagare som begärt bevisupptagning får närvara vid förhöret. En sådan föreskrift får särskild betydelse i de fall förhandlingar äger rum bakom stängda dörrar, vilket bl.a. kan bli aktuellt när bevisupptagningen äger rum inom ramen för en utländsk förundersökning (5 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken). Det behövs inga särskilda regler om närvarorätt för den tilltalade, försvararen, målsäganden och ombud vid bevisupptagningen. Den ordning som gäller enligt rättegångsbalken kan tillämpas direkt.

Det bör också uttryckligen tas in regler om rätt för domare vid den utländska domstolen och den som begärt bevisupptagningen att ställa frågor till den som hörs. Sådana föreskrifter finns i avtalet med Australien (artikel 10) och i avtalet med Kanada (artikel 4). Ofta bör det kunna tillåtas att frågor ställs direkt till den som skall höras. Det bör dock finnas utrymme för den svenska domaren som ansvarar för bevisupptagningen att bestämma att frågorna skall ställas via denne. Det kan t.ex. finnas anledning att vara mer återhållsam med att tillåta en utländsk åklagare att ställa frågor direkt till förhörspersonen när den misstänkte själv inte är företrädd vid bevisupptagningen.

Under de nordiska diskussioner som pågår har framställts önskemål om att den utländska myndigheten på ett eller annat sätt skall kunna vara företrädd vid bevisupptagningen som ett alternativ till att denna själv är närvarande vid bevisupptagningen. Avtalet med Australien innehåller en bestämmelse om detta (artikel 20). En svensk åklagare skulle t.ex. kunna delta vid bevisupptagningen och ställa frågor på den ansökande statens vägnar. Nuvarande regler medger inte detta. En sådan möjlighet skulle effektivisera bevisupptagningen. Den nya lagen bör därför innehålla regler som medger att svensk åklagare inom tingsrättens domkrets deltar vid bevisupptagningen för att bevaka den ansökande myndighetens intressen. Bestämmelsen bör enligt regeringens mening utformas på så sätt att det är den ansökande staten som avgör om en svensk åklagare skall delta vid bevisupptagningen för att bevaka dess intressen. Om domstolen självmant skulle kunna besluta om att svensk åklagare skall bevaka den utländska myndighetens intresse har den svenska åklagaren

inget uppdrag från den utländska myndigheten och har svårigheter att bedöma vilka insatser som krävs av honom eller henne och skulle kunna komma att ställa frågor eller vidta åtgärder som kan motverka utredningen i den ansökande staten. Det inte heller varken möjligt eller lämpligt att i lagen närmare reglera på vad sätt den svenska åklagaren skall ta till vara den utländska myndighetens intressen. Det måste klaras ut genom kontakter mellan den utländska myndigheten och den svenska åklagaren i samband med att den utländska myndigheten begär att den skall företrädas vid bevisupptagningen.

Motsvarande regler krävs inte vid t.ex. förhör under förundersökning eller hemlig teleavlyssning på begäran av en annan stat. I sådana situationer är ju den ansökande staten redan företrädd genom svensk åklagare.

Genomförandet av bevisupptagningen kommer genom den nya regleringen att ligga mer på parterna än vad som gäller i dag. Vid bevisupptagning med annan än den misstänkte eller tilltalade är det rimligt att den misstänktes eller tilltalades intressen kan tillvaratas genom att en *offentlig försvarare* förordnas och därmed skapa en balans vid bevisupptagningen som, om ändringarna genomförs, får karaktär av en mer tvåpartsliknande process.

Ett skäl kan vara att den misstänkte eller tilltalade eller dennes ombud inte är närvarande vid bevisupptagningen medan åklagarsidan är det. En annan aspekt som bör beaktas är vad förhöret avser. När ett vittne t.ex. skall enbart bekräfta vissa uppgifter angående mindre allvarlig brottslighet bör offentlig försvarare normalt inte förordnas för den misstänkte. I ett ärende som däremot avser grov eller omfattande brottslighet och där vittnets utsaga är av stor betydelse är det däremot mer naturligt att förordna en offentlig försvarare. Om den misstänktes eller tilltalades ombud i den utländska rättegången är närvarande finns det å andra sidan inga skäl att förordna offentligt försvarare. Möjligheten att förordna offentlig försvarare i dessa fall bör därför begränsas till de fall då det finns särskilda skäl. Angående förordnande av offentlig försvarare i andra fall, se avsnitt 7.5.

Regeringens förslag: Av lagen skall framgå att Sverige tillåter att utländska rättsliga myndigheter håller telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige och som samtycker till telefonförhör.

En utländsk myndighet skall också kunna ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör av en person som befinner sig i Sverige. En sådan ansökan skall handläggas av svensk åklagare eller tingsrätt beroende på om förhöret sker under förundersökningen eller i en rättegång.

I lagen klargörs att rättegångsbalkens regler om telefonförhör får tillämpas när den som skall höras befinner sig i en annan stat om den andra staten tillåter det och att åklagare får hålla telefonförhör under förundersökning med personer som befinner sig i en annan stat om den andra staten tillåter det.

En svensk åklagare eller domstol kan också ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör med någon som befinner sig utomlands om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den andra staten annars ger sådan hjälp.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Svea hovrätt* ifrågasätter om tillåtelse till telefonförhör skall krävas när den som skall höras är en svensk medborgare som tillfälligt uppehåller sig utomlands. *Tullverket* anser att det bör införas en ordning där utländska myndigheter informerar en svensk myndighet om sina planer att hålla telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige. Den svenska myndigheten skulle då kunna informera den enskilde om vad som gäller samtidigt som statsmakten får en möjlighet att följa i vilken omfattning sådana förhör förekommer i Sverige.

Skälen för regeringens förslag: Möjligheten för domstol att ta upp muntlig bevisning genom telefonförhör vid huvudförhandling i brottmål har i Sverige funnits sedan början av 1980-talet. Efter en försöksperiod infördes permanenta regler i samband med 1987 års tingsrättsreform (prop. 1986/87:89, bet. JuU31, rskr. 278). Det finns inga regler om användningen av telefonförhör i internationella förhållanden. Avsaknaden av uttryckliga regler har enligt uppgift vållat problem i den praktiska tillämpningen.

Sveriges hållning har sedan en lång tid tillbaka varit att det inte anses vara myndighetsutövning att en stat håller telefonförhör med en person på vårt territorium. Detta synsätt delar Sverige med flera stater. Dessa stater tillåter också att svenska domstolar håller telefonförhör med personer som befinner sig på deras territorium. Andra stater ser det som myndighetsutövning att Sverige håller telefonförhör med personer på deras territorium och detta oavsett personens nationalitet. I arbetet med att utarbeta en EU konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål har på svenskt initiativ införts bestämmelser om telefonförhör. Denna bestämmelse – som det uppnåtts politisk enighet om – är i första hand av intresse för Sverige. Det är för närvarande endast Sverige av medlems-

staterna som tillåter att bevisning tas upp genom telefonförhör under en brottmålsrättegång eller att åklagare håller förhör under förundersökningen per telefon. Bestämmelsens utformning är en eftergift för de stater som ser telefonförhör som myndighetsutövning på deras territorium och den uppställer vissa minimikrav för att dessa stater skall kunna godkänna att telefonförhör hålls.

I dag tillåter många stater att *svenska domstolar* håller telefonförhör med personer som befinner sig på deras territorium. Det bör därför inledningsvis av den nya lagen uttryckligen framgå att det är tillåtet för domstolarna att använda sig av reglerna i 46 kap. 7 § rättegångsbalken även om den person som skall höras befinner sig utomlands under förutsättning att det land där personen befinner sig tillåter det. Med hänsyn till att vissa stater uppfattar det som myndighetsutövning att telefonförhör hålls med personer på deras territorier kan Sverige inte, som föreslagits vid remissbehandlingen, ensidigt införa en möjlighet att telefonförhör får hållas med svenska medborgare som tillfälligt befinner sig utomlands. Svenska domstolar bör i en eller annan form fortlöpande få information om stater som godkänner sådana telefonförhör.

Det bör även av lagen framgå att Sverige tillåter att utländska rättsliga myndigheter håller telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige utan några formaliteter och utan inblandning av svenska myndigheter, om den som skall höras samtycker till förhöret.

Enligt utkastet till EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp skall en medlemsstat på sina territorier kunna *begära och ge rättslig hjälp med telefonförhör* under förutsättning att den som skall höras samtycker till att förhöret sker per telefon. När telefonförhör skall hållas efter en begäran om rättslig hjälp skall staterna i samråd bestämma tidpunkten och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret. Den anmodade staten skall åta sig att meddela den som skall höras tid och plats förhöret. Vid förhöret skall den anmodade staten kontrollera identiteten hos den som skall höras och att denne samtycker till telefonförhör. Den ansökande staten kan begära att konventionens bestämmelser rörande videokonferens i vissa delar skall tillämpas (se avsnitt 7.10.)

Även inom Europarådet har diskuteras motsvarande reglering av rättslig hjälp med telefonförhör inom ramen för utarbetande av ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention.

Vissa EU-stater, t.ex. Nederländerna, tillämpar redan idag en ordning som ungefär motsvarar regleringen i EU-konventionen och tilläggsprotokollet. Det finns därför ingen anledning att avvakta med att införa en skyldighet för svenska åklagare och domstolar att bistå vid telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige till dess EU-konventionen har trätt i kraft eller att begränsa tillämpningsområdet till att gälla i förhållande till vissa stater. I lagen bör därför – utöver den nyss föreslagna regeln – redan nu införas bestämmelser om telefonförhör i Sverige som utformats i enlighet med lydelsen i det utkast till EU-konvention som nu föreligger.

På motsvarande sätt bör införas en möjlighet för svenska domstolar att begära rättslig hjälp vid telefonförhör med en person som befinner sig utomlands. Vissa stater tillåter endast telefonförhör på sitt territorium om landets egna rättsliga myndigheter bistår vid förhöret på ett eller annat

sätt. Det kan också vara så att domstolen behöver hjälp med att kontrollera identiteten hos den som skall höras. Bestämmelsen bör utformas på så sätt att den kan tillämpas i förhållande till de stater som Sverige i en internationell överenskommelse har avtalat om rättslig hjälp vid telefonförhör eller om den andra staten även annars ger sådan rättslig hjälp.

Svenska åklagares möjlighet att använda telefonförhör under förundersökningen är inte författningsreglerad. Såväl i arbetet med att utarbeta EU-konventionen som i arbetet inom Europarådet är avsikten att bestämmelserna om rättslig hjälp vid telefonförhör skall kunna tillämpas även vid förhör under förundersökningen. Efter det att dessa konventioner har trätt i kraft kommer åklagarens, på samma sätt som domstolarnas, möjlighet att ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör av personer utomlands följa av internationella avtal. Bestämmelsen om rättslig hjälp med telefonförhör med någon som befinner sig utomlands vid domstol bör därför även gälla åklagare.

Som tidigare har redogjorts för tillåter många stater att en svensk domstol håller telefonförhör med personer på deras territorium utan att detta föregås av en ansökan om rättslig hjälp. På motsvarande sätt tillåter många stater också att telefonförhör hålls av åklagare under förundersökningen. Ovan har i klargörande syfte föreslagits att en bestämmelse tas in i den nya lagen om att en svensk domstol får hålla telefonförhör, enligt bestämmelserna i rättegångsbalken, med personer som befinner sig utomlands om det land där personen befinner sig tillåter det. För att undvika olyckliga motsatslut bör ett motsvarande klarläggande göras i fråga om åklagares förhör under förundersökningen, trots att åklagarnas möjlighet att hålla telefonförhör under förundersökningen annars är oreglerad (se avsnitt 6.4).

Regeringens förslag: En ansökan om rättslig hjälp med videokonferens skall handläggas av svensk åklagare eller tingsrätt beroende på om förhöret sker under förundersökning eller vid rättegång. Vid handläggning i domstol skall ärendet anses som bevisupptagning utom huvudförhandling. Om det behövs får rätten besluta om biträde av tolk.

Den som skall höras får åtföljas av en lämplig person som personligt stöd (stödperson). Om det finns behov får domstolen förordna en person att biträda ett vittne eller en sakkunnig som skall höras vid videokonferensen.

I lagen tas också in nya bestämmelser om att svensk åklagare kan ansöka om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökning och domstol kan ansöka om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens vid rättegång om Sverige och den utländska staten i ett internationellt avtal har kommit överens om sådan rättslig hjälp eller om den utländska staten även annars ger sådan hjälp.

Som en förutsättning för förhör genom videokonferens i rättegång med någon i Sverige eller utomlands gäller att den som skall höras samtycker till att förhöret sker genom videokonferens.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Domstolsverket* anser det angeläget att det följs upp i vilken omfattning det begärs att Sverige skall bistå med förhör genom videokonferens och i vilken omfattning överflyttning sker till de domstolar som omfattas av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång.

Skälen för regeringens förslag: I EU:s resolutionen om skydd för vittnen (se avsnitt 5.4.3) uppmanar rådet att medlemsstaterna skall underlätta rättslig hjälp mellan medlemsstaterna på ett sådant sätt att den som skall höras får ett fullgott skydd, även om det nationellt saknas bestämmelser om vittnesskydd. Som ett exempel anges i resolutionen att förutsättningar kan skapas för att höra vittnen genom videokonferens. Resolutionen anger att det vid rättslig hjälp med förhör genom videokonferens bör beaktas bl.a. att om lagstiftningen i någon av de berörda staterna tillåter att vittnet vid förhöret biträds av rådgivare, bör det finnas möjlighet att anordna detta i den stat där vittnet befinner sig.

I arbetet med EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.2) diskuteras frågan om förhör genom videokonferens. Enligt utkastet får en medlemsstat begära att förhör av vittnen och sakkunniga, som befinner sig i en annan medlemsstat än domstolen, skall äga rum genom videokonferens om det inte är önskvärt eller möjligt att den som skall höras inställer sig personligen vid rättegången. Den anmodade medlemsstaten skall medge ansökan om det inte strider mot dess grundläggande rättsprinciper och på villkor att tekniska hjälpmedel finns tillgängliga. Om den nödvändiga utrustningen inte finns tillgänglig kan den ansökande staten ställa dessa till förfogande efter en överens-

kommelse mellan staterna. Bestämmelsen reglerar utförligt vad som gäller vid förhöret, bl.a. skall en rättslig myndighet i den anmodade staten vara företrädd och vid behov vara biträdd genom tolk. Den rättsliga myndigheten skall kontrollera identiteten hos den som skall höras och kontrollera att grundläggande rättsprinciper i den anmodade staten följs. Staterna kan komma överrens om åtgärder som kan garantera skyddet av den person som skall höras och den person som skall förhöras får åberopa den rätt att inte vittna som den hörde skulle ha enligt lag i antingen den anmodade eller den ansökande medlemsstaten. På begäran av den ansökande medlemsstaten skall den som skall förhöras vid behov biträdas av en tolk. Vidare finns i bestämmelsen regler om kostnadsansvar (se avsnitt 7.18). Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa tillämpningen av nationell rätt om den som hörs vägrar vittna eller ger falskt vittnesmål. Medlemsstaterna får även tillämpa bestämmelsen om videokonferens med den som misstänks för eller är lagförd för brott.

Motsvarande reglering diskuteras även inom ramen för Europarådets arbete med ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention (se avsnitt 5.6).

Riksdagen har nyligen beslutat om en lag (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång (prop. 1998/99:65, bet. 1998/99:JuU:23, rskr. 1998/99:212). Enligt lagen skall det på försök införas en möjlighet att använda videokonferens vid handläggning av mål och ärenden i de allmänna domstolarna. Enligt försökslagen kommer parter i brottmål och tvistemål under vissa förutsättningar kunna delta i ett sammanträde inför rätten genom videokonferens. Vidare föreslås att bevisning, t.ex. vittnesförhör skall kunna tas upp genom videokonferens. Lagen trädde i kraft den 1 januari år 2000 och försöksverksamheten skall pågå i två år. Arbetet med utvärderingen skall ske fortlöpande och inleddes i samband med att lagen trädde i kraft.

Regler om förhör genom videokonferens måste ses som ett steg framåt inom det internationella straffrättsliga samarbetet. Vid förhör genom användande av videoteknik undanröjs många av de olägenheter som är förenade med traditionell rättslig hjälp i form av bevisupptagning åt utländsk domstol (se avsnitt 7.8). Genom att förhöret hålls genom videokonferens sker det som en del av en pågående huvudförhandling vid den utländska domstolen och under de former som gäller för förhandlingen i övrigt. Rätten och parterna har omedelbar kontakt via videolänken med den person som hörs vilket skapar helt andra förutsättningar både vad gäller parternas, framför allt den åtalades, rättigheter och domstolens värdering av beviset. Genom försöksverksamheten med videokonferens i rättegång har svenska domstolar som omfattas av försöksverksamheten tillgång till den nödvändiga utrustningen och kunskapen för att genomföra en videokonferens. De praktiska förutsättningarna för att ge bistånd med videokonferenser föreligger därför redan. Starka skäl talar därför att det i den nya lagen skapas rättsliga förutsättningar för att genomföra förhör genom videokonferens på begäran av en utländsk rättslig myndighet. Saknas de tekniska förutsättningarna vid den tingsrätt som normalt skall handlägga ärendet kan ansökan efter samråd överlämnas till en domstol som har de tekniska hjälpmedel som behövs för

förhöret (se avsnitt 7.1.2). De tekniska förutsättningarna kan också göras tillgängliga av den ansökande staten. Vid utvärderingen av försöksverksamheten bör, som Domstolsverket förordar i sitt remissvar, även följas upp i vilken omfattning de domstolar som omfattas av försöksverksamheten har bistått utländska myndigheter, med förhör genom videokonferens eller själva beslutat om förhör genom videokonferens utomlands och i vilken omfattning överflyttning av ärenden har skett.

Vid utformningen av regleringen bör bestämmelsen om videokonferens i utkastet till en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp beaktas, även om den inte genomförs fullt ut i detta lagstiftningsärende. På samma sätt som redovisats rörande telefonförhör (avsnitt 7.9) är avsikten att bestämmelsen skall kunna tillämpas både under förundersökningen och vid rättegång. Avser ansökan en videokonferens under förundersökningen bör ansökan handläggas av åklagare. Avser ansökan en videokonferens vid rättegång bör ansökan handläggas av tingsrätt. Det har tidigare redogjorts för synsättet att förfarandet under förundersökningen för att vara effektivt bör vara flexibelt och inte regleras genom strikta förfaranderegler. Lagen bör därför, i vart fall till dess EU-konventionen har trätt i kraft, innehålla särskilda förfaranderegler som enbart tar sikte på domstolshandläggningen. Regleringen bör utformas så att ett ansökan om förhör genom videokonferens vid domstol skall handläggas som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Härigenom omhändertas kraven i konventionsutkastet på att en rättslig myndighet skall närvara vid förhandlingen, kalla den berörda personen till förhandlingen, kontrollera identiteten av den som skall höras samt bevaka att grundläggande rättsprinciper följs vid förhandlingen. Det bör även införas en möjlighet för rätten att besluta om biträde av tolk. I övrigt skall videokonferens ske enligt de förutsättningar som gäller för videokonferens enligt svensk lag (se avsnitt 7.5.). Bestämmelser under vilka förutsättningar videokonferens kan ske i Sverige finns i lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång.

Lagrådet har påpekat att enligt försökslagen uppställs inget särskilt krav på samtycke till förhör genom videokonferens från den som skall höras. Emellertid gäller enligt försökslagen att den som motsätter sig att delta på detta sätt har rätt att inställa sig i rättssalen. Enligt Lagrådets mening är det inte självklart hur denna regel skall tillämpas vid förhör genom videokonferens av någon i Sverige på begäran av annan stat. Enligt Lagrådets mening ligger det nära till hands att på samma sätt som i de föreslagna reglerna om telefonförhör uttryckligen ange att den som skall höras skall samtycka till förhör i den angivna formen. Motsvarande tillägg bör enligt Lagrådet även göras då det gäller svensk domstols begäran om förhör genom videokonferens med någon som befinner sig utomlands. Regeringen ansluter sig till Lagrådets bedömning att ett generellt krav på samtycke bör införas i bestämmelserna om videokonferens i Sverige och utomlands för att klargöra hur de förutsättningar som försökslagen ställer upp skall tillämpas i detta sammanhang. Vid införandet av försökslagstiftningen angavs att användning av videokonferens i rättegång bör bygga på frivillighet, i vart fall under försöket (prop. 1998/1999:65 s. 25). Om denna förutsättning ändras efter den utvärdering som skall ske av försökslagen bör detta även beaktas i internationellt.

Som beskrivits ovan innebär ett förhör genom videokonferens på begäran av en annan stat att förhöret sker som en del av det utländska förfarandet. För ett vittne kan detta innebära att det föreligger ett särskilt behov av stöd och hjälp under förhöret. Det bör därför, i enlighet med vad som uppmanas i den inom EU antagna resolutionen om skydd av vittnen, finnas en möjlighet för ett vittne att vid förhöret biträdas av en rådgivare. I första hand bör detta – efter mönster av vad som gäller för målsägande enligt 20 kap. 15 § rättegångsbalken – kunna tillgodoses genom att vittnet får åtföljas av en lämplig person som personligt stöd (stödperson). Denna möjlighet bör införas generellt och gälla både vid förhör under förundersökningen och vid rättegång. Det bör emellertid även införas en möjlighet för rätten att vid behov utse en person att biträda ett vittne eller sakkunnig som skall höras.

Är det en målsägande eller en tilltalad i brottmål som skall höras finns, enligt vad som föreslås i avsnitt 7.5, samma rätt till offentlig försvarare och målsägandebiträde som om åtgärden hade vidtagits i en svensk förundersökning eller rättegång.

I lagen bör också införas en möjlighet för svenska domstolar att begära bistånd med förhör genom videokonferens när en person som skall höras befinner sig i utlandet. Som redovisats ovan har genom lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång införts en möjlighet för de allmänna domstolarna att nationellt använda sig av videokonferens vid handläggningen av mål och ärenden. I lagen anges under vilka förutsättningar som videokonferens får användas. Även om lagen endast är tillämplig vid de domstolar som omfattas av försöksverksamheten ger lagen uttryck för när videokonferens är tillåten enligt svensk rätt. I avvaktan på generella nationella regler om användande av videokonferens vid rättegång bör bestämmelsen formuleras så att en svensk domstol får begära bistånd med videokonferens under förutsättning att videokonferens är tillåten enligt svensk rätt. Bestämmelsen bör utformas på så sätt att den kan tillämpas i förhållande till de stater som Sverige i en internationell överenskommelse har avtalat om förhör genom videokonferens eller om den andra staten även annars ger sådan hjälp.

Åklagarens möjlighet att hålla förhör genom videokonferens under förundersökningen är oreglerad i svensk rätt. Genom bestämmelserna i både utkastet till EU-konventionen och i utkastet till det andra tilläggsprotokollet till 1959 års rättshjälpskonvention kommer åklagarens möjlighet att ansöka om rättslig hjälp med videokonferenser att regleras av internationella avtal. När dessa avtal träder i kraft kommer det att behövas detaljerade bestämmelser om vad en åklagare har att iaktta vid en ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens. Även om dessa internationella avtal inte genomförs i detta lagstiftningsärende bör lagen – för att undvika felaktiga motsatsslut – innehålla en bestämmelse om att svenska åklagare kan ansöka om rättslig hjälp utomlands med förhör genom videokonferens under förundersökningen.

Regeringens förslag: Tvångsmedelslagens regler om husrannsakan, beslag och kvarstad tas med vissa ändringar in i den nya lagen och kompletteras med en bestämmelse om att företrädare för den ansökande myndigheten får delta vid förhandling inför rätten. Den ordning som gäller för prövningen av nordiska framställningar skall gälla generellt; domstol – inte regeringen – prövar om beslagtagen egendom skall överlämnas till annan stat. Den exklusiva behörigheten för Stockholms tingsrätt att pröva beslag liksom kvarstadsansökningar tas bort.

Angående direktkommunikation – se avsnitt 7.1.1 och kravet på dubbel straffbarhet – se avsnitt 7.6.

Kravet på att gärningen skall kunna föranleda utlämning tas bort.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag. Promemorian saknar förslag till bestämmelse om att företrädare för den ansökande staten skall få närvara vid förhandling inför rätten.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Sveriges Domarförbund* anser att motsvarande ordning som vid prövning av inhemska beslag bör gälla dvs. att åklagaren beslutar om beslag och den som drabbats kan begära rättens prövning.

Skälen för regerings förslag: Tvångsmedelslagen innehåller *dels* regler om husrannsakan och beslag på begäran av främmande stat där avsikten är att den beslagtagna egendomen skall överlämnas till den främmande staten; det gäller egendom som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott, vara frånhänd någon genom brott eller vara förverkad på grund av brott, *dels* regler om beslag och kvarstad för att säkra verkställighet i Sverige av utländska förverkanden. Den innehåller olika regler för nordiska ansökningar och för ansökningar från andra stater; såväl när det gäller de förutsättningar och villkor som skall vara uppfyllda som i fråga om förfarandet.

I fråga om utomnordiska ansökningar gäller att ansökan skall ges in till Utrikesdepartementet på diplomatisk väg såvida inte Sverige och den ansökande staten har kommit överens om att ansökan får skickas direkt till Utrikesdepartementet. Ansökan vidarebefordras till Riksåklagaren som i sin tur åtgärdar ansökan eller överlämnar ansökan till lokal åklagare för åtgärd. Verkställda beslag skall överlämnas till domstol för prövning varefter Riksåklagaren skall, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringen för beslut. Nordiska framställningar kan skickas direkt till lokal åklagare för åtgärd och det är domstolen – inte regeringen – som prövar om egendomen kan överlämnas till den ansökande staten.

Det är angeläget att se över kommunikationsvägarna. I avsnitt 7.1.1 har föreslagits att den diplomatiska vägen aldrig skall behöva anlitas för ansökningar enligt den nya lagen och att ansökningar i stor utsträckning – i första hand nordiska ansökningar och ansökningar från EU-staterna – skall kunna skickas direkt till den åklagare eller domstol som skall handlägga ärendet.

Också beslutsordningen bör ses över. Om Sverige fullt ut skall kunna delta i det straffrättsliga samarbete som sker över gränserna och effektivt kunna bistå andra länder i deras brottsutredningar måste antalet prövningsinstanser radikalt begränsas. Den nuvarande ordningen är otidsenlig och kan inte längre försvaras. Det är inte nödvändigt att låta alla ärenden om beslag och husrannsakan passera regeringen, särskilt inte mot bakgrund av den ordning som föreslås i avsnitt 7.14.1 när det gäller prövningar av de mer övergripande vägransgrunderna.

Det kan – som Domarförbundet påpekar – ifrågasättas om inte den ordning som gäller inhemska ärenden även bör gälla en utländsk begäran om beslag. Enligt rättegångsbalkens bestämmelser kan t.ex. åklagare besluta om beslag och den som drabbats av åtgärden kan begära rättens prövning av beslaget. En sådan ordning skulle ligga i linje med den filosofi som den nya lagen bygger på, nämligen att samma förfarande skall tillämpas som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning (se avsnitt 7.5). Det förfarande som gäller enligt rättegångsbalken kan emellertid inte tillämpas fullt ut i ett internationellt sammanhang eftersom ärendet inte kan återredovisas till den ansökande staten förrän efter det att åtgärden vunnit laga kraft. En anpassning till den ordning som gäller enligt rättegångsbalken skulle därför bl.a. kräva att den enskildes rätt att begära rättens prövning tidsbegränsades. Regeringen är därför för närvarande inte beredd att överväga en sådan ordning.

I stället bör den nordiska modellen utsträckas till att gälla alla ansökningar. Det föreslås att den nya lagen utformas i enlighet med detta. Detta innebär att det är rätten som dels prövar om beslaget är lagligen grundat och dels avgör om egendomen skall överlämnas till den ansökande staten och att regeringens prövning av ärendena avskaffas.

I avsnitt 7.7 föreslås att företrädare för den myndighet som begärt hjälp med förhör under förundersökningen skall få delta vid förhöret och ställa frågor. Det bör införas en motsvarande regel som ger företrädare för den ansökande myndigheten rätt att få delta vid rätten förhandling med anledning av verkställt beslag eller en ansökan om kvarstad. Vid en sådan förhandling deltar alltid den svenska åklagare som verkställt beslaget eller handlägger ansökan om kvarstad. Det kan emellertid, i mer komplicerade ärenden, finnas ett intresse hos företrädare för den utländska myndigheten att delta vid förhandlingen och bistå den svenska åklagaren. Rätten beslutar i vad mån den utländska företrädaren kan ställa frågor vid förhandlingen till den som drabbats av åtgärden .

Domstolen skall enligt 4 § tvångsmedelslagen pröva om förbehåll skall föreskrivas som är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller från allmän synpunkt. Det kan t.ex. handla om att egendom som överlämnas till den ansökande staten skall återlämnas när det utländska förfarandet har avslutats. Regeringen återkommer till den frågan i avsnitt 7.15.

Som redovisats i avsnitt 7.6 finns det en koppling mellan tvångsmedelslagen och utlämningslagstiftningen: beslagtagen egendom får inte överlämnas till en annan stat om hinder mot utlämning skulle ha förelegat enligt vissa särskilt uppräknade bestämmelser i utlämningslagstiftningen. För nordiska ansökningar hänvisas till den nordiska utlämningslagen medan det för övriga hänvisas till den allmänna utlämningslagen.

För ansökningar från utomnordiska stater gäller därmed att beslagtagen egendom inte får överlämnas till en annan stat om gärningen inte motsvarar brott för vilket enligt svensk lag är stadgat fängelse i mer än ett år, om gärningen är ett militärt brott, om dom har meddelats eller åtalsunderlåtelse har beslutats i Sverige beträffande gärningen eller om brottet är preskriberat enligt svensk lag. I viss utsträckning utgör också utländska domar beträffande gärningen hinder mot att överlämna egendomen.

I fråga nordiska ansökningar gäller att egendomen inte får överlämnas om det för gärningen endast kan dömas till böter i den ansökande staten eller om dom har meddelats eller åtalsunderlåtelse beslutats i Sverige beträffande gärningen.

I avsnitt 7.6 föreslås att kravet på dubbel straffbarhet skall behållas vid denna typ av rättslig hjälp men att kravet på att brottet skall vara av viss svårhet helt skall tas bort. Vidare föreslås att den nordiska regleringen skall utsträckas till EU-staterna så att det är tillräckligt att det för gärningen kan dömas till fängelse i den ansökande staten. En viktig koppling mellan tvångsmedelslagen och utlämningslagstiftningen försvinner därmed. I avsnitten 7.14.4, 7.14.5 och 7.14.6 föreslås vidare att militära brott, res judicata och preskription inte skall utgöra obligatoriska hinder mot att lämna rättslig hjälp utan istället utgöra fakultativa vägransgrunder som regeringen kan tillämpa. Lagtekniskt innebär det att kopplingen mellan tvångsmedelslagen och utlämningslagstiftningen helt försvinner samtidigt som reglerna om överlämnande av beslagtagen egendom till främmande stat blir renare och enklare att tillämpa. Sverige kan därmed begränsa sitt förbehåll till artikel 5 i 1959 års rättshjälpskonvention. I avsnitt 7.6 föreslås också undantag från kravet på dubbel straffbarhet som krävs för att Sverige skall kunna bistå med husrannsakan och beslag även i de fall den aktuella gärningen beivras i administrativ eller annan ordning än straffrättsligt förfarande (se också avsnitt 6.2).

Enligt 9 a § tvångsmedelslagen är Stockholms tingsrätt exklusivt behörig att pröva verkställda beslag som skett för att säkra framtida verkställighet i Sverige liksom framställningar om kvarstad. Forumbestämmelsen motiverades vid införandet med att lösningen var naturlig på grund av att Stockholms tingsrätt ensam är behörig att pröva frågor enligt 35 § i den internationella verkställighetslagen och tingsrätten enligt 18 § samma lag prövar beslag som gäller redan anhängiggjorda verkställighetsärenden (prop. 1989/90:82 s. 35). Samtidigt förutskickades att detta ställningstagande skulle kunna komma att omprövas i framtiden när den internationella verkställighetslagen varit i kraft en tid.

I propositionen Överförande av straffverkställighet utan den dömdes samtycke (prop. 1999/2000:45) föreslås att vanliga forumbestämmelser skall gälla när domstol tar ställning till användning av tvångsmedel och om offentlig försvarare enligt den internationella verkställighetslagen. De skäl som motiverade den särskilda forumbestämmelsen kan därför inte anses finnas längre och bestämmelsen bör inte föras över till den nya lagen.

Det finns andra angelägna frågor på området som det inte finns underlag för att reglera i detta lagstiftningsärenden men som det finns anledning att återkomma till i ett annat sammanhang och undersöka närmare. Bl.a. finns det skäl att se över reglerna om kvarstad på begäran av en

annan stat eftersom den nuvarande regleringen innebär att kvarstadsbelagd egendom aldrig kan överlämnas till en annan stat. I det sammanhanget bör man också kunna ställa frågan om inte det internationella samarbetet försvåras av att svensk lagstiftning skiljer på kvarstad och beslag och om det finns utrymme för en internationellt mer lättbegriplig reglering i och för det internationella samarbetet. En annan fråga som av och till väcks i olika internationella sammanhang och som bl.a. diskuteras i en arbetsgrupp inom Europarådet är behovet av att införa regler om ”frysning” av tillgångar för att tillgodose behovet av extremt snabba åtgärder särskilt när det gäller IT-relaterad brottslighet.

Tvångsmedelslagen har en oöverskådlig och snårig uppbyggnad och är svår att överblicka. När reglerna nu flyttas över till den nya lagen är det därför angeläget att strukturera om bestämmelserna i olika avsnitt för att göra regleringen så tydlig som möjligt.

Den nya reglering som föreslås i avsnitt 7.4, om att det skall gälla ett generellt krav på att den begärda åtgärden hade kunnat vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång, innebär att ett antal av tvångsmedelslagens hänvisningar till rättegångsbalkens regler kan utmönstras. Det gäller t.ex. hänvisningen till 27 kap. 2 och 3 §§ och 28 kap. 1 och 3 §§ rättegångsbalken.

I avsnitt 7.5 föreslås att samma förfarande skall tillämpas vid verkställighet av en begärd åtgärd som tillämpas när en motsvarande åtgärd vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. Även denna generella reglering innebär att hänvisningar till rättegångsbalkens regler i tvångsmedelslagen kan utmönstras. Det gäller bl.a. hänvisningarna till 26 kap. 4 § tredje stycket och 8 § rättegångsbalken liksom till 27 kap. 9–13 §§ rättegångsbalken. Rättegångsbalkens regler om förvarstagande (26 kap 3 §) och kvarhållande (27 kap. 9 §) blir alltså tillämpliga genom den generella hänvisningen till rättegångsbalken. Att ett interimistiskt kvarstadsbeslut kan meddelas följer direkt av 26 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken.

I avsnitt 7.5 föreslås vidare att ett generellt skyndsamhetskrav införs vid handläggningen av ärenden om rättslig hjälp. Enligt den gemensamma åtgärden om goda rutiner (se avsnitt 5.4.5) gäller dessutom att ansökningar om rättslig hjälp aldrig skall behandlas mindre gynnsamt än motsvarande inhemska ansökningar. Denna regel får betydelse vid ansökningar om rättslig hjälp med kvarstad och husrannsakan eftersom motsvarande åtgärder i nationell rätt skall ske med beaktande av vissa tidsfrister och särskilda skyndsamhetskrav. Också de tidsfrister som uppställs i rättegångsbalken när en motsvarande åtgärd skall vidtas i ett inhemskt förfarande enligt rättegångsbalken blir genom den generella hänvisningen till förfarandet vid en svensk förundersökning eller rättegång tillämpliga. Exempelvis är vid förvarstagande i avvaktan på rättens beslut om kvarstad tidsfristerna i 26 kap. 4 § tillämpliga. Någon uttrycklig bestämmelse i enlighet med promemorians förslag behövs därför inte. Emellertid krävs det att vissa särskilda bestämmelser om skyndsamhet införs i de fall där rättegångsbalkens bestämmelser inte är direkt överförbara.

När ett beslag verkställts i en svensk förundersökning eller rättegång äger den som drabbats av beslaget begära rättens prövning enligt 27 kap.

6 § rättegångsbalken. Då begäran kommit in skall rätten så snart det kan ske och om inte synnerligt hinder möter, senast på fjärde dagen hålla förhandling. Enligt tvångsmedelslagens bestämmelser, som föreslås överföras till den nya lagen, skall ett beslag som har verkställts på begäran av en annan stat alltid anmälas hos rätten för prövning. Enligt tvångsmedelslagen skall anmälan ske skyndsamt och rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. För att ett skyndsamhetskrav som motsvarar det som finns i inhemska ärenden skall gälla, bör tvångsmedelslagens bestämmelser även i denna del överföras till den nya lagen.

7.12 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning

Regeringens förslag: En ny regel införs som gör det möjligt för Sverige att bistå med hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning i en utländsk förundersökning. Ansökan skall handläggas av åklagare som skall pröva om förutsättningar föreligger för åtgärden enligt rättegångsbalkens regler och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd till åtgärden. En motsvarande reglering införs om hemlig kameraövervakning.

På motsvarande sätt kan en svensk åklagare begära att en annan stat bistår med dessa tvångsmedel när den misstänkte befinner sig i den staten. För det fall den anmodade staten kräver att ansökan föregås av domstolsprövning får en svensk domstol besluta om dessa tvångsmedel med tillämpning av bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken och lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning.

Promemorians förslag stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regerings förslag: De svenska reglerna om rättslig hjälp i brottmål innehåller inga regler om internationellt samarbete som gäller hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. En förutsättning för att hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning skall kunna äga rum i Sverige i en utländsk brottsutredning är därför att också en svensk förundersökning kan inledas och att domstol ger tillstånd till att teleavlyssning eller teleövervakning äger rum i den svenska förundersökningen. På motsvarande sätt behandlas en ansökan om bistånd med hemlig kameraövervakning.

Europarådets ministerkommitté har antagit en rekommendation (R (85) 10) om hur 1959 års rättshjälpskonvention praktiskt skall tillämpas när det gäller avlyssning av telekommunikationer. Rekommendationen innebär att en medlemsstat endast skall kunna vägra ge bistånd under förutsättning att teleavlyssningen inte skulle kunnat ske i en inhemsk förundersökning enligt den anmodade statens lag.

I arbetet med att utarbeta en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 5.4.2) diskuteras bestämmelser om hemlig teleavlyssning. De bestämmelser som diskuteras utgår från Europarådets

rekommendation men ambitionen är även att anpassa bestämmelserna om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning till den tekniska utvecklingen på teleområdet. Bestämmelserna om hemlig teleavlyssning är ännu inte färdigförhandlade.

Som framhållits i avsnitt 5.1 bör det i den nya lagen införas uttryckliga regler om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning liksom regler om hemlig kameraövervakning.

Vid utformningen av bestämmelserna bör Europarådets rekommendation från 1985 vara utgångspunkten. I avsnitt 7.4 har föreslagits att en regel införs i den nya lagen som innebär att en begärd åtgärd skall vidtas under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång enligt rättegångsbalken eller i annan lag eller författning. En sådan bestämmelse innebär automatiskt ett krav på dubbel straffbarhet, dvs. att den aktuella gärningen motsvarar brott enligt svensk lag. Denna ordning överensstämmer väl med Europarådets rekommendation och några ytterligare materiella förutsättningar för bistånd med hemlig teleavlyssning, teleövervakning eller kameraövervakning behöver inte tas in i lagen. Regleringen innebär bl.a. att hemlig teleavlyssning inte kan beviljas i de fall den aktuella gärningen i Sverige handläggs i administrativ ordning.

Genom denna bestämmelse, att åtgärden skall vidtas under de förutsättningar som anges i rättegångsbalken eller i annan lag eller författning, blir också de olika strafftrösklar som anges i svensk rätt tillämpliga. Det finns därför inget behov av att föreskriva något särskilt krav på att brottet skall vara av viss svårhet eftersom detta följer direkt av nationell rätt. Hemlig teleavlyssning får, enligt 27 kap. 18 § rättegångsbalken, användas vid förundersökning angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse två år eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om sådan gärning är belagd med straff. Vid hemlig teleövervakning föreskrivs i 27 kap. 19 § samma balk att åtgärden får användas vid förundersökning angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse sex månader, för narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) eller för varusmuggling 1 § lagen (1960:418) om straff för varusmuggling. Enligt lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning får hemlig kameraövervakning användas vid förundersökning angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse två år. Tvångsmedlen får användas endast om någon är skäligen misstänkt för brottet, åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen samt skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Härigenom finns tillräckliga garantier för att tvångsåtgärden inte skall komma i konflikt med grundläggande regler för den svenska rättsordningen.

Vid handläggningen av en ansökan om rättslig hjälp med dessa åtgärder är det lämpligt, på samma sätt som sker i en svensk förundersökning, att låta åklagaren göra en första prövning av om förutsättningarna enligt svensk rätt är uppfyllda. Om så är fallet bör åklagaren på samma sätt som i en svensk förundersökning, ansöka om rättens tillstånd till åtgärden.

En svensk åklagare bör naturligtvis också kunna begära hjälp från annan stat med hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och

hemlig kameraövervakning om den misstänkte befinner sig utomlands. Det krävs inga särskilda regler om detta (se avsnitt 6.4). Det är den anmodade staten som prövar om förutsättningar för åtgärden föreligger enligt sin nationella rätt. Om den anmodade staten begär att en ansökan skall föregås av domstolsprövning i Sverige bör en svensk domstol pröva på ansökan från åklagaren om hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning respektive hemlig kameraövervakning, enligt 27 kap. rättegångsbalken respektive lagen om hemlig kameraövervakning, skall äga rum utomlands. Efter mönster av vad som gäller, och föreslås gälla i fråga om bevisupptagning utomlands (se avsnitt 7.8) bör en särskild regel om detta tas in i den nya lagen.

7.13 Överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

7.13.1 Möjligheterna att överföra en frihetsberövad person till eller från Sverige utvidgas

Regeringens förslag: Nuvarande regler om överförande av frihetsberövade i lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på det brottmålsområdet förs över oförändrade till den nya lagen. Sverige skall även kunna bistå andra stater med att överföra en frihetsberövad person till Sverige för förhör eller konfrontation i samband med en utländsk förundersökning eller rättegång. En i Sverige frihetsberövad person skall under motsvarande förhållanden på initiativ och efter ansökan av svensk domstol eller åklagare kunna överföras till annan stat. Beträffande kravet på dubbel straffbarhet och samtycke, se avsnitt 7.13.2.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Justitiekanslern* har påpekat att bestämmelserna i lagen (1998:74) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder blir tillämpliga när en i Sverige frihetsberövad person överförs till en annan stat eller i motsvarande fall när en i den andra staten frihetsberövad person förs över till Sverige och hålls i förvar med stöd av bestämmelserna i den nya lagen. *Åklagarmyndigheten i Göteborg* har påpekat att den föreslagna regeln att kunna överföra frihetsberövade personer för förhör kommer bli ytterst begränsad med hänsyn till att förhöret inte får avse den frihetsberövades egen brottslighet.

Skälen för regeringens förslag: En person som är frihetsberövad i Sverige får, efter ansökan från en annan stat, föras över till den staten för förhör eller konfrontation i samband med förundersökning eller vid rättegång där om åtgärden inte avser den frihetsberövades egen brottslighet. En person som är frihetsberövad i annan stat kan på motsvarande sätt överföras till Sverige på begäran av svenska myndigheter. En person som förs över från en stat till en annan stat kan transporteras genom Sverige. Bestämmelser om detta finns i 2–7 §§ i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet, vilka i huvudsak grundar sig på artikel 11 i 1959 års rättshjälpskonvention och de förklaringar Sverige gjorde i samband med

den ändring av det svenska förbehållet enligt artikel 11 när de nya reglerna infördes (se prop. 1991/92:46 och SÖ 1992:4). Motsvarande reglering finns i avtalen med Australien och Kanada (se avsnitt 5.7.1 och 5.7.2). Bestämmelserna bör i sak oförändrade föras över till den nya lagen.

I det internationella rättsliga samarbetet har det visat sig att behov finns att även kunna överföra en person som är frihetsberövad i den stat där det straffrättsliga förfarandet pågår till en annan stat. Myndigheterna i den stat där brottet utreds kan ha behov av att föra över ett vittne eller en misstänkt eller tilltalad som är frihetsberövad till en annan stat för att där t.ex. närvara vid förhör, valla personen på en brottsplats eller genomföra en konfrontation. Enligt nuvarande lagstiftning kan Sverige varken bistå med eller begära sådan rättslig hjälp. Nuvarande lagstiftning medger endast att den frihetsberövade överförs t.ex. från Sverige till den stat där det straffrättsliga förfarande pågår. I den EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål som håller på att utarbetas har denna fråga beaktats och konventionsutkastet innehåller bestämmelser om att en frihetsberövad person kan, efter en vanlig ansökan om rättslig hjälp, överföras från den ansökande staten till den anmodade staten. Motsvarande bestämmelser diskuteras inom Europarådet i arbetet med ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention.

Regeringen anser att även om Sverige inte alltför ofta kommer att behöva begära att en i Sverige frihetsberövad person som är misstänkt eller tilltalad för den gärning begäran avser eller som är vittne överförs till en annan stat för att exempelvis vallas på en brottsplats, eller att behöva bistå andra länder med motsvarande hjälp är det naturligt att den nya lagen innehåller regler som gör detta möjligt. Det kan inte heller uteslutas att behovet kommer att öka i och med att brottsligheten tenderar att bli mer gränsöverskridande. Dessa nya bestämmelser blir ett naturligt komplement till de regler som finns idag om överförande av frihetsberövade personer. Det föreslås därför att regler om detta tas in i den nya lagen.

Justitiekanslerns påpekande att bestämmelserna i lagen (1998:74) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder blir tillämpliga när de nya bestämmelserna införs delas av regeringen när det gäller en i Sverige häktad person som förs över till en annan stat i svensk förundersökning. I det motsatta fallet, dvs. när en i en annan stat häktad person förs över till Sverige och tas i förvar av svensk polismyndighet under tiden här, torde den bestämmelse som kan bli aktuell, 5 §, tillämpas i ytterst få fall. Bestämmelsen skulle – teoretiskt sett – kunna bli tillämplig om beslutet *i ärendet om rättslig hjälp* var oriktigt på grund av att det vilade på felaktiga grunder, t.ex. att framställningen om rättslig hjälp skulle ha avslagits på grund av ordre public. Dessa fall torde inte vara alltför frekventa. Dessutom kan det ifrågasättas om den frihetsberövade har lidit någon skada. Om personen i fråga inte hade överförts till Sverige hade han eller hon fortsatt att vara frihetsberövad i den andra staten.

Åklagarmyndigheten i Göteborg har påpekat att de nya bestämmelserna som införs torde har ett ytterst begränsat användningsområde. I detta håller regeringen inte riktigt med. Redan enligt nuvarande bestämmelser kan en frihetsberövad person inte föras över om han eller hon skall höras om sin egen brottslighet (2 § i 1991 års lag om samarbete på

brottmålsområdet). Tanken med de nya bestämmelserna som föreslås är att en person som är t.ex. häktad i Sverige i en förundersökning skall kunna föras över till en annan stat för en konfrontation angående den brottslighet som personen är häktad för. Övriga krav behandlas i avsnitt 7.13.2

Om den nya reglerna införs kommer överförande av frihetsberövade till eller från Sverige kunna ske i fyra olika situationer. En frihetsberövad person kan föras över till Sverige på begäran av annan stat eller på begäran av svensk domstol eller åklagare. Vidare kan en frihetsberövad person överföras från Sverige på begäran av annan stat eller på begäran av svensk domstol eller åklagare.

7.13.2 Krav på samtycke och dubbel straffbarhet samt övriga krav vid överförande

Regeringens förslag: En person som är frihetsberövad skall kunna överföras till eller från Sverige utan något krav på samtycke från den frihetsberövade personen. Något krav på dubbel straffbarhet skall inte ställas upp.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har dock ifrågasatt om en frihetsberövad person skall kunna tvingas att medverka vid brottsutredning utomlands. I dessa fall anser hovrätten att uttryckliga kriterier bör ställas upp, bl.a. tidsfrister för hur lång vistelsen utomlands får bli och garantier för hur personen skall behandlas i den andra staten. Vidare anser hovrätten att det bör finnas en möjlighet att överklaga åklagarens beslut till domstol. *Åklagarmyndigheten i Stockholm* har föreslagit ett förtydligande i bestämmelsen om att överförande inte får ske från Sverige till en annan stat i samband med förundersökning eller rättegång där om förhöret avser den frihetsberövades egen brottslighet. *Uppsala universitet* har inte motsatt sig att överförande kan ske utan samtycke från den frihetsberövade, men påpekat att en sådan åtgärd är utan påtagligt värde så länge det inte finns en mer omfattande vittnesplikt än för närvarande.

Skälen för regeringens förslag

Krav på samtycke

I nuvarande lagstiftning är samtycke från den frihetsberövade personen ett absolut krav för att denne skall kunna överföras från Sverige till en annan stat, se 3 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. 1959 års rättshjälpskonvention ställer inte upp ett sådant ovillkorligt krav men ett överförande får vägras om den frihetsberövade personen inte samtycker. När Sverige införde möjligheten att överföra frihetsberövade personer (se prop. 1991/92:46) redogjordes inte för några närmare skäl

till varför samtycket skulle vara ovillkorligt. Den möjlighet som konventionen gav att avslå på denna grund utnyttjades fullt ut.

I utkastet till EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål kan en stat ansöka om att en i den staten frihetsberövad person förs över till den anmodade staten utan att den frihetsberövade behöver samtycka. En medlemsstat kan emellertid i en reservation ange att den staten, såsom anmodad stat, kommer att kräva samtycke från den frihetsberövade personen. Inte heller uppställs ett generellt krav på samtycke i den motsvarande bestämmelse som diskuteras inom Europarådet avseende det andra tilläggsprotokollet till 1959 års rättshjälpskonvention.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har ifrågasatt promemorians förslag om att samtycke inte längre skall krävas. Regeringen gör för sin del följande bedömning. I en brottsutredning är uppgifter från vittnen m.fl. ofta av avgörande betydelse. De är skyldiga att medverka vid brottsutredningar eller att inställa sig för förhör inför domstol. Utgångspunkten är att de medverkar frivilligt, men om vederbörande vägrar kan vissa tvångsåtgärder användas. På samma sätt som det är möjligt att tvinga frihetsberövade personer att medverka t.ex. vid förhör inför domstol i rent nationella förfaranden eller vid bevisupptagning på begäran av en annan stat bör enligt regeringens mening förutsättningar skapas för att frihetsberövade personer oberoende av eget samtycke kan föras över till andra stater för att där medverka vid brottsutredningar. Det är visserligen så att ett vittne som inte är frihetsberövat inte mot sin vilja kan tvingas att inställa sig inför domstol i ett annat land. Någon skillnad i detta avseende borde egentligen inte göras mellan den som är och den som inte är frihetsberövad. Hämtning över gränserna av icke frihetsberövade personer är emellertid en svår och känslig fråga och det är inte sannolikt att det kommer att kunna träffas några internationella överenskommelser om hämtning över gränserna inom överskådlig tid. Frågan har hittills inte aktualiserats internationellt. Inom Norden har dock diskussioner inletts om det skulle vara möjligt att hämta ett vittne i ett nordiskt land för förhör i ett annat nordiskt land där rättegången pågår (se avsnitt 5.5), men det är för dagen inte möjligt att säga om de diskussionerna kommer att leda till en överenskommelse.

När det däremot gäller frihetsberövade personer finns det redan internationellt överenskomna regler om överförande över gränserna. Sverige bör här enligt regeringens mening kunna avstå från ett generellt krav på samtycke från den frihetsberövade för att överförande skall kunna ske. Användande av tvång är inget nytt när det gäller straffrättsligt samarbete, t.ex. vid utlämning. Det primära syftet med det rättsliga samarbetet är att underlätta en lagföring i en stat trots att delar av bevisningen finns i en annan stat. Sverige bör ha som mål att hjälpa till så långt det över huvud taget är möjligt och en grundläggande tanke och målsättning bakom den nya lagen är att svenska myndigheter skall bistå utländska myndigheter med samma åtgärder som kan vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. Det kan vidare inte innebära några större olägenheter för en frihetsberövad person att överföras till en annan stat för en viss tid eftersom han eller hon redan är berövad friheten. Man torde också kunna utgå ifrån att en ansökan inte görs om inte den frihetsberövade personens uppgifter är av betydelse för utredningen eller rättegången.

Uppsala universitet har påpekat att borttagandet av samtycket är utan påtagligt värde så länge det inte finns en mer omfattande vittnesplikt än för närvarande. Värdet av att samtycke inte längre kommer att utgöra ett generellt krav beror på lagstiftningen i den andra staten. När den frihetsberövade personen har överförts till den andra staten för att t.ex. vittna i en rättegång torde den statens regler beträffande vittnesplikten i den del som avser en skyldighet för vittnet att lämna en sanningsenlig berättelse att gälla (jfr prop. 1974:94 s. 101 angående nordisk vittnesplikt). Om den staten har möjlighet att vidta olika sanktioner i de fall vittnet tredskar eller begår mened kommer den ändring som föreslås att få en reell betydelse.

Enligt regeringens mening bör motsvarande ändring beträffande samtycket göras i lagen om samarbete med de internationella tribunalerna där samtycke från den frihetsberövade i dag är ett krav för att överförande skall kunna ske.

Även om samtycke inte längre kommer att vara ett generellt krav hindrar detta inte att bristande samtycke från den frihetsberövade får betydelse när framställningen prövas. Enligt vad som föreslås i avsnitt 7.14.2 skall en ansökan kunna avslås om omständigheterna är sådana att ansökan inte bör bifallas. Den omständigheten att den frihetsberövades samtycke saknas kan, eventuellt i kombination med andra omständigheter, i ett särskilt fall utgöra grund för avslag. Detta gäller även i förhållande till de stater som har tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention eftersom avsaknad av samtycke från den frihetsberövade enligt konventionens artikel 11 innebär att överförande *får* vägras. I avtalet med Australien (se avsnitt 5.7.1) föreskrivs det särskilt att överförande av frihetsberövade inte får ske om samtycke saknas. Det kan även noteras att om Sverige inte ställer upp ett krav på samtycke kan den andra staten göra det, vilket i så fall utgör ett hinder för ett överförande. Några ytterliga kriterier för att överföra en frihetsberövad person som inte samtycker som Hovrätten över Skåne och Blekinge ansett behövs inte enligt regeringens mening. Inte heller bör i dessa fall som hovrätten anfört lagen ställa upp särskilda tidsfrister eller krävas särskilda garantier för hur den frihetsberövade skall behandlas. Det skall redan enligt den nuvarande lagstiftningen framgå av ett bifallsbeslut när den frihetsberövade skall senast återföras till Sverige. Nuvarande regler innehåller inga särskilda föreskrifter om behandlingen av den frihetsberövade och avskaffandet av kravet på samtycke motiverar knappast några särskilda regler om detta. Frågan får tas med i den helhetsbedömning som görs när ärendet prövas. Den avslagsgrund som föreslås i avsnitt 7.14.2 ger möjlighet att avslå en ansökan om den frihetsberövade skulle behöva närvara under en orimligt lång tid eller om det kunde befaras att han eller hon inte behandlades på ett för Sverige acceptabelt sätt.

Krav på dubbel straffbarhet

Det krav på dubbel straffbarhet – att den gärning som ansökan avser är straffbar också i Sverige – som i dag finns när det gäller överförande av frihetsberövade har sin grund i att när Sverige tillträdde 1959 års rättshjälpskonvention gjorde Sverige ett allmänt förbehåll om att rättslig hjälp

skulle lämnas endast i de fall gärningen var straffbar i Sverige. När Sverige införde bestämmelser om att en frihetsberövad person kunde föras över till annan stat gjordes den bedömningen att kravet på dubbel straffbarhet även skulle gälla i dessa fall och att det överensstämde med vad som gällde i Sverige vid framställningar om bevisupptagning på begäran av annan stat (se prop. 1991/92:46 s. 12 f.)

I avsnitt 7.6. föreslås att kravet på dubbel straffbarhet tas bort vid sådant överförande av frihetsberövade som avses i 1959 års rättshjälpskonvention och – i förhållande till stater som inte har tillträtt denna konvention – ersätts av en fakultativ möjlighet att vägra om gärningen inte är straffbar i Sverige. Motsvarande bör gälla i de fall där den frihetsberövade personen förs över från den ansökande staten till den anmodade staten.

Övriga krav

Nuvarande lagstiftning ställer även upp andra krav än samtycke och dubbel straffbarhet (se 3 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet). En ansökan får avslås a) om ett överförande medför att tiden för frihetsberövandet förlängs, b) om den frihetsberövades närvaro behövs i ett brottmål som handläggs här i landet, c) om den gärning som ansökan avser utgör ett politiskt och militärt brott, samt d) om andra tvingande skäl talar mot ett överförande. Vidare får förhöret eller konfrontationen i den andra staten inte avse den frihetsberövades egen brottslighet.

Frågan om detta att gärningen utgör ett politiskt eller militärt brott enligt c) ovan skall utgöra skäl för avslag behandlas i avsnitt 7.14.3 respektive 7.14.4. Frågan om avslag enligt d) ovan – om andra tvingande skäl talar mot ett överförande – behandlas i avsnitt 7.14.2. Dessa olika avslagsgrunder är generella och kan bli aktuella i båda de fall där Sverige är anmodad stat, dvs. när den frihetsberövade skall föras över från eller till Sverige på ansökan av annan stat. Vad gäller kraven enligt a) och b) ovan bör enligt regeringens mening inte några förändringar göras utan dessa krav bör oförändrade arbetas in i lagen och prövas av den myndighet som har att ta ställning till ansökan (se härom avsnitt 7.14.1). Dessa krav avser endast det fallet att den frihetsberövade personen skall föras över från Sverige till annan stat efter ansökan av den staten, dvs. det fall som nuvarande lagstiftning medger. När det sedan gäller kravet att förhöret eller konfrontationen i den andra staten inte får avse den frihetsberövades egen brottslighet bör även detta krav föras in i den nya lagen. I enlighet med Åklagarmyndighetens i Stockholm förslag bör ett tillägg göras i lagtexten om att överförande inte för ske om förhöret avser ”utredning om” den frihetsberövades egen brottslighet. Tillägget motsvaras av vad som framkommer av förarbetena till nuvarande regler (se prop 1991/92:46 s. 21), men i klarhetens intresse bör förtydligandet göras. Kravet att t.ex. förhöret inte får avse den frihetsberövades egen brottslighet gäller inte när en i Sverige häktad person förs över till en annan stat i en svensk förundersökning eller rättegång. Värdet med de nya bestämmelserna om överförande av frihetsberövade som föreslås i avsnitt 7.13.1, och som påpekas av några remissinstanser, är att de

möjliggör just att den misstänkte eller tilltalade förs över till den anmodade staten i en utredning som avser hans eller hennes egen brottslighet.

7.13.3 Beslutande myndigheter

Regeringens förslag: En ansökan om överförande från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller Norge eller Island prövas av åklagare. Övriga fall prövas, som i dag, av regeringen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: I stort sett samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har ifrågasatt om det finns skäl att frågan skall kunna prövas av regeringen.

Skälen för regeringens förslag: I dag prövas samtliga ärenden om överförande av frihetsberövade till en annan stat av regeringen. Yttrande över framställningen skall normalt inhämtas från den myndighet som svarar för verkställigheten av frihetsberövandet.

I förarbetena till lagstiftningen anfördes att med hänsyn till att frihetsberövandena kan vara av olika slag, och även avse administrativa frihetsberövanden, bör prövningen inte delas upp mellan olika myndigheter. Vidare anfördes att en åklagare inte bör besluta om en person som är frihetsberövad med stöd av den psykiatriska tvångsvårdslagstiftningen skall överföras eller inte. Ett annat argument var att antalet ärenden inte var fler än att de borde samlas i en myndighet och att det skulle främja en enhetlig praxis. Att beslutanderätten kom att ligga hos regeringen motiverades bl.a. med att de bedömningar som kan komma att behöva göras i dessa ärenden är av sådan art att uppgiften, i vart fall i ett inledande skede, inte bör anförtros någon annan än regeringen. Det fanns farhågor att framställningar skulle göras av stater som var invecklade i krig eller där krigsrisken var överhängande och att en sådan prövning bäst gjordes av regeringen med utnyttjande av de kunskaper som fanns inom regeringskansliet (se prop 1991/92:46 s. 15–16).

Regeringen anser att det finns anledning att nu ompröva detta ställningstagande, inte minst mot bakgrund av strävan att generellt avlasta regeringen från renodlade förvaltningsärenden och att begränsa regeringens inblandning i ärenden om rättslig hjälp i brottmål. Åklagare bör kunna pröva ansökningar som görs från stater som är medlemmar i den europeiska unionen eller från Norge eller Island. Från dessa stater torde inte de farhågor som framfördes i förarbetena till gällande lagstiftning bli aktuella. Om omständigheter av ordre public-karaktär föreligger skall åklagaren överlämna ärendet till regeringen för prövning enligt den ordning som närmare redovisas i avsnitt 7.14.1.

Också i de fall personen i fråga är frihetsberövad med stöd av exempelvis lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård bör åklagaren kunna besluta om ett överförande skall ske. Åklagaren skall i de flesta fallen, och särskilt i dessa, inhämta ett yttrande från den myndighet som svarar för frihetsberövandet. Om myndigheten i ett särskilt fall starkt skulle in-

vända mot ett överförande kan ansökan överlämnas till regeringen för ett avslagsbeslut (se avsnitt 7.14.1).

För ansökningar utanför den Europeiska unionen och den nordiska kretsen föreslås i promemorian inga ändringar. Detta har ifrågasatts av Hovrätten över Skåne och Blekinge. Regeringen anser inte att tillräckliga skäl för närvarande finns för att låta samtliga dessa ärenden prövas av åklagare. I viss mån är tidigare uttalanden i förarbetena aktuella. Dessutom skall det beaktas att överföranden med de föreslagna reglerna även kommer att kunna ske utan den frihetsberövades samtycke. Mot bakgrund härav bör prövningen av ansökningar från stater utanför den Europeiska unionen och den nordiska kretsen enligt regeringens mening prövas av regeringen. Detta hindrar emellertid inte att längre fram de ärenden som handläggs av åklagare kan komma att utvidgas till att omfatta ansökningar från andra stater, t.ex. de som tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention.

7.14 Avslag på ansökan

7.14.1 Avslagsgrunder och prövningen av dessa

Regeringens förslag: Frågan om när en ansökan skall avslås bör i den nya lagen regleras generellt och lika för alla typer av rättslig hjälp enligt lagen. Den instans som handlägger ärendet prövar om de materiella förutsättningar som gäller för att en viss åtgärd skall få vidtas är uppfyllda och avslår ansökan om så inte är fallet.

Regeringen beslutar om avslag på vissa i lagen särskilt uppräknade och övergripande avslagsgrunder, t.ex. om ett bifall till ansökan skulle medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot allmänna rättsprinciper eller om gärningen utgör ett politiskt brott.

Om åklagare eller domstolen finner att ansökan skall avslås på en sådan avslagsgrund skall den överlämnas till regeringen. Ansökan får också i andra fall överlämnas för prövning av frågan om avslag.

En ansökan får inte avslås om ett avslag strider mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Promemorians reglering av frågan är annorlunda formulerad.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Stockholms tingsrätt* har haft synpunkter på kompetensfördelningen mellan allmän domstol och regeringen vid prövningen av avslagsgrunder av känslig natur. Tingsrätten förutser en del komplikationer vid tillämpningen av bestämmelserna och anser att själva kriteriet för att ett överlämnande till regeringen skall ske, dvs. om det under ärendets handläggning framkommer skäl för avslag, är alldeles för vagt. Från rena okynnesinvändningar till fall där det är klart att ansökan skall avslås finns det en mängd situationer där skälen för överlämnande kan variera och det kan bli en grannlaga uppgift att avgöra när överlämnande skall ske. Vidare anser tingsrätten att uppdelningen av

beslutskompetensen kan leda till praktiska problem eftersom vissa omständigheter prövas av regeringen medan andra av domstolen, t.ex. att ärendet mer än en gång måste lämnas över till regeringen på grund av tillkommande omständigheter. Den generella avslagsgrunden är enligt tingsrättens uppfattning utomordentlig vag och ger föga vägledning när ett ärende skall överlämnas och risken är att ett för stort antal ärenden kommer att överlämnas trots att den känsliga natur som motiverar en regeringsprövning inte finns. Slutligen anser tingsrätten att det inte är tillräckligt utvecklat hur den föreslagna regeln förhåller sig till 11 kap. 2 § regeringsformen. Även *Riksåklagaren* har ansett att kompetensfördelningen mellan handläggande myndighet och regeringen bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag: I den nya lagen är det angeläget att klart och tydligt reglera vem som prövar ansökan och att regeringens respektive handläggande åklagares och domstols behörighet är tydligt avgränsad när det gäller prövningen av frågan om ansökan skall bifallas eller avslås. Den nuvarande regleringen är otydlig på denna punkt.

Den nuvarande lagstiftningen om rättslig hjälp i brottmål innehåller olika slags regler om när rättslig hjälp skall vägras eller inte får beviljas. Till en grupp sådana bestämmelser hör regler om att hjälp inte får lämnas om gärningen har karaktär av politiskt brott eller är ett militärt brott, om den aktuella gärningen är preskriberad enligt svensk rätt, om det har meddelats dom eller beslut om åtalsunderlåtelse beträffande den aktuella gärningen eller om rättegång redan pågår. Till den gruppen hör också – den oskrivna – regeln om att biträde inte ges om det skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för riket säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper (*ordre public*) eller andra väsentliga intressen. Dessa vägransgrunder, som antingen är obligatoriska eller fakultativa, redovisas närmare i det följande (avsnitten 7.14.2–7.14.6). Det är således fråga om mer generella, övergripande vägransgrunder som alla har mer eller mindre uttalade politiska inslag. Som närmare kommer att redovisas i de angivna avsnitten är regleringen mycket splittrad och olika avslagsregler gäller för olika typer av bistånd. I den nya lagen bör enligt regeringens mening frågan om när en ansökan skall avslås enligt dessa övergripande avslagsgrunder regleras generellt och lika för alla typer av bistånd enligt lagen.

I promemorian föreslås att dessa slags vägransgrunder – i den mån de behålls – uteslutande bör tillämpas och prövas av regeringen. Förslaget har genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Stockholms tingsrätt har dock fört fram kritiska synpunkter på regleringens utformning och efterlyst bl.a. en klarare och tydligare reglering av i vilka fall ärendet skall överlämnas till regeringen. Också Riksåklagaren anser att kompetensfördelningen mellan handläggande myndigheten och regeringen bör förtydligas.

Regeringen vill inledningsvis framhålla att de vägransgrunder vi talar om här ytterst sällan aktualiseras och att det är än mer sällsynt att prövningen leder till att ansökan avslås. Regeringen är angelägen att en sådan återhållsamhet med reglernas tillämpning iakttas också i framtiden. Regeringen ansluter sig till promemorians förslag att avslag på de aktuella avslagsgrunderna alltid skall beslutas av regeringen. Det minskar också risken för att framställningar avslås i strid med Sveriges interna-

tionella åtaganden på området. En ansökan får ju inte avslås om ett avslag skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten, t.ex. 1959 års rättshjälpskonvention, om avslaget inte har stöd i överenskommelsens bestämmelser eller gjorda reservationer och förklaringar till konventionen. Detta bör uttryckligen framgå av lagtexten.

Regeringen anser i likhet med Stockholms tingsrätt och Riksåklagaren att promemorians förslag till reglering kan leda till tillämpningsproblem och anser att det av lagen tydligare än enligt promemorians förslag bör framgå om och när ärendet skall överlämnas till regeringen för prövning.

Av lagen bör tydligt framgå att beslut att *avslå* en ansökan på någon av de aktuella vägransgrunderna uteslutande skall fattas av regeringen. Det finns däremot ingen anledning att ge regeringen ensamrätt att *pröva* frågan om en avslagsgrund är tillämplig eller inte. Om en domstol vid sin prövning finner att den aktuella avslagsgrunden inte skall tillämpas skall den begärda åtgärden vidtas utan att frågan behöver underställas regeringen. Om prövningen däremot leder till att ansökan i stället skall avslås skall ärendet alltid överlämnas till regeringen för prövning. Det finns heller ingen anledning att frånta åklagare eller domstol rätten att pröva om en fakultativ vägrans grund skall tillämpas i det enskilda fallet och att besluta att inte tillämpa den.

Det bör samtidigt finnas ett utrymme – men ingen skyldighet – för domstolen eller åklagaren att i andra fall överlämna ärendet till regeringen för prövning av frågan om avslag. Det kan t.ex. bli aktuellt om en tingsrätt finner att en fakultativ vägransgrund i och för sig är tillämplig men vill överlämna åt regeringen att bestämma om den skall tillämpas i det enskilda fallet eller om det mot bakgrund av ärendets utrikespolitiskt känsliga natur finns skäl att låta regeringen pröva om ansökan skall avslås. En annan situation när det kan finnas anledning att underställa frågan regeringens prövning är om det är tveksamt om fara föreligger för rikets säkerhet eller om någon annan *ordre public*-liknande grund för avslag föreligger. Det behöver inte i lagen närmare regleras när ansökan får överlämnas utan det bör kunna överlämnas åt åklagaren eller domstolen att bestämma. Uppkommer fråga om att endast en del av ansökan skall avslås på ovan nämnda grunder är det upp till domstolen eller åklagaren att i det enskilda fallet avgöra om ansökan i övriga delar skall vila i avvaktan på regeringens beslut eller inte.

Regeringens prövning kan, som Stockholms tingsrätt påpekat, leda till att ansökan inte avslås utan återsänds till handläggande instans för fortsatt handläggning. Det gäller naturligtvis särskilt i de fall åklagaren eller domstolen utnyttjat sin möjlighet att överlämna en tveksam fråga till regeringen. Tingsrätten efterlyser en analys av hur den i promemorian föreslagna regleringen förhåller sig till 11 kap. 2 § regeringsformen. Om det av lagen uttryckligen framgår att avslagsbeslut aldrig kan fattas av domstol eller åklagare uppstår enligt regeringens mening ingen konflikt i förhållande till 11 kap. 2 § regeringsformen. Åklagare och domstol är med en sådan reglering helt enkelt inte behöriga att avslå en ansökan på någon av de aktuella avslagsgrunderna.

Beträffande *Lagrådets* synpunkter på den nya bestämmelserna om direkt kommunikation i ärenden av utrikespolitiskt känslig natur och för-

hållandet till bestämmelserna i 10 kap. 8 § samt 11 kap. 2 och 7 §§ regeringsformen, se avsnitt 7.1.1.

Ett annat slag av vägransgrunder är materiellt inbyggda i lagstiftningen och utgör förutsättningar eller rekvisit för att en viss åtgärd skall kunna vidtas i Sverige. Beslut om avslag på en ansökan därför att en sådan förutsättning inte är uppfylld ankommer i den nuvarande lagstiftningen oftast på den handläggande åklagaren eller domstolen att fatta. I den nya lagen bör den ordningen enligt regeringens mening genomgående gälla. Sådana hinder mot bifall som består i att de förutsättningar som lagen ställer upp för att en viss åtgärd skall vidtas inte är uppfyllda eller andra begränsningar som framgår av lagen skall tillämpas och beaktas av den handläggande åklagaren eller domstolen och leda till avslag på framställningen. Det gäller t.ex. den regel som föreslås i avsnitt 7.4 om att en åtgärd som avses i lagen får vidtas endast om en motsvarande åtgärd hade kunnat vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. Denna regel har betydelse exempelvis för möjligheten att genomföra husrannsakan och beslag. Även det krav på dubbel straffbarhet som föreslås gälla för att handlingar och föremål skall kunna tas i beslag (se avsnitt 7.11) tillhör denna kategori materiella bestämmelser som skall beaktas och tillämpas av svenska åklagare och domstolar.

Lagtekniskt innebär detta att sådana avslagsgrunder inte behöver räknas upp i någon särskild bestämmelse, till skillnad från de mer övergripande avslagsgrunderna som regeringen ensam förfogar över. För att göra denna skillnad mellan de olika slagen av vägrans- eller avslagsgrunder tydlig bör lagen uttryckligen, i anslutning till att de vägransgrunder som tillämpas av regeringen redovisas, innehålla en föreskrift om att det ankommer på åklagare respektive domstol att pröva om de förutsättningar som i övrigt gäller enligt lagen är uppfyllda och besluta om avslag om så inte är fallet.

I de fall en ansökan om rättslig hjälp enligt lagen har givits in till centralmyndigheten och det redan av ansökan framgår att det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas bör ansökan kunna avslås direkt i stället för att överlämnas till behörig åklagare eller domstol för avslag. Det är inte motiverat att låta denna slags prövning göras av regeringen utan prövningen bör kunna göras av chefen för Justitiedepartementet. Detta gäller naturligtvis inte om avslagsbeslutet, enligt vad som nyss redovisats, skall fattas av regeringen.

7.14.2 ”Ordre public” och liknande hinder

Regeringens förslag: I den nya lagen tas in en uttrycklig bestämmelse om att regeringen skall avslå en ansökan om rättslig hjälp om ett bifall till ansökan skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper eller andra väsentliga intressen.

Regeringen får vidare – utöver på de grunder som redovisas i avsnitt 7.14.3.–7.14.5 – avslå en ansökan om rättslig hjälp om omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 2 b) i 1959 års rättshjälpskonvention innehåller den klassiska vägransgrunden att framställningen om rättslig hjälp kan avslås om den anmodade staten finner att ett bifall till ansökan skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper (*ordre public*) eller andra väsentliga intressen (”the execution is likely to prejudice the sovereignty, security, ordre public or other essential interests”).

Den svenska lagstiftningen om rättslig hjälp i brottmål innehåller ingen uttrycklig lagreglering av frågan. Våra möjligheter att vägra bistå en annan stat i sådana fall har ansetts vara självklar och är underförstådd. Frågan har indirekt reglerats i 1 § andra stycket förordningen (1947:848) med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater. Enligt den bestämmelsen skall, om den svenska domstolen finner ”att framställningen är av beskaffenhet att kunna kränka Sveriges suveränitet eller medföra fara för rikets säkerhet /.../, innan sökt åtgärd vidtages, frågan underställas Utrikesdepartementet”.

En nackdel med att frågan är oreglerad är att svenska åklagare och domstolar, liksom vår omvärld, svävar i okunnighet om på vem det ankommer att besluta i frågan. En ny lag om internationell rättslig hjälp i brottmål som vilar på en grundläggande filosofi om att det straffrättsliga samarbetet skall förbättras och effektiviseras och där olika villkor och begränsningar för att Sverige skall kunna bistå andra stater i brottsutredningar och brottmålsrättegångar skall rensas bort i största möjliga utsträckning måste å andra sidan innehålla regler som klart och tydligt sätter den gränsen att bistånd inte kommer att lämnas om väsentliga svenska intressen står på spel.

Regeringen anser därför att den nya lagen bör innehålla en uttrycklig obligatorisk vägransgrund för ordre public och liknande situationer. Lagtexten bör formuleras om i överensstämmelse med den formulering som används i 1959 års rättshjälpskonvention. Det är, som utvecklats i avsnitt 7.14.1, också angeläget att i lagen uttryckligen ange att beslut och avslag på denna grund fattas av regeringen.

Härutöver bör – som närmare utvecklas i avsnitten 7.14.3–7.14.5 – den nya lagen innehålla en katalog med vägransgrunder som är fakultativa. Ambitionen är här att inte tynga regleringen i onödan och att i möjligaste mån ta bort regler som riskerar att fördröja svenska åklagares och domstolars handläggning av utländska ansökningar om biträde. En regel om att ansökan bör vägras om den aktuella gärningen är preskriberad enligt svensk rätt kan t.ex. fördröja handläggningen i onödan om den innebär att den svenska åklagaren som handlägger en brådskande utländsk ansökan om husrannsakan i Sverige ser sig tvungen att begära in kompletterande uppgifter från sin utländska kollega, uppgifter som senare visade sig onödiga, för att säkert kunna bedöma att gärningen inte skulle vara preskriberad enligt svensk rätt. Sådana hinder för ett effektivt samarbete över gränserna bör tas bort (se härom vidare i avsnitt 7.14.6).

Å andra sidan är det inte möjligt att rensa den svenska lagstiftningen från villkor och begränsningar som normalt förefaller onödiga om det

inte samtidigt finns en ventil som gör det möjligt att vägra i de fall då ett bifall till framställningen av något skäl är stötande utan att man för den skull kan säga att Sveriges suveränitet eller säkerhet står på spel. Lagen bör därför innehålla en generellt utformad fakultativ vägransgrund enligt vilken en ansökan får avslås om omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas. En sådan vägransgrund är angelägen att införa bl.a. mot bakgrund av förslaget att ta bort kravet på dubbel straffbarhet vid vissa typer av åtgärder (se avsnitt 7.6). Genom en sådan regel finns det vidare inte behov av att bibehålla en särskild regel om att en ansökan om överförande av frihetsberövad till annan stat får avslås om andra tvingande skäl talar mot ett överförande (se avsnitt 7.13.2). För att så långt det är möjligt begränsa tillämpningsområdet bör beslut om avslag alltid fattas av regeringen antingen direkt, om ansökan getts in till centralmyndigheten, eller på initiativ av åklagare eller domstol (angående överlämnande till regeringen, se avsnitt 7.14.1.

7.14.3 Politiska brott

Regeringens förslag: I den nya lagen tas in en generell bestämmelse om att ansökan får avslås om gärningen har karaktär av politiskt brott. En ansökan får inte avslås på denna grund om ansökan har gjorts från en medlemsstat i den Europeiska unionen eller Norge eller Island. Beslut om avslag på denna grund fattas av regeringen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* som har godtagit förslaget, har haft synpunkter på att en ansökan från en medlemsstat i EU inte skulle kunna avslås när gärningen har karaktären av politiskt brott.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 2 a) i 1959 års rättshjälpskonvention får en stat avslå en framställning om rättslig hjälp om framställningen hänför sig till en gärning som i den anmodade staten betraktas som ett politiskt brott. Tillämpningsområdet för denna föreskrift har i viss mån begränsats genom terrorismkonventionen vars artikel 8 förbjuder konventionsstaterna att vägra begärd rättslig hjälp enbart av den anledningen att den avser politiskt brott, brott förknippat med politiskt brott eller brott inspirerat av politiska motiv. Sverige har tillträtt terrorismkonventionen utan att göra förbehåll mot den artikeln.

I den svenska lagstiftningen finns flera begränsningar vad gäller internationell rättslig hjälp beträffande gärningar som utgör politiska brott.

Om en gärning utgör ett politiskt brott lämnar Sverige bistånd med husrannsakan och beslag endast om framställningen har gjorts av en stat som har tillträtt terrorismkonventionen och gärningen utgör brott enligt denna konvention (3 § tredje stycket tvångsmedelslagen jämfört med 6 § utlämningslagen). Om gärningen även innefattar ett brott som inte är av politisk karaktär kan bistånd dock lämnas om det är fråga om en gärning som är av övervägande icke-politisk karaktär. Sverige bistår inte heller

med bevisupptagning åt utländsk domstol om den aktuella gärningen avser ett politiskt brott såvida inte terrorismkonventionen är tillämplig (1 § i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige).

Enligt 3 § första stycket tredje punkten i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet skall en framställning om överförande av frihetsberövad till en annan stat avslås om den gärning som framställningen avser utgör ett politiskt brott. Enligt samma lag får en framställning om förhör enligt 23 kap. rättegångsbalken om den avser en gärning som har karaktären av ett politiskt brott bifallas endast om den har gjorts av en stat som har tillträtt terrorismkonventionen och gärningen utgör ett brott som avses i den konventionen (9 § andra stycket).

Bestämmelserna är tillämpliga även på nordiska framställningar. I förhållande till de nordiska länderna finns dock inga undantag för politiska brott när det gäller bistånd med husrannsakan, beslag och kvarstad.

Regleringen av möjligheterna att vägra ömsesidig rättslig hjälp för politiska brott är i mångt och mycket en spegelbild av vad som gäller i fråga om utlämning. Utlämningslagen går dock längre och innehåller ett absolut förbud mot utlämning för politiska brott och vid Sveriges tillträde till terrorismkonventionen reserverade sig Sverige mot konventionens bestämmelser om utlämning för politiska brott medan Sverige alltså inte gjorde motsvarande förbehåll i fråga om ömsesidig rättslig hjälp. Det är flera skäl som låg bakom förbudet mot utlämning för politiska brott; att skydda individen mot en godtycklig rättegång, att ge länder en möjlighet att förhålla sig neutrala till andra länders inrikespolitiska förhållanden (dagens politiska förbrytare kan vara morgondagens statsmän) och att politiska brott bör betraktas som ett nationellt och inte internationellt problem.

Det finns ingen internationell definition av vad som avses med politiska brott. I förarbetena till utlämningslagen görs en skillnad mellan absolut politiska brott (brott som riktar sig mot staten, t.ex. högmålsbrott, spioneri) och relativt politiska brott (gärningar som är straffbara som vanliga brott men som har ett politiskt motiv eller där ett politiskt moment ingår).

Under senare år har frågan om stater bör kunna vägra lämna bistånd i form av rättslig hjälp i brottmål eller utlämna för politiska brott ifrågasatts i olika sammanhang, och konventioner som antas eller utarbetas innehåller allt som oftast regler som förbjuder konventionsstaterna att betrakta brott enligt konventionen som politiska brott. 1997 års FN-konvention för undertryckande av terroristbombningar (terroristbombningskonventionen) innehåller i artikel 11 en regel om att inga av de brott som avses i konventionen får betraktas som ett politiskt brott såvitt avser inbördes rättslig hjälp eller utlämning. Konventionen innehåller samtidigt i artikel 12 en bestämmelse motsvarande den som finns i den svenska utlämningslagen (7 §) om att konventionen inte förpliktar konventionsstaterna att lämna rättslig hjälp i brottmål eller utlämna en person som riskerar förföljelse på grund av, bl.a., sin politiska uppfattning. Samma reglering finns i den nyligen antagna andra tilläggsprotokollet till 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturföremål i händelse av väpnad konflikt. Sverige har undertecknat såväl 1997 års konvention som nämnda tilläggsprotokoll och frågan om en svensk ratifikation av instru-

menten bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Inget av instrumenten innehåller möjligheter till reservationer i denna del.

Också den mellan EU-staterna år 1996 antagna utlämningskonventionen innehåller bestämmelser om att den anmodade staten inte får betrakta något brott som politiskt brott vid tillämpningen av konventionen. I promemorian Ds 2000:3 Sveriges tillträde till 1996 års konvention om utlämning, som för närvarande remissbehandlats, föreslås att Sverige skall tillträda konventionen. Detta åtagande påverkar inte medlemsstaternas möjligheter att vägra utlämning vid sådan risk för förföljelse som avses i 7 § utlämningslagen.

Regeringen anser inte att det är aktuellt att helt avskaffa möjligheterna att vägra lämna bistånd med rättslig hjälp i brottmål på den grunden att gärningen har karaktär av politiskt brott. I den nya lagen bör frågan regleras generellt och lika för alla typer av bistånd enligt lagen. Prövningen kan i det enskilda fallet vara politiskt känslig och gränsdragningen är inte alltid självklar. Beslut om att vägra biträde på den grunden att den aktuella gärningen har karaktär av politiskt brott bör därför alltid fattas av regeringen (angående överlämnande till regeringen, se avsnitt 7.14.1). Vägransgrunden bör utformas som en fakultativ regel för att lämna utrymme för åklagaren eller domstolen att – i enlighet med vad som i dag gäller enligt tvångsmedelslagen – bifalla framställningen om gärningen till övervägande del utgör ett brott av icke-politisk karaktär. Ett viktigt skäl för en fakultativ regel är också att motsvarande regel i 1959 års rättshjälpskonvention är fakultativ. Ytterligare ett skäl för en fakultativ regeringsprövning är också att risken för att Sverige avslår en framställning i strid med Sveriges internationella åtaganden på området därmed minskar.

I fråga om politiska brott bör det därför enligt regeringens mening tas in en regel i den nya lagen av innebörd att en ansökan om rättslig hjälp kan vägras, oavsett om det är fråga om tvångsmedel eller inte, om gärningen har karaktär av politiskt brott.

I promemorian föreslås ett uttryckligt undantag från regleringen för ansökningar från EU:s medlemsländer. Hovrätten över Skåne och Blekinge har ifrågasatt undantaget men har godtagit det mot bakgrund av möjligheten att vägra därför att ansökan strider mot ordre public. Enligt regeringens mening bör i förhållande till EU:s medlemsstater i enlighet med vad som gäller vid utlämning, en ansökan aldrig kunna vägras på den grunden att gärningen har karaktär av ett politiskt brott. Det är inte rimligt med en ordning som ålägger Sverige att utlämna för politiska brott till EU:s medlemsländer om en, låt vara fakultativ, möjlighet att vägra samtidigt behålls vid ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Detsamma bör gälla för ansökningar från Island och Norge. Den reglering som redan gäller för nordiska framställningar om tvångsmedel utsträcks därmed till att gälla alla former av bistånd enligt lagen.

Sverige bör återta det svenska förbehållet för politiska brott enligt 1959 års rättshjälpskonvention när det gäller tillämpningen av artikel 11, dvs. överförande av frihetsberövade.

7.14.4 Militära brott

Regeringens förslag: I den nya lagen tas in en generell regel om att rättslig hjälp får vägras om gärningen utgör ett militärt brott, om inte gärningen motsvarar även annat brott enligt svensk lag som inte är ett militärt brott. Beslut om avslag på denna grund fattas av regeringen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag men är annorlunda formulerad.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: 1959 års rättshjälpskonvention är inte tillämplig på militära brott. Detta framgår av artikel 1 i konventionen.

De svenska reglerna på området är olika utformade beroende på vad slags bistånd det är fråga om. För militära brott, dvs. gärningar som nämns i de föreskrifter i 16 kap. brottsbalken som avser brott av krigsman eller i 21 kap. brottsbalken eller i lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, lämnar Sverige inte bistånd med husrannsakan och beslag (3 § första stycket tvångsmedelslagen som hänvisar till 5 § utlämningslagen). Bistånd kan dock lämnas om gärningen även innefattar andra brott för vilka utlämning kan ske. I fråga om bevisupptagning åt utländsk domstol finns inga särskilda begränsningar för militära brott. Inte heller vid förhör under förundersökning finns några sådana begränsningar. Däremot bistår Sverige inte med överförande av frihetsberövade personer om den gärning som framställningen avser utgör ett militärt brott (3 § första stycket tredje punkten i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet).

I förhållande till de nordiska länderna uppställs inte några särskilda villkor beträffande militära brott.

Enligt regeringens mening bör det även i fortsättningen vara möjligt att avslå en ansökan om rättslig hjälp som avser ett militärt brott. Detta kan åstadkommas på olika sätt. En väg är att – i likhet med vad som gäller enligt 1959 års konvention – helt utesluta militära brott från lagens tillämpningsområde. Den vägen bör dock inte väljas eftersom det innebär att de möjligheter som i dag finns att lämna rättslig hjälp skulle begränsas i onödan. En annan väg är att behålla de nuvarande reglerna i sak, dvs. att rättslig hjälp inte skall ges för militära brott om det handlar om husrannsakan och beslag eller överförande av frihetsberövade utomlands. En nackdel med denna ordning är att det även i fortsättningen skulle gälla olika regler för olika former av bistånd, vilket gör lagstiftningen svåröverskådlig och kan orsaka förseningar vid handläggningen. En tredje väg är den som valts i den finska lagstiftningen på området och som innebär att den omständigheten att det aktuella brottet är ett militärt brott skall utgöra en fakultativ vägransgrund. En sådan regel uppfyller de krav på enhetlighet och flexibilitet som eftersträvas. Regeringen föreslår därför att det i den nya lagen tas in en regel om att rättslig hjälp får vägras om den aktuella gärningen utgör ett militärt brott om inte gärningen motsvarar annat brott enligt svensk lag och som inte är ett militärt brott. Det är naturligt att låta på regeringen besluta om avslag på denna grund.

7.14.5 Res judicata och lis pendens

Regeringens förslag: Rättslig hjälp får vägras om det i Sverige har meddelats dom eller beslut om åtalsunderlåtelse angående brottet. Beslut om avslag på denna grund fattas av regeringen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Åklagarmyndigheten i Västerås* som godtar bestämmelsen har dock ställt frågan om enbart regeringen skall avslå en ansökan enligt denna bestämmelse och om inte en sådan prövningen kan göras av åklagare och domstol.

Skälen för regeringens förslag: Sverige har ett antal generella förbehåll beträffande 1959 års rättshjälpskonvention, bl.a. att en framställning om rättslig hjälp kan avslås om förundersökning rörande gärningen har inletts i Sverige eller i en tredje stat, om den misstänkte åtalats för gärningen i Sverige eller i en tredje stat (lis pendens), om dom rörande gärningen redan meddelats i Sverige eller i tredje stat (res judicata) eller om beslut meddelats i Sverige eller i en tredje stat att lägga ned förundersökning eller åtal för gärningen eller att inte inleda förundersökning eller åtal för gärningen. När förbehållet till konventionens artikel 11 ändrades 1992 – överförande av frihetsberövade – förklarade Sverige att nämnda vägransgrunder inte kommer att tillämpas såvitt gäller framställningar enligt den artikeln.

Om det föreligger res judicata beträffande den gärning som en framställning om rättslig hjälp avser lämnar Sverige som regel inte bistånd med husrannsakan och beslag. Enligt 3 § första stycket tvångsmedelslagen jämförd med 10 § utlämningslagen gäller att en framställning om bistånd med husrannsakan och beslag skall avslås om dom meddelats i Sverige beträffande gärningen eller om åklagaren beslutat att ge åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning. Dessutom gäller enligt samma bestämmelser särskilda begränsningar om dom meddelats i en annan stat än den som gjort framställningen.

I förhållande till de nordiska länderna gäller begränsningar endast om dom eller åtalsunderlåtelse meddelats i Sverige (3 § andra stycket tvångsmedelslagen jämförd med 5 § nordiska utlämningslagen).

Några begränsningar vad avser res judicata finns inte i fråga om bevisupptagning åt utländsk domstol eller som nämnts ovan vid överförande av frihetsberövade till annan stat. Några särskilda villkor för att ge rättslig hjälp beträffande gärningar för vilka det föreligger lis pendens finns inte heller i de svenska bestämmelserna.

Den nuvarande regleringen är som synes snårig och den avgränsning som gjorts för olika typer av åtgärder avviker från vad som t.ex. gäller för krav på dubbel straffbarhet, för politiska brott och för militära brott. Det är enligt regeringens mening angeläget med en mer enhetlig reglering. I likhet med vad som nyss föreslagits i fråga om militära brott föreslås att res judicata skall utgöra en fakultativ vägransgrund som kan tillämpas av regeringen. Bestämmelsen bör begränsas till fall då dom har meddelats i Sverige eller beslut om åtalsunderlåtelse har meddelats i Sverige.

Därigenom utvidgas möjligheterna att ge rättslig hjälp jämfört med i dag samtidigt som möjligheterna att vägra behålls för de angelägna fallen.

Att det föreligger lis pendens beträffande en gärning bör liksom tidigare inte hindra att rättslig hjälp ges oavsett om det är fråga om tvångsmedel eller inte.

De föreslagna ändringarna innebär att Sverige kan begränsa förbehållen till 1959 års rättshjälpskonvention (se också avsnitt 14.1).

7.14.6 Preskription

Regeringens förslag: Den omständigheten att den aktuella gärningen är preskriberad enligt svensk rätt skall inte längre utgöra en självständig grund för avslag.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Stockholms tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten i Malmö* anser att förslaget om att preskription enligt svensk rätt inte längre skall utgöra en särskild vägransgrund bör komma till klart uttryck i lagtexten.

Skälen för regeringens förslag: Sverige har ett generellt förbehåll beträffande 1959 års rättshjälpskonvention om att Sverige får avslå en framställning om rättslig hjälp om straffet är förfallet enligt svensk lag. Förbehållet gäller inte vid överförande av frihetsberövade enligt artikel 11 (SÖ 1992:4).

Om den gärning som en framställning om rättslig hjälp avser är preskriberad lämnar Sverige som regel inte bistånd med husrannsakan och beslag. Enligt 3 § första stycket tvångsmedelslagen jämförd med 10 § utlämningslagen gäller att en framställning om bistånd med husrannsakan och beslag skall avslås om straff för brottet skulle vara förfallet enligt svensk lag. För de nordiska länderna gäller dock inte någon sådan begränsning. Några begränsning vad avser preskription uppställs inte när det gäller andra typer av åtgärder på området.

Inom ramen för arbetet i EU:s sektorsövergripande arbetsgrupp mot organiserad brottslighet diskuteras frågan om preskriptionsregleringen i EU:s medlemsstater vållar några praktiska problem när det gäller det rättsliga samarbetet över gränserna. Svaret förefaller genomgående vara nekande. Ett skäl torde vara att preskriptionsreglerna i praktiken är relativt överensstämmande och att det sällan är aktuellt att begära rättsligt bistånd över gränserna i fråga om gärningar som är preskriberade i den anmodade staten. Den svenska bestämmelsen om att bistånd med husrannsakan och beslag skall vägras om gärningen är preskriberad i Sverige torde sällan eller aldrig ha tillämpats. En obligatorisk vägransgrund är också trubbig och kan, om situationen skulle uppstå, på ett olyckligt och ologiskt sätt hindra svenska myndigheter från att bistå en annan stat i ett för den staten angeläget ärende. Att preskription utgör en obligatorisk vägransgrund vid utlämning kan inte idag ensamt motivera att regeln behålls i en ny modern lagstiftning om internationell rättslig hjälp i brott-

mål. Mot den bakgrunden bör preskription inte behållas som en självständig obligatorisk vägransgrund. Det är heller inte motiverat att i lagen föra in preskription som en fakultativ vägransgrund. En sådan regel skulle antingen träffa alla former av rättslig hjälp och därmed få ett större tillämpningsområde är dagens reglering, vilket i sin tur riskerar att komplicera hanteringen. Regeln bör heller inte begränsas till tvångsmedelsanvändning eftersom det skulle göra regleringen svåröverskådlig. Regeringen föreslår därför att preskription inte längre skall utgöra en särskild vägransgrund.

Mot den bakgrunden bör Sverige återkalla sitt förbehåll om preskription när det gäller 1959 års rättshjälpskonvention. Det innebär t.ex. att en ansökan som gjorts av en stat som tillträtt 1959 års konvention aldrig kan vägras därför att gärningen är preskriberad enligt svensk rätt. I de fall ansökan har gjorts från en stat som inte tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention skulle regeringen däremot undantagsvis kunna avslå en ansökan som avser ett i Sverige preskriberat brott, nämligen med tillämpning av den avslagsgrund som föreslås i avsnitt 7.14.2 – när omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas – under förutsättning att ett avslag på grund av preskription inte strider mot en annan internationell överenskommelse Sverige träffat med den staten. Om det skulle komma till uttryck direkt i lagen att preskription inte längre skulle utgöra en avslagsgrund, som några remissinstanser har föreslagit, skulle det inte finnas möjlighet att åberopa preskription som skäl för ett avslag i de fall det kan vara angeläget. Den möjligheten bör finnas.

7.15 Villkor om begränsningar i rätten att använda bevismaterial m.m.

Regeringens förslag: Den nuvarande bestämmelsen om villkor som begränsar rätten att använda upplysningar och bevismaterial som svenska myndigheter fått från en annan stat och som har sin grund i en internationell överenskommelse som Sverige träffat med den staten förs in i den nya lagen i den del den berör åklagare och domstolar.

Tillämpningsområdet för 4 § tvångsmedelslagen, som tillåter att villkor ställs upp när egendom överlämnas från Sverige till annan stat, utvidgas till att omfatta all rättslig hjälp enligt lagen. Lagtexten formuleras om för att markera att villkor som ställs upp från allmän synpunkt skall vara nödvändiga.

Den åklagare eller domstol som lämnat upplysningar eller bevismaterial till en annan stat får medge undantag från villkor.

Regeringens bedömning: Åklagares rätt att acceptera villkor som annan stat ställer upp i de fall den rättsliga hjälpen erhålls utan stöd i en internationell överenskommelse som Sverige träffat med den staten kräver ingen reglering i lag. Regeringen kan ge Riksåklagaren ett generellt bemyndigande att träffa sådana överenskommelser.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Promemorian föreslår i två olika bestämmelser att villkor eller

förbehåll skulle kunna ställas upp i den mån det följer av en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan erinran. *Ekobrottsmyndigheten* har ansett det vara en brist att åklagare eller domstol endast skall kunna föreskriva användningsbegränsningar i den mån det följer av en internationell överenskommelse som Sverige träffat med den andra staten. Enligt Ekobrottsmyndigheten borde den möjligheten finnas i den mån det inte strider mot en internationell överenskommelse. *Justitiekanslern* har pekat på att bestämmelsen om åklagares eller domstols möjlighet att medge undantag från uppställda villkor inte kan vara förenlig med de internationella överenskommelser där användningsbegränsningarna blir automatiskt gällande.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Bakgrund

I konventioner förekommer allt som oftast bestämmelser om begränsningar i rätten att använda bevismaterial och annat material som överlämnats till annan stat, t.ex. i narkotikabrottskonventionen (se regeringens tillkännagivande 1992:6 av överenskommelser som avses i 1 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet). Även i förverkandekonventionen som Sverige tillträtt innehåller sådana bestämmelser. Motsvarande villkor finns också i avtalen med Australien och Kanada (se avsnitt 5.7.1 och 5.7.2). Schengenkonventionen innehåller i artikel 50.3 en föreskrift om användningsbegränsningar som tar sikte på skattebrottmål. Bestämmelserna i de olika internationella överenskommelserna skiljer sig åt på så sätt att vissa villkor gäller automatiskt för all information som överlämnas medan andra villkor gäller först om den andra staten så kräver i det enskilda fallet.

Ett exempel från den förstnämnda kategorin är narkotikabrottskonventionen. Avtalen med Australien och Kanada innehåller också automatiskt verkande regler om användningsbegränsning. I avtalen med Australien (artikel 8) och Kanada (artikel 13) finns även bestämmelser om att den anmodade parten kan begära att visst material som överlämnas beläggs med sekretess. I förverkandekonventionen kan den stat som lämnar ut upplysningar eller bevismaterial i det enskilda fallet ställa upp villkor om användningsbegränsning.

Bestämmelser om hur överlämnat material får användas blir alltmer vanliga i de internationella överenskommelser som utarbetas. I utkasten till en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och till ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention diskuteras sådana bestämmelser. Enligt många stater fyller möjligheterna att ställa upp villkor ett stort behov i det internationella straffrättsliga samarbetet.

Bevismaterial som lämnas till Sverige

I 1 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet ges regler om begränsningar i användningen av bevismaterial och information som

svenska myndigheter fått från en annan stat. Om upplysningarna eller bevismaterialet erhållits för att användas vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott och gäller, på grund av en internationell överenskommelse med den andra staten, villkor som begränsar möjligheten att utnyttja materialet, skall svenska myndigheter följa dessa villkor oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning (se prop. 1990/91:131 s. 12).

Bestämmelsen omfattar inte bara information och material som lämnas till svenska åklagare och domstolar utan även sådant som erhålls inom ramen för det internationella polissamarbetet. Den nya lagen bör, som redovisats i bl.a. avsnitt 6.1, inte innehålla några bestämmelser som gäller polissamarbete. I prop. 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen föreslås att bestämmelsen i de delar den avser det internationella polissamarbetet förs över till den nya lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Regeringen ansluter sig till promemorians förslag och föreslår att bestämmelsen i den del den riktar sig till svenska åklagare och domstolar i sak oförändrad tas in i den nya lagen och kompletteras med ett tillkännagivande om vilka internationella överenskommelser som innehåller användningsbegränsningar. Överflyttningen till den nya lagen föranleder följdändringar i 1973 års lag om brott mot utländsk tullag och 1 kap. 4 § sekretesslagen.

I en del ärenden där svenska åklagare erhåller upplysningar och bevismaterial utan att något avtal om rättslig samarbete finns mellan Sverige och den staten, ställer den andra staten i vissa fall ensidigt upp villkor som begränsar möjligheten att använda materialet. Enligt förarbetena till nuvarande bestämmelser i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet anses detta vara en internationell överenskommelse (prop. 1990/91:131 s. 18). Detta har ställt till problem i praktiken. En åklagare som ställs inför detta faktum skall beakta de bestämmelser som finns i 10 kap. 3 § regeringsformen, enligt vilka bemyndigande krävs från regeringen för att ingå en sådan överenskommelse, samtidigt som det kan vara viktigt att åklagaren snabbt får tillgång till informationen som kan vara stor betydelse för förundersökningen. Att snabbt utverka ett bemyndigande av regeringen i ett enskilt ärende är förenat med vissa svårigheter och denna ordning kan vålla särskilda problem, t.ex. när de svenska utredarna redan är på plats i den främmande staten och inte kan få tillgång till materialet förrän det ställda villkoret accepterats. Enligt regeringens mening är det angeläget att tillskapa en ordning som gör det möjligt för en svensk åklagare att snabbt och enkelt kunna utverka tillstånd att godta ett villkor som den andra staten ställer för att den skall vara beredd att hjälpa till i en svensk förundersökning. Regeringen konstaterar, liksom promemorian, att frågan inte kräver särskild reglering i lag. Regeringen bör i stället i förordning generellt bemyndiga Riksåklagaren att i dessa slags frågor ingå internationell överenskommelse genom att acceptera sådana villkor som ställs upp av den andra staten (se prop. 1973:90 s. 360). En sådan lösning kommer öka möjligheterna för svenska åklagare att få hjälp från utländska myndigheter samtidigt som förfarandet förenklas.

Bestämmelser om att villkor får ställas upp när svenska myndigheter överlämnar bevismaterial och annat material till en annan stat finns i 4 § tvångsmedelslagen. Det kan t.ex. handla om att egendomen som överlämnats skall återlämnas när det utländska förfarandet avslutats. Bestämmelsen är således begränsad till att gälla fall när egendom tas i beslag och överlämnas till annan stat enligt tvångsmedelslagens bestämmelser. I övrigt finns inga bestämmelser som reglerar möjligheten för åklagare eller domstol att ställa upp villkor för hur information eller bevismaterial som överlämnats till utländska myndigheter får användas eller hur materialet i övrigt får utnyttjas.

I promemorian föreslås att bestämmelsen i 4 § tvångsmedelslagen i sak oförändrad tas in i den nya lagen och kompletteras med en generellt tillämplig bestämmelse enligt vilken åklagare eller domstol som lämnar ut upplysningar eller bevismaterial kan ställa upp villkor som begränsar rätten att använda materialet. Villkor skall enligt promemorians förslag kunna ställas upp endast om det följer av en internationell överenskommelse som Sverige träffat med den staten. Ekobrottsmyndigheten anser att villkor skall kunna ställas i den mån det *inte strider* mot en internationell överenskommelse som Sverige träffat med den ansökande staten.

Det är ovanligt att svenska åklagare och domstolar utnyttjar möjligheten i 4 § tvångsmedelslagen att ställa villkor beträffande användningen av egendom som överlämnas till annan stat. Likväl ansluter sig regeringen till promemorians förslag att försiktigt utvidga möjligheterna för svenska åklagare och domstolar att ställa villkor. Utgångspunkten för svenska åklagare eller domstol när de lämnar rättslig hjälp bör visserligen enligt regeringens mening i fortsättningen vara att det material som lämnas över till den andra staten får användas fritt och i andra sammanhang än vad den ursprungliga ansökan avsåg eller utnyttjas på det sätt som följer av den statens regler. Det kan emellertid inte helt uteslutas att svensk åklagare eller domstol i vissa särskilda fall kan se ett behov att kunna ställa upp villkor. Ett exempel är att materialet som överlämnas är aktuellt även i en pågående svensk förundersökning som är i ett känsligt utredningsskede och den svenska åklagaren vill ha garantier för att materialet inte används på ett sätt som kan skada den svenska utredningen. Ett annat exempel är att handlingar som ett svenskt företag åläggs eller är berett att förete innehåller affärshemligheter, för vilka sekretess gäller enligt svensk rätt och vars röjande skulle skada företaget. Ett tredje exempel är när material överlämnas som inhämtats genom hemlig teleavlyssning eller hemlig kameraövervakning. Enligt svenska regler skall sådant material förstöras bl.a. när domen vunnit laga kraft. Om sådant material överlämnas torde i de flesta fall finnas ett behov av att uppställa villkor om att materialet skall förstöras när det rättsliga förfarandet är avslutat i den ansökande staten.

Enligt regeringens mening bör möjligheterna för svensk åklagare eller domstol att ställa villkor regleras i lag och bör inte, såsom föreslås i promemorian, hänvisa till föreskrifter i internationella avtal. Regeringen förordar en lagteknisk lösning som innebär att nuvarande bestämmelser i

4 § tvångsmedelslagen görs generellt tillämplig för all slags rättslig hjälp som lämnas enligt lagen. För att markera att bestämmelsen bör tillämpas med stor restriktivitet bör lagtexten stramas upp. Villkor som ställs upp skall vara *nödvändiga*. Om enskilds rätt berörs bör villkor kunna ställas mer frikostigt. Lagtexten bör också innehålla en uttrycklig föreskrift om att villkor inte får ställas om det skulle stå i strid med en internationell överenskommelse som är tillämplig i ärendet om rättslig hjälp

Ändring av villkor

Svensk rätt innehåller inga regler om vilket förfarande som skall användas om en utländsk myndighet återkommer till Sverige och med stöd av föreskrifter i en konvention som innehåller automatiskt gällande villkor om användningsbegränsningar begär att få använda visst material eller information för andra ändamål eller begär att ett av Sverige uppställt villkor skall ändras. En sådan begäran blir att se som en ny begäran om rättslig hjälp. Den kan emellertid inte handläggas enligt de regler som gällde den ursprungliga framställningen. Då handlade det om att skaffa fram materialet, t.ex. genom ett beslag, och förfarandereglerna är anpassade till detta. När den nya framställningen görs finns redan materialet i den ansökande staten. Den anmodade staten skall därför endast ta ställning om materialet får användas för nya ändamål eller om villkoret inte skall gälla i ett visst avseende. Den nya lagen bör innehålla regler som gör det möjligt att snabbt och enkelt ta ställning till en sådan ansökan. Regeringen ansluter sig till promemorian och föreslår att den instans som har lämnat informationen eller materialet och villkor om användningsbegränsningar gäller skall kunna medge att uppgifter eller bevismaterial får användas även för annat ändamål än den ursprungliga framställningen. Regeringen vill med anledning av Justitiekanslerns påpekande framhålla att de konventioner som innehåller automatiskt gällande villkor om användningsbegränsningar också innehåller föreskrifter om att den stat som lämnat informationen eller materialet kan dispensera från bestämmelserna. Ett exempel är artikel 6.13 i narkotikabrottskonvention som föreskriver att, om den anmodade staten samtycker till det, upplysningarna kan användas för annat ändamål än vad som framgår av ansökan. Skulle en överenskommelse, mot förmodan, inte innehålla någon sådan möjlighet att dispensera från uppställda villkor delar regeringen Justitiekanslerns uppfattning att då är domstolen eller åklagaren förhindrad att medge undantag från villkor. Samtidigt skall påpekas att detta torde i praktiken inte bli något problem eftersom de flesta stater har ett intresse av att de internationella överenskommelserna innehåller bestämmelser som ger staterna en möjlighet att dispensera från automatiskt uppställda villkor.

7.16 Immunitet m.m.

Regeringens förslag: Bestämmelserna om immunitet för personer som efter kallelse reser till Sverige i enlighet med en internationell överenskommelse förs över till den nya lagen. Bestämmelsen förtydligas när det gäller immunitet för misstänkta som efter kallelse reser och frihetsberövade som överförs till Sverige för att höras här på begäran av svenska myndigheter. En ny regel införs om att den som rest till Sverige inte skall – om detta har avtalats i en internationell överenskommelse – kunna tvingas att medverka i annan utredning eller annat förfarande än som var avsedd med kallelsen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I 8 § 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet finns bestämmelser om immunitet för dem som rest till Sverige för att på ett eller annat sätt medverka i brottsutredningar. Immunitet gäller bara om den stöder sig på bestämmelser i en internationell överenskommelse. Internationella avtal om rättslig hjälp innehåller regelmässigt sådana bestämmelser och i stort sett samtliga avtal som Sverige har ingått på området, såväl multilaterala som bilaterala, föreskriver sådana bestämmelser. I princip är bestämmelserna likadant utformade men vissa avvikelser förekommer. Bestämmelserna i 8 § bör med vissa justeringar och kompletteringar i sak oförändrade föras över till den nya lagen.

I samband med tillkomsten av 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet utvidgades immunitetsregleringens tillämpningsområde till att omfatta inte bara förfaranden inför domstol utan även vid utredning av brott som äger rum vid polis- eller åklagarmyndighet (prop 1990/91:131 s. 20 f och 25). Inte bara tilltalade i brottmål utan även misstänkta personer som reser till Sverige kan således åtnjuta immunitet. Bestämmelsen bör enligt regeringens mening förtydligas så att det framgår att immunitetsbestämmelserna även gäller misstänkta som t.ex. frivilligt inställer sig för förhör i Sverige på begäran av svensk åklagare.

Den nuvarande regeln är utformad så att immunitet gäller för den som efter kallelse i enlighet med överenskommelsen har rest in i Sverige för att höras eller på annat sätt medverka vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott. Bestämmelsen bör även förtydligas så att det även i detta avseende klart framgår att den inte bara gäller den som rest till Sverige efter kallelse utan även omfattar t.ex. frihetsberövade personer som förs över till Sverige på begäran av svenska eller utländska myndigheter.

Den immunitetsreglering som finns i avtalet med Australien (artikel 14.2, se avsnitt 5.7.1) omfattar också ett åtagande för den ansökande staten att inte ålägga den person som inställt sig hos denna stat att vittna i något annat rättsligt förfarande eller att medverka i någon annan utredning än som avses i framställningen. Detta åtagande gäller endast i de fall personen i fråga inställer sig i den ansökande staten med bistånd från den

anmodade staten, dvs. inte när en person självmant hörsammar en kallelse att resa till Sverige för förhör. Liknande bestämmelser finns på australiensisk begäran i andra bilaterala avtal som Australien ingått om samarbete på straffrättens område. Man är från australiensisk sida inte beredd att medverka med att t.ex. föra över en frihetsberövad person till en annan stat för förhör om man inte har garantier för att den statens myndigheter inte utnyttjar situationen och tvingar personen i fråga att medverka även i andra brottsutredningar än den som avsågs med framställningen. En sådan reglering är rimlig och har samma syfte och funktion som villkor om begränsningar i rätten att använda information och material som erhållit i ett rättshjälpsärende som är vanligt förekommande i internationella överenskommelser om rättslig hjälp (se härom avsnitt 7.15). Det föreslås därför att en sådan regel införs. Även denna bestämmelse bör för sin tillämpning förutsätta att sådan immunitet har avtalats i en internationell överenskommelse.

7.17 Överklagande

Regeringens bedömning: Inga särskilda regler om överklagande tas in i lagen.

Promemorians förslag innehåller uttryckliga regler som begränsar möjligheterna att överklaga beslut som domstol fattar enligt lagen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Stockholms* och *Helsingborgs tingsrätter* anser att även avslagsbeslut i frågor om förordnande av offentlig försvarare och målsägandebiträde bör kunna överklagas. *Justitieombudsmannen,* som i övrigt inte har något att erinra mot förslaget, anser att det är rimligt att åklagaren ges möjlighet att överklaga varje beslut om användande av hemligt tvångsmedel om beslutet avviker från innehållet i åklagarens ansökan. Hovrätten över Skåne och Blekinge anser att åklagares beslut om att överföra en frihetsberövad person som inte samtyckt skall kunna överklagas till domstol.

Skälen för regeringens bedömning: Ingen av de lagar som reglerar det rättsliga samarbetet över gränserna innehåller särskilda regler om överklagande. I stället är vanliga regler om överklagande tillämpliga. Överklaganden är ytterst ovanliga och det finns knappast någon rättspraxis på området.

Åklagares beslut i ärenden om rättslig hjälp i brottmål kan enligt den nuvarande lagstiftningen inte överklagas. I stället gäller att lägre åklagares beslut kan överprövas av högre åklagare och i sista hand av Riksåklagaren. Inte heller regeringens beslut kan överklagas. Däremot kan olika domstols beslut på området överklagas till högre instans.

I promemorian föreslås att rätten att överklaga begränsas till att gälla vissa domstolsbeslut om tvångsmedel, nämligen tingsrätts beslut att fastställa beslag, att förordna om kvarstad eller att förelägga någon att lägga fram skriftligt bevis. Även tingsrätts beslut att avslå en ansökan om rättslig hjälp föreslås kunna överklagas. För hovrättens beslut föreslås att överklagandeförbud med ventil skall gälla, dvs. att beslutet endast får

överklagas om hovrätten av prejudikatskäl tillåter detta. Andra beslut enligt lagen får enligt promemorians förslag inte överklagas. Promemorian motiverar förslaget bl.a. med att det är angeläget, inte minst av hänsyn till myndigheter i andra stater, att i den nya lagen ta in uttryckliga regler som klargör när ett beslut får överklagas eller inte och att det finns anledning att ge mindre utrymme för överklagande än i inhemska förfaranden bl.a. mot bakgrund av att tyngdpunkten i förfarandet ligger utomlands och att de svenska överklagandereglerna inte får utformas så att det svenska förfarandet utvecklas till en process i den utländska processen. Det påpekas att det förekommer att överklagandemöjligheterna i vissa länder i bland utnyttjas i rent förhalningssyfte. Remissinstanserna har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. Någon remissinstans har förordat att också beslut att avslå en begäran om offentlig försvarare eller målsägandebiträde bör kunna överklagas.

Regeringen är för sin del inte beredd att på det föreliggande underlaget föreslå en sådan reglering som föreslås i promemorian. I stället bör, i vart fall tills vidare, samma möjligheter att överklaga gälla som i motsvarande svenska förundersökningar och rättegångar. Det är också i linje med den filosofi som den nya lagen bygger på, nämligen att svenska åklagare och domstolar skall bistå sina utländska motsvarigheter med samma åtgärder som kan vidtas i ett svenskt förfarande och på samma villkor och enligt samma förfaranderegler. Skulle det i en framtid visa sig att rätten att överklaga, i likhet med vad som förekommer i andra stater, missbrukas i rent förhalningssyfte får frågan övervägas på nytt. Mot den bakgrunden bör den nya lagen inte innehålla några särskilda regler om överklagande utan de vanliga reglerna om överklagande bör gälla fullt ut.

Det krävs inte heller några särskilda regler om att den utländska myndigheten har rätt att överklaga tingsrätts beslut att helt eller delvis avslå en ansökan. Om den utländska myndigheten själv ansökt t.ex. om bevisupptagning hos svensk domstol är myndigheten part i ärendet och kan överklaga ett avslagsbeslut till högre instans. I de fall ärendet anhängiggjorts i tingsrätten av svensk åklagare, t.ex. en anmälan av ett verkställt beslag, är den svenska åklagaren part i ärendet och kan därmed överklaga ett negativt beslut för den utländska myndighetens räkning.

7.18 Återkrav av kostnader

Regeringens bedömning: Regeringen kan utan särskilt bemyndigande i lagen meddela föreskrifter om att vissa slag av kostnader kan återkrävas av den ansökande staten. En upplysning om detta tas in i den nya lagen.

Promemorians förslag innehåller bestämmelser om att ersättning till den som fullgjort något till följd av en ansökan om rättslig hjälp samt övriga kostnader för åtgärder som vidtagits enligt den nya lagen skall betalas av staten samt ett bemyndigande till regeringen att föreskriva att vissa slag av kostnader kan återkrävas av den ansökande staten.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* finner att den föreslagna regleringen av kostnadsfrågorna är rimlig. I övrigt har remissinstanserna inte särskilt yttrat sig över frågan.

Skälen för regeringens bedömning: De internationella avtal som Sverige har ingått rörande rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 4.1) innehåller bestämmelser som reglerar ansvaret för kostnader som uppkommit till följd av en ansökan om rättslig hjälp. Samtliga internationella avtal bygger på principen att det är den anmodade staten som skall stå för ordinarie kostnader till följd av den rättsliga hjälpen. För denna princip talar i första hand praktiska skäl. Det kan antas att kostnaderna för rättslig hjälp mellan staterna jämnar ut sig över tiden och att en kontoföring endast skulle innebära en fördyring (jfr. prop. 1961:48 s. 15).

Avtalen innehåller ofta en möjlighet att återkräva vissa speciellt angivna kostnader. Vilka kostnader som får återkrävas varierar mellan avtalen. Enligt 1959 års rättshjälpskonvention får kostnader för överförande av frihetsberövade för förhör och ersättning till sakkunniga vid bevisupptagning återkrävas. Enligt den nordiska överenskommelsen om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (SÖ 1975:42) kan endast kostnad för annan sakkunnigbevisning än blodundersökning återkrävas. I de bilaterala avtal som Sverige har ingått finns ofta motsvarande undantag som i 1959 års rättshjälpskonvention. Förverkandekonventionens kostnadsreglering innebär att den anmodade staten står för sedvanliga kostnader. Om åtgärden medfört stora eller extraordinära kostnader skall parterna samråda angående kostnadernas fördelning. Samma slags reglering finns i narkotikabrottskonventionen. Avtalen med Australien och Kanada innehåller en kombination av denna typ av reglering och regleringen i 1959 års rättshjälpskonvention.

I svensk rätt finns bestämmelser om kostnadsansvar endast rörande bevisupptagning. I 9 § i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige skall ersättning till den som utan att varit part inställt sig vid rätten eller fullgjort något till följd av ett ärende om bevisupptagning betalas av staten. Rätten skall därefter, enligt 10 § samma lag, i ett protokoll till den utländska domstolen ange denna kostnad eller annan kostnad som den rättslig hjälpen har medfört om inte regeringen efter avtal med den andra staten förordnat att visst slag av kostnader inte skall återkrävas. Regeringen har i 3 § i kungörelsen (1947:848) med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater angivit i vilken omfattning kostnaderna skall betalas av staten. Det finns inga regler om kostnader i tvångsmedelslagen, inte heller i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Den möjlighet som 1959 års rättshjälpskonvention ger att kräva ersättning för kostnader som uppstått vid överförande av frihetsberövade har således inte utnyttjats av Sverige. Det finns inga särskilda regler om förfarandet när extraordinära kostnader skall fördelas mellan Sverige och annan stat enligt t.ex. förverkandekonventionen eller narkotikabrottskonventionen.

I takt med att staterna kommer överens om nya och mer kostnadskrävande former av rättslig hjälp avtalas samtidigt om nya möjligheter att återkräva kostnader. I utkastet till en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål finns en artikel om rättslig hjälp i form av förhör genom videokonferens (se avsnitt 7.10). Artikeln anger att den ansökande

staten skall ersätta den anmodade medlemsstaten för kostnaderna för att upprätta en videolänk, kostnaderna för dess drift i den anmodade staten, arvode till tolkar som tillhandahålls av denne samt ersättning inklusive reseersättning, till vittnen och sakkunniga i den anmodade medlemsstaten, såvida den senare inte avstår från ersättning för en del av eller alla dessa utgifter. Bakgrunden till denna kostnadsregel är att det initialt kan uppstå stora kostnader att införskaffa den nödvändiga utrustningen för att genomföra en videokonferens och att den ansökande staten inte ska kunna tvinga fram sådana investeringar. När det gäller kostnadsansvaret för videokonferenser berörs detta även i resolutionen om skydd för vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade internationella brottsligheten (se avsnitt 5.4.3). Enligt denna resolution skall den ansökande staten stå för kostnaderna för förhöret om man inte kommer överens om något annat med den anmodade staten.

Den nya lagen bör bygga på den huvudregel som gäller internationellt dvs. att ordinarie kostnader för rättslig hjälp i brottmål skall betalas av den anmodade staten. Ersättning till den som har fullgjort något till följd av en ansökan, eller övriga kostnader för åtgärder som vidtagit till följd av ansökan, bör därför normalt betalas av den svenska staten. Någon uttrycklig bestämmelse av denna innebörd, som föreslogs i lagrådsremissen, behövs inte. Detta följer av den generella hänvisningen till att åtgärder skall vidtas under samma förutsättningar som i en svensk förundersökning eller rättegång. När det gäller ersättning till biträde till ett vittne som skall höras genom videokonferens, som inte har någon motsvarighet i en svensk rättegång, finns uttryckliga hänvisningar till rättshjälpslagen (1996:1619) och rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde.

Det är angeläget att inte komplicera eller låsa regleringen utan skapa utrymme för att, i takt med att överenskommelser träffas t.ex. om mer kostsamma former av rättslig hjälp – rättslig hjälp med videokonferens och hemlig teleavlyssning är två exempel – kunna justera återkravsregleringen utan att fortlöpande behöva ändra lagen. Regeringen bör därför meddela närmare föreskrifter om vilka kostnader som får återkrävas från den ansökande staten. Något särskilt bemyndigande för detta behövs inte.

8 Delning av förverkad egendom med annan stat

Regeringens förslag: Möjligheterna att dela förverkad egendom med annan stat utvidgas dels till att omfatta all förverkad egendom och inte bara föremål som förverkats, dels så att delning med annan stat skall kunna ske inte bara när verkställighet sker i Sverige av ett utländskt förverkandebeslut utan även när förverkande sker i Sverige och den andra staten bistått Sverige på ett eller annat sätt under brottsutredningen eller rättegången.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Riksskatteverket* har ställt sig positiv till förslaget och har bl.a. pekat på att förslaget ger positiva signaler i arbetet med internationell verkställighet av svenska förverkandefordringar och bidrar till ett effektivare internationellt samarbete i anslutning till de internationella överenskommelser som innehåller bestämmelser om förverkande. Denna positiva inställning delas av Kronofogdemyndigheten i Stockholm och Göteborg. Riksskatteverket har i även detta sammanhang påpekat att internationella verkställighetslagen borde bli föremål för en översyn.

Skälen för regeringens förslag: Verkställighet i Sverige av utländska brottmålsdomar sker enligt bestämmelserna i internationella verkställighetslagen och enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen). Enligt dessa två lagar kan verkställigheten i Sverige även omfatta utländska domar eller beslut om förverkanden (se 1 § i respektive lag). Den nordiska samarbetet bygger på en enhetlig nordisk lagstiftning. När verkställighet av utländska förverkandebeslut skall ske i Sverige enligt internationella verkställighetslagen ställs ett krav på formell ömsesidighet upp, dvs. att det mellan Sverige och den ansökande staten finns ett bindande avtal. De internationella överenskommelser som är relevanta i detta sammanhang är brottmålsdomskonventionen, narkotikabrottskonventionen, förverkandekonventionen och det brittiska förverkandeavtalet.

Enligt 36 § internationella verkställighetslagen tillfaller penningbelopp eller annan egendom som förklarats förverkad med stöd av lagen den svenska staten. Om det är ett föremål som har förverkats kan dock regeringen enligt samma paragraf på begäran av den ansökande staten förordna att föremålet skall återlämnas till den staten. Bestämmelsen bygger på artikel 47 i brottmålsdomskonventionen som föreskriver att förverkad egendom som är av särskilt intresse kan återsändas till den ansökande staten om det påfordras. Narkotikabrottskonventionen (artikel 5.5), förverkandekonventionen (artikel 15) och det brittiska förverkandeavtalet (artikel 7.6) medger att inte bara enstaka föremål utan all förverkad egendom eller dess värde skall kunna delas med den andra staten. Även avtalen med USA och Kanada medger sådan delning, i den mån nationell lag så tillåter.

Den nordiska verkställighetslagen innehåller inga föreskrifter om delning av förverkad egendom.

Inom EU pågår diskussioner om att utöka möjligheterna mellan medlemsstaterna att dela förverkad egendom eller värdet av denna. Diskussionerna begränsas inte till att gälla egendom som förverkas i en medlemsstat och där verkställighet av förverkandebeslutet sker i en annan stat utan omfattar även förverkanden som beslutas och verkställs i en och samma stat men där en annan medlemsstat hjälpt till i en eller annan form, t.ex. med rättslig hjälp i brottmål under brottsutredningen eller rättegången, eller med information eller polisoperativt bistånd och därigenom underlättat, eller rent av möjliggjort, förverkandet.

Den svenska regleringen innebär att endast enstaka förverkade föremål kan återlämnas till en annan stat. Regleringen torde innebära att Sverige aldrig kan överlämna sådan förverkad egendom som faller under narkoti-

kabrottskonventionens, förverkandekonventionens och det brittiska förverkandeavtalets tillämpningsområden till annan stat. Det är naturligtvis både olyckligt och omotiverat. Det borde finnas utrymme för regeringen att besluta att avstå viss del av ett förverkat belopp, t.ex. om en större summa pengar förts över till Sverige i syfte att söka undkomma förverkande i den stat där brottsutredningen pågår. Den omständigheten att Sverige bistår med att verkställa det utländska förverkandet motiverar inte alltid att svenska staten behåller hela summan. Till saken hör att narkotikabrottskonventionen har en synnerligen bred anslutning – mer är 150 stater har tillträtt konventionen – och att förverkandekonventionen tillträtts av 24 stater, däribland de flesta av EU:s medlemsstater. Brottmålsdomskonventionen däremot har tillträtts endast av ett fåtal stater och samarbete enligt denna konvention sker i stort sett aldrig. Det föreslås därför att internationella verkställighetslagen ändras så att regeringen skall kunna besluta att penningbelopp eller egendom eller dess värde som förverkats skall kunna överlämnas till den stat som begärt verkställighet i Sverige. Även om det knappast torde bli aktuellt att överlämna hela penningbeloppet eller all egendom som förverkats till annan stat bör lagen inte innehålla några begränsningar i den delen.

Det finns inga skäl att stanna vid en reform som tar sikte på de fall där Sverige bistått en annan stat med verkställighet av dom eller beslut om förverkande. Det bör även finnas utrymme för regeringen att, i enlighet med vad som diskuteras inom EU, besluta att överlämna del av egendom som förverkats i Sverige när den andra staten bistått Sverige på ett eller annat sätt under brottsutredningen eller rättegången. Slutresultatet av diskussionerna inom EU behöver inte avvaktas utan det bör redan nu kunna föras in regler om detta i den nya lagen.

Regeringens bedömning: Schengenkonventionens föreskrift om att handlingar får delges direkt med post när den person som skall delges befinner sig i en annan konventionsstat, liksom föreskriften att framställningar om biträde med delgivning får skickas direkt mellan behöriga myndigheter, kräver inga lagändringar.

Regeringens förslag: Rättegångsbalken kompletteras med en bestämmelse om att rätten är skyldig att översätta en handling i brottmål, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, om handlingen skall sändas till någon som vistas i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen skall översättas till språket i den andra staten eller om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk till ett annat språk som personen förstår.

I delgivningslagen tas in en särskild föreskrift om att en kallelse att inställa sig vid förhör vid en förhandling i brottmål inte får förenas med vite om kallelsen skall delges utomlands, såvida delgivning inte skall ske enligt lagen (1974:752) om nordisk vittnesplikt m.m. Rättegångsbalken förtydligas genom att det föreskrivs att om vite inte har satts ut får inte heller åläggas ansvar för de kostnader som kan ha uppstått till följd av att föreläggande inte följs.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Svea hovrätt* välkomnar förslaget till förtydligande av kostnadsansvaret i 9 kap. 7 § rättegångsbalken.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Såsom anmärkts i avsnitt 5.3 innehåller artikel 52 i Schengenkonventionen vissa föreskrifter om delgivning. Dessa innebär att konventionsstaterna får delge handlingar direkt per post när mottagaren vistas på en annan medlemsstats område (första punkten). Handlingarna skall i sådana fall översättas till det, eller ett av de, språk som talas i den staten om det finns skäl anta att mottagaren inte förstår det språk som handlingen är skriven på. Om det är känt att mottagaren bara talar ett visst språk skall handlingen, eller åtminstone de viktiga delarna av handlingen översättas till det språket (andra punkten). I tredje punkten föreskrivs att ett vittne eller en sakkunnig som delgetts kallelse per post inte får straffas eller drabbas av vite eller dylikt om han eller hon inte inställer sig. Föreskriften innebär en komplettering till motsvarande regler i artikel 8 i 1959 års rättshjälpskonvention angående delgivning som ombesörjts av den anmodade staten. Schengenkonventionen ålägger därutöver konventionsstaterna att se till att kallelser av vittnen och sakkunniga inte innehåller några påföljder vid utevaro. Av den fjärde punkten framgår att postdelgivning även får användas i fråga om gärningar som i båda staterna beivras av administrativa myndigheter. Av punkt fem framgår att en stat får anlita den andra statens

rättsliga myndigheter för delgivning om mottagarens adress är okänd eller om man begär att handlingarna skall delges med den sökte personligen. Bestämmelserna föranleder viss författningsreglering. Enligt artikel 49 e) skall bestämmelserna om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål även tillämpas vid delgivning av underrättelser som gäller verkställighet av straff och indrivning av böter och rättegångskostnader (se avsnitt 5.3).

Delgivning direkt med post

Artikel 52 i Schengenkonventionen innebär att som huvudregel införs delgivning direkt med post när mottagaren vistas i en annan konventionsstat. Enligt artikeln skall parterna lämna in en förteckning över de handlingar som får översändas på detta sätt. I arbetet med en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp (se avsnitt 5.4.2) är medlemsstaterna överens om en liknande reglering. Enligt artikel 5 i utkastet till EU-konvention skall varje medlemsstat sända rättegångshandlingar till personer som befinner sig på en annan medlemsstats territorium direkt med post. Avsikten är att begreppet rättegångshandlingar skall tolkas i vid bemärkelse och omfatta t.ex. både domstolsbeslut och domar. EU-konventionens bestämmelse är inte begränsad till delgivning utan är tillämplig så fort handlingen sänds över till en person som befinner sig i en annan stat.

Sverige tillåter redan i dag att andra stater delger mottagare som befinner sig i Sverige direkt med post. Det finns inte heller något hinder mot att delgivningshandlingar skickas med post till personer med adress utomlands. Det är i praktiken mycket vanligt att domstolarna skickar delgivningshandlingar med internationellt rek (s.k. rött kort). Schengenkonventionens och EU-konventionens bestämmelser som innebär att handlingarna får skickas direkt med post till den person som skall delges överensstämmer därför väl med den svenska ordningen på området och kräver inga författningsändringar. Det finns inte heller någon anledning att begränsa användandet av delgivning med post till någon viss typ av handlingar.

Både Schengenkonventionen och utkastet till en EU-konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål innehåller bestämmelser om att handlingar som skickas till ett annan stat per post skall *översättas* till språket eller ett av språken i landet om det finns skäl att anta att mottagaren inte förstår det språk som handlingen är skriven på. Om det är känt att mottagaren bara talar ett annat språk skall handlingen eller i vart fall de viktigaste delarna av handlingen översättas till det språket.

Skyldigheten att översätta handlingar som skickas per post i de angivna fallen måste ses mot bakgrund av att delgivning med post införs som huvudregel och att det kommer bli mer sällsynt att staterna begär bistånd med delgivning. Regler för när en ansökan om rättslig hjälp och därtill bifogade handlingar skall översättas har behandlats i avsnitt 7.3.

Domstolarnas möjlighet att översätta handlingar regleras i 33 kap. 9 § rättegångsbalken. Enligt bestämmelsen, som omfattar både tvistemål och brottmål, får domstolen vid behov låta översätta handlingar som kommer in eller skickas ut från rätten. Regleringen är fakultativ och bör enligt förarbetena av kostnadsskäl tillämpas restriktivt när det gäller utgående

handlingar. Översättning genom domstolens försorg bör ske endast om parten inte på annat sätt kan ordna en översättning (prop. 1986/87:89 s. 143).

När en domstol skickar handlingar per post till en person i utlandet och det finns anledning att tro att personen inte talar svenska, finns i regel behov av att översätta handlingarna. Detta synsätt överensstämmer med domstolspraxis och har delats av JO (jfr. JO beslut 1994-12-05, dnr 822–1994). Åklagares skyldighet att översätta handlingar som skickas till personer utomlands är oreglerad. Den ordning som tillämpas i Sverige stämmer väl överens med Schengenkonventionens bestämmelser. Det krävs emellertid några förtydliganden och kompletteringar för att Sverige skall uppfylla sitt konventionsåtagande.

Regleringen i Schengenkonventionen innebär en skyldighet för myndigheten att översätta handlingar i de angivna fallen. Detta skiljer sig från den svenska regleringen i rättegångsbalken där behovet av översättning skall bedömas i det enskilda fallet. Det föreslås därför att 33 kap. 9 § rättegångsbalken kompletteras med en bestämmelse som innebär att rätten i brottmål är skyldig att översätta en handling, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, som skall sända utomlands och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen skall översättas till språket i den andra staten eller, om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett språk som personen förstår. Det finns ingen anledning att begränsa bestämmelsens tillämplighet till Schengenstaterna utan den bör gälla i förhållande till alla EU-stater och till Norge och Island.

Delgivning genom behöriga myndigheters försorg

Enligt Schengenkonventionen kan den anmodade statens rättsliga myndigheter anlitas för biträde med delgivning om mottagarens adress är okänd eller om den ansökande parten begär att handlingarna skall delges med den sökte personligen. I likhet med den ordning som gäller mellan de nordiska länderna, kan ansökningar om delgivning också översändas direkt till de behöriga myndigheterna utan att myndigheterna behöver gå via centralmyndigheten.

Sedan gammalt gäller i Sverige att framställningar om biträde med delgivning i första hand hanteras av Utrikesdepartementet. Delgivning i Sverige på begäran av en främmande stat sker enligt 1909 års kungörelse om delgivning i Sverige av Utrikesdepartementet och länsstyrelserna. Svenska myndigheter och enskilda kan å sin sida begära bistånd från Utrikesdepartementet enligt 1933 års kungörelse om delgivning i utlandet.

Inom Norden gäller, som redovisats i avsnitt 7.1, enligt 1974 års konvention att framställningar om delgivning får ske genom direkt skriftväxling mellan behöriga myndigheter utan anlitande av någon centralmyndighet. De behöriga myndigheterna har tillkännagetts genom cirkulär (1995:419) om inbördes rättshjälp mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge genom delgivning och bevisupptagning.

Schengenkonventionens reglering kräver inga lagändringar. Nödvändiga författningsändringar kan göras i förordning och behöriga myndigheter kan tillkännages.

Undantag från rättegångsbalkens regler om vitesföreläggande i vissa fall

Enligt artikel 8 i 1959 års rättshjälpskonvention skall ett vittne eller en sakkunnig, som med biträde av en annan stat delgetts en kallelse om att inställa sig till en förhandling, inte underkastas påföljder vid utevaro oavsett om sådana angetts i kallelsen, såvida vittnet eller den sakkunnige inte därefter frivilligt inställer sig på den ansökande landets område och på nytt kallas till förhandlingen.

Schengenkonventionen innehåller motsvarande bestämmelse vid situationen att handlingen översänts direkt med post. Enligt Schengenkonventionen skall dessutom den myndighet som översänder kallelser se till att dessa inte innehåller någon påföljd vid utevaro.

Bestämmelsen rörande delgivning enligt 1959 års rättshjälpskonvention föranledde inte några lagstiftningsåtgärder (prop. 1961:48 s. 10). I lagstiftningsärendet var utgångspunkten att rättegångsbalkens regler om vitesföreläggande vid kallelser av vittnen till sammanträde inför rätten bygger på principen om vittnesplikten. Några lokala begränsningar av reglerna om vitesföreläggande uppställs inte uttryckligen i rättegångsbalken. Däremot följer det av rättegångsreglernas karaktär av intern rätt att utländska myndigheter inte har någon skyldighet att medverka till att personer inom deras område tvingas till inställelse inför svensk domstol. I lagstiftningsärendet drog man därför den slutsatsen att man från svensk sida inte torde kunna låta kallelser av vittnen som delges med biträde av utländsk myndighet få tvingande verkan. I överensstämmelse med detta angavs att en vittneskallelse inte bör innehålla någon erinran om påföljd vid utevaro. Detta ställningstagande tillkännagavs domstolarna genom Cirkulär 1968:32.

På grund av praktiska problem med att vissa länder inte bistod med delgivning för det fall kallelsen var förenad med vite infördes år 1984 en bestämmelse i 9 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. Bestämmelsen ger domstolen en uttrycklig rätt att underlåta att sätta ut vite i ett föreläggande om den som skall delges föreläggandet vistas utom riket och delgivning annars inte kan ske i den främmande staten (prop. 1983/84:78 s. 60).

Bestämmelsen i 36 kap. 7 § rättegångsbalken om att vittnen skall kallas att personligen inställa sig vid förhandlingen vid vite är obligatorisk. När det gäller kallelser av sakkunniga är hänvisningen till påföljdssystemet för vittnen numera upphävd (prop. 1986/87:89 s. 187, JuU 1986/87:31, rskr. 278). I lagstiftningsärendet ansågs det tillräckligt att rätten har möjligheten att förelägga vite med stöd av den allmänna bestämmelsen i 9 kap. 7 samma balk.

Bestämmelsen i 36 kap. 7 § rättegångsbalken är skriven för svenska förhållanden och beaktar inte frågan om gränserna för svensk maktutövning (Fitger, Kommentaren till Rättegångsbalken I, 9:12). Utgångspunkten för bestämmelsens tillämpningsområde är, såsom angivits i 1968 års lagstiftningsärende, vittnesplikten. Endast för det fall det föreligger en

skyldighet att vittna vid den svenska domstolen kan en svensk domstol utfärda ett vitesföreläggande. Vittnesplikt anses åligga var och en som är underkastad den svenska statsmakten. Dit hör först och främst svenska medborgare. Skyldigheten att vittna vid svensk domstol torde inte annat än enligt lagen (1974:752) om nordisk vittnesplikt m.m. omfatta utlänningar bosatta utomlands (prop. 1974:95 s. 10).

Att ett vitesföreläggande i vissa fall i princip är tillåtet enligt svensk rätt trots att den som kallas vistas utomlands innebär inte alltid att det också faktiskt är möjligt att ge ett sådant föreläggande. Sveriges konventionsåtaganden, både enligt 1959 års rättshjälpskonvention och Schengenkonventionen, innebär att en svensk domstol som delgivit ett vittne eller en sakkunnig en kallelse i en konventionsstat att inställa sig till en svensk domstol inte får utdöma straff, viten eller andra tvångsåtgärder vid utevaro. Enligt Schengenkonventionen gäller därutöver att kallelser som sådan inte får innehålla några påföljder vid utevaro. Man kan numera hävda att det är en huvudregel att utländska myndigheter inte medverkar till delgivning av viteskallelser eller reagerar emot att kallelsen som sådan översänds per post till personer som befinner sig på deras territorier. Det bör därför tas in en ny bestämmelse i delgivningslagen där det klart framgår viten inte får sättas ut i kallelser som i brottmål delges utomlands. Förbudet att kalla vid vite i Schengenkonventionen omfattar vittnen och sakkunniga. Till skillnad mot vad som gäller i de flesta länder hörs en målsägande i Sverige inte som vittne. Det är emellertid klart att bestämmelsen även omfattar förhör med en målsägande. I klargörande syfte bör även sådana personer som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena omnämnas i bestämmelsen, även om dessa personer anses som vittnen i vid bemärkelse i rättegångsbalkens mening. Följden av att vite inte sätts ut i kallelsen blir att uppmaningen att inställa sig vid förhandlingen är osanktionerad. Regeln bör utformas generellt och avse både sådana kallelser som delges med biträde av en annan stat och sådana som delges direkt med post. En sådan regel skulle dessutom tydliggöra vad som sedan gammalt har ansetts gälla enligt svensk rätt. Undantag bör göras för det fall när delgivning sker enligt den nordiska överenskommelsen.

I 9 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken föreskrivs att en domstol vid delgivning av ett föreläggande med någon som vistas utom riket kan underlåta att följa en särskild föreskrift om att föreläggandet skall vara vitessanktionerat. Det föreskrivs vidare att föreläggandet i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet skall vara jämställt med ett vitesföreläggande. Det sägs ingenting om möjligheterna att enligt 31 kap. 4 §, 36 kap. 23 § eller 40 kap. 16 § rättegångsbalken döma ut ett kostnadsansvar i händelse av att kallelsen inte följs. Mycket talar för att stater som motsätter sig att en svensk domstol ger ett vitesföreläggande mot någon som vistas på dess område allmänt ställer sig avvisande till möjligheter av det slaget. Bestämmelser som mer eller mindre uttryckligen utesluter ett kostnadsansvar finns i såväl 1959 års rättshjälpskonvention som i Schengenkonventionen. För den skull bör till 9 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken läggas att den som i paragrafens fall inte getts något vitesföreläggande inte får åläggas något ansvar för de kostnader som kan uppstå till följd av att föreläggandet inte följs.

Synsättet att delgivningar av kallelser vid äventyr av vite, oavsett om rättslig hjälp begärs av utländska myndigheter eller om de skickas direkt per post, innebär myndighetsutövning på annan stats territorium är i princip inte begränsat till brottmål. Motsvarande tankegångar möter man även i internationella sammanhang både när det gäller tvistemål och ärenden. I detta lagstiftningsärende saknas emellertid underlag att reglera dessa typer av mål. Den föreslagna bestämmelsen i delgivningslagen om förbud att i vissa fall sätta ut vite bör därför för dagen begränsas till kallelser till förhör i brottmål och utformas så att den är oberoende av om Sverige och den stat där delgivning sker har ingått en internationell överenskommelse i frågan. I tvistemål och ärenden kan domstolen med stöd av den fakultativa regeln i 9 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken underlåta att sätta ut vite om delgivning annars inte kan ske i den andra staten. *Lagrådet* anser att det bör övervägas huruvida tillägget i 9 kap. 7 § bör avse även tvistemål och andra mål och ärenden där bestämmelserna är tillämpliga. Tillägget i 9 kap. 7 § om att den förelagde inte får åläggas något ansvar för kostnader blir genom sin konstruktion tillämpligt i samtliga fall då föreläggandet inte har förenats med vite. Det är enligt regeringens mening en naturlig reglering för alla typer av mål eller ärenden; om vite inte har satts ut i kallelsen bör inte något annat kostnadsansvar åläggas till följd av att kallelsen inte följs.

10 Sekretessfrågor

10.1 Sekretess i ärenden om internationell rättslig hjälp m.m.

Regeringens förslag: En ny bestämmelse införs i 5 kap. sekretesslagen om sekretess för uppgifter vid myndighets verksamhet som sker efter en begäran från en annan stat för sådana utredningar som görs enligt reglerna om förundersökning i brottmål, användning av tvångsmedel och för uppgift i angelägenhet som avser vissa framställningar enligt 3 § lagen (2000:00) om Schengens informationssystem. Sekretessen gäller om det kan antas att åtgärden begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

Den nya bestämmelsen föranleder en följdändring i 5 kap. 1 § rättegångsbalken.

Kommitténs förslag Kommitténs förslag innehåller inte någon bestämmelse om sekretess till skydd för uppgift i angelägenhet som avser en framställning enligt 3 § lagen (2000:000) om Schengens informationssystem till förebyggande eller beivrande av brott (se förslag i prop. 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen). I övrigt överensstämmer kommitténs förslag med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. *Riksskatteverket* anser att behovet av skydd för

sekretess för främmande staters intresse av att beivra brott har ökat eftersom den ekonomiska brottsligheten under senare år har internationaliserats allt mer och varnar för s.k. kringresande brottslighet. Även *Ekobrottsmyndigheten*, *södra och västra avdelningarna* och *åklagarmyndigheterna i Malmö och Sundsvall* pekar på det angelägna att sekretessskyddet för utredningar som görs i anledning av en begäran av främmande stat blir lika starkt som i inhemska utredningar. *Riksåklagaren*, som pekar på det angelägna att en ny sekretessbestämmelse träder i kraft allra senast när lagen om internationell rättslig hjälp träder i kraft, vill gå ett steg längre och anser att skaderekvisitet bör utformas med 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100) som förebild. *Rikspolisstyrelsen* anser att den föreslagna bestämmelsen även bör omfatta sådana uppgifter som omfattas av 5 kap. 1 § första stycket 4 sekretesslagen. *Finansinspektionen* anser att bestämmelsen även bör omfatta sådana uppgifter som omfattas av 5 kap. 1 § första stycket 5 sekretesslagen. *Svea hovrätt* understryker det angelägna i en klar regel i saken och anser att kommitténs förslag uppfyller kraven på en ändamålsenlig och tydlig reglering eftersom det är fråga om ärenden av förundersökningsnatur eller rörande tvångsmedel i brottmål.

Helsingborgs och Malmö tingsrätter och *Sveriges Domarförbund* ifrågasätter om den föreslagna bestämmelsen är grundlagsenlig. *Malmö tingsrätt* tillstyrker dock efter viss tvekan förslaget. *Helsingborgs tingsrätt* och *Sveriges domarförbund* anser att skaderekvisitet bör utformas med 5 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) som förebild om tanken är att inte mer sekretess skall åstadkommas än vad som förekommer i svenska förundersökningar.

Bakgrund: Den centrala konventionen på området, 1959 års rättshjälpskonvention, saknar bestämmelser om sekretess i ärenden om internationell rättslig hjälp. Inte heller andra konventioner på området innehåller generella sekretessbestämmelser. Det har i det internationella straffrättsliga samarbetet varit en självklar utgångspunkt att uppgifter i brottsutredningar skyddas av sekretess, både i det ansökande och det anmodade landet. Avsaknaden av sekretessbestämmelser i det anmodade landet skulle i många fall omintetgöra samarbetet, eftersom det skulle kunna motverka eller äventyra brottsutredningen i den ansökande staten.

På senare år har frågor om offentlighet och sekretess fått allt större betydelse inom det europeiska samarbetet, både inom ramen för arbetet i Europarådet och inom Europeiska unionen. Även när det gäller skydd för personuppgifter pågår arbete inom Europarådet. Europeiska gemenskapen har också antagit ett direktiv på området som i Sverige har genomförts generellt genom personuppgiftslagen (1998:204).

Den vikt som staterna fäster vid frågor om offentlighet och sekretess samt skydd för personuppgifter har starkt påverkat det straffrättsliga samarbetet. Frågorna diskuteras både i arbetet med en EU–konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och i arbetet med ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention (se avsnitt 5.4.2 och 5.6). Även om staterna ännu inte har lyckats ena sig om några bestämmelser om sekretess samt skydd för personuppgifter har den självklara utgångspunkten i diskussionerna varit att uppgifter i en ansökan om rättslig hjälp liksom de uppgifter som lämnas av den anmodade staten i samband med

en sådan ansökan åtnjuter sekretesskydd för att inte motverka brottsutredningen i den ansökande staten.

Handlingar som överlämnas till en svensk myndighet i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål i Sverige är enligt tryckfrihetsförordningen allmänna handlingar hos myndigheten. Detsamma gäller för handlingar som upprättas av den svenska myndigheten med anledning av en ansökan om rättslig hjälp. I 2 kap. tryckfrihetsförordningen finns bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet. Begränsningar av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges i en särskild lag eller, om så är lämpligare, i annan lag vartill den särskilda lagen hänvisar (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen). Den särskilda lag som åsyftas är sekretesslagen (1980:100). De sekretessbestämmelser som kan vara aktuella att tillämpa vid ett ärende om rättslig hjälp är i första hand bestämmelserna i 2 kap. 1 §, 5 kap. 1 § och 9 kap. 17 § sekretesslagen. I praxis har ofta förundersökningssekretessen tillämpats av svenska myndigheter vid ansökningar om förhör enligt bestämmelserna om förhör under förundersökning enligt 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet eller en ansökan om husrannsakan, beslag eller kvarstad enligt tvångsmedelslagen.

Justitieombudsmannen har i ett ärende (JO 1997/98 s. 112) prövat om reglerna om förundersökningssekretess i 5 kap. 1 § sekretesslagen är tillämpliga vid förhör enligt bestämmelserna om förundersökning som vidtas på begäran av utländsk myndighet. I ärendet hade åklagaren med stöd av 5 kap. 1 § sekretesslagen vägrat en person, som på polsk begäran skulle höras som vittne, att innan förhöret få kopia på samtliga handlingar i den polska framställningen om rättslig hjälp.

Riksåklagaren, som yttrade sig i ärendet, ansåg att det numera torde vara klart att bestämmelserna om förundersökningssekretess i 5 kap. 1 § och skyddet för den enskildes integritet i 9 kap. 17 § sekretesslagen var tillämpliga även vid ärenden om rättslig hjälp i brottmål. Till stöd för denna slutsats hänvisade Riksåklagaren till ett uttalande i propositionen om Sveriges tillträde till narkotikabrottskonventionen (prop. 1990/91:127 s. 31).

I sitt beslut konstaterade JO sammanfattningsvis att det numera inte kan råda något tvivel om att reglerna i 9 kap. 17 § sekretesslagen är tillämpliga i de situationer som åsyftas i 9 § lagen med vissa bestämmelser om internationellt samarbetet på brottmålsområdet, medan däremot en tolkning grundad på lagtextens ordalydelse leder till motsatt resultat i fråga om bestämmelserna i 5 kap. 1 § sekretesslagen och anförde, såvitt avser frågan om sekretess, bl.a. följande.

I den nya 9 § i lagen med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet som trädde i kraft den 1 januari 1996 föreskrivs att reglerna om förundersökning i 23 kap. rättegångsbalken skall tillämpas på förhör på begäran av en utländsk undersökningsdomare eller åklagare med anledning av en förundersökning eller liknande förfarande i en främmande stat.

Härav följer emellertid inte att bestämmelsen i 5 kap. 1 § sekretesslagen om sekretess för uppgifter som hänför sig till förundersökning i brottmål är tillämpliga på ett sådant förfarande. Med förundersökning åsyftas i bestämmelsen förundersökning enligt rättegångsbalken (Corell m.fl. Sekretesslagen. 1980 års lagstiftning med kommentarer, tredje upplagen s. 117). I en situation av den här aktuella slaget är det emellertid fråga om en förundersökning eller liknande förfarande i en främmande stat. Den utredning som äger rum i Sverige görs således inte inom ramen för en svensk förundersökning. En annan sak är att den svenska

myndigheten är ålagd att också under en sådan utredning i vissa hänseenden tillämpa de bestämmelser som enligt rättegångsbalken gäller för förfarandet under en förundersökning.

Man måste i detta sammanhang jämföra lydelsen av bestämmelsen i 5 kap. 1 § sekretesslagen, vilken som nyss nämnts föreskriver sekretess för uppgifter som ”hänför sig till förundersökning i brottmål” med avfattningen av 9 kap. 17 § första stycket 1 i samma lag, som anger att sekretess gäller i ”utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål”. Syftet med den senare formuleringen har varit att göra bestämmelsen tillämplig inte bara på förundersökningar enligt rättegångsbalken utan också på andra utredningar som görs enligt bestämmelserna om förundersökning, t.ex. i ärenden om utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott och enligt lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island eller Norge (Corell m.fl. a. a. s. 307).

Enligt JO:s bedömning medförde inte heller en tillämpning av bestämmelserna om utrikessekretess i 2 kap. 1 § sekretesslagen att handlingarna i det aktuella ärendet skulle anses vara hemliga. JO lämnade därför ut de aktuella handlingarna till den klagande.

Diskussionen i det redovisade ärendet rörde hur långt regeln i 5 kap. 1 § första tycket punkten 1 sekretesslagen sträcker sig. Motsvarande fråga kan ställas när det gäller punkten 2, som skyddar uppgift som hänför sig till användning av tvångsmedel i brottmål.

Skälen för regeringens förslag: Enligt JO:s ovan redovisade beslut kan bestämmelsen i 5 kap. 1 § första stycket 1 sekretesslagen inte tillämpas i förhållande till utredningar som utförs efter en ansökan från en främmande stat. Detta ger anledning att överväga frågan om vilket behov av sekretess som kan finnas i brottsutredningar på begäran av en annan stat och hur ett sådant behov kan tillgodoses.

Enligt regeringens uppfattning är *behovet av sekretess* vid utredningar i ärenden om rättslig hjälp lika stark som vid motsvarande svenska utredningar. Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål bygger på filosofin att svenska åklagare och domstolar skall bistå sina utländska motsvarigheter med olika åtgärder under samma villkor och förutsättningar som motsvarande åtgärd kan genomföras i en svensk förundersökning eller rättegång, varken mer eller mindre (se avsnitt 7.4). Detta innebär även att de åtgärder som vidtas i Sverige i en utländska brottsutredning bör ha lika starkt sekretesskydd som om åtgärden vidtagits i en svensk förundersökning. Detta behov bör tillgodoses genom att en ny sekretessbestämmelse införs i sekretesslagen. Flera remissinstanser pekar på det angelägna i en sådan sekretessregel, särskilt mot bakgrund av den allt mer internationaliserade brottsligheten.

I betänkandet föreslås att en ny sekretessbestämmelse införs som tillgodoser intresset av att förebygga och beivra brott (2 kap. 2 § första stycket 4 tryckfrihetsförordningen) och därför bör placeras i 5 kap. sekretesslagen. Malmö och Helsingborgs tingsrätter och Sveriges domarförbund ifrågasätter om det angivna intresset i tryckfrihetsförordningen gör det möjligt att uppställa en sekretessregel till skydd för en främmande stats intresse av att beivra brott.

Regeringen gör följande bedömning. Enligt ordalydelsen i 2 kap. 2 § första stycket 4 tryckfrihetsförordningen får rätten att ta del av allmänna handlingar endast begränsas om det är påkallat med hänsyn till intresset av att förebygga eller beivra brott. Av de sju intressen som räknas upp i bestämmelsen är fyra uttryckligen begränsade till svenska förhållanden. I punkten 1 och 2 anges intresset som rikets säkerhet och rikets centrala finanspolitik, i punkten 3 som myndighets verksamhet och i punkten 5

som det allmännas ekonomiska intresse. De övriga tre intressen, som kan motivera att rätten att ta del av allmänna handlingar begränsas, är i motsats till de nyss angivna intressena, generellt utformade. Enligt regeringen är det klart att bestämmelsens ordalydelse inte hindrar att en sekretessbestämmelse uppställs till skydd för främmande staters intresse av att förebygga eller beivra brott.

Enligt regeringens bedömning kan intresset av att förebygga eller beivra brott inte stanna vid fall där brottsutredningen utförs av svenska myndigheter. Den allvarliga brottsligheten blir alltmer organiserad och har förgreningar i olika länder. Det blir allt vanligare att stater, efter att ha samarbetat på förundersökningsstadiet, gemensamt beslutar att hela eller delar av domstolsprocessen skall ske i det land där det är lämpligast (se t.ex. bedrägerikonventionen, artikel 6, prop. 1998/99:32). I utkastet till EU–konvention om ömsesidig rättslig hjälp finns det bestämmelser om gemensamma utredningsgrupper. Bestämmelser är avsedda att ge riktlinjer för fall där förundersökningar i flera stater bör samordnas och gemensamma åtgärder vidtas eller där flera medlemsstater behöver hjälpa till i en förundersökning i en medlemsstat. Medlemsstaterna har uppnått politisk enighet om bestämmelsen. Bestämmelsen är inte någon nyhet utan ett sådant samarbete finns redan idag och sker informellt. Det är svårt att se att det skulle göra någon skillnad om brottsutredningen utförs av utländska myndigheter eller svenska myndigheter.

En annan aspekt är att en utredning i en annan stat som leder till att någon fälls till ansvar också kan få positiva effekter i Sverige och förebygga brott här. På motsvarande sätt kan våra ansträngningar att förebygga och beivra brott påverka situationen i framförallt våra grannländer. Riksskatteverket pekar på att det förekommer kringresande brottslingar som drabbar land efter land med samma typer av brottslighet som exempelvis investeringsbedrägerier.

En sekretessbestämmelse rörande ärenden om rättslig hjälp kan även vara påkallad med hänsyn till rikets förhållande till annan stat (2 kap 2 § p.1 tryckfrihetsförordningen). Det kan i detta sammanhang framhållas att det internationella straffrättsliga samarbetet till stor del bygger på internationella åtaganden som förutsätter att uppgifter även i utländska förundersökningar skyddas. Ett utlämnande av uppgifter som rör den utländska utredningen kan i dessa fall vara av den digniteten att det skulle störa Sveriges mellanfolkliga förbindelser. Av tradition, och som också kommer till uttryck i den föreslagna lagen om internationell rättslig hjälp, kräver emellertid inte Sverige ömsesidighet för att bistå utländska myndigheter. När samarbetet inte bygger på internationella åtaganden kan det vara tveksamt om ett utlämnande av uppgifter skulle störa de mellanfolkliga förbindelserna. Det är därför inte självklart att 2 kap. 1 § sekretesslagen alltid kan tillämpas. Om sekretess inte kan garanteras i Sverige kan svenska myndigheter få svårt att erhålla hjälp när de önskar få en åtgärd vidtagen i en annan stat. Regeringen ansluter sig därför till betänkandets förslag att en sekretessbestämmelse skall införas i 5 kap. sekretesslagen.

När det gäller bestämmelsens närmare utformning bör en första förutsättning vara att den endast omfattar sådana uppgifter som framkommer vid myndighets verksamhet som sker efter en begäran av en främmande stat. Ärendet skall alltså ha initierats av en utländsk myndighet.

I avsnitt 7.1.1 har redogjorts för kommunikationsvägarna för ett ärende om internationell rättslig hjälp i brottmål. Där framkommer att ett ärende kan komma att hanteras av en rad olika myndigheter, centralmyndigheten, Riksåklagaren eller annan åklagare, domstol, polis. Bestämmelsen bör därför inte begränsas att gälla vid vissa angivna myndigheter utan gälla för samtliga de myndigheter som hanterar ärendet.

De *uppgifter som bör omfattas av sekretess* är i första hand sådana som framkommer vid utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål. Bestämmelsen bör i denna del avfattas med 9 kap. 17 § första stycket 1 sekretesslagen som förebild och ange att sekretess gäller för ”utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål”. Syftet med denna formulering är att göra bestämmelsen tillämplig när de svenska myndigheterna tillämpar de bestämmelser som enligt rättegångsbalken gäller förfarandet under förundersökningen trots att utredningen inte äger rum inom ramen för en svensk förundersökning. Detta sker vid verkställandet av ansökningar om rättslig hjälp som gäller förhör, telefonförhör och förhör genom videokonferens under förundersökningen. Bestämmelsen blir även tillämplig vid utredningar som görs enligt bestämmelserna om förundersökning med stöd av utlämningslagen och nordiska utlämningslagen.

Även uppgifter som framkommer vid en begäran om användning av tvångsmedel bör omfattas av den nya bestämmelsen. Användning av tvångsmedel på begäran av en annan stat kan ske efter en ansökan om rättslig hjälp med husrannsakan, beslag, kvarstad, hemlig teleavlyssning, teleövervakning och kameraövervakning liksom vid kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

I artikel 109 i Schengenkonventionen anges att en enskilds rätt att ta del av uppgifter i SIS skall följa av nationell rätt. En begäran om utlämnande av uppgifter till den berörde skall enligt andra punkten avslås om det kan skada verkställigheten av den åtgärd som avses. I promemorian Polissamarbete m.m. med anledning av Schengen (Ds 1999: 31). anges bl.a. att prövningen av en begäran om utlämnande av uppgifter i SIS kommer att ske enligt sekretesslagens bestämmelser om bl.a. utrikes- eller förundersökningssekretess. Promemorian föreslår inte någon sekretessbestämmelse till skydd för den utländska brottsutredningen.

Vid remissbehandlingen av promemorian uttalade Rikspolisstyrelsen att det mot bakgrund av Ekosekretessutredningens lagförslag om sekretess vid internationell rättslig hjälp är oklart om bestämmelsen om förundersökningssekretess kan tillämpas när det gäller uppgifter som registrerats av annan Schengenstat i SIS och rör en utländsk brottsutredning. Rikspolisstyrelsen pekar på att om bestämmelsen i 5 kap. 1 § första stycket 4 sekretesslagen inte kan tillämpas på dessa uppgifter, kan de aktuella uppgifterna i SIS sekretessbeläggas endast med hänsyn till intresset av skydd för enskild (se prop. 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen där en ny bestämmelse i 7 kap. 41 § sekretesslagen föreslås) eller med stöd av utrikessekretessen i 2 kap. 1 § sekretesslagen, men däremot inte med hänsyn till den utländska brottsutredningen. Rikspolisstyrelsen anser det därför angeläget att betänkandets förslag till en ny bestämmelse om sekretess i internationell rättslig hjälp kompletteras med en tredje punkt som avser

åklagares, polismyndighets och övriga myndigheters verksamhet i övrigt att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Den aktuella frågan behandlas lämpligen i nu aktuellt sammanhang och berördes därför inte i den lagrådsremiss som följde på promemorian.

Rapporter i SIS och kompletterande information på SIRENE-kontor i angelägenheter som avser begäran om omhändertagande av en person som har efterlysts för utlämning (artikel 95), om att en person skall nekas tillträde till eller uppehållstillstånd inom Schengenområdet (artikel 96) samt dold övervakning eller särskild kontroll (artikel 99) kan innehålla uppgifter av samma slag som kan registreras i svenska polisregister eller som förekommer i polisens m.fl. myndigheters brottsbekämpande verksamhet. I propositionen Polissamarbete med anledning av Sveriges anslutning till Schengen föreslås att en ny sekretessbestämmelse införs i 7 kap. sekretesslagen som innebär att i dessa fall uppgifter om enskildas personliga förhållanden omfattas av sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men av att uppgiften röjs. I lagrådsremissen gjordes bedömningen att för att uppfylla Sveriges åtaganden enligt Schengenkonventionen om att en begäran om utlämnande av information till den berörda personen skall avslås om det kan skada verkställigheten av det uppdrag som rapporten avser, bör motsvarande sekretess gälla även till skydd för den utländska brottsutredningen.

Enligt *Lagrådet* bör hänvisningen till uppgifter om att en person skall nekas tillträde till eller uppehållstillstånd inom Schengenområdet (artikel 96) utgå eftersom denna punkt avser s.k. spärrlista där personer kan finnas antecknade även utan samband med brott. Enligt Lagrådets mening faller en bestämmelse om sekretess för sådana uppgifter utanför 5 kap. sekretesslagen som skyddar intresset att förebygga eller beivra brott (jfr. 2 kap. 2 § första stycket tryckfrihetsförordningen). Regeringen delar lagrådets bedömning. Bestämmelsen om sekretess vid internationell rättslig hjälp bör därför endast omfatta sådana uppgifter som avses i punkterna 1 och 6 i lagen om Schengens informationssystem (se prop. 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen). Bestämmelsen bör utformas med den föreslagna bestämmelsen om sekretess i 7 kap. 41 § som förebild.

Finansinspektionen pekar mot bakgrund av resonemangen i betänkandet på att det är oklart om bestämmelsen i 5 kap. 1 § första stycket 5 sekretesslagen omfattar den verksamhet som Finansinspektionen bedriver i syfte att konstatera brott mot insiderlagen (1990:1342) och bestämmelsen om otillbörlig kurspåverkan inom den europeiska unionen. Finansinspektionen föreslår därför att bestämmelsen kompletteras med en punkt som motsvarar denna. Regeringen saknar underlag för bedöma behovet av en sådan bestämmelse och är därför inte beredd att nu lägga fram ett sådant förslag.

Vid förundersökningssekretess enligt 5 kap. 1 § är *skaderekvisitet* utformat på så sätt att sekretess gäller om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas. Helsingborgs tingsrätt och Sveriges domarförbund anser att skaderekvisitet i bestämmelsen bör utformas i enlighet härmed om tanken inte är att mer sekretess skall åstadkommas än vad som före-

kommer i svenska förundersökningar. Regeringen anser i likhet med Ekosekretessutredningen att ett skaderekvisit utformat med 5 kap. 1 § som förebild blir svår att tillämpa när en svensk myndighet verkställer en åtgärd på begäran av en utländsk myndighet. Det går ofta inte att överblicka vilka närmare konsekvenser ett röjande av uppgifter skulle kunna få för den utländska myndighetens utredning utan att begära omfattande kompletteringar. Som exempel kan nämnas att svensk åklagare på utländsk begäran har genomfört en husrannsakan men att inget att ta i beslag har påträffats vid denna. Om inga ytterligare åtgärder skall vidtas här i landet skulle det normalt sett inte finnas något skäl att låta sekretessen bestå med en tillämpning av skaderekvisitet i 5 kap. 1 § sekretesslagen. Det skulle samtidigt vara förödande för den utländska brottsutredningen om uppgiften om att en husrannsakan ägt rum blir allmänt känd. Om skaderekvisitet utformades med 5 kap 1 § som förebild skulle omfattningen av rekvisitet i praktiken blir betydligt mer begränsat i jämförelse med vad som gäller vid en svensk förundersökning.

Ett alternativ vore, som föreslås av Riksåklagaren, att använda ett omvänt skaderekvisit. För en sådan lösning talar att utformningen närmare ansluter till vad som gäller i nationella förhållanden och att ett omvänt skaderekvisit skulle kunna möta de förväntningar som många ansökande stater har. Enligt regeringens bedömning skapas emellertid avsevärda tillämpningssvårigheter för det fall en svensk myndighet som har att verkställa åtgärden skall göra en bedömning av hur ett offentliggörande av uppgifterna påverkar den fortsatta utredningen, oavsett om skaderekvisitet är rakt eller omvänt.

Istället bör skaderekvisitet utformas från andra utgångspunkter. Den ansökande staten torde som regel förutsätta att sekretess gäller för brottsutredande verksamhet och att de uppgifter som lämnas är skyddade. Vetskap om att så inte är fallet skulle sannolikt inte sällan avhålla den utländska myndigheten från att begära hjälp av svenska myndigheter. En lämplig lösning är därför att den utländska myndigheten i viss utsträckning får förfoga över frågan om sekretess, så länge det är fråga om sekretess som inte sträcker sig längre än vad som kunnat förekomma i en motsvarande svensk utredning. Skaderekvisitet bör därför utformas, i enlighet med utredningens förslag, på så sätt att sekretess gäller om det kan antas att åtgärden begärs under förutsättning att uppgiften inte röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling bör sekretessen gälla i högst fyrtio år.

I likhet med vad som gäller för förundersökningssekretess enligt i 5 kap. 1 § sekretesslagen bör *meddelarfriheten* begränsas såvitt avser uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning eller hemlig kameraövervakning på grund av beslut av domstol eller åklagare.

Såsom Lagrådet påpekat bör den nya sekretessbestämmelsen anges i andra meningen i 5 kap. 1 § rättegångsbalken bland de sekretessbestämmelser beträffande vilka det inte för stängda dörrar krävs att det är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs.

Regeringens bedömning: En utländsk förundersökning jämställs med en svensk förundersökning när det gäller brytande av banksekretess.

Regeringens förslag: En bestämmelse införs i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål som klargör att en ansökan om rättslig hjälp med förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, husrannsakan eller beslag inte får vägras med hänvisning till banksekretessen.

Promemorians bedömning stämmer överens med regeringens. Promemorian saknar förslag till bestämmelse om brytande av banksekretess.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte uttalat sig särskilt om promemorians bedömning i den här delen. *Riksskatteverket*, *Ekobrottsmyndigheten, särskilda avdelningen* och *Finansinspektionen* instämmer i promemorians bedömning men anser att uttryckliga bestämmelser om brytande av banksekretess bör tas in i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Det förekommer att internationella överenskommelser innehåller föreskrifter om att en ansökan om rättslig hjälp inte får vägras med hänvisning till bankssekretessen. En sådan regel finns t.ex. i narkotikabrottskonventionen och i det utkast till en FN-konvention om organiserad brottslighet som för närvarande är under utarbetande. Även avtalet med Kanada innehåller en sådan bestämmelse (artikel 2.2, se avsnitt 5.7.2).

Enligt 1 kap. 10 § bankrörelselagen (1987:617) gäller s.k. banksekretess – enskildas förhållande till en bank får inte obehörigen röjas. Motsvarande reglering finns i 1 kap. 5 § lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet och i 1 kap. 8 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Polis och åklagare kan genom beslut om husrannsakan eller beslag utverka information från en bank utan hinder av banksekretessen. Enligt praxis anses redan inledande av en förundersökning bryta banksekretessen trots att detta inte är uttryckligen reglerat. Denna praxis hänger samman med att förundersökningsledaren under vissa förutsättningar kan begära att vittnesförhör skall hållas under en pågående förundersökning enligt 23 kap. 13 § rättegångsbalken och att bankens revisorer kan åläggas att lämna upplysningar om bankens angelägenheter till förundersökningsledaren. Vid förfrågningar om konton och bankfack används enligt stadgad praxis en blankett som har utarbetats av Riksåklagaren i samråd med Svenska bankföreningen. I många fall undertecknas den formella framställningen om information av förundersökningsledaren, men det förekommer att denne delegerar uppgiften till polispersonal eller ekonomer som biträder i utredningen (SOU 1999:53 Ekonomisk brottslighet och sekretess, s. 311 ff.).

I promemorian görs bedömningen att en utländsk förundersökning jämställs med en svensk förundersökning när det gäller brytande av banksekretess. Regeringen, liksom de remissinstanser som särskilt yttrat sig i denna del, delar promemorians bedömning. En utländsk åklagare kan på samma sätt som en svensk åklagare begära bistånd med husrannsakan

eller beslag för att utverka information från banken (se avsnitt 7.11) eller med förhör enligt bestämmelserna om förhör under förundersökning i brottmål (se avsnitt 7.7). Någon anledning att göra skillnad mellan en svensk och en utländsk förundersökning vid inhämtande av uppgifter som omfattas av banksekretessen föreligger därför inte. I avsnitt 6.3 föreslås att det uttryckligen av den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål skall framgå att lagen inte hindrar åklagare från att lämna hjälp med andra åtgärder än de som särskild anges i lagen om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd. Den nya lagen hindrar alltså inte svenska åklagarna från att på begäran av utländska åklagare, på motsvarande sätt som sker vid inhemska förundersökningar, göra en förfrågan till banken om konton och bankfack. Den nya lagstiftningen bör rimligen leda till att företrädarna för bankerna och Riksåklagaren kan komma överens om vad som närmare skall gälla beträffande utlämnande av uppgifter till de brottsutredande myndigheterna som frivilligt sker i ett ärende om internationell rättslig hjälp efter mönster av vad som gäller för inhemska brottsutredningar.

I promemorian redogörs för Ekosekretessutredningen förslag att det i bankrörelselagen och lagarna om finansieringsverksamhet och om värdepappersrörelse uttryckligen anges att uppgiftslämnande till de brottsutredande myndigheterna under förundersökning inte är ett obehörigt uppgiftslämnande. Avsikten är att denna regel skall återspegla nuvarande ordning utifrån en enhetlig tolkning av obehörighetsrekvisitet (se a.a. s. 318). Flera remissinstanser framhåller att uttryckliga bestämmelser om brytande av banksekretessen även bör införas i den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål. Ekobrottsmyndigheten, särskilda avdelningen, pekar på att det inte sällan ifrågasätts av bankerna på vilken grund de är skyldiga att lämna ut uppgifterna och Ekobrottsmyndigheten anser att en uttrycklig regel avsevärt skulle underlätta det praktiska åklagararbetet. Även Finansinspektionen förordar att uttryckliga bestämmelser införs för att undanröja osäkerhet om vad som gäller på området.

Det är enligt regeringen inte lämpligt att, före remissbehandlingen av Ekosekretessutredningens förslag till bestämmelser för nationella förfaranden, införa bestämmelser om tolkningen av obehörighetsrekvisitet i ärenden om internationell rättslig hjälp. Om nuvarande praxis i inhemska förundersökningar lagregleras, i enlighet med Ekosekretessutredningens förslag, bör det – såsom promemorian förordar – även övervägas om denna reglering skall omfatta ärenden om internationell rättslig hjälp. Även Banklagskommitténs förslag i delbetänkandet Vårdslös kreditgivning samt sekretess i banker m.m. (SOU 1999:82) om en ny utformning av 1 kap. 10 § bankrörelselagen (1987:617) bör i detta sammanhang beaktas. Däremot anser regeringen att det uttryckligen bör framgå av lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål att en utländsk åklagare kan utverka information som omfattas av banksekretess genom en begäran om rättslig hjälp med förhör under förundersökning, husrannsakan eller beslag. En sådan bestämmelse innebär ingen nyhet utan innebär endast ett klargörande av vad som redan gäller. Bestämmelsen skulle också markera att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser på området.

I många fall kan en brottsutredning äventyras om banken meddelar kunden om att granskning har genomförts eller att upplysningar har lämnats till brottsutredande myndigheter. Hålls ett förhör enligt bestämmelserna om förhör enligt förundersökning kan åklagaren med tillämpning av 23 kap. 10 § femte stycket rättegångsbalken förhindra att banken meddelar kunden att en förfrågan har gjorts om ett konto. Är lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt tillämplig, föreskrivs i 11 § att företaget, dess styrelseledamöter eller anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att en granskning har genomförts eller att uppgifter har lämnats enligt lagen. Enligt en ny bestämmelse, som trätt i kraft den 1 juli 1999, skall den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelsen om meddelandeförbud dömas till böter (prop. 1998/99:19). När bankerna frivilligt lämnar uppgifter som omfattas av banksekretessen i en förundersökning finns emellertid inte någon reglerad möjlighet att förbjuda banken att informera kunden om de brottsutredande myndigheternas förfrågningar.

I promemorian redogörs för Ekosekretessutredningens bedömning att det för närvarande inte behövs någon bestämmelse som förbjuder banken att lämna information till kunden om de brottsutredande myndigheternas förfrågningar (a. s. 323 f.). Istället anser Ekosekretessutredningen att frågan torde kunna lösas genom samarbete mellan bankerna och myndighetetsföreträdarna.

När en svensk åklagare handlägger en begäran om rättslig hjälp med förhör under förundersökning kan åklagaren på motsvarande sätt som i en svensk förundersökning förhindra att banken meddelar kunden att upplysningar lämnats till de brottsutredande myndigheterna. (Att samma förfarande skall tillämpas vid verkställighet av en ansökan om rättslig hjälp som tillämpas när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång behandlas i avsnitt 7.5.) Lämnas uppgifter frivilligt av banken i ett ärende om internationell rättslig hjälp saknas, på motsvarande sätt som vid en svensk förundersökning, möjlighet att förbjuda banken att lämna information till kunden. Så länge frågan är oreglerad såvitt avser svenska förundersökningar måste frågan lösas genom samarbete mellan bankerna och myndighetsföreträdare.

11 Ratificering av avtalen med Australien och Kanada om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Regeringens förslag: Sverige skall ratificera avtalen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål med Australien och Kanada.

Promemorian innehåller inget motsvarande förslag men det framhålls att målsättningen är att avtalen skall kunna föreläggas riksdagen för godkännande i anslutning till att den nya lagstiftningen beslutas.

Skälen för regeringens förslag: Sverige lämnar av hävd andra länder rättslig hjälp i brottmål i den utsträckning vår lagstiftning tillåter det, utan

att avtal har träffats om rättslig hjälp. En del stater kräver dock att det finns ett formligt avtal för att de skall lämna rättslig hjälp. Genom avtal klargörs också förutsättningarna för samarbetet och det praktiska förfarandet underlättas. Sverige har emellertid sedan länge intagit en restriktiv hållning när det gäller att sluta bilaterala avtal om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. I stället har Sverige verkat för att det internationella arbetet på området skall befrämjas genom multilaterala överenskommelser som utarbetats i Europarådets och FN:s regi. Skälet för den svenska inställningen är främst att olika bilaterala regleringar med en mångfald stater riskerar att leda till tillämpningssvårigheter för de tillämpande myndigheterna.

De ökande internationella kontakterna ställer samtidigt krav på att vi utvecklar även de bilaterala förutsättningarna för samarbete. Den allvarligare brottsligheten berör numera allt oftare flera länder samtidigt. Det internationella samarbetet på området får därför allt större betydelse. Att enbart inrikta det internationella samarbetet på multilaterala överenskommelser medför den begränsningen att ett närmare och mer djupgående samarbete inte kan komma till stånd med t.ex. länder som inte anslutit sig till 1959 års konvention. Sverige har också tidigare slutit avtal om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål med Ungern och Polen och en överenskommelse om samarbete i fråga om förverkande med Storbritannien och Nordirland.

De nu aktuella avtalen med Australien och Kanada är i fråga om formerna av rättshjälp utformade på ett sådant sätt att de stämmer väl överens med Sveriges åtaganden enligt 1959 års konvention och förverkandekonventionen. Avtalen är dessutom uppbyggda på det sättet att åtagandena begränsas till vad respektive inhemsk lagstiftning tillåter. Den nya lagstiftning som avtalen aktualiserar (se avsnitt 7.3, 7.7, 7.8, 7.11 och 7.16) har genomgående beaktats i promemorians förslag och ligger helt i linje med regeringens allmänna strävanden att förbättra det internationella samarbetet i brottmål. I övrigt föranleder avtalen endast vissa ändringar och tillägg i förordningar eller andra föreskrifter främst vad avser delgivningsfrågor. Med hänsyn till detta och till att det från flera synpunkter är positivt att avtal med Australien och Kanada kommer till stånd på området, föreslår regeringen att Sverige ratificerar avtalen.

12 Lagen om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna

Regeringens förslag: Lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt anpassas till den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Lagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att regeringen skall avgöra frågor om villkorlig frigivning beträffande de personer som i Sverige avtjänar ett fängelsestraff utdömt av någon av de internationella tribunalerna. Vid denna prövning får regeringen besluta att villkorlig frigivning skall ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken. Vidare ges tribunalen möjlighet att undersöka behandlingen av den som dömts av tribunalen genom tillträde till den plats där personen är placerad samt det biträde av svenska myndigheter som behövs för undersökningen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Bakgrund: FN:s säkerhetsråd har inrättat två internationella tribunaler för lagföring av personer som är ansvariga för allvarliga brott mot internationell humanitär rätt, dels för f.d. Jugoslavien, dels för Rwanda. Enligt säkerhetsrådets resolutioner är FN:s medlemsstater skyldiga att samarbeta med tribunalerna och att se till att nationella myndigheter följer tribunalernas framställningar om rättsligt hjälp. Föreskrifter för att uppfylla de förpliktelser som följer av resolutionerna finns i en särskild lag, lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna.

Skälen för regeringens förslag

Anpassning till den nya lagstiftningen

Lagen om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna gör det möjligt att bistå tribunalen med olika åtgärder såsom utlämning, husrannsakan och beslag, bevisupptagning, förhör under förundersökning, överförande av frihetsberövade för vittnesmål och överlämnande av bevisföremål och egendom som frånhänts någon genom brott. När det gäller förfarandet m.m. för de olika åtgärderna hänvisar lagen i stor utsträckning till den befintliga lagstiftningen om utlämning och om andra former av rättslig hjälp i brottmål. Lagen reglerar också frågor om överförande av lagföring och doms rättskraft. Eftersom säkerhetsrådets resolutioner inte lämnar utrymme för att vägra lämna hjälp eller för att ställa villkor för att en viss åtgärd skall vidtas av en medlemsstat, hänvisas det inte till de villkor av olika slag som i andra sammanhang gäller för att en begäran om någon form av åtgärd skall utföras.

Den nya lagstiftningen om internationell rättslig hjälp i brottmål innebär att hänvisningarna i tribunallagens 9, 10 och 12 §§ till tvångsmedelslagen, 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige och 1991 års lag

samarbete på brottmålsområdet kan ersättas av en hänvisning till den nya lagen och att lagens 11 § om förhör enligt bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken kan upphävas. Svenska åklagare och domstolar bör ha möjlighet att bistå tribunalerna med alla de åtgärder som de enligt den nya lagen kan bistå utländska nationella myndigheter och domstolar med.

Som föreslagits i avsnitt 7.13.2 bör det krav på samtycke från en frihetsberövad som förs över till en tribunal för vittnesförhör eller konfrontation som gäller enligt lagens 12 § tas bort. Därmed kan den nya lagens regler om överförande av frihetsberövade fullt ut tillämpas i förhållande till tribunalerna.

Vissa avvikelser från den nya lagens bestämmelser krävs såväl i sak som i fråga om förfarandet.

Nuvarande lagstiftning om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna ställer inte upp något formellt krav på att den aktuella gärningen motsvarar ett brott enligt svensk lag. Denna ordning bör bibehållas.

De fakultativa generella avslagsgrunderna som redovisas i avsnitt 7.14 kan inte tillämpas i förhållande till tribunalerna och detta bör uttryckligen framgå av tribunallagen. Det finns, som redovisades i 1994 års lagstiftningsärende (prop. 1993/94:142 s. 29) ett visst, om än ytterst begränsat, utrymme för regeringen att vägra att bistå tribunalerna om ett bifall till den aktuella åtgärden skulle vara uppenbart stötande eller annars stå i uppenbar strid med den svenska rättsordningen. Såsom framhölls i det lagstiftningsärendet görs sådana prövningar normalt inom ramen för allt internationellt samarbete utan att det finns några särskilda föreskrifter om detta. Den uttryckliga reglering som i den nya lagen föreslås för denna slags prövning knyter ordagrant an till formuleringen i 1959 års konvention (se avsnitt 7.14.2) och ger därmed större utrymme för avslag än säkerhetsrådets resolutioner medger. Bestämmelsen har också formulerats som en obligatorisk vägransgrund. Mot den bakgrunden kan bestämmelsen inte direkt tillämpas i förhållande till tribunalerna. Regeringens möjligheter att vägra bistå tribunalerna bör därför även i fortsättningen lämnas helt oreglerad.

För att säkerställa att hjälp lämnas till tribunalerna i den utsträckning som krävs bör alla beslut om avslag, och inte bara beslut enligt sistnämnda kategori, fattas av regeringen.

Den särskilda ordning som i lagen om samarbete med de internationella tribunalerna gäller för prövning av verkställda beslag och som innebär att beslag prövas av domstol endast i de fall det särskilt begärs av den som drabbats av åtgärden, bör behållas, liksom regeln att det är regeringen som prövar om beslagtagen egendom skall överlämnas till tribunalen.

Straffverkställighet av de internationella tribunalernas domar

När det gäller straffverkställighet av tribunalernas domar föreskriver dess stadgar att fängelsestraff, vilket är den enda tillämpliga påföljden, skall avtjänas i en stat som utsetts av respektive tribunal från en lista över stater vilka för säkerhetsrådet förklarat sig villiga att ta emot personer som dömts av tribunalen. Ett sådant fängelsestraff skall avtjänas i enlighet med tillämplig lag i den berörda staten under överinseende av tribu-

nalen (se artikel 27 i Jugoslavientribunalens stadga och artikel 26 i Rwandatribunalens stadga).

Sverige har åtagit sig att verkställa fängelsestraff som någon av tribunalerna har ådömt en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i Sverige. Föreskrifter om sådan verkställighet finns i 12 a § i den nämnda lagen och där har möjligheten till straffverkställighet utsträckts till att även omfatta en utlänning som, utan att ha hemvist här, på annat sätt har stark anknytning till Sverige (se prop. 1995/96:48, s. 16 ff.). Frågan om verkställighet i det enskilda fallet avgörs av regeringen.

För verkställigheten gäller 25 § internationella verkställighetslagen, dvs. verkställigheten skall ske enligt svensk lag. Härigenom blir även reglerna om villkorlig frigivning tillämpliga. Eftersom tribunalerna enligt sina stadgar har rätt att meddela nåd och att ompröva sina domar, föreskrivs det särskilt beträffande denna straffverkställighet att den skall upphöra med anledning av ett avgörande av respektive tribunal som innebär att straffet inte längre får verkställas (12 a § andra stycket).

Jugoslavientribunalen genomför för närvarande förhandlingar om särskilda straffverkställighetsavtal med de stater som har förklarat sig villiga att ta emot dömda. Avsikten är att underlätta samarbetet och reglera den praktiska handläggningen av straffverkställigheten (Sverige har den 23 februari 1999 träffat ett sådant avtal med Jugoslavientribunalen).

Regler om villkorlig frigivning av fängelsedömda finns i 26 kap. brottsbalken. Reglerna har ändrats genom ny lagstiftning som trätt i kraft den 1 januari 1999 (prop. 1997/98:96, bet. 1997/98:JuU21, rskr. 1997/98:275, SFS 1998:604). Villkorlig frigivning är i princip obligatorisk för alla fängelsedömda efter att två tredjedelar av straffet verkställts, men den får senareläggas om den intagne i väsentlig grad missköter sig under verkställigheten (26 kap. 7 § brottsbalken).

Enligt 25 § internationella verkställighetslagen tillämpas brottsbalkens bestämmelser om villkorlig frigivning även vid straffverkställighet i Sverige av brottmålsdomar från andra länder. I dessa fall avskärs den dömande statens inflytande över straffverkställigheten i och med att den överförs till Sverige.

Så är emellertid inte fallet med de internationella tribunalerna. Tvärtom bibehåller tribunalerna möjligheten att ompröva sina domar, meddela nåd eller straffnedsättning samt möjligheten till insyn i hur verkställigheten genomförs. Allt detta är nödvändigt för att åstadkomma en rättvis rättskipning och tillförsäkra en god standard för de dömda. En viktig målsättning för Sverige och andra stater som stöder tribunalernas verksamhet måste vara att upprätthålla dess integritet och respekten för dess domar. I denna anda har lagreglerna om samarbetet med tribunalerna utformats.

En fråga som uppkommit i kontakterna med tribunalerna gäller villkorlig frigivning. Det kan argumenteras att detta är en ren verkställighetsfråga som bör regleras genom ordinarie bestämmelser. Men villkorlig frigivning innebär samtidigt att den ursprungliga domens straffmätning i viss mån förändras genom ett nationellt beslut, grundat på regler som kanske inte varit kända vid avgörandet. Det är också svårt att låta nationella regler om villkorlig frigivning påverka tribunalens påföljdsbestämning. I dessa fall är det dessutom svårt för nationella myndigheter att reagera vid återfall i brott. Det föreligger alltså goda skäl

för en ordning som avviker från vanliga regler när det gäller villkorlig frigivning vid straffverkställighet av tribunalernas domar.

För att underlätta samarbetet med tribunalerna bör det i stället finnas tillräcklig flexibilitet vid dessa avgöranden så att de särskilda hänsynstaganden som här krävs kan beaktas. Till skillnad från de rent nationella verkställighetsfallen behövs det alltså ett större fakultativt inslag i dessa fall. För denna, mycket speciella grupp av intagna, bör den villkorliga frigivningen därmed kunna ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken. Det är här fråga om helt andra bedömningar än den fakultativa prövning som görs inom kriminalvården. Avgörandet i dessa fall kan därför ligga hos en särskild beslutsfattare. Det är regeringen som enligt gällande bestämmelser beslutar om verkställighet i det enskilda fallet och regeringen får vidare i varje enskilt beslut meddela de föreskrifter som behövs för straffverkställigheten. Det är lämpligt att även beslut om villkorlig frigivning i nu aktuella fall fattas av regeringen. Därmed finns förutsättningar att även inhämta tribunalens synpunkter. Det bör i sammanhanget framhållas att endast ett högst begränsat antal verkställighetsfall i Sverige kan förväntas.

Vidare har tribunalerna enligt sina stadgor rätt och skyldighet att ha överinseende över den faktiska verkställigheten av de fängelsestraff som de har dömt ut. Jugoslavientribunalen har i verkställighetsavtalen angivit att detta i praktiken kommer att ske med hjälp av Internationella Röda Korset. För att möjliggöra denna tillsyn bör eventuella inspektionsgrupper tillåtas ha kontakt med de personer som avtjänar ett fängelsestraff utdömt av en internationell tribunal och få tillträde till de platser där de förvaras samt få allt erforderligt biträde av svenska myndigheter. På liknande sätt som i fråga om den europeiska kommittén mot tortyr m.m. – se 2–3 §§ lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. – bör detta författningsregleras.

13 Utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige

13.1 Schengenkonventionen

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser i 2 kap. 5 a § brottsbalken om hinder mot ny lagföring skall, med vissa angivna undantag, även omfatta de fall där domen har meddelats av en stat som tillträtt Schengenkonventionen.

Promemorians lagförslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 54–58 i Schengenkonventionen finns som redovisats i avsnitt 5.3 bestämmelser om *non bis in idem* (icke två gånger för samma sak), se bilaga 2. Huvudprincipen är att en

person som dömts i en stat under vissa förutsättningar inte får åtalas för samma gärning i en annan stat. En stat som tillträder Schengenkonventionen kan i en förklaring ange att den staten i vissa fall inte är bunden av denna princip, dvs. lagföring kan ske på nytt. En utländsk brottmålsdom skall dock alltid innebära hinder mot ny lagföring i en stat om den staten gjort en framställning om överförande av lagföring eller beviljat utlämning av den berörda personen till den andra staten. För närmare redogörelse för dessa bestämmelser i Schengenkonventionen hänvisas till prop. 1997/98:42 s. 88–92.

I propositionen (1997/98:42) om Sveriges anslutning till Schengensamarbetet angavs att Sverige skulle avge en förklaring av den innebörden att Sverige inte skall vara bunden av huvudprincipen om utländsk doms hinderverkan om gärningen har förövats helt eller delvis på svenskt territorium eller om gärningen har skadat statens säkerhet eller andra för Sverige lika viktiga intressen (se s. 57–58). I propositionen konstaterades även att vissa lagändringar krävdes för att Sverige skulle leva upp till de krav Schengenkonventionen ställde upp i detta avseende (s. 90), dvs. att en utländsk dom i vissa fall alltid har en hinderverkan, nämligen dels om gärningen delvis förövats på ett territorium som tillhör den stat som meddelat domen, dels om Sverige beviljat utlämning av den berörda personen.

I propositionen 1998/99:32 behandlas Sveriges tillträde till vissa inom EU och OECD utarbetade konventioner och protokoll om bl.a. bedrägerier och korruption. I vissa av dessa överenskommelser finns bestämmelser om *non bis in idem* vilka i stort sett motsvarar de i Schengenkonventionen. I den nämnda propositionen föreslogs vissa ändringar i 2 kap. 5 a § brottsbalken för att anpassa lagstiftningen till gjorda konventionsåtaganden. Bland annat föreslogs bestämmelser om att en utländsk dom alltid har en hinderverkan om brottet begåtts delvis här i riket och delvis på ett territorium som tillhör den medlemsstat som meddelat domen och om gärningen omfattas av de internationella överenskommelser som anges i bestämmelsen eller om Sverige beviljat utlämning för lagföring av den berörda personen. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 1999 (bet. 1998/99:JuU16, rskr. 1998/99:167, SFS 1999:197).

För att bestämmelserna i 2 kap. 5 a § brottsbalken även skall bli tillämpliga när dom meddelats av en stat som är medlem i Schengensamarbetet bör bestämmelsen kompletteras så att en dom som meddelats av en stat som tillträtt Schengenkonventionen utgör hinder mot ny lagföring, med de undantag som framgår av paragrafen. En sådan reglering innebär att Sverige kommer att ge en utländsk dom hinderverkan så snart den aktuella staten har tillträtt Schengenkonventionen och oavsett om staten i fråga deltar i samarbetet praktiskt och operativt och oavsett om staten har anpassat sin lagstiftning till Schengenkonventionens olika krav (se härom i inledningen till avsnitt 5.3). Enligt regeringens mening är det ingen nackdel. Sverige bör här kunna avstå från att ställa krav på ömsesidighet. En särskild föreskrift om att regleringen bara gäller i förhållande till stater som operativt deltar i Schengensamarbetet skulle också tynga regleringen i onödan.

13.2 Konventionen mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring (double jeopardy)

Regeringens förslag: Sverige skall tillträda 1987 års konvention mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring (double jeopardy). Vid ratificeringen av konventionen skall Sverige avge en förklaring enligt artikel 2 i konventionen att Sverige i vissa avseenden inte skall vara bunden av huvudprincipen om hinderverkan av brottmålsdomar som meddelats av annan konventionsstat. Nuvarande bestämmelser i 2 kap. 5 a § brottsbalken om hinder mot ny lagföring skall även omfatta de fall där domen har meddelats av en stat som har tillträtt konventionen.

Promemorian innehåller inget sådant förslag.

Skälen för regeringens förslag: Konventionen om förbud mot dubbel lagföring utarbetades av medlemsstaterna i Europeiska gemenskaperna 1987, inom ramen för det Europeiska politiska samarbetet (EPS). Konventionen har ännu inte trätt i kraft. Den har ratificerats av Danmark, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna och Portugal. Nya medlemsstater kan ansluta sig till konventionen.

Konventionen innehåller nio artiklar. Artikel 1–5 motsvarar artikel 54–58 i Schengenkonventionen. Övriga artiklar avser ratificering m.m. Huvudprincipen är således att en person som har dömts i en konventionsstat inte får åtalas för samma gärning i en annan konventionsstat. Precis som i Schengenkonventionen kan en konventionsstat vid ratificering av konventionen i en förklaring ange att denna huvudprincip får vika i vissa avseenden, bl.a. om gärningen har förövats i den sistnämnda konventionsstaten eller om gärningen omfattar brott mot den statens säkerhet m.m. Även i denna konvention innebär en brottmålsdom i en konventionsstat alltid hinder mot ny lagföring i en annan konventionsstat om den sistnämnda staten beviljat överförande av lagföring av den aktuella gärningen eller beviljat utlämning till den berörda staten eller om gärningen helt eller delvis begåtts i den stat som meddelat domen.

Konventionen träder i kraft när samtliga tolv stater som 1987 var medlemmar i de europeiska gemenskaperna har deponerat sina anslutningsinstrument. Konventionen medger samtidigt att, till dess konventionen träder i kraft, stater som tillträder eller har tillträtt konventionen ömsesidigt avtalar om förtida tillämpning av konventionen.

Det finns ingen formell skyldighet för EU:s medlemsstater att tillträda de konventioner som arbetats fram inom ramen för det europeiska politiska samarbetet. Däremot är det önskvärt och följer av den skyldighet att samarbeta som åvilar EU:s medlemsstater (prop. 1994/95:19 s. 430). Nya medlemsstater i EU har här samma samarbetsplikt som de EU-stater som en gång förhandlade fram de aktuella konventionerna. Mot bakgrund av att 1987 års konvention i sak överensstämmer med Schengenkonventionens reglering finns det från svenska utgångspunkter inget som hindrar att Sverige tillträder konventionen i anslutning till att lagstiftningen anpassas till Schengenkonventionens krav. Så länge något eller några av

EU:s medlemsstater står utanför Schengensamarbetet kan 1987 års konvention, den dag den träder i kraft eller börjar tillämpas mellan vissa EU-stater, fylla en självständig funktion. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner 1987 års konvention.

På motsvarande sätt som vid tillträdet till Schengenkonventionen bör Sverige vid ratificering av konventionen avge en förklaring med innebörden att Sverige inte är bunden av huvudprincipen om utländsk doms hinderverkan (artikel 1) om gärningen har förövats helt eller delvis på svenskt territorium utom när gärningen även begåtts i den stat som meddelat domen eller om gärningen har skadat statens säkerhet eller andra för Sverige lika viktiga intressen. Vid deponeringen av ratifikationsinstrumentet bör Sverige vidare förklara att Sverige, till dess att konventionen träder i kraft, avser att tillämpa konventionen i förhållande till de stater som har gjort motsvarande deklaration.

På motsvarande sätt som i avsnitt 13.1 föreslås i fråga om Schengenkonventionen, bör uppräkningen i 2 kap. 5 a § brottsbalken kompletteras med 1987 års konvention. Sverige bör kunna ge en dom från en EU-stat som har tillträtt 1987 års konvention hinderverkan utan krav på annan ömsesidighet än att staten i fråga har tillträtt 1987 års konvention, dvs. utan krav på att staten i fråga har avgivit en förklaring om förtida tillämpning av konventionen. En särskild föreskrift om att regleringen bara gäller i förhållande till stater som har avgivit en förklaring om förtida tillämpning av konventionen skulle tynga regleringen i onödan. Vi vill här också hänvisa till vårt motsvarande ställningstagande när det gäller Schengenkonventionen (avsnitt 13.1). Härigenom kan den här föreslagna ändringen i 2 kap. 5 a § brottsbalken träda i kraft samtidigt med den ändring som föreslås i avsnitt 13.1 och oberoende av när konventionen i kraft eller om och när någon EU-stat avgivit en deklaration om förtida tillämpning av konventionen.

14 Ändringar av svenska förbehåll till vissa konventioner m.m.

14.1 1959 års rättshjälpskonvention

Regeringens förslag: Ett flertal förbehåll och förklaringar till 1959 års rättshjälpskonvention skall återkallas mot bakgrund av förslagen i avsnitt 7, bl.a. om kommunikationsvägar och kravet på dubbel straffbarhet. Andra förbehåll och förklaringar som inte har någon koppling till de förändringar som föreslås i anslutning till denna lagstiftning skall återkallas eller ändras med hänsyn till att de är otidsenliga eller mot bakgrund av förändringar i andra delar av lagstiftningen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisats i avsnitt 5.2 gjorde Sverige vid sitt tillträde till 1959 års rättshjälpskonvention olika förbehåll och förklaringar som gällde såväl i vilken utsträckning som rättslig hjälp kunde lämnas och under vilka förutsättningar så kunde ske som vilka förfaranden Sverige kunde godta när det gällde kommunikationen mellan den andra staten och Sverige (SÖ 1968:15). Sverige förbehöll sig att inte lämna något bistånd bl.a. vad avsåg husrannsakan och beslag (artikel 5) och överförande av frihetsberövade (artikel 11). Dessa förbehåll har Sverige återtagit (SÖ 1977:88 och 1992:4) men för att rättslig hjälp skall lämnas i dessa avseenden måste ett flertal villkor uppfyllas. Som påpekats i avsnitt 5.2 begränsar dessa förbehåll Sveriges möjligheter att bistå andra stater och det finns exempel på förbehåll som inte har täckning i nuvarande lagstiftning och som inte heller tillämpas i praktiken. Detta förhållande är otillfredsställande, bl.a. mot bakgrund av att andra länder avstår från att begära bistånd eftersom förbehållen finns; dessa stater kan ju inte veta att förbehållen inte avspeglas i vår lagstiftning. Vidare kan de gjorda förbehållen innebära att svenska myndigheters möjligheter att erhålla bistånd begränsas eftersom en konventionsstat är inte tvungen att lämna rättslig hjälp mer än vad den andra staten är beredd att göra. Av dessa anledningar är det av stor vikt att se över samtliga förbehåll som gjorts i anslutning till konventionen oavsett om de förslag som redogörs för i avsnitt 7 direkt föranleder ändringar i förbehållen.

Förbehållen

I anslutning till artikel 2, som tar upp vissa generella avslagsgrunder, har Sverige förbehållit sig att en framställning om rättsligt biträde kan avslås

a) om den gärning ansökan avser inte är belagd med straff i svensk lag,

b) om förundersökning rörande gärningen har inletts i Sverige eller i tredje stat,

c) om den i den ansökande staten misstänkte i Sverige eller i tredje stat har åtalats för gärningen eller dom rörande denna har meddelats,

d) om i Sverige eller i tredje stat beslut har fattats att nedlägga förundersökning eller åtal för gärningen eller att inte inleda förundersökning eller åtal för gärningen, eller

e) om straff för brottet är förfallet enligt svenska lag.

Dessa krav gäller således samtliga framställningar om rättslig hjälp från andra stater. I avsnitt 7.6 föreslås att något generellt krav på dubbel straffbarhet inte längre skall gälla utan endast gälla ansökningar om husrannsakan och beslag. Förbehållet under a) om ett generellt krav på dubbel straffbarhet kan därför återkallas. Vad sedan gäller förbehållen under b)–d) föreslås i avsnitt 7.14.5 att dessa grunder för avslag skall begränsas till fall då dom eller beslut om åtalsunderlåtelse har meddelats i Sverige. Det svenska förbehållet bör således ändras till att avse just nämnda fall. Med hänsyn till vad som föreslås i avsnitt 7.14.6 om att preskription inte skall utgöra en avslagsgrund bör förbehållet under e) återkallas.

Förbehållet beträffande artikel 10.3 innebär att Sverige inte utbetalar förskott till vittnen eller sakkunniga som har kallats på begäran endast av den tilltalade. Förbehållet ställdes upp mot bakgrund av att enligt den då

gällande lagstiftningen en tilltalad själv fick stå för sina kostnader (se prop 1961:48 s. 10 f.). Det finns inte längre någon anledning att hålla fast vid denna ordning utan Sverige bör även i dessa fall kunna förskottera medel för att tillgodose de önskemål som finns i brottmålsrättegången i den ansökande staten. Vidare finns det möjlighet för Sverige att återkräva det förskotterade beloppet. Förbehållet kan av denna anledning återkallas.

Enligt artikel 13.1 skall Sverige översända utdrag ur straffregister och uppgifter ur detsamma till den ansökande statens rättsliga myndigheter i ett brottmål i samma utsträckning som svenska rättsliga myndigheter kan erhålla sådana utdrag och uppgifter i liknande fall. Förbehållet till artikel 13.2 innebär att Sverige inte översänder utdrag ur det svenska straffregister i andra fall. Den princip som genomsyrar den nya lagen är att svenska myndigheter skall hjälpa utländska myndigheter i samma utsträckning som de kan hjälpa andra nationella myndigheter. Denna princip bör även gälla i detta avseende. Enligt 11 § lag (1998:620) om belastningsregister får uppgifter ur registret lämnas ut till en utländsk myndighet om utlämnandet följer av en internationell överenskommelse som Sverige efter riksdagens godkännande har tillträtt. Enligt 13 § 3 i samma lag får regeringen meddela föreskrifter om att de uppgifter som får lämnas ut enligt 11 § skall begränsas. Sådana föreskrifter finns i förordningen (1999:1134) om belastningsregister. Regeringen kan i den förordningen bestämma vilka uppgifter som skall lämnas ut i andra fall än de som regleras av artikel 13.1 i konventionen. Mot bakgrund härav kan förbehållet återkallas.

I förbehållen till artikel 15.7 och artikel 20 anges att ett protokoll från 1957 om inbördes rättshjälp mellan Danmark, Norge och Sverige skall gälla gentemot dessa stater. I samband med att den nordiska överenskommelsen om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (SÖ 1975:42) trädde kraft upphörde, enligt den överenskommelsens artikel 5 b, protokollet att gälla. Förbehållen bör återkallas och ersättas av en förklaring till artikel 26 i konventionen om att ovan nämnda nordiska överenskommelse gäller mellan de nordiska staterna.

I artikel 16 har Sverige förbehållit sig att vid tvångsdelgivningar skall delgivningshandlingarna vara översatta till svenska. I avsnitt 7.3 föreslås att huvudregeln bör vara att ansökningar med bilagor skall vara översatta till svenska, danska eller norska. Med hänsyn härtill och då särregleringar bör undvikas bör förbehållet återkallas och översättningsfrågan helt regleras i anslutning till förklaringen till artikel 16.2 (se nedan).

I artikel 22 åtar sig konventionsstat att underrätta annan konventionsstat om straffdomar och efterföljande åtgärder, som införts i straffregister avseende den senare statens medborgare samt att dessa underrättelser skall ske mellan staterna justitieministerier. Enligt den förklarande rapporten till konventionen anges efterföljande åtgärder vara rehabiliterande åtgärder avseende den dömde. I det svenska förbehållet till artikeln anges att underrättelse inte kommer att lämnas beträffande efterföljande åtgärder samt att underrättelser skall skickas från och till Utrikesdepartementet. Åtagandet gäller endast i den mån som uppgifterna finns i ett straffregister. De uppgifter som enligt 3 § lag (1998:620) om belastningsregister registret skall innehålla omfattar inte efterföljande åtgärder. Av den anledningen bör förbehållet kunna återkallas. Återkallelsen bör

emellertid, för det fall innehållet i belastningsregistret ändras i framtiden, ersättas med en förklaring att underrättelser om efterföljande åtgärder kommer att ske i den mån så kan ske enligt svenska föreskrifter. På motsvarande sätt som angetts under artikel 13 kan regeringen i förordning bestämma vilka uppgifter som kan lämnas ut. Med hänsyn till de ändringar som föreslås i avsnitt 7.2 kan förbehållet om att underrättelse skall skickas till och från Utrikesdepartementet återkallas.

Förklaringarna

Enligt konventionens artikel 5 får konventionsstater genom en förklaring förbehålla sig rätten att ställa upp följande villkor vid ansökningar om husrannsakan och beslag, nämligen a) att gärningen är straffbar i både den ansökande och anmodade staten, b) gärningen skall kunna föranleda utlämning, och c) verkställande av framställningen skall vara förenligt med den anmodade statens lagstiftning. När Sverige accepterade att lämna rättslig hjälp enligt artikel 5 återkallades reservationen och avgavs i stället i en förklaring vissa förutsättningar och villkor för att rättslig hjälp skall kunna ges (SÖ 1977:88). För att egendom skulle tas i beslag och överlämnas krävs att någon i den ansökande staten är misstänkt, tilltalad eller dömd för där straffbelagd gärning samt att egendomen skäligen kan antas ha betydelse för utredning om gärningen eller vara frånhänd någon genom denna. Vidare ställs krav på att gärningen är straffbar i Sverige, att det kan ådömas ett straff mer än ett år i fängelse, samt att verkställigheten är förenlig med svensk lag. I avsnitt 7.6. föreslås att kravet på att brottet skall vara utlämningsbart tas bort och förbehållet återkallas i denna del. Sverige bör begränsa sin förklaring till att avse de villkor som anges i artikelns punkt a) och c).

I anslutning till artikel 7 punkt 3 förklarade Sverige att en kallelse som avser en tilltalad som vistas i Sverige skall överlämnas till svensk myndighet senast 30 dagar före den dag då den tilltalade skall inställa sig. Tidsfristen är rimlig med hänsyn till den tilltalades intresse att i god tid få reda på att han eller hon skall inställa sig i den ansökande staten och mot bakgrund av att det kan ta viss tid innan delgivningen skett. Förklaringen bör finnas kvar.

När Sverige genomfört lagändringar och kunde bistå med att överföra frihetsberövade personer till en ansökande stat enligt artikel 11 återkallade Sverige förbehållet mot artikel 11 och avgav i stället en förklaring om att sådant bistånd kunde ges under vissa villkor (SÖ 1992:4). Samtliga villkor, utom två, överensstämmer med de villkor som enligt artikel 1.2, artikel 2 och artikel 11 får ställas upp utan särskild förklaring om detta. I de delarna kan förklaringen således återtas. I avsnitt 7.13.2 föreslås att något krav på dubbel straffbarhet inte skall gälla. Även i den delen kan förklaringen återtas. I förklaringen angavs att förhöret eller konfrontationen inte får avse den frihetsberövades egen brottslighet. I den delen får förklaringen stå kvar, men i övrigt kan förklaringen till artikel 11 återkallas.

I anslutning till artikel 15.6 och artikel 21.1 förklarade Sverige att framställningar skulle ske via diplomatiska kanaler samt att i brådskande fall kunde framställningen sändas direkt till Utrikesdepartementet. Mot

bakgrund av de ändringar som föreslås i avsnitt 7.1.1 och 7.2 bör dessa förklaringar återkallas. Konventionens bestämmelser om att framställningar skall översändas mellan staternas justitieministerier eller i vissa, t.ex. brådskande, fall direkt till berörda myndigheter kommer därmed att gälla.

I artikel 16 finns bestämmelser om översättning av en ansökan och de därtill bifogade handlingarna. Sverige har förklarat att framställning jämte bilagor som gäller bevisupptagning och överförande av lagföring skall vara översatta till svenska, danska eller norska. Mot bakgrund av vad som föreslås i avsnitt 7.3 om att den instans som handlägger ärendet kan tillåta annat bör förbehållet modifieras på detta sätt och omfatta alla slags ansökningar enligt konventionen.

Enligt artikel 24 skall konventionsstat ange vilka myndigheter som anses vara rättsliga myndigheter i konventionens mening. I anslutning till detta har Sverige i sin förklaring angett att såsom judiciell myndighet avses domstol, undersökningsdomare, och i vissa fall åklagare. Med hänsyn till att förklaringen är till för att ange vilka myndigheter som Sverige anser är rättsliga myndigheter i Sverige kan undersökningsdomare tas bort. Åklagare bör i samtliga fall anses vara rättslig myndighet i konventionens mening och förklaringen bör ändras i detta avseende.

14.2 Övriga konventioner

Regeringens förslag: Med hänsyn till de ändringar som föreslås om centralmyndigheten i avsnitt 7.2 skall förklaringar som gjorts i de konventionerna där Utrikesdepartementet har utsetts till centralmyndighet ändras. I stället skall Justitiedepartementet utses till centralmyndighet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Riksskatteverket* har påpekat att en ändring vad avser centralmyndigheten i det brittiska förverkandeavtalet också måste ske.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.1.1 och 7.2 föreslås att den diplomatiska vägen såsom ett kommunikationssätt skall tas bort, att direktkommunikationer skall tillåtas bl.a. i den mån det framgår av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige samt att centralmyndighetsfunktionen skall överflyttas från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet. Överflyttningen av centralmyndighetsfunktionen avser såväl det straffrättsliga som civilrättsliga samarbetet. Mot bakgrund av dessa förslag kan Sverige återta sina förklaringar som anger att Utrikesdepartementet är mottagande och avsändande myndighet samt att framställningar skall skickas på diplomatisk väg.

De förklaringar som kan återkallas i konventioner och tilläggsprotokoll som utarbetats inom det straffrättsliga området är följande:

- artikel 5 i 1978 års andra tilläggsprotokollet till Europarådets konvention från 1957 om utlämning

- artikel 27.4 i Europarådets konvention från 1964 om övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna personer,
- artikel 15.4 i Europarådets konvention från 1964 om straff för vägtrafikbrott,
- artikel 15.3 i Europarådets konvention från 1970 om brottmålsdoms internationella verkningar,
- artikel 13.3 i Europarådets konvention från 1972 om överförande av lagföring i brottmål,
- artikel 5.3 i Europarådets konvention från 1983 om överförande av dömda personer,
- artikel 7.8 och 17.7 i FN:s konvention från 1988 mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen, och
- artikel 23.2 i Europarådets konvention från 1990 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott.

I flera bilaterala avtal, t.ex. i det brittiska förverkandeavtalet anges, som Riksskatteverket påpekat, Utrikesdepartementet som centralmyndighet. Även här bör Sverige anmäla att centralmyndighetsfunktionen flyttats.

Beträffande det civilrättsliga samarbetet vad avser delgivning och bevisupptagning skall förklaringar ändras i följande konventioner:

- artikel 21 i 1965 års Haagkonvention om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur,
- artikel 2 och artikel 15–17 i 1970 års Haagkonvention om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil och kommersiell natur,
- artikel 2 i Europarådets konvention från 1977 om översändande av ansökningar om rättshjälp, och
- artikel 29 i 1980 års Haagkonvention om internationell rättshjälp.

I de bilaterala avtal som Sverige träffat med andra stater vad gäller det civilrättsliga samarbetet bör motsvarande ändringar göras. Beträffande 1968 års konvention angående upplysningar om innehållet i utländsk rätt och dess tilläggsprotokoll från 1978 har inga förklaringar gjorts beträffande centralmyndigheten utan centralmyndighetens placering framgår av förordningen (1981:366) om rätt att i vissa fall begära upplysningar om innehållet i utländsk rätt. De ändringar som föranleds av de förslag som anges i avsnitt 7.2 kan tas om hand genom förordningsändringar.

15 Ikraftträdande

Den nya lagstiftningen bör, särskilt med hänsyn till Sveriges intresse av att praktiskt och operativt kunna delta i Schengensamarbetet (se avsnitt 5.3), träda i kraft snarast möjligt. En lämplig dag för ikraftträdande är den 1 oktober 2000.

Genom den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål upphävs lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbetet på brottmålsområdet. I lagrådsremissen föreslås inte några särskilda övergångsbestämmelser. *Lagrådet* har anmärkt att det

när lagen träder i kraft kan finnas ett antal aktuella åtgärder, vilka beslutats med stöd av de äldre bestämmelserna och för vilka lagstödet upphör. Enligt *Lagrådet* måste avsikten vara att dessa åtgärder i stället skall anses beslutade enligt motsvarande nya bestämmelser. Enligt Lagrådets mening fordras en uttrycklig lagregel. Lagrådet föreslår därför att det till det andra stycket i ikraftträdandebestämmelsen fogas en övergångsbestämmelse.

Frågor om övergångsbestämmelser vid processlag behandlades ingående av Processlagsberedningen vid införandet av rättegångsbalken. Processlagsberedningen uttalade att enligt allmänt vedertagna grunder skall en ny processlag tilllämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att lagen har trätt i kraft och att det är utan betydelse om det materiella rättsförhållandet som är rättegångens föremål har uppkommit innan lagen trätt i kraft. Detta gäller alla nya bestämmelser av processrättslig innebörd, vare sig det angår domstolsväsendet, förfarandet, ordningen för överklagande eller bevisrätten. En ny processlag får således inte någon retroaktiv verkan. Den ändrar och rubbar inte det processuella läge som vid dess ikraftträdande redan har inträtt eller de processuella rättigheter eller skyldigheter som uppstått på grund av redan företagna processhandlingar. Å andra sidan skall enligt beredningen en ny processlag principiellt omedelbart tillämpas också på en rättegång som börjat redan innan lagen trätt i kraft (se Fitger, Kommentaren till rättegångsbalken vid RP:1).

De principer som Processlagsberedningen uttalade har genomgående följts när ny processrättslig lagstiftning genomförts. Av större reformer under senare år kan nämnas lagen (1996:242) om domstolsärenden som ersatte 1946 års ärendelag (prop. 1995/96:115, bet. 1995/96:JuU17 och rskr. 1995/96:193). Endast vid stora olägenheter och svårlösta konflikter mellan gammal och ny lag har särskilda bestämmelser givits i fråga om lagens tillämpning på rättegångar som pågår vid lagens ikraftträdande. Sådana övergångsregler har exempelvis givits vid införandet av en begränsning av möjligheten att överklaga ett beslut eller vid ändrat kostnadsansvar för rättegångskostnader och har inneburit att äldre bestämmelser skall tillämpas i vissa fall även efter ikraftträdandet av den nya lagen. Ett exempel på en sådan övergångsbestämmelse finns i nyss nämnda lagstiftningsärende; äldre bestämmelser i fråga om rätten att överklaga skulle fortfarande gälla i fråga om beslut som meddelats före ikraftträdandet enligt 1946 års ärendelag. Några sådana bestämmelser är inte aktuella i detta lagstiftningsärende.

Beslut om åtgärder som kan ha fattats med stöd av äldre bestämmelser i detta lagstiftningsärende är framför allt beslut om beslag och kvarstad som fattats med stöd av reglerna i tvångsmedelslagen. Enligt de processrättsliga principer som redovisats ovan finns det lagstöd för dessa åtgärder även efter ikraftträdandet. Förutsättningarna för en åtgärd – som för övrigt är de samma i tvångsmedelslagen och i den nya lagen – som har beslutats enligt äldre lagstiftning skall efter ikraftträdandet prövas enligt den nya lagstiftningen. Det finns mot denna bakgrund inte något behov av en sådan övergångsbestämmelse som Lagrådet föreslår. En sådan bestämmelse skulle tvärtom innebära ett markant avsteg från den ordning som gällt sedan rättegångsbalkens tillkomst och skulle därmed kunna

leda till olyckliga motsatsslut och utgöra en oönskad förebild för framtida processrättsreformer. Regeringen föreslår därför ingen övergångsbestämmelse till den nya lagen. Regeringen vill framhålla att bestämmelser av det slag som Lagrådet föreslår däremot ofta är nödvändiga när ny materiell lagstiftning, dvs lagstiftning utanför processrättens område, införs. Ett tydligt exempel är punkten 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård som föreskriver att den som vid ikraftträdandet är intagen på sjukvårdsinrättning enligt vissa paragrafer i den gamla lagen skall anses intagen för tvångsvård enligt viss paragraf i den nya lagen.

16 Ekonomiska konsekvenser

Den samlade effekten av förslaget om en ny lag om internationell rättslig hjälp i brottmål bör bli att resurserna inom rättsväsendet, framför allt inom åklagarväsendet, kan användas på ett mer rationellt och effektivt sätt. Detta sker främst genom att direkt kommunikation i stor utsträckning tillåts mellan den ansökande myndigheten och den svenska åklagare eller domstol som skall verkställa ansökan. Detta innebär att kommunikationsvägarna förkortas och att antalet handläggningsnivåer minskas. Antalet beslutsnivåer minskas också genom att regeringen inte längre prövar ansökningar om överlämnande av beslagtagen egendom till annan stat. Samtidigt förenklas och effektiviseras handläggningen hos de svenska åklagarna och domstolarna genom att enhetliga och generella förfaranderegler införs vid handläggningen av en utländsk begäran om rättslig hjälp. Vidare införs flexibla behörighetsregler som innebär att onödigt dubbelarbete kan undvikas vid verkställande av en ansökan om rättslig hjälp som avser flera åtgärder som annars skulle behövt handläggas av olika åklagare inom riket. Dessa reformer innebär kostnadsbesparingar för rättsväsendet men är av sådant slag att det inte är möjligt att mer i detalj beräkna effekterna av dem.

I avsnitt 7.3 behandlas bestämmelserna om översättning av ansökningar om rättslig hjälp och i avsnitt 9 behandlas frågan om översättning av rättegångshandlingar i brottmål som översänds direkt per post till en person utomlands. Omfattningen av skyldigheten att översätta handlingar motsvarar den som gäller idag. Däremot omfördelas ansvaret för översättning genom att översättningar i allt större utsträckning kommer att ombesörjas av den åklagare respektive domstol som också har ansvaret för att handlingarna blir erforderligt översatta. Översättningskostnaden kommer därför i större utsträckning belasta domstolsväsendet respektive åklagarväsendet och i allt mindre utsträckning regeringskansliet.

Den nya lagen utgår, liksom de internationella konventionerna på området, från att det är den anmodade staten som skall stå för kostnaderna för den begärda rättsliga hjälpen. Samtidigt som nya och mer kostnadskrävande former av rättslig hjälp tillkommer har det blivit allt vanligare i de internationella instrumenten att den anmodade staten kan återkräva kostnaden för den rättslig hjälpen. Detta gäller t.ex. förhör genom videokonferens och hemlig teleavlyssning. Regeringen ges i lagen bemyndig-

ande att föreskriva att kostnaderna för rättslig hjälp får återkrävas i den utsträckning mån det inte strider mot Sveriges åtaganden av en internationell överenskommelse. I den delen innebär den nya lagstiftningen därför inga ökade kostnader. I den mån förutsättningar förelegat att inleda en svensk förundersökning och att i den t.ex. besluta om hemlig teleavlyssning föreligger inte några ökade kostnader. Möjligheten att återkräva kostnaderna från den ansökande staten innebär istället i dessa fall minskade kostnader för Sverige.

Genom lagen förbättras också möjligheterna för svenska åklagare och domstolar att få rättslig hjälp utomlands, vilket i sin tur förbättrar förutsättningarna för svenska åklagare och domstolar att utreda och lagföra brott som har internationella inslag. De nya möjligheterna att hålla telefonförhör och förhör genom videokonferens kan innebära kostnadsbesparingar för rättsväsendet.

I lagen införs också en generell möjlighet för den som berörs av åtgärden att, på samma sätt som i en svensk förundersökning eller rättegång, få offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson och för rätten att utse en person att biträda den som skall höras som vittne eller sakkunnig genom videokonferens. Dessa förslag innebär vissa kostnader för staten som är svåra att beräkna. I de fall en svensk förundersökning hade kunnat inledas på grundval av den aktuella informationen i ärendet kan förslaget inte anses föranleda några ytterligare kostnader. I sådant fall kan ju offentlig försvarare förordnas i den svenska förundersökningen. Dessa kostnader beräknas rymmas inom budgetramarna för offentlig försvarare och målsägandebiträde.

Det kan antas att antalet ansökningar om rättslig hjälp kommer att öka under de närmaste åren. Genom den nya lagen kommer Sverige att på ett effektivare sätt, och till lägre kostnader, kunna möta den ökade ärendemängden. För att lagen skall få full genomslagskraft behövs det initialt utbildningsinsatser på området.

Sett ur ett helhetsperspektiv beräknas inte förslagen, som avser att effektivisera brottsutredningar av allvarlig och gränsöverskridande brottslighet, vara förenade med ökade kostnader för staten.

De kostnader som kan bedömas följa av förslaget till ändringar i lagen om samarbete med de internationella tribunalerna, avser biträde kriminalvården skall lämna vid undersökningar av behandlingen av den som verkställer ett straff utdömt av tribunalen. Dessa beräknas endast leda till högst marginella kostnader som ryms inom befintliga budgetramar.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Bestämmelsen innehåller en beskrivning av lagens indelning och innehåll. Lagen ersätter tvångsmedelslagen och 1991 års lag om samarbete på

brottmålsområdet samt de delar av 1946 års bevisupptagningslagar som behandlar straffrättsligt samarbete (se härom vidare i avsnitt 6.1).

Tillämpningsområde

2 §

I paragrafen finns en uttömmande uppräkning av vilka åtgärder som avses med rättslig hjälp enligt lagen. Frågan har behandlats i avsnitt 6.3. I 4 kap. i lagen finns detaljerade bestämmelser om de olika åtgärderna (avsnitt 7.7–7.13). Av paragrafen framgår också att lagen inte hindrar att åklagare eller domstolar lämnar hjälp med en åtgärd som inte omfattas av lagen (se avsnitt 6.3). I dessa fall är det inte möjligt att använda tvångsmedel eller andra tvångsåtgärder. I 5 kap. 11 § finns också bestämmelser om att regeringen kan besluta att dela förverkad egendom eller dess värde med annan stat.

3 §

Av paragrafen framgår lagens huvudsakliga tillämpningsområde, dvs. att hjälp skall lämnas i rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott. Detta har behandlats i avsnitt 6.1. Lagen är i viss utsträckning också tillämplig vid administrativa och andra förfaranden, se 5 §. Ett förtydligande som har gjorts i förhållande till nuvarande lagstiftning är att lagen omfattar även de fall där det straffrättsliga förfarandet riktar sig mot en juridisk person. Inget krav på formell ömsesidighet ställs upp. Rättslig hjälp kan således lämnas oavsett om ett avtal finns med den andra staten eller inte (se avsnitt 4.1). Vid beslag och kvarstad för att säkra verkställighet i Sverige av utländska förverkanden finns dock ett faktiskt krav på ömsesidighet inbyggt i regleringen, se vid 4 kap. 23 och 24 §§.

4 §

Av bestämmelsen framgår att rättslig hjälp enligt lagen i första hand lämnas av åklagare eller domstol. Vid överförande av frihetsberövade för förhör m.m. lämnas hjälpen av regeringen (se vid 4 kap. 30 §). När delning av förverkad egendom skall ske med en annan stat är det regeringen som fattar beslut (se vid 5 kap. 11 §). Polis- och tullsamarbete omfattas inte av lagen. En utländsk polismyndighet kan dock vara behörig att ansöka om rättslig hjälp enligt lagen om det följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige (se vid 2 kap. 3 §). Frågan har behandlats i avsnitt 6.1.

5 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att lagen även är tillämplig i andra förfaranden än rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott (se 1 kap. 3 §). Vilka förfaranden som avses har behandlats ingående i avsnitt 6.2 (se också avsnitt 5.3). En begränsning av tillämpningsområdet för den första punkten framgår av *andra stycket*. Det förfarande som ansökan avser skall omfattas av en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Finns ingen sådan överenskommelse är åklagaren eller domstolen för-

hindrade att lämna rättslig hjälp med sådana åtgärder som framgår av lagen. Bestämmelsens formulering innebär även att de begränsningar som framgår av överenskommelsen också begränsar lagens tillämpning. När det exempelvis gäller administrativa förfaranden begränsas användningsområdet i förhållande till de stater som tillträtt Schengenkonventionen till att avse förfaranden där det administrativa beslutet kan överklagas till en domstol som är behörig att döma i brottmål. Regeringen kommer att tillkännage vilka överenskommelser som finns och vilka begränsningar de innehåller, se under 5 kap. 13 §. Beträffande möjligheten att använda sig av husrannsakan och beslag i administrativa förfaranden gäller särskilda regler (avsnitt 7.11 och kommentaren till 4 kap. 20 §). De ärenden som anges i de andra och tredje punkterna har sin grund i artikel 49 b) och d) i Schengenkonventionen. För dessa ärendetyper ställs inte upp något formellt krav på ömsesidighet utan hjälp kan lämnas oberoende av om det finns en internationell överenskommelse med den ansökande staten.

6 §
Av bestämmelsen framgår att rättslig hjälp skall även kunna lämnas på verkställighetsstadiet. Frågan har behandlats i avsnitt 6.2 (se också avsnitt 5.3). Hjälp som avses i denna paragraf lämnas utan något krav på ömsesidighet.

7 §
Av paragrafen framgår när svenska åklagare och domstolar har rätt att ansöka om rättslig hjälp i en annan stat. Frågan har behandlats i avsnitt 6.4. Beträffande domstolarna är reglerna uttömmande. Domstolarna får således endast ansöka om rättslig hjälp i de fall det framgår av bestämmelserna i lagen, t.ex. bevisupptagning vid utländsk domstol eller förhör genom videokonferens. För åklagarna förhåller sig det annorlunda. En åklagare kan ansöka om rättslig hjälp med stöd av bestämmelserna i lagen, men lagen hindrar inte en åklagare att ansöka om annan hjälp så länge den andra staten tillåter detta. En åklagare kan således ansöka om rättslig hjälp utomlands med en åtgärd som är möjlig i den andra staten även om en sådan åtgärd inte framgår direkt av lagens bestämmelser eller är tillgänglig enligt svensk rätt. Det är sedan upp till den andra staten och avgöra om bistånd med hänsyn till den statens bestämmelser kan lämnas eller inte. Att det trots detta behövs vissa särskilda bestämmelser som reglerar åklagares möjlighet att ansöka om rättslig hjälp utomlands har behandlats i avsnitt 6.4.

2 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige

Allmänna förutsättningar

1 §
I paragrafens *första stycke* har en generell regel tagits in som innebär att svenska åklagare och domstolar kan bistå den andra staten med de åtgärder som räknas upp i 1 kap. 2 § under de förutsättningar som gäller för

en motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.4. I de fall den rättsliga hjälpen lämnas under särskilda förutsättningar framgår det av denna lag. Ett exempel är att gärningen inte alltid behöver vara straffbar i Sverige för att hjälp skall kunna lämnas (se 2 kap. 2 §). Ett annat exempel är att domstol alltid skall pröva ett av åklagaren gjort beslag och inte är beroende av att den som beslaget drabbat begär en prövning av rätten (se 4 kap. 16 §).

I det *andra stycket* anges att särskilda bestämmelser gäller vid överförande av frihetsberövade för förhör m.m., vilket följer av att någon sådan inhemsk reglering inte finns.

I paragrafens *tredje stycke* anges att den rättsliga hjälpen får förenas med villkor i vissa fall enligt bestämmelsen i 5 kap. 2 § (se avsnitt 7.15).

2 §

Av paragrafen framgår att rättslig hjälp i vissa fall kan lämnas utan att något krav på dubbel straffbarhet – dvs. att gärningen också är straffbar i Sverige – ställs upp. Detta gäller förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, bevisupptagning vid domstol, telefonförhör, förhör genom videokonferens, överförande av frihetsberövade för förhör m.m. Frågan har behandlats utförligt i avsnitt 7.6.

Ett krav på dubbel straffbarhet behålls som huvudregel vid hjälp med husrannsakan, beslag och kvarstad. När det gäller kravet på dubbel straffbarhet krävs inte att den gärning som ansökan avser skall falla direkt under en svensk straffbestämmelse. Det är tillräckligt att den aktuella gärningstypen är kriminaliserad i Sverige. Detta framgår av den i lagtexten använda formuleringen, som är densamma i 4 § utlämningslagen, dvs. att den aktuella gärningen *motsvarar* brott enligt svensk lag (jfr prop 1978/79:80 s.15 ff. och NJA 1993 s. 137). När det gäller husrannsakan och beslag finns vissa undantag från kravet på dubbel straffbarhet i 4 kap. 20 § om ansökan görs av en medlemsstat i EU, Norge eller Island eller om gärningen i den ansökande staten eller i Sverige beivras genom ett administrativt förfarande eller annat rättsligt än ett straffrättsligt förfarande.

För hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning, liksom om ansökan gäller kroppsbesiktning, kroppsvisitation eller tagande av fingeravtryck m.m. eller andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken gäller ett oinskränkt krav på dubbel straffbarhet. För dessa slags åtgärder finns inga särregler för EU:s medlemsstater eller för ansökningar från Norge och Island. Inte heller finns några särregler som tar sikte på de fall när den gärning som ansökan avser i den ansökande staten eller i Sverige beivras i ett t.ex. administrativt förfarande. Sverige kan med andra ord inte bistå en stat med t.ex. hemlig teleavlyssning med mindre den aktuella gärningen är straffbar enligt såväl den ansökande statens lag som svensk lag. Ett krav på dubbel straffbarhet finns i viss utsträckning redan inbyggt i 2 kap. 1 § nämligen i de fall det enligt svensk rätt ställs krav på att brottet är av viss svårhet för att den begärda åtgärden skall kunna vidtas.

3 §

I paragrafen regleras vilka myndigheter som är behöriga att ansöka om rättslig hjälp i Sverige. Utländska åklagare, undersökningsdomare, andra domare och domstolar är alltid behöriga att ansöka om sådan rättslig hjälp som avses i lagen. Även andra är behöriga, om det föreskrivs i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Denna fråga har behandlats i avsnitt 6.1. Ett exempel erbjuder 1959 års rättshjälpskonvention enligt vilken det är upp till varje konventionsstat att ange vilka myndigheter de anser vara rättsliga myndigheter i konventionens mening. Vissa länder, bl.a. Danmark och Storbritannien och Nordirland, har t.ex. i sin uppräkning även tagit med polismyndigheter. Beträffande Sveriges förklaring till 1959 års rättshjälpskonvention avseende i Sverige behöriga myndigheter, se avsnitt 14.1. Av 1 kap. 7 § framgår att svensk åklagare och domstol får ansöka om rättslig hjälp utomlands.

4 §

Av bestämmelsen framgår vad en ansökan om rättslig hjälp bör innehålla. Frågan har behandlats i avsnitt 7.3. Det finns också i 4 kap. 8, 14 och 29 §§ särskilda bestämmelser om vad ansökan skall innehålla vid vissa slag av åtgärder.

5 §

Paragrafen anger att en ansökan skall vara skriven på svenska, danska eller norska eller översatt till något av dessa språk. Från denna regel kan den handläggande instansen medge undantag i det enskilda fallet. Frågan har behandlats i avsnitt 7.3.

6 §

I paragrafens *första stycke* anges att en ansökan som huvudregel skall skickas till centralmyndigheten, utan anlitande av den diplomatiska vägen, som sedan vidarebefordrar ansökan till behörig domstol eller Riksåklagaren. Centralmyndigheten kan vidarebefordra en ansökan direkt till behörig åklagare efter samråd med Riksåklagaren. Exempel på sådana fall är när ärendet är brådskande. Frågan har behandlats i avsnitt 7.1. Av paragrafen framgår att centralmyndigheten för ansökningar om rättslig hjälp i brottmål är Justitiedepartementet (se avsnitt 7.2). I de fall en ansökan skall prövas av regeringen överlämnas den inte till Riksåklagaren eller någon domstol. Detta gäller bl.a. vissa ansökningar om överförande av frihetsberövade för förhör m.m. Ett annat fall där ansökan inte skall vidarebefordras är om det är uppenbart att ansökan skall avslås med stöd av 2 kap. 15 §. Ärenden om delning av förverkad egendom mellan stater överlämnas inte heller eftersom regeringen prövar en sådan fråga.

Enligt *andra stycket* kan en ansökan göras direkt till behörig åklagare eller domstol om ansökan görs av en medlemsstat i EU eller Norge eller Island eller om Sverige i en internationell överenskommelse har avtalat med den ansökande staten om en sådan direkt kommunikation (se avsnitt 7.1.1). Ett exempel på ett sådan överenskommelse är artikel 15.2 i 1959

års rättshjälpskonvention där en ansökan kan skickas över direkt till den verkställande myndigheten i brådskande fall.

Behörighet och överlämnande till annan åklagare eller tingsrätt

7 §
Paragrafen anger vilken domstol eller åklagare som är behörig att handlägga en ansökan. För att undvika att en ansökan skall behöva handläggas av flera behöriga åklagare med hänsyn till ansökans innehåll föreskrivs att en åklagare som är behörig att handlägga en av flera begärda åtgärder får även vidta andra åtgärder som en annan åklagare är behörig att vidta. Det finns också regler om att en ansökan kan överlämnas till annan åklagare eller tingsrätt för det fall åklagaren eller tingsrätten vid ärendets handläggning finner att den inte är behörig eller om det är lämpligt att så sker. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.1.2.

Underrättelser

8 §
I *första stycket* framgår huvudregeln att en bekräftelse alltid skall översändas om det begärs av den ansökande myndigheten. Det är endast om åtgärden kan vidtas genast som en bekräftelse inte behöver översändas. I det *andra stycket* anges hur den handläggande myndigheten skall förfara gentemot den ansökande statens myndigheter om en uppställd tidsfrist inte kan iakttas. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.5.

Ofullständiga ansökningar och hinder mot verkställighet

9 §
Av paragrafen framgår att den ansökande staten kan komplettera eller yttra sig över en ansökan som i visst avseende är ofullständig eller om ansökan endast kan bifallas delvis eller under vissa villkor. Bestämmelsen som har behandlats i avsnitt 7.5 klargör samarbetsskyldigheten och att eventuella brister i ansökan eller hinder för verkställigheten inte skall föranleda att ansökan avslås utan att den handläggande instansen i första hand skall begära kompletterande uppgifter. Kommunikationsvägen vid en begäran om komplettering lämnas i bestämmelsen oreglerad. Det naturliga är att kompletteringar begärs på motsvarande väg som ansökan ges in. Det är naturligtvis inget som hindrar att den handläggande instansen direkt tar kontakt med den ansökande myndigheten för att begära kompletteringar. I de fall direkt kommunikation sker med den ansökande myndigheten bör också den handläggande instansen tillsammans med den ansökande myndigheten överväga hur de uppkomna hindren kan övervinnas (se gemensam åtgärd om goda rutiner, avsnitt 5.4.5).

10 §

I paragrafen uppställs ett generellt skyndsamhetskrav. Enligt bestämmelsen skall vidare samma förfarande tillämpas som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång om inte annat föreskrivs i lagen. Detta innebär att bestämmelserna i rättegångsbalken eller i annan författning skall tillämpas när en domstol eller åklagare verkställer en ansökan om rättslig hjälp. Endast då det finns en särskild föreskrift i lagen skall avsteg göras från den ordning som gäller vid svenska förundersökningar eller rättegångar. Frågan har behandlats ingående i avsnitt 7.5. Till förfarandet hör även bestämmelser rörande överklagbarhet av beslut (se avsnitt 7.17). Enligt bestämmelsen kan en domstol också bestämma att handläggningen helt eller delvis skall ske på ett annat språk än svenska om det är lämpligt. Att domstolen kan underlåta att översätta ansökan och bifogade handlingar framgår av 2 kap. 5 §. Vid tillämpningen av detta undantag från huvudregeln att rättegångsspråket skall vara svenska, bör domstolen beakta om de personer som berörs av handläggningen behärskar det andra språket. Är handläggningen skriftlig eller sker den vid en förhandling bakom stängda dörrar finns det ett större utrymme att tillämpa bestämmelsen. Att en förhandling under förundersökning i den andra staten kan hållas bakom stängda dörrar behandlas i avsnitt 17.3. Sker däremot handläggningen vid en offentlig förhandling är utrymmet mycket begränsat. Domstolen är då skyldig att se till att inte den grundläggande principen om att förhandlingar i domstol ska vara offentliga inte beskärs. Finns det åhörare bör det därför finnas möjlighet till tolkning för att förhandlingen skall kunna ske på annat språk än svenska. Det krävs inga särskilda regler för att åklagare eller regeringen skall kunna handlägga en ansökan på ett annat språk än svenska. I 2 kap. 11 § finns bestämmelser om att ett annat förfarande kan tillämpas om det begärs av den ansökande staten. När det gäller överförande av frihetsberövade personer för förhör m.m. skall det särskilda förfarande som föreskrivs i denna lag tillämpas.

11 §

Denna bestämmelser är ett undantag från den huvudregel som föreskrivs i föregående paragraf eftersom den ansökande staten kan begära att ett visst utifrån svenska förhållanden annorlunda förfarande skall tillämpas. Det begärda förfarandet får dock inte tillämpas om det skulle mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen. Frågan har behandlats ingående i avsnitt 7.5.

12 §

Paragrafen ger den som skall höras eller fullgöra något rätt att vägra under åberopande av såväl bestämmelser i svensk rätt som bestämmelser i den ansökande statens lag. Frågan har behandlats i avsnitt 7.5. Ett exempel är att bevisupptagning skall ske med en person som tillhör en annan yrkeskategori än de som framgår av 36 kap. 5 § rättegångsbalken, men en rätt att vägra vittna finns enligt den ansökande statens lagstiftning. Uppkommer en sådan fråga får den handläggande instansen vid be-

hov vända sig till den ansökande statens myndigheter, antingen direkt eller via centralmyndigheten, och begära upplysning om rättsläget i den aktuella frågan.

Offentlig försvarare, målsägandebiträde och stödperson

13 §

Genom paragrafen införs en generell rätt för en misstänkt, tilltalad eller målsägande att i de fall en åtgärd riktas mot honom eller henne erhålla en offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson under samma förutsättningar som gäller vid en svensk förundersökning eller rättegång. Domstolen kan inom ramen för bedömningen enligt 21 kap. 3a § rättegångsbalken beakta det internationella inslaget såsom att gärningen har ett högt straffvärde i den ansökande staten. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.5. I 4 kap. 3 § finns särskilda bestämmelser om offentlig försvarare för den misstänkte eller tilltalade vid bevisupptagning vid svensk domstol när den begärda åtgärden inte riktar sig mot den misstänkte eller tilltalade själv (se avsnitt 7.8). Vid förhör med ett vittne eller en sakkunnig genom videokonferens finns i 4 kap. 12 § särskilda bestämmelser om stödperson och rättegångsbiträde (se avsnitt 7.10).

Prövning av ansökan och beslut om avslag

14 §

I paragrafens *första stycke* regleras den enda obligatoriska avslagsgrunden. En ansökan skall avslås om ett bifall skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper (*ordre public*) eller andra väsentliga intressen. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.14.2.

De avslagsgrunder som finns i det *andra stycket* är fakultativa, dvs. en ansökan kan avslås på dessa grunder. Dessa grunder är om gärningen har karaktär av politiskt brott (avsnitt 7.14.3), om gärningen utgör ett militärt brott (avsnitt 7.14.4) eller om det i Sverige har meddelats en dom eller beslut om åtalsunderlåtelse beträffande den gärning som ansökan avser (avsnitt 7.14.5). När det gäller militära brott kan ansökan inte avslås om gärningen även motsvarar ett annat brott som inte är ett militärt brott.

I det andra styckets fjärde punkt finns en mer allmänt hållen grund för avslag; om omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas (avsnitt 7.14.2). Bestämmelsen skall ses som en säkerhetsventil för de fall inte någon av de ovan nämnda avslagsgrunderna är tillämplig men ansökan ändå inte bör bifallas med hänsyn till omständigheterna i ärendet. Det ligger i sakens natur att bestämmelsen skall tillämpas restriktivt. Av avsnitt 7.14.6 framgår att den omständigheten att brottet är preskriberat enligt svenska bestämmelser inte längre utgör en självständig avslagsgrund. Inte heller skall en dom meddelad i en annan stat utgöra grund för avslag. I dessa fall kan det i stället bli aktuellt att tillämpa denna ventil om det i ett särskilt fall skulle vara stötande att bifalla en ansökan med hänsyn till bl.a. att dom meddelats i en annan stat avseende samma gärning eller att brottet enligt svenska regler är preskriberat sedan

en lång tid tillbaka. Ett annat exempel då denna avslagsgrund kan bli tillämplig är om en frihetsberövad person inte samtycker till att föras över till en annan stat.

När den handläggande myndigheten finner att en ansökan skall avslås på en av de ovan anförda grunderna skall ansökan enligt 2 kap. 15 § överlämnas till regeringen (se avsnitt 7.14.1).

Av *tredje stycket* framgår att de fakultativa avslagsgrunderna aldrig får tillämpas om ett avslag skulle strida mot en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. 1959 års rättshjälpskonvention tillåter t.ex. att en ansökan om överförande av en frihetsberövad avslås vid bristande samtycke (se avsnitt 7.13.2) men tillåter inte att preskription åberopas som vägransgrund (se avsnitt 7.14.6 och 14.1). Om ansökan har gjorts från en medlemsstat i EU eller Norge eller Island får en ansökan aldrig avslås på den grunden att gärningen har karaktär av ett politiskt brott (se avsnitt 7.14.3).

15 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att endast regeringen kan avslå en ansökan på de grunder som anges i 2 kap. 3 §. Om domstolen eller åklagaren vid sin handläggning av ärendet konstaterar att en ansökan skall avslås på en sådan grund skall ansökan överlämnas till regeringen. En möjlighet finns för den handläggande instansen att överlämna ärendet till regeringen även i andra fall. Bestämmelsen har behandlats ingående i avsnitt 7.14.1.

Av *andra stycket* framgår att övriga förutsättningar som gäller enligt denna lag prövas och beslutas av den instans som handlägger ansökan. I uppenbara fall kan chefen för Justitiedepartementet, i de fall ansökan givits in till centralmyndigheten, avslå ansökan direkt (se avsnitt 7.14.1).

16 §

Bestämmelsen kräver ingen närmare kommentar mer än att den ger uttryck för en allmän princip att beslut som går emot en sökande skall motiveras av den beslutande instansen. Detsamma gäller när en ansökan avslås delvis.

Återredovisning

17 §

Paragrafen reglerar till vem ärendet skall redovisas efter avslutad handläggning. Huvudregeln är att ärendet skall återredovisas till centralmyndigheten för vidarebefordran till den ansökande staten, men där direkt kommunikation är tillåten skall redovisning ske direkt till den myndighet som gjort ansökan. Har den ansökande staten valt att skicka ansökan till centralmyndigheten, trots att direkt kommunikation är tillåten, skall ärendet återredovisas via centralmyndigheten. Detta hindrar förstås inte att centralmyndigheten och den handläggande instansen kommer överens om annat, t.ex. om en åklagare efter kontakt med den utländska myndigheten anser att det är lämpligare att ärendet redovisas direkt.

3 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands

1 §

Av paragrafen framgår genom en hänvisning till 2 kap. 4 § första och tredje styckena vad en ansökan om rättslig hjälp utomlands bör innehålla, om den andra staten inte kräver något annat. Frågan har behandlats i avsnitt 7.3. Vissa överenskommelser innehåller en detaljerad katalog över vilka uppgifter som en ansökan skall innehålla. Om en ansökan görs med stöd av en internationell överenskommelse måste därför avtalets bestämmelser om ansökans innehåll också beaktas. I de fall ansökan görs till en stat som Sverige inte har något avtal med blir ansökans innehåll beroende av de krav som den staten ställer upp. Sådan information får införskaffas via centralmyndigheten.

I 1 kap. 7 § finns bestämmelser om att svensk åklagare och domstol får ansöka om rättslig hjälp utomlands. I anslutning till att Sverige justerar de förbehåll och förklaringar som Sverige gjort till 1959 års rättshjälpskonvention (se avsnitt 5.2 och 14.1) kommer Sverige att ändra förklaringen till artikel 24 så att det framgår att svensk åklagare är rättslig myndighet i konventionens mening och inte som nu, bara vid tillämpningen av vissa av konventionens artiklar. Därigenom ökar svenska åklagares möjligheter att få utländskt bistånd i förundersökningar.

2 §

Av paragrafen framgår kommunikationsvägarna. Frågan har behandlats i avsnitt 7.1.1. Huvudregeln är att ansökningarna skall ges in till Justitiedepartementet som sedan vidarebefordrar ansökan. Om ett avtal om direkt kommunikation finns kan svenska åklagare eller domstolar skicka en ansökan direkt till den andra statens myndigheter. Schengenkonventionen är ett exempel på en sådan överenskommelse. I förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge gäller enligt den nordiska överenskommelsen på området att sådan direkt kommunikation alltid användas.

3 §

Paragrafen innehåller, genom en hänvisning till bestämmelsen i 5 kap. 1 §, en påminnelse om att rättslig hjälp som lämnas till Sverige kan vara förenad med villkor, t.ex. när det gäller hur översänt material får användas (se avsnitt 7.15).

4 kap. Särskilda bestämmelser om olika former av rättslig hjälp

Förhör i samband med förundersökning i brottmål

1 §

Bestämmelserna om förhör på förundersökningsstadiet genom åklagare motsvarar i sak 9 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. En nyhet är den uttryckliga föreskriften om att företrädare för den ansökande staten får närvara vid förhöret och med samtycke får ställa frågor direkt till den som förhörs. Den svenske förhörsledaren leder och ansvarar emellertid alltid för förhöret. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.7.

Om förhör skall ske med misstänkt, tilltalad eller målsägande kan offentlig försvarare eller målsägandebiträde förordnas enligt bestämmelserna i 2 kap. 13 §. I vad mån en offentlig försvarare har rätt att närvara vid förhöret regleras enligt bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken. Även i övrigt skall bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken tillämpas vid förhöret.

Bevisupptagning vid domstol

Bevisupptagning vid svensk domstol

2 §
Paragrafen motsvarar i sak 1 § första stycket, 2 § första stycket, 4 § andra stycket och 5 § första stycket i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.8.

3 §
Av paragrafen framgår att när bevisupptagning sker med någon annan än den misstänkte eller tilltalade i det förfarande som ansökan avser, skall en offentlig försvarare kunna förordnas om det finns särskilda skäl för detta. Särskilda skäl kan föreligga om bevisupptagning sker med ett vittne vars utsaga är av stor betydelse och den myndighet som begärt bevisupptagningen är närvarande eller en svensk åklagare deltar för att bevaka den ansökande statens intresse. Är däremot den misstänktes ombud i den utländska rättegången närvarande föreligger inte särskilda skäl. Frågan har behandlats i avsnitt 7.8.

4 §
Bestämmelsen motsvarar delvis 5 § andra stycket i 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige. Förutom domare vid den utländska domstolen har även företrädare för den ansökande myndigheten som begärt bevisupptagningen, t.ex. åklagaren, rätt att delta vid bevisupptagningen. Denna rätt får särskild betydelse när en förhandling enligt 5 kap. 1 § rättegångsbalken skall ske inom stängda dörrar t.ex. på grund av att bevisupptagningen sker under förundersökningen i den ansökande staten. Företrädare för den ansökande staten får med rättens samtycke ställa frågor till den som hörs. Parters och biträdes rätt att närvara regleras i rättegångsbalken. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.8.

5 §
Av paragrafen som är helt ny framgår att svensk åklagare på den ansökande statens begäran får delta vid bevisupptagningen och bevaka den ansökande statens intressen. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.8.

Bevisupptagning vid utländsk domstol

6 och 7 §§
Bestämmelserna motsvarar i sak 1 § första och tredje styckena i 1946 års lag om bevisupptagning i utlandet. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.8. En nyhet är att några synnerliga skäl inte längre krävs för att

bevisupptagning skall kunna ske i utlandet utan domstolen får avgöra behovet utifrån de allmänna bestämmelserna i 35 kap. rättegångsbalken. Som alternativ till bevisupptagning enligt dessa bestämmelser kan domstolen hålla telefonförhör eller förhör genom videokonferens enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § eller 4 kap. 13 § (se avsnitt 7.9 och 7.10).

Telefonförhör

Förhör med någon i Sverige

8 §

I bestämmelsen regleras närmare förutsättningarna för att telefonförhör skall få ske med någon i Sverige. Frågan har behandlats i avsnitt 7.9. Huvudregeln är att förhör får ske utan inblandning av svensk åklagare eller domstol. Detta förutsätter dock att den som skall höras samtycker till det. Vill den andra staten ha bistånd av svensk åklagare eller domstol med ett telefonförhör skall sådant bistånd lämnas. Den handläggande instansen åtar sig då att kalla den som skall höras och kontrollera identiteten och att denna samtycker. Om så begärs av den ansökande staten kan bestämmelserna i 4 kap. 11 andra stycket tillämpas, dvs. att ärendet skall anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling (kallelse av part och utseende av tolk). I sådant fall skall också 4 kap. 12 § tillämpas (förordnande av stödperson eller rättegångsbiträde).

Förhör med någon i utlandet

9 §

Av bestämmelsen framgår att svenska domstolar får hålla telefonförhör med en person som befinner sig i utlandet enligt bestämmelserna i rättegångsbalken under förutsättning att den andra staten tillåter detta. Någon ansökan om rättslig hjälp behövs inte då.

I de fall den utländska staten inte tillåter ett telefonförhör utan bistånd från dess rättsliga myndigheter eller om den svenska domstolen behöver bistånd med förhöret får domstolen ansöka om rättslig hjälp med telefonförhöret under förutsättning att den som hörs samtycker till åtgärden. Ett bifall till ansökan beror på om den anmodade staten tillåter sådana förhör eller om det finns en internationell överenskommelse i ämnet. Sådana bestämmelser finns i utkastet till EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och i utkastet till ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention. Se härom vidare i avsnitt 7.9.

10 §

I paragrafen finns motsvarande bestämmelser som i 4 kap. 9 § när en åklagare vill hålla telefonförhör med någon i utlandet.

Förhör med någon i Sverige

11 och 12 §§
Av bestämmelserna framgår att förhör genom videokonferens kan ske i Sverige såväl under rättegång i den andra staten som under en förundersökning där. Av 2 kap. 1 § framgår att videokonferens skall ske under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång. Förutsättningarna för en videokonferens i rättegång framgår av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång. Av försökslagen uppställs ett krav på att den som skall höras samtycker till att förhöret sker med videolänk. Något krav på formell ömsesidighet ställs inte upp. Om ett förhör genom videokonferens skall ske med ett vittne eller sakkunnig får han eller hon åtföljas av en stödperson. Tingsrätten kan även utse ett biträde åt den som skall höras. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.10.

Förhör med någon i utlandet

13 §
Bestämmelserna som tar upp frågan om förhör med någon i utlandet genom videokonferens har behandlats i avsnitt 7.10. En förutsättning för att en svensk domstol skall kunna begära hjälp utomlands med förhör genom videokonferens är att ett sådant förhör är tillåten enligt svensk rätt. Bestämmelser om videokonferens finns i lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång. Inga motsvarande begränsningar gäller för att en svensk åklagare skall kunna begära hjälp med videokonferens utomlands. En annan förutsättning, som även gäller när en åklagare vill ha motsvarande bistånd från utlandet, är att Sverige och den andra staten i en internationell överenskommelse har avtalat om sådan hjälp eller om den andra staten annars ger sådan hjälp. För närvarande finns inga internationella överenskommelser som innehåller bestämmelser om förhör genom videokonferens. Sådana regler diskuteras emellertid i utkasten till EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och ett andra tilläggsprotokoll till 1959 års rättshjälpskonvention.

Kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken

Ansökan och förfarande

14–17 §§
Bestämmelserna motsvarar i sak 5 § andra stycket, 8 § första och andra styckena samt 9 § första stycket tvångsmedelslagen. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.11. En nyhet är att företrädare för den ansökande staten får delta vid rättens förhandling och med rättens samtycke ställa frågor. Se även kommentarerna under 4 kap. 4 §.

18 §
Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3. Kroppsbesiktning kan bli aktuellt i de fall den ansökande staten ansöker om att en person skall undergå ett prov för DNA-test. Andra åtgärder som kan aktualiseras är tagande av fingeravtryck eller fotografier (28 kap. 14 § rättegångsbalken). Genom bestämmelsen finns även möjlighet att bistå med andra former av husrannsakan än som anges i 4 kap. 16 §.

Beslag och överlämnande av egendom till annan stat

19 §
Bestämmelsen motsvarar i sak 2 § tvångsmedelslagen och har behandlats i avsnitt 7.11.

20 §
Bestämmelsen tar upp frågan om kravet på s.k. dubbel straffbarhet vid husrannsakan enligt 4 kap. 16 § och beslag. Frågan om dubbel straffbarhet behandlas i avsnitt 7.6. Huvudregeln vid tvångsmedelsanvändning är enligt 2 kap. 2 § att gärningen som ansökan avser skall motsvara ett brott enligt svensk lag. I förevarande paragraf föreskrivs vissa undantag från detta krav.

I *första stycket* anges att om ansökan görs från en medlemsstat i EU eller Norge eller Island krävs endast att det för gärningen kan dömas till fängelse i den ansökande staten.

I ärenden som avser en gärning som i den ansökande staten handläggs i ett administrativt förfarande eller annat än ett straffrättsligt förfarande (se avsnitt 6.2) får husrannsakan göras och egendomen tas i beslag enligt *andra stycket* om gärningen som ansökan avser motsvarar ett brott enligt svensk lag för vilket det är föreskrivet fängelse sex månader eller mer. Hjälp kan även lämnas i ärenden som avser en gärning som i Sverige handläggs i ett administrativt förfarande eller annat än ett straffrättsligt förfarande i Sverige om det för gärningen är föreskrivet fängelse i sex månader eller mer i den ansökande staten. Det sistnämnda fallet gäller inte en om en ansökan görs från en medlemsstat i Europeiska unionen eller Norge och Island eftersom första stycket då är tillämpligt. En förutsättning för att det andra stycket skall kunna tillämpas är att det förfarande som är aktuellt och den åtgärd som begärs omfattas av en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten, se 1 kap. 5 § första stycket 1 och andra stycket.

21 och 22 §§
Av paragrafen framgår att rätten skall pröva om beslaget är lagligen grundat vilket motsvarar 8 § första stycket tvångsmedelslagen. Vidare skall rätten även avgöra om egendomen skall överlämnas till den ansökande staten. Av 5 kap. 2 § följer att rätten, så länge det inte strider mot en internationell överenskommelse, kan ställa villkor om användningsbegränsningar m.m. (se avsnitt 7.15). Beslut om att överlämna beslagtagen egendom verkställs av åklagaren. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.11.

23 och 24 §§

Bestämmelsen motsvarar 2 a § och 9 § tredje stycket tvångsmedelslagen och har behandlats i avsnitt 7.11. I de fall som regleras i paragraferna överlämnas inte den beslagtagna eller kvarstadsbelagda egendomen till den ansökande staten utan *egendomen blir kvar i Sverige* i avvaktan på att det utländska förverkandebeslutet eller domen kan verkställas i Sverige. Verkställighet sker i sådant fall enligt internationella verkställighetslagen.

Den lagtekniska konstruktionen innebär för det första att det ställs krav på att det finns *en överenskommelse om verkställighet* av utländska domar med den aktuella staten för att förevarande paragraf skall bli tillämplig, se 1 § i internationella verkställighetslagen. En sådan överenskommelse är brottmålsdomskonventionen (se 2 § samma lag). Konventionen har endast tillträtts av ett fåtal stater (se 1 § i förordningen [1977:178] med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom). Konventioner som har ett betydligt större antal ratifikationer är narkotikabrottskonventionen (se 21 b § samma förordning och bilaga 1 till förordningen) och förverkandekonventionen (se 21 c § samma förordning och bilaga 2 till förordningen).

För det andra innebär den lagtekniska konstruktionen ett oinskränkt krav på *dubbel straffbarhet* vid tillämpning av paragraferna. För att verkställighet skall kunna ske i Sverige av en utländsk dom krävs nämligen att den aktuella gärningen motsvarar brott enligt svensk lag (se 5 § i internationella verkställighetslagen).

Beslagtagen egendom som kan antas vara förverkad på grund av brott kan i vissa fall *överlämnas till den ansökande staten* för att säkra verkställighet i det landet – se 4 kap. 19 § tredje strecksatsen. Kvarstadsbelagd egendom kan för närvarande aldrig överlämnas till annan stat (angående reformbehov på området, se avsnitt 7.11).

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning av någon i Sverige eller utlandet

25 och 26 §§

Bestämmelserna om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning i Sverige och utomlands har behandlats i avsnitt 7.12. Av 27 kap. 24 § rättegångsbalken följer att upptagningar av avlyssnat material skall förstöras när förundersökningen lags ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet avgjorts slutligt. Syftet är att avlyssnat material inte skall sparas. Av 5 kap. 2 § följer att åklagaren när avlyssnat material överlämnas kan, i den mån det inte strider mot en internationell överenskommelse, förena överlämnandet av materialet med villkor. Ett sådant villkor kan vara att materialet skall förstöras efter det att det rättsliga förfarandet är avslutat i den ansökande staten (se avsnitt 7.15).

Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning av någon i Sverige eller utlandet

27 och 28 §§
Bestämmelserna om hemlig kameraövervakning i Sverige och utomlands har behandlats i avsnitt 7.12. I 7 § lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning finns en bestämmelse om att upptagningar skall förstöras som motsvarar 27 kap. 24 § rättegångsbalken. I denna del hänvisas till kommentaren till 4 kap. 25 och 26 §§.

Överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

Överförande från eller till Sverige på begäran av en annan stat

29 §
Av bestämmelsen framgår att en i Sverige frihetsberövad person för föras över till den ansökande staten för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller rättegång där. Av ansökan skall framgå hur lång tid den frihetsberövade behöver närvara i den andra staten. Vidare får överförande inte ske om förfarandet i den ansökande staten avser utredning om den frihetsberövades egen brottslighet. Dessa bestämmelser motsvaras av 2 § och 4 § andra stycket 4 i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Vidare framgår av paragrafen att en person som är frihetsberövad i den ansökande staten kan föras över till Sverige på begäran av den staten. Bestämmelserna har behandlats avsnitt 7.13.1.

30 §
Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 § och 4 § första stycket i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Något krav på samtycke ställs dock inte upp. Inte heller krävs enligt 2 kap. 2 § att den aktuella gärningen motsvarar brott enligt svensk lag (se avsnitt 7.6). En ansökan skall som huvudregel prövas av regeringen. I de fall en ansökan görs av en medlemsstat i EU eller Norge eller Island prövas ansökan av åklagare. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.13.2 och 7.13.3.

Överförande från eller till Sverige på begäran av svensk åklagare eller domstol

31 §
Bestämmelsen tar upp de två fall en frihetsberövad person kan föras över från eller till Sverige på begäran av en svensk åklagare eller domstol. Skall personen föras över från Sverige får det ske även i de fall utredningen avser den frihetsberövades egen brottslighet (jfr 2 kap 29 § första stycket 1). Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.13.1.

Yttranden

32 §
Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 5 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Något yttrande behöver inte inhämtas om det är

uppenbart att det inte behövs. Ett exempel är att det är klart att framställningen skall avslås oavsett av vad som kan framkomma i ett yttrande. Ett annat exempel är om en svensk åklagare vill att en i målet häktad person skall föras över till en annan stat för att där t.ex. vallas på en brottsplats och det finns inget som skulle tala för att ett överförande inte skulle kunna genomföras med hänsyn till den frihetsberövades tillstånd. I dessa fall tjänar ett yttrande från häktet normalt inte något syfte.

Transport genom Sverige och förvar i Sverige av överförda personer

33 och 34 §§
Bestämmelserna motsvarar 6 och 7 §§ i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet och har behandlats i avsnitt 7.13.1.

5 kap. Övriga bestämmelser

Villkor om användningsbegränsningar m.m.

1 §
Bestämmelsen motsvarar i sak 1 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Vissa redaktionella ändringar har gjorts. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.15.

2 §
Paragrafen ger svenska åklagare och domstolar en möjlighet att förena den rättsliga hjälpen som lämnas med villkor om användningsbegränsningar m.m. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.15. Bestämmelsen har sitt ursprung i 4 § tvångsmedelslagen som föreskriver att förbehåll får ställas upp när beslagtagen egendom överlämnas till den ansökande staten om det är påkallat av hänsyn till tredje mans rätt eller från allmän synpunkt. De förbehåll som ställs upp torde ofta innebära att egendomen som överlämnas skall lämnas tillbaka när det rättsliga förfarandet är avslutat i den ansökande staten. Bestämmelsen har inte begränsats till avse enbart beslagtagen egendom som överlämnas utan den har gjorts generellt tillämplig på all slags rättslig hjälp enligt lagen. Det innebär att allt material och all information som överlämnas med stöd av denna lag kan förenas med villkor om hur materialet får användas eller på annat sätt utnyttjas. Bestämmelsen skall tillämpas restriktivt. Om villkor skall ställas upp från allmän synpunkt krävs det att det är nödvändigt (se härom avsnitt 7.15). En annan begränsande faktor är att några villkor inte får ställas upp om de strider mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. I förhållande till stater som tillträtt 1959 års rättshjälpskonvention kan några villkor t.ex. inte ställas upp i fråga om bevismaterial som överlämnas efter en bevisupptagning vid domstol. Däremot kan det finnas utrymme för att ställa upp vissa villkor vid överlämnande av beslagtagen egendom i förhållande till dessa stater. Detta kan utläsas in i den förklaring som Sverige avgett beträffande artikel 5 dvs. att bistånd lämnas om verkställigheten är förenlig med svensk lag (jfr avsnitt 14.1). Frågan om att reglera frågan

om användningsbegränsningar enligt 1959 års rättshjälpskonvention diskuteras i arbetet med ett andra tilläggsprotokoll till konventionen.

3 §
Av paragrafen framgår att den åklagare eller domstol som lämnat rättslig hjälp och därvid ställt villkor enligt 5 kap. 2 § får medge undantag från villkoret. I de fall villkor om exempelvis användningsbegränsningar följer direkt av den internationella överenskommelse som legat till grund för den hjälp som Sverige lämnat (t.ex. narkotikabrottskonventionen) får den åklagare eller domstol som lämnat den rättsliga hjälpen medge undantag om det följer av den internationella överenskommelsen. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 7.15. Vid bedömning om undantag skall medges skall prövning på nytt göras av om villkoren är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller nödvändiga från allmän synpunkt utifrån de skäl som anförts från den ansökande staten att undantag bör medges. I vilket syfte uppgifterna skall användas får också betydelse.

4 §
Bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§ gäller även i fråga om överenskommelser med mellanfolkliga organisationer. Bestämmelsen är inte ny utan motsvarar andra stycket i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet.

Immunitet

5–8 §§
Bestämmelserna motsvarar i huvudsak 8 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet. Mot bakgrund av avtalet med Australien (se avsnitt 5.7.1 och 11) har ett tillägg gjorts som innebär att den som reser till Sverige för att höras i en visst förfarande inte utan eget samtycke får åläggas att medverka vid annan utredning eller annat förfarande än som är avsedd med kallelsen. Immunitetsreglerna gäller även den som överförs till Sverige med stöd av 4 kap. 29 och 31 §§ i den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den andra staten. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 7.16.

Sekretess

9 §
Bestämmelsen är en ren hänvisning till sekretesslagen (1980:100); jämför avsnitt 10.1 och lagförslag 2.13.

Undantag från banksekretess

10 §
Bestämmelsen klargör att regler om banksekretess och tystnadsplikt inte hindrar att rättslig hjälp lämnas enligt bestämmelserna om förhör under förundersökning eller husrannsakan och beslag. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 10. 2.

11 §
Av paragrafen framgår att regeringen får besluta om att egendom eller dess värde som har förverkats genom ett svenskt avgörande kan delas med en annan stat som har lämnat Sverige bistånd som har haft betydelse för utredningen om brottet. Regeringen kan ta upp en sådan fråga såväl efter ansökan från den andra staten som på eget initiativ. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8. I 36 § internationella verkställighetslagen finns särskilda bestämmelser om delning av egendom efter det att Sverige bistått annan stat med verkställighet av ett förverkandebeslut. Den bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas (se lagförslag 2.9 och avsnitt 17.9).

Återkrav av kostnader

12 §
Paragrafen som ger upplysning om att regeringen meddelar föreskrifter om att kostnader för rättslig hjälp kan återkrävas av den ansökande staten har behandlats i avsnitt 7.18.

Tillämpningsföreskrifter och tillkännagivanden

13 §
I paragrafen bemyndigas regeringen att i förordning ge närmare tillämpningsföreskrifter. Det framgår också att regeringen i tillkännagivande redovisar de olika internationella överenskommelser som det hänvisas till i olika paragrafer.

17.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

2 kap. 5 a §
Tilläggen i *tredje* och *fjärde styckena* föranleds av Schengenkonventionens bestämmelser i artikel 54–58 och Sveriges tillträde till 1987 års konvention mellan medlemsstaterna i den europeiska gemenskapen om förbud mot dubbel lagföring (double jeopardy) som föreskriver att om dom meddelats i konventionsstat föreligger hinder mot ny lagföring för brott, med vissa undantag, i de andra konventionsstaterna. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 13.

17.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

5 kap. 1 §
I 5 kap. 7 § sekretesslagen finns en ny bestämmelse som syftar till att sekretess skall kunna gälla vid en begäran om rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 10.1). Mot bakgrund härav har ett tillägg gjorts i 5 kap. 1 § andra meningen rättegångsbalken genom en hänvisning till aktuell bestämmelse i sekretesslagen. Detta innebär att det för stängda dörrar inte krävs att det är av synnerlig vikt att uppgift inte röjs.

9 kap. 7 §
Tillägget i *andra stycket* innebär att den som inte förelagts vid vite enligt vad som föreskrivs i paragrafen inte får åläggas ansvar för de kostnader som kan uppstå till följd av att föreläggandet inte följs. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 9. Se även kommentaren till ändringen i 5 § delgivningslagen (avsnitt 17.8) om att kallelse att inställa sig vid förhandling i brottmål inte får förenas med vite om kallelsen skall delges utomlands, annat än enligt den nordiska lagen om vittnesplikt.

31 kap. 4 §
I paragrafens nya *andra stycke* hänvisas till att i 9 kap. 7 § rättegångsbalken finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut.

33 kap. 9 §
I *andra stycket* införs en *skyldighet* för rätten att översätta handlingar i brottmål, om handlingen skall sändas till någon som vistas inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Bestämmelsen är tillämplig i de fall handlingen skall delges men också när underrättelser eller domar och beslut skall översändas till personer som befinner sig utomlands. Enligt huvudregeln skall handlingen, eller de viktigaste delarna översättas till språket som talas i landet. Har staten flera officiella språk räcker det att handlingen översätts till ett av språken. Om rätten känner till att personen inte förstår detta språk skall handlingen översättas till ett språk som personen förstår. Om en handlingen skall delges med en person i Norge eller Danmark behöver handlingen alltså endast översättas om rätten känner till att personen inte förstår norska eller danska. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 9.

36 kap. 23 § och 40 kap. 16 §
Tilläggen i dessa paragrafer motsvarar det tillägg som gjorts i 31 kap. 4 § rättegångsbalken.

17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol

1 och 4 §§
I lagen har de bestämmelser som gäller bevisupptagning i brottmål utmönstrats. I de fall den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål är tillämplig skall 1946 års lag inte tillämpas. Lagen blir i fortsättningen endast tillämplig i tvistemål (se avsnitt 6.1). Överflyttningen av centralmyndigheten från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet (se avsnitt 7.2) har också föranlett en ändring. Övriga ändringar är av redaktionell karaktär.

17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

1 och 3 §§
Ändringarna motsvarar ändringarna i lagförslag 17.4.

17.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

14, 23 och 26 §§
Ändringarna är föranledda av kravet på att den diplomatiska vägen skall användas när framställningarna görs tas bort samt att centralmyndighetsfunktionen flyttas över från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet (se avsnitt 7.1.1 och 7.2).

17.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

4 a §
Hänvisningen till tvångsmedelslagen har ersatts med en hänvisning till den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

17.8 Förslaget till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428)

5 §
Bestämmelsen i det *andra stycket* är ny och innebär att vite inte får sättas ut i en kallelse av en målsägande, ett vittne, en sakkunnig eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken att inställa sig vid förhandling i brottmål om kallelsen skall delges utomlands. Bestämmelsen är generell och omfattar både sådana kallelser som delges med biträde av en annan stat och sådana som delges direkt per post. Undantag görs för de fall där kallelse av ett vittne eller en målsägande sker med stöd av den nordiska lagen om vittnesplikt. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 9. Se även kommentaren till ändringen i 9 kap. 7 § rättegångsbalken, avsnitt 17.3.

17.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

8, 17, 20, 25 a, 28, 30, 32 och 40 §§
Ändringarna är föranledda av att centralmyndighetsfunktionen förs över från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet (se avsnitt 7.2).

18 §
Hänvisningen till tvångsmedelslagen har ersatts av en hänvisning till den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

36 §
Ändringen innebär att inte bara enstaka föremål som förverkats i Sverige efter ansökan av en annan stat utan även dess värde kan delas med den staten. Av 5 kap. 11 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål framgår att delning på motsvarande sätt kan ske i de fall en annan stat har lämnat rättsligt bistånd till Sverige i en svensk utredning eller rättegång. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 8.

17.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag

2 §
Hänvisningen till 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet har ersatts med en hänvisning till den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

17.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

43 §
Nuvarande hänvisningen till 2 § i 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet om att en frihetsberövad person i Sverige kan föras över till en ansökande stat har ersatts med en hänvisning till motsvarande bestämmelse i 4 kap. 29 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål. Hänvisningen innebär att den tid som den frihetsberövade vistats utanför anstalt med stöd av sistnämnda bestämmelse skall inräknas i tiden för inställelse. Vidare hänvisas till 4 kap. 31 § i samma lag eftersom en frihetsberövad kan vistas utanför anstalt när t.ex. en svensk åklagare kan ansöka om att en i Sverige frihetsberövad person överförs till ett annat land (se avsnitt 7.13.1). Även denna tid skall anses som inställelsetid.

17.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

7 och 22 §§
Ändringarna är föranledda av att centralmyndighetsfunktionen förs över från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet (se avsnitt 7.2).

17.13 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

1 kap. 4 §
Hänvisningen till 1991 års lag om samarbete på brottmålsområdet har ersätts med en hänvisning till den nya lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

5 kap. 7 §
En ny bestämmelse införs i 5 kap. Bestämmelsen har behandlats ingående i avsnitt 10.1.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att sekretess skall kunna gälla vid en begäran om rättslig hjälp i brottmål i Sverige för uppgift i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål eller rörande angelägenhet som avser användning av tvångsmedel. Sekretessen kan omfatta även de uppgifter som förekommer i en ansökan om rättslig hjälp och därtill fogade handlingar. Uppgifterna är sådana att de skulle ha omfattats av förundersökningssekretess enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen om de förekommit i en svensk förundersökning. Med hänsyn till den begränsade information som svenska myndigheter i normalfallet har rörande hela brottsutredningen i den andra staten är skaderekvisitet utformat på ett annat sätt än vad som gäller vid förundersökningssekretess. Den svenska myndigheten skall pröva om det kan antas att uppgiften lämnats under förutsättning att uppgiften inte röjs. Mot bakgrund av att det inom det straffrättsliga samarbetet är en självklar utgångspunkt att känsliga uppgifter i den utländska brottsutredningen kan skyddas i den anmodade staten råder en stark presumtion för sekretess.

Sekretess enligt *andra stycket* gäller hos polismyndighet och åklagarmyndighet samt hos Rikspolisstyrelsen, Tullverket och Kustbevakningen för vissa uppgifter enligt lagen (2000:000) om Schengens informationssystem. Sekretess kan gälla för motsvarande uppgifter till skydd för den enskilde enligt en ny bestämmelse i 7 kap. 41 § sekretesslagen (se prop. 1999/2000:64). För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt Schengenkonventionen bör dessa uppgifter även kunna skyddas med hänsyn till den utländska brottsutredningen.

16 kap. 1 §
Meddelarfrihet viker för tystnadsplikt som följer av sekretessbestämmelsen, såvitt avser uppgifter som hänför sig till uppgift om kvarhållande av försändelse till befodringsföretag, hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning och hemlig teleövervakning på grund av beslut av domstol eller åklagare.

17.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

2 §
Ändringen är föranledd av att centralmyndigheten förs över från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet (se avsnitt 7.2).

9, 9 a och 10 §§
I de nuvarande bestämmelserna hänvisas till olika bestämmelser i tvångsmedelslagen och 1946 års lag om bevisupptagning i Sverige. De har ersatts med en i 9 § generell hänvisning till lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål. I 9 a § anges i huvudsak vilka bestämmelser som i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål inte skall tillämpas när rättslig hjälp begärs av tribunalerna. Bestämmelserna i nuvarande 9 § har förts över till 10 §. Ändringarna har behandlats i avsnitt 12.

11 §
Paragrafen, tidigare betecknad 12 a §, som infördes när lagen ändrades med anledning av inrättandet av tribunalen för Rwanda (se prop. 1995/96:48), behandlar straffverkställighet i Sverige av tribunalernas domar m.m.

I paragrafen har ett nytt *tredje stycke* införts. Ändringen har behandlats i avsnitt 12 och avser villkorlig frigivning av personer som i Sverige avtjänar ett fängelsestraff utdömt av en internationell tribunal. De nya bestämmelserna skapar en särskild ordning för villkorlig frigivning som avviker från vad som annars gäller vid verkställighet enligt 25 § internationella verkställighetslagen, som hänvisar till att vanliga verkställighetsregler skall gälla. Det är i dessa fall regeringen som beslutar om villkorlig frigivning. Prövningen har ett starkare fakultativt inslag än vad som annars gäller och regeringen får besluta att villkorlig frigivning skall ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken. Innan frågan prövas skall den berörda tribunalen ges tillfälle att lämna synpunkter.

Det tidigare tredje stycket har oförändrat överförts till ett nytt fjärde stycke.

12 §
Nuvarande 12 § har upphört att gälla, se vid kommentaren till 9, 9 a och 10 §§. Paragrafen är ny och reglerar tribunalernas tillsyn av straffverkställighet i Sverige. Frågan behandlas i avsnitt 12. Företrädare för tribunalen eller den tribunalen utser, t.ex. Internationella Röda Korset, har rätt att besöka den plats där straffet avtjänas för att undersöka behandlingen av den intagne. För att möjliggöra och underlätta denna tillsyn föreskrivs vidare att den som ansvarar för en sådan person, dvs. kriminalvården, skall lämna det biträde som krävs. Det biträde som kan bli aktuellt är t.ex. att ge tillträde till och möjlighet att fritt förflytta sig inom den plats där den intagne är placerad, möjlighet till enskilda samtal med den intagne och andra som kan lämna upplysningar om behandlingen samt erforderlig information. Skyldigheten att lämna biträde är inte inskränkt att gälla i

samband med besök utan det kan även vara fråga om att t.ex. lämna skriftlig information som begärs av tribunalen eller den som har utsetts att fullgöra tillsynen. Det är alltså fråga om i princip samma bistånd som i dag tillhandahålls den europeiska kommittén mot tortyr m.m. enligt lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

14 §

Det andra stycket i paragrafen har tagits bort mot bakgrund av motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 13 § i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

1 Förslag till lag om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde, m.m.

1 § Om en myndighet i en annan stat ansöker om rättslig hjälp i Sverige med en åtgärd i ett rättsligt förfarande som gäller utredning om eller lagföring för brott, skall den begärda hjälpen lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

Om rättslig hjälp som avses i första stycket begärs av en myndighet i en nordisk stat skall den begärda hjälpen lämnas även om förfarandet i den ansökande staten eller i Sverige, eller i båda, är ett administrativt förfarande.

Den begärda hjälpen skall också lämnas om rättslig hjälp begärs av en myndighet i en nordisk stat i ett förfarande som har samband med ett brottmål även om ärendet i den ansökande staten eller i Sverige, eller i båda, handläggs i ett annat rättsligt förfarande än ett straffrättsligt.

Andra och tredje stycket gäller också annan stat i den utsträckning Sverige och den andra staten har avtalat om detta i en internationell överenskommelse.

2 § Denna lag tillämpas också när rättslig hjälp begärs i Sverige i ett i den ansökande staten pågående förfarande som gäller nåd, uppskov med utdömande eller verkställighet av straff, villkorlig frigivning, avbrott i verkställighet av straff eller liknande.

3 § I lagen finns allmänna bestämmelser och särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige.

I lagen finns också allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål utomlands. I lagen finns vissa särskilda bestämmelser om att svensk åklagare får ansöka om rättslig hjälp utomlands. I övrigt får svensk åklagare ansöka om rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter detta. Svensk domstol får ansöka om rättslig hjälp utomlands enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

4 § Med rättslig hjälp enligt denna lag avses

1. förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål
2. bevisupptagning vid domstol
3. telefonförhör
4. förhör genom videokonferens
5. husrannsakan, beslag, kvarstad
6. hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning
7. hemlig kameraövervakning

8. överförande av frihetsberövade för förhör m.m.
9. delning av förverkad egendom mellan stater
10. annan åtgärd som kan vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång och inte innefattar tvångsmedel.

I fråga om utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.

Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige

Villkor och förutsättningar för rättslig hjälp

5 § Rättslig hjälp som avses i 4 § första stycket 1–7 och 10 skall lämnas på de villkor och under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång enligt rättegångsbalken eller annan lag eller författning och enligt särskilda föreskrifter i denna lag.

Rättslig hjälp som avses i 4 § första stycket 8 och 9 lämnas enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

Rättslig hjälp som avses i 4 § första stycket 1–4, 8 och 10 får lämnas även om den gärning som ansökan avser inte motsvarar brott enligt svensk lag.

Ansökan

6 § En ansökan om rättslig hjälp i brottmål enligt denna lag får göras av utländsk åklagare, domstol eller undersökningsdomare eller av någon annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra en sådan ansökan.

7 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag bör innehålla

– uppgift om den utländska domstol eller myndighet som handlägger ärendet,
– en beskrivning av det rättsliga förfarande som pågår,
– uppgift om den aktuella gärningen med tid och plats för denna, samt de bestämmelser som är tillämpliga i den ansökande staten,
– uppgift om vilken åtgärd som begärs och, i förekommande fall, i vilken egenskap en person skall höras,
– namn på och adress till de personer som är aktuella i ärendet.

Om ärendet är brådskande eller om verkställighet önskas inom viss tidsfrist skall detta samt skälen för brådskan eller tidsfristen anges.

En ansökan om rättslig hjälp skall göras skriftligen. Den får översändas per telefax eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt.

I lagen finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan skall innehålla vid vissa slag av åtgärder.

8 § En ansökan om rättslig hjälp och bifogade handlingar skall vara skrivna på svenska, danska eller norska eller åtföljas av en översättning

till något av dessa språk, om inte den instans som enligt denna lag handlägger ärendet tillåter annat.

Vart ansökan skall skickas

9 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag skall ges in till Justitiedepartementet, som vidarebefordrar ansökan till behörig åklagare eller domstol såvida inte ansökan skall prövas av regeringen.

En ansökan från en stat som är medlem i den Europeiska Unionen eller från Norge eller Island får ges in direkt till behörig åklagare eller domstol. Detsamma gäller om Sverige och den ansökande staten i en internationell överenskommelse har avtalat om sådan direkt kommunikation.

Behörighet, överlämnande till annan åklagare eller tingsrätt

10 § En ansökan som enligt denna lag handläggs av åklagare skall handläggas av Riksåklagaren eller den åklagare inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas. En ansökan som enligt denna lag handläggs av domstol skall handläggas av den tingsrätt inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas om inte annat föreskivs i denna lag.

En åklagare som är behörig att vidta en av flera begärda åtgärder får också, om det är lämpligt, vidta andra begärda åtgärder som annan åklagare är behörig att vidta.

Finner åklagaren eller tingsrätten under ärendets handläggning att den inte är behörig att handlägga ansökan, skall ansökan överlämnas till behörig åklagare eller tingsrätt. I annat fall får ett sådant överlämnande ske efter samråd, om det finns en åklagare eller tingsrätt som är lämpligare att handlägga ansökan.

Underrättelser

11 § Om det begärts av den utländska myndigheten, eller om ansökan har överlämnats enligt 10 § tredje stycket, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet bekräfta att ansökan tagits emot, såvida inte den begärda åtgärden kan vidtas genast.

Kan en begärd åtgärd inte vidtas inom den tidsfrist som angivits i ansökan och kan det antas att detta kommer att försvåra förfarandet i den ansökande staten, skall den åklagare eller tingsrätt som är ansvarig för handläggningen av ärendet utan dröjsmål underrätta den utländska myndigheten om när den begärda åtgärden kan komma att vidtas.

Ofullständiga ansökningar och hinder mot verkställighet

12 § Om ansökan inte innehåller de uppgifter som behövs för handläggningen, skall den ansökande staten ges tillfälle att komplettera ansökan. Om ansökan kan bifallas endast delvis eller under vissa villkor skall den ansökande staten underrättas om de hinder som finns och ges tillfälle att yttra sig eller komplettera eller justera ansökan.

Återredovisning

13 § När handläggningen av ärendet har avslutats skall det redovisas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den ansökande staten. Om direktkommunikation är medgiven enligt 9 § andra stycket, skall ärendet istället redovisas direkt till den myndighet i den ansökande staten som gjort ansökan.

Förfarandet och tillämplig lag

14 § Ansökningar om rättslig hjälp skall behandlas skyndsamt. I fråga om förfarandet tillämpas, om inte annat föreskrivs i denna lag, samma förfarande som tillämpas när en motsvarande åtgärd vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. Domstol kan bestämma att handläggningen helt eller delvis skall ske på ett främmande språk, om det är lämpligt.

15 § Innehåller ansökan en begäran om att ett visst förfarande skall tillämpas när den begärda åtgärden vidtas skall detta tillämpas om det inte strider mot grunderna för den svenska rättsordningen.

16 § Den som skall höras eller annars fullgöra något enligt denna lag har rätt att vägra att följa vad som krävs av honom eller henne, om stöd för detta finns i svensk lag eller i den ansökande statens lag.

Offentlig försvarare, målsägandebiträde och stödperson

17 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som skall höras enligt bestämmelserna i denna lag, eller som annars drabbas av en begärd åtgärd, har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång.

Om det finns särskilda skäl får offentlig försvarare enligt 21 kap. rättegångsbalken förordnas för att tillvarata den misstänktes eller tilltalades intressen vid en bevisupptagning vid svensk domstol.

Avslag

18 § Om de förutsättningar eller villkor som enligt 5 § gäller beträffande den begärda åtgärden inte är uppfyllda, beslutar den instans som handlägger ärendet om avslag på ansökan. Om ansökan har givits in till Justitiedepartementet och det är uppenbart att förutsättningarna eller villkoren inte är uppfyllda får chefen för Justitiedepartementet, i stället för att vidarebefordra ansökan enligt 9 §, direkt besluta om avslag på ansökan.

19 § Utöver vad som följer av 18 § skall en ansökan om rättslig hjälp avslås om ett bifall till ansökan strider mot grundläggande principer för den svenska rättsordningen eller kränker Sveriges suveränitet eller medför fara för rikets säkerhet.

En ansökan om rättslig hjälp får också avslås om

1. gärningen har karaktär av politiskt brott,
2. gärningen utgör ett militärt brott,
3. det i Sverige har meddelats dom eller beslut om åtalsunderlåtelse angående gärningen, eller
4. omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas.

Frågan om en ansökan om rättslig hjälp skall avslås enligt denna paragraf prövas av regeringen. Om det under åklagarens eller domstolens handläggning av en ansökan framkommer skäl för avslag enligt denna paragraf, skall ärendet överlämnas till Justitiedepartementet.

Andra stycket gäller inte om ett avslag strider mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Andra stycket 1 gäller inte ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island.

20 § Ett beslut att avslå ansökan skall redovisa de skäl som bestämt utgången.

Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål utomlands

Ansökan

21 § En ansökan från svensk åklagare eller domstol om att en åtgärd som avses i denna lag skall vidtas utomlands skall skickas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den utländska staten.

En ansökan om rättslig hjälp i Danmark, Finland, Island eller Norge skickas direkt till behörig myndighet. Ansökan får också skickas direkt till behörig myndighet i en annan stat om sådan direkt kommunikation har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den staten även annars tillåter detta.

Bestämmelserna i 7 § första och andra stycket skall tillämpas vid ansökan om rättslig hjälp utomlands, om inte den mottagande staten kräver annat.

Särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige och utomlands

Förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål i Sverige

22 § En ansökan om förhör i Sverige enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål handläggs av åklagare.

Företrädare för den ansökande staten får närvara vid förhöret och får med åklagarens samtycke ställa frågor direkt till förhörspersonen.

Bevisupptagning vid domstol

Bevisupptagning vid svensk domstol

23 § En ansökan om bevisupptagning vid svensk domstol som innebär att förhör skall hållas, skriftligt bevis tas upp eller syn skall hållas vid svensk domstol handläggs av tingsrätt.

Ärendet skall anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om han eller hon skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen.

Så snart tidpunkt för bevisupptagningen bestämts skall den som begärt bevisupptagningen underrättas om tid och plats för denna.

24 § Domare vid den utländska domstolen eller företrädare för den domstol eller myndighet som begärt bevisupptagningen, liksom parterna och deras ombud, får närvara vid bevisupptagningen och får med rättens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

25 § Om den ansökande staten har framställt önskemål om detta får svensk åklagare inom tingsrättens domkrets närvara vid bevisupptagningen och bevaka den ansökande statens intressen vid bevisupptagningen.

Bevisupptagning vid utländsk domstol

26 § I ett mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje stycket rättegångsbalken.

27 § Om åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol och den utländska staten kräver att ansökan föregås av domstolsprövning i Sverige, får tingsrätt på begäran av åklagare besluta att sådana åtgärder skall vidtas utomlands.

Telefonförhör

Telefonförhör i Sverige

28 § En utländsk rättslig myndighet får hålla telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige utan särskilt medgivande. Om den utländska myndigheten behöver bistånd av svensk åklagare eller domstol vid förhöret kan myndigheten ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör.

En ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör vid rättegång handläggs av tingsrätt. En ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör under förundersökningen handläggs av Riksåklagaren eller annan åklagare. Av ansökan skall framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Tidpunkten för ett förhör som avses i andra stycket och övriga praktiska arrangemang kring förhöret skall beslutas efter samråd med myndigheten i den ansökande staten. Den som skall höras skall underrättas om tid och plats för förhöret. Förhörspersonens identitet och att han eller hon samtycker till telefonförhör skall kontrolleras. Om den ansökande staten begär det skall 30 och 31 §§ tillämpas vid förhöret.

Telefonförhör utomlands

29 § Bestämmelserna i 46 kap 7 § andra stycket rättegångsbalken om förhör vid huvudförhandling per telefon får tillämpas när förhörspersonen befinner sig utomlands om den utländska staten tillåter det. Åklagare får hålla telefonförhör under förundersökning med en person som befinner sig utomlands om den utländska staten tillåter det.

En svensk domstol får också ansöka om rättslig hjälp av utländsk myndighet vid telefonförhör som avses i första stycket om Sverige och den utländska staten i en internationell överenskommelse har avtalat om sådan rättslig hjälp eller om den staten även annars ger sådan hjälp. Åklagare får ansöka om sådan rättslig hjälp om Sverige och den utländska staten i en internationell överenskommelse har avtalat om sådan rättslig hjälp eller staten annars ger sådan hjälp. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Förhör genom videokonferens

Videokonferens i Sverige

30 § En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens i rättegång skall handläggas av tingsrätt som har de tekniska hjälpmedel som krävs för ett sådant förhör. En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökningen skall handläggas av Riksåklagaren eller annan åklagare.

Vid handläggning i domstol skall ärendet anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Parterna skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver inte kallas om de inte skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen. Om det behövs får rätten besluta om biträde av tolk.

31 § Ett vittne eller en sakkunnig, som skall höras vid en videokonferens enligt 30 §, får åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under förhöret.

Om det behövs får tingsrätten utse en person att biträda den som skall höras enligt första stycket. I fråga om biträdet tillämpas 26, 27, 29, 43 och 47 §§ rättshjälpslagen (1996:1619). I övrigt tillämpas rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde.

Videokonferens utomlands

32 § I ett mål eller ärende vid svensk domstol får domstolen, under förutsättning att videokonferens i rättegång är tillåten enligt svensk rätt, ansöka om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens med en person som befinner sig utomlands om Sverige och den utländska staten i en internationell överenskommelse har avtalat om sådan rättslig hjälp eller om den utländska staten även annars ger sådan hjälp.

Åklagare får ansöka om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökningen med en person som befinner sig utomlands om Sverige och den utländska staten i en internationell

överenskommelse har avtalat om sådan rättslig hjälp eller om den utländska staten även annars tillåter det.

Husrannsakan, beslag och kvarstad i Sverige

Gemensamma bestämmelser

33 § En ansökan om beslag eller kvarstad i Sverige, eller om husrannsakan här för att söka efter egendom som är underkastad beslag, handläggs av åklagare.

Om dom har meddelats i den främmande staten skall till ansökan fogas en kopia av domen. En ansökan om beslag som avses i 35 § bör i förekommande fall innehålla uppgifter om när åtal skall väckas eller dom kan meddelas i den ansökande staten.

34 § Verkställda beslag och ansökningar om kvarstad skall skyndsamt anmälas hos rätten för prövning. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Om egendom har tagits i förvar i avvaktan på rättens beslut om kvarstad skall de tidsfrister som anges i 26 kap. 4 § rättegångsbalken tillämpas. Vid förhandlingen tillämpas bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

Rätten skall underrätta åklagaren om de beslut som rätten fattar i ärendet.

Beslag och överlämnande av beslagtagen egendom till annan stat

35 § Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas

– ha betydelse för utredning om brott,
– vara frånhänd någon genom brott eller
– vara förverkad på grund av brott, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

36 § Om den gärning som ansökan avser inte motsvarar brott enligt svensk lag får husrannsakan företas och egendomen tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om ansökan har gjorts av en stat som är medlem i Europeiska unionen eller av Norge eller Island och det för gärningen kan dömas till fängelse i den ansökande staten.

Om den gärning som ansökan avser beivras genom ett administrativt förfarande i den ansökande staten får egendomen tas i beslag och överlämnas om gärningen motsvarar brott för vilket enligt svensk lag är stadgat fängelse i sex månader eller mer. Om gärningen i Sverige beivras genom ett administrativt förfarande får egendomen tas i beslag och överlämnas om det för gärningen är stadgat fängelse i sex månader eller mer i den ansökande staten såvida inte första stycket är tillämpligt.

37 § Rätten skall pröva om beslaget är lagligen grundat och avgöra om egendomen skall överlämnas till den ansökande staten samt föreskriva förbehåll som är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller från allmän

synpunkt. Förbehåll får föreskrivas endast i den mån det följer av internationell överenskommelse som Sverige träffat med den andra staten.

38 § Beslut att överlämna beslagtagen egendom till annat stat verkställs av åklagaren.

Beslag och kvarstad för att säkerställa verkställighet i Sverige av utländska förverkanden

39 § Om förverkande som beslutas efter en rättegång i en annan stat kan verkställas här får, om det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras,

1. egendom som i rättegången har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott tas i beslag, eller
2. det beslutas om kvarstad på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkat.

40 § När rätten beslutar om kvarstad eller fastställer ett verkställt beslag, skall rätten bestämma hur länge åtgärden längst får bestå. Den bestämda tiden får förlängas om det finns anledning till det.

Om det inte längre finns skäl för kvarstad eller beslag, skall rätten häva åtgärden. Innan kvarstaden eller beslaget hävs, skall rätten ge den ansökande staten tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövligt. I annat fall skall åtgärden bestå till dess att ansökan om verkställighet prövas.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning i Sverige

41 § En ansökan om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd till åtgärden.

Om rätten lämnar tillstånd till åtgärden, skall rätten i sitt beslut upplysa om bestämmelserna i 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning utomlands

42 § Om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning skall äga rum utomlands och den utländska staten kräver att ansökan föregås av domstolsprövning i Sverige, får tingsrätt på begäran av åklagare besluta att tillåta hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning som skall äga rum utomlands.

Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning i Sverige

43 § En ansökan om hemlig kameraövervakning handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd.

Om rätten lämnar tillstånd till åtgärden, skall rätten i sitt beslut upplysa om bestämmelsen i 7 § lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning.

Hemlig kameraövervakning utomlands

44 § Om hemlig kameraövervakning skall äga rum utomlands och den utländska staten kräver att ansökan föregås av domstolsprövning i Sverige, får en svensk domstol på begäran av åklagare besluta att hemlig kameraövervakning enligt skall äga rum utomlands.

Överförande av frihetsberövade

Överförande från eller till Sverige på begäran av annan stat

45 § Efter ansökan av annan stat får en person som är berövad friheten

1. i Sverige föras över till den andra staten för förhör eller konfrontation i samband med förundersökning eller rättegång där, om förhöret avser annat än den frihetsberövades egen brottslighet, eller
2. i den staten föras över till Sverige för förhör eller konfrontation i samband med förundersökning eller rättegång där.

Av ansökan enligt första stycket 1 skall det framgå hur lång tid den frihetsberövade behöver vistas i den andra staten.

46 § Ansökan prövas av regeringen. En ansökan från stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Island eller Norge prövas av åklagare.

En ansökan enligt 45 § första stycket 1 får avslås om ett överförande medför att tiden för frihetsberövandet förlängs eller om den frihetsberövades närvaro behövs i ett brottmål som handläggs här i landet.

Om en ansökan enligt 45 § första stycket 1 bifalls skall det framgå av beslutet när den frihetsberövade senast skall återföras till Sverige, eller i förekommande fall, försättas på fri fot.

Överförande från eller till Sverige på begäran av svensk åklagare eller domstol

47 § En person som är berövad friheten i Sverige eller i annan stat får föras över till den andra staten eller till Sverige för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller rättegång i Sverige.

Yttranden

48 § Innan en ansökan prövas eller görs om en frihetsberövad person skall föras över till annan stat skall yttrande inhämtas från den myndighet som svarar för omhändertagandet av den frihetsberövade om det inte är uppenbart att det inte behövs.

Transport genom Sverige

49 § Chefen för Justitiedepartementet kan meddela tillstånd till transport genom Sverige av en frihetsberövad person som skall föras över från en stat till en annan stat för förhör eller konfrontation.

Förvar i Sverige av överförda personer

50 § En person som förs över till Sverige skall tas i förvar av polismyndighet. Har tillstånd meddelats enligt 49 § får polismyndigheten vid behov ta den som överförs i förvar.

Annan åtgärd

51 § En ansökan om sådan åtgärd som avses i 4 § första stycket 10 handläggs av den instans som handlägger motsvarande åtgärd i ett inhemskt förfarande.

Delning av förverkad egendom med annan stat

52 § Om det begärs får regeringen besluta att egendom eller dess värde som förverkats genom ett svenskt avgörande som vunnit laga kraft kraft helt eller delvis skall överlämnas till en annan stat som under förundersökningen eller rättegången har lämnat Sverige sådan rättslig hjälp som avses i denna lag eller som på annat har lämnat information eller bistånd som har haft betydelse för utredningen om brottet.

I 36 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom finns bestämmelser om överlämnande till annan stat av förverkad egendom.

Övriga bestämmelser

Begränsningar i möjligheterna att använda erhållen information m.m.

53 § Har en svensk myndighet fått upplysningar eller bevismaterial från en annan stat för att användas vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott och gäller på grund av överenskommelse med den andra staten villkor som begränsar möjligheten att utnyttja materialet, skall svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

54 § En svensk åklagare eller domstol som med tillämpning av denna lag lämnar information eller bevismaterial till en annan stat får ställa villkor som begränsar möjligheten att använda materialet i den utsträckning detta har avtalats i en internationell överenskommelse mellan Sverige och den andra staten.

Den åklagare eller domstol som enligt första stycket överlämnat information eller bevismaterial får på begäran av myndighet i den andra staten medge undantag från villkor.

55 § Bestämmelsen i 53 och 54 §§ gäller också i fråga om överenskommelser med mellanfolkliga organisationer.

Immunitet för vittnen m.m.

56 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som Sverige ingått med en stat eller med en mellanfolklig organsation får den som efter kallelse i enlighet med överenskommelsen har rest in i Sverige för att höras eller på annat sätt medverka vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott inte

1. lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan i Sverige och som, när det gäller en misstänkt eller tilltalad, inte är avsedd med framställningen eller kallelsen eller
2. utan eget samtycke åläggas att medverka vid annan utredning eller annat förfarande än som är avsedd med framställningen.

57 § Om den som rest hit stannar kvar i Sverige trots att han eller hon, haft möjlighet att lämna landet under en sammanhängande tid av femton dagar från det att besked erhållits från myndigheten om att närvaro inte längre krävs upphör den immunitet som avses i 56 §. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

Innehåller överenskommelsen bestämmelse att immuniteten skall ha mindre omfattning än som nu angetts, gäller i stället den bestämmelsen.

58 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som Sverige har ingått med en annan stat gäller bestämmelserna om immunitet i 56 och 57 §§ även en frihetsberövad som har förts över till Sverige enligt 45 och 47 §§.

Sekretess

59 § Bestämmelser om sekretess för uppgifter i ärenden om internationell rättslig hjälp finns i 2 kap 1 §, [5 kap. 7 §] och 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100).

Överklagande

60 § Tingsrätts beslut att fastställa ett beslag, att förordna om kvarstad eller förelägga någon att lägga fram skriftligt bevis får överklagas. Detsamma gäller tingsrättens beslut att avslå en ansökan om rättslig hjälp. Hovrättens beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Andra beslut som meddelats enligt denna lag får inte överklagas.

Kostnader

61 § Ersättning till den som fullgjort något till följd av en ansökan om rättslig hjälp samt övriga kostnader för åtgärder som vidtagits enligt denna lag skall betalas av staten.

I den utsträckning återkrav inte strider mot Sveriges åtaganden i en internationell överenskommelse kan regeringen föreskriva att visst slag av kostnader, liksom höga eller extraordinära kostnader, skall återkrävas av den ansökande staten.

Tillämpningsföreskrifter och tillkännagivanden

62 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag och tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna lag. Regeringen tillkännager också de internationella överenskommelser som avses i 19 § fjärde stycket och som inte tillåter avslag på den grunden att gärningen har karaktär av politiskt brott.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

Genom lagen upphävs lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 a § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	5 a §[1]
	Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,
	1. om han har frikänts från ansvar,
	2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,
	3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
	4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.
	Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.
	Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en främmande stat och om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.
	De överenskommelser som avses i första stycket är
	1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,
	2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,
	3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, *och*	4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om	5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om

[1] Senaste lydelse 1999:197.

gärningen omfattas av överenskommelsen.	gärningen omfattas av överenskommelsen, *och*	
	6. konvention den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985.	
Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5.	Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–*5 eller om domen meddelats av stat som tillträtt den överenskommelse som anges i fjärde stycket 6.*	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § och 33 kap. 9 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
7 §	
Rätten får, om en part eller någon annan bör komma tillstädes eller infinna sig personligen vid en förhandling, förelägga vite. Om någon särskild föreskrift om föreläggande har meddelats, skall den gälla.	
Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som visats utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande.	Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som visats utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. *Om något vite inte har satts ut, får den förelagde inte åläggas något ansvar för de kostnader som kan ha uppstått till följd av att föreläggandet inte följs.* Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande.
33 kap.	
9 §[1]	
Rätten får vid behov låta översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten.	
	Rätten är skyldig att översätta en rättegångshandling i brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen skall delges med någon som vistas i en annan stat inom den Europeiska unionen eller i Norge eller Island och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen skall översättas till språket eller ett av språken i landet dit handlingen sänds eller,

[1] Senaste lydelse 1987:747.

	om myndigheten känner till att personen endast förstår ett annat språk, till det språket.

Den som biträtt rätten med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och *andra* stycket skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.	Första och *tredje* stycket skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det skall vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom *Utrikesdepartementet* till den svenska domstolen, skall den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag. *Vad som nu har sagts skall inte tillämpas, om det är fråga om ansvar för en gärning som inte motsvarar brott enligt svensk lag. I mål om ansvar för brottslig gärning får inte heller en part höras under ed eller sanningsförsäkran.*	Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det skall vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom *Justitiedepartementet* till den svenska domstolen, skall den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag.
Avser en framställning enligt första stycket fråga om ansvar för en gärning, som har karaktär av politiskt brott, skall denna lag tillämpas endast om framställningen har gjorts av en domstol i en stat som har tillträtt den europeiska konventionen den 27 januari 1977 om bekämpande av terrorism och gärningen utgör brott som avses i denna konvention.	
Lika med utländsk domstol anses i denna lag *utländsk undersökningsdomare och åklagare*	Lika med utländsk domstol anses i denna lag det europeiska patentverket och annan som enligt

[1] Senaste lydelse 1995:1227.

samt det europeiska patentverket och annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

Bestämmelser om bevisupptagning på begäran av främmande stat i rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott finns i lagen (2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål.

4 §[2]

Möter ej för äskad åtgärd laga hinder, utsätte rätten dag för ärendets företagande.

Om det inte finns några hinder mot den begärda åtgärden skall rätten bestämma dag för ärendets behandling.

Avser mål däri åtgärd äskats ansvar för brottslig gärning, give rätten i god tid den utländska domstolen underrättelse vilken dag ärendet skall förekomma. Sådan underrättelse skall ock eljest lämnas, om den utländska domstolen framställt begäran därom. Har åtgärden äskats av det europeiska patentverket, skall underrättelse städse lämnas dit.

Om den utländska domstolen begär det skall rätten i god tid underrätta den utländska domstolen om tidpunkten för bevisupptagningen. Har åtgärden begärts av det europeiska patentverket, skall underrättelse alltid lämnas dit.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[2] Senaste lydelse 1978:154.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
I mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken.	
I brottmål får bevisupptagning enligt första stycket äga rum endast om det finns synnerliga skäl. På begäran av åklagare får en svensk domstol besluta att åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol.	
	Bestämmelser om internationell rättslig hjälp i rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott finns i lagen (2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1995:1228.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs att 14, 23 och 26 §§ lagen (1957:668) om utlämning för brott skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §[1]	
Framställning om utlämning skall inges till *utrikesdepartementet. Den skall göras på diplomatisk väg, om Sverige ej i förhållande till den främmande staten har överenskommit om att tillämpa annan ordning.*	Framställning om utlämning skall ges in till *Justitiedepartementet.*

Vid framställningen skall fogas avskrift av häktningsbeslut eller dom som åberopas eller, i fall som avses i 4 § andra stycket, annan utredning på vilken framställningen grundas. I den mån det ej framgår av nämnda handlingar, skall uppgift lämnas om personens nationalitet och hemvist, brottets beskaffenhet, tid och plats för brottet samt i den främmande staten tillämpliga straffbestämmelser. Signalement skall om möjligt företes.

23 §[2]

Den som i främmande stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, får på begäran av behörig myndighet i den främmande staten eller med anledning av en där utfärdad efterlysning omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av åklagare enligt vad som i allmänhet gäller om brottmål. Beslag får också ske i sådant fall.

Beslut om användning av tvångsmedel skall utan uppskov anmälas hos rätten, som skyndsamt efter förhandling enligt vad om brottmål är stadgat prövar åtgärden samt, om anhållande eller reseförbud eller anmälningsskyldighet skall bestå, genast underrättar chefen för justitiedepartementet därom. Finner denne, att hinder mot utlämning föreligger eller att utlämning eljest ej bör ske, har han att utverka regeringens förordnande om upphävande av åtgärden. I annat fall skall den	Beslut om användning av tvångsmedel skall utan uppskov anmälas hos rätten, som skyndsamt efter förhandling enligt vad om brottmål är stadgat prövar åtgärden samt, om anhållande eller reseförbud eller anmälningsskyldighet skall bestå, genast underrättar chefen för Justitiedepartementet därom. Finner denne, att hinder mot utlämning föreligger eller att utlämning eljest ej bör ske, har han att utverka regeringens förordnande om upphävande av åtgärden. I annat fall skall den

[1] Senaste lydelse 1979:78.
[2] Senaste lydelse 1981:1297.

främmande staten genom *utrikesdepartementets* försorg underrättas om åtgärden. Därvid skall anges viss av chefen för justitiedepartementet bestämd tid, inom vilken framställning om utlämning skall göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades enligt första stycket. När en framställning om utlämning kommer in, skall *utrikesdepartementet* genast underrätta den myndighet som först meddelat beslut om åtgärden. Sådan underrättelse skall även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.	främmande staten genom *Justitiedepartementets* försorg underrättas om åtgärden. Därvid skall anges viss av chefen för Justitiedepartementet bestämd tid, inom vilken framställning om utlämning skall göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades enligt första stycket. När en framställning om utlämning kommer in, skall *Justitiedepartementet* genast underrätta den myndighet som först meddelat beslut om åtgärden. Sådan underrättelse skall även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.

Talan får inte föras mot rättens beslut. Den som anhållits eller underkastats reseförbud eller anmälningsskyldighet får dock för prövning, om åtgärden skall bestå, begära ny förhandling inom tre veckor från det beslut senast meddelats.

Har en framställning om utlämning av den som är anhållen eller underkastad reseförbud eller anmälningsskyldighet inte gjorts inom den enligt andra stycket bestämda tiden, skall den anhållne friges eller beslutet om reseförbud eller anmälningsskyldighet hävas. Detsamma gäller när en framställning avslås enligt 15 §. Om den anhållne i annat fall inte friges, skall framställning avlåtas till rätten om hans häktande senast på åttonde dagen efter den, då riksåklagaren fick del av utlämningsframställningen. Görs inte framställning som nu har sagts, skall den anhållne omedelbart friges.

26 §[3]

Chefen för justitiedepartementet äger medgiva, att den som av främmande stat utlämnas till annan stat må föras genom riket, såframt denne icke är svensk medborgare och ej heller eljest synnerliga skäl äro däremot. Framställning härom *göres på diplomatisk väg.*	Chefen för Justitiedepartementet äger medgiva, att den som av främmande stat utlämnas till annan stat må föras genom riket, såframt denne icke är svensk medborgare och ej heller eljest synnerliga skäl äro däremot. Framställning härom *ges in till Justitiedepartementet.*

Sker utlämningen till Danmark, Finland, Island eller Norge må medgivas, att även svensk medborgare föres genom riket, om hinder ej skulle ha förelegat för utlämning av honom till den mottagande staten enligt 2 eller 4 § lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

[3] Senaste lydelse 1975:292.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 a § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 a §[1]
Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen *(1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat*.	Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen *(2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1990:275.

8 Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428)

Härigenom föreskrivs att 5 § delgivningslagen (1970:428) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 §
Har den, med vilken delgivning skall ske, känt hemvist utom riket eller vistas han på ort utom riket, får delgivning ske enligt lagen på den orten.	
	En kallelse av ett vittne eller en sakkunnig att inställa sig vid förhandling i brottmål får inte ske vid vite om kallelsen skall delges utomlands, såvida inte delgivning skall ske i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 8, 17, 18, 20, 25 a, 28, 30, 32, 36 och 40 §§ lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §[1]	
Framställning om verkställighet göres hos *utrikesdepartementet.*	Framställning om verkställighet görs hos *Justitiedepartementet*.
Finner regeringen uppenbart att framställningen ej gäller dom eller avgörande som avses i 1 § första stycket eller att hinder mot verkställighet möter enligt 5 § andra stycket 1–7, skall framställningen omedelbart avslås. I fråga om utevarodom får framställningen dock ej avslås enbart på den grund att domen ännu ej vunnit laga kraft.	
Regeringen prövar om framställningen skall avslås på grund av förhållande som avses i 5 § andra stycket 8 eller i 6 § första stycket 1, 4, 5 eller 6. Regeringen kan avslå framställningen, om det är uppenbart att förhållande som avses i 6 § första stycket 2, 3, 7 eller 8 föreligger.	
Avslås ej framställningen, skall den överlämnas till riksåklagaren för vidare handläggning.	
17 §[2]	
Har främmande stat som tillträtt brottmålsdomskonventionen till *utrikesdepartementet* meddelat, att den ämnar göra framställning om verkställighet av påföljd, eller har sådan framställning gjorts, kan riksåklagaren anhålla den dömde, om enligt svensk lag kan följa fängelse i ett år eller däröver på brott motsvarande den gärning påföljden avser och det finns risk för att den dömde skall avvika eller, då fråga är om utevarodom, att han undanröjer bevis. På ansökan av riksåklagaren kan rätten under motsvarande förutsättningar besluta om häktning av den dömde eller om reseförbud eller anmälningsskyldighet. Reseförbud eller anmälningsskyldighet får	Har främmande stat som tillträtt brottmålsdomskonventionen till *Justitiedepartementet* meddelat, att den ämnar göra framställning om verkställighet av påföljd, eller har sådan framställning gjorts, kan Riksåklagaren anhålla den dömde, om enligt svensk lag kan följa fängelse i ett år eller däröver på brott motsvarande den gärning påföljden avser och det finns risk för att den dömde skall avvika eller, då fråga är om utevarodom, att han undanröjer bevis. På ansökan av Riksåklagaren kan rätten under motsvarande förutsättningar besluta om häktning av den dömde eller om reseförbud eller anmälningsskyldighet. Reseförbud eller anmälningsskyldighet får

[1] Senaste lydelse 1984:876.
[2] Senaste lydelse 1987:1214.

beslutas, även om det svåraste straff som enligt svensk lag kan följa på motsvarande brott är lindrigare än fängelse i ett år. Oberoende av brottets beskaffenhet får den dömde anhållas, häktas eller underkastas reseförbud eller anmälningsskyldighet, om han saknar hemvist i Sverige och det finns risk för att han genom att bege sig från landet undandrar sig påföljd.

beslutas, även om det svåraste straff som enligt svensk lag kan följa på motsvarande brott är lindrigare än fängelse i ett år. Oberoende av brottets beskaffenhet får den dömde anhållas, häktas eller underkastas reseförbud eller anmälningsskyldighet, om han saknar hemvist i Sverige och det finns risk för att han genom att bege sig från landet undandrar sig påföljd.

I fråga om anhållande, häktning, reseförbud och anmälningsskyldighet enligt denna paragraf tillämpas i övrigt 24 kap. 4–24 §§ och 25 kap. 2–9 §§ rättegångsbalken. Ett beslut om anhållande eller häktning skall hävas senast när den sammanlagda tid den dömde varit berövad friheten i den främmande staten och här i landet med anledning av det eller de brott framställningen om verkställighet avser uppgår till den tid som bestämts för frihetsberövande påföljd för brottet eller brotten i den utländska domen. I fall då den dömde anhållits eller häktats innan framställning om verkställighet gjorts, skall beslutet om anhållande eller häktning hävas inom arton dagar från dagen för frihetsberövandet, om inte framställning om verkställighet gjorts före utgången av denna tid.

18 §[3]

Har framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag i en rättegång i Sverige. Beslut om beslag meddelas av Riksåklagaren eller rätten. I fråga om beslag enligt denna paragraf skall i övrigt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Bestämmelser om beslag och kvarstad finns också i lagen *(1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat.*

Har framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag i en rättegång i Sverige. Beslut om beslag meddelas av Riksåklagaren eller rätten. I fråga om beslag enligt denna paragraf skall i övrigt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Bestämmelser om beslag och kvarstad finns också i lagen *(2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål.*

20 §

Sedan framställning om verkställighet av utevarodom enligt 8 § överlämnats till Riksåklagaren, skall den dömde personligen delges domen och underrättas om att han inom trettio dagar från delfåendet kan hos Riksåklagaren anhängiggöra talan om omprövning av domen

[3] Senaste lydelse 1990:279.

(opposition). Anför den dömde ej opposition inom föreskriven tid, tillämpas 9–16 §§.

Anför den dömde opposition inom föreskriven tid med begäran att hans talan prövas av behörig domstol i den främmande staten, överlämnar riksåklagaren handlingarna i ärendet till *utrikesdepartementet*, som med översändande av handlingarna underrättar behörig myndighet i den främmande staten. Begär den dömde prövning vid svensk domstol eller anför han opposition utan angivande av var han vill att hans talan prövas, gör riksåklagaren hos rätten ansökan om förhandling för prövning av den dömdes talan.

Anför den dömde opposition inom föreskriven tid med begäran att hans talan prövas av behörig domstol i den främmande staten, överlämnar Riksåklagaren handlingarna i ärendet till *Justitiedepartementet*, som med översändande av handlingarna underrättar behörig myndighet i den främmande staten. Begär den dömde prövning vid svensk domstol eller anför han opposition utan angivande av var han vill att hans talan prövas, gör Riksåklagaren hos rätten ansökan om förhandling för prövning av den dömdes talan.

25 a §[4]

Verkställighet enligt överförandekonventionen av frihetsberövande påföljd som på grund av brottslig gärning har ådömts eller beslutats av domstol i stat som har tillträtt nämnda konvention får ske i Sverige, om

1. den dömde är svensk medborgare eller har hemvist här,
2. den dömde har samtyckt till att verkställighet sker i Sverige,
3. den gärning som påföljden avser motsvarar brott enligt svensk lag, och
4. den tid för frihetsberövande som återstod när framställning om verkställighet kom in uppgick till minst sex månader eller särskilda skäl talar för att verkställigheten ändå förs över till Sverige.

Framställning om verkställighet i Sverige görs av behörig myndighet i den främmande staten hos *utrikesdepartementet* och prövas av regeringen. Regeringen kan också själv göra framställning hos främmande stat om att verkställigheten skall ske i Sverige.

Framställning om verkställighet i Sverige görs av behörig myndighet i den främmande staten hos *Justitiedepartementet* och prövas av regeringen. Regeringen kan också själv göra framställning hos främmande stat om att verkställigheten skall ske i Sverige.

28 §

Framställning som avses i 26 § jämte det avgörande varigenom påföljden ådömts eller ålagts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i

Framställning som avses i 26 § jämte det avgörande varigenom påföljden ådömts eller ålagts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i

[4] Senaste lydelse 1984:876.

den främmande staten.	den främmande staten.

30 §

Göres med stöd av förordnande som avses i 2 § första stycket framställning enligt 26 § om verkställighet i främmande stat av utevarodom och har den dömde anfört opposition mot avgörandet hos behörig myndighet i den främmande staten med begäran att hans talan prövas vid svensk domstol, gör Riksåklagaren ansökan hos rätten om förhandling för prövning av den dömdes talan. I fråga om sådan förhandling gäller 21 § första stycket och andra stycket första punkten.

Avvisas oppositionen och vinner avvisningsbeslutet laga kraft, sänder rätten underrättelse om beslutet till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar underrättelsen till behörig myndighet i den främmande staten.	Avvisas oppositionen och vinner avvisningsbeslutet laga kraft, sänder rätten underrättelse om beslutet till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar underrättelsen till behörig myndighet i den främmande staten.

Avvisas ej oppositionen, skall rätten med undanröjande av domen eller föreläggandet upptaga frågan om ansvar för gärning för vilken påföljden ålagts. Därvid gäller rörande sakens handläggning rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål. Framställningen enligt 26 § förfaller.

32 §

Den som på grund av att han anfört opposition kallats till förhandling enligt 30 § första stycket och därför lämnat den främmande statens område får ej med anledning av annat brott, vilket begåtts innan han lämnade den statens område, lagföras, anhållas eller häktas eller berövas friheten för verkställighet av påföljd eller underkastas annan inskränkning i sin personliga frihet, om det ej i kallelsen särskilt angivits att sådan åtgärd kan komma att vidtagas mot honom eller han skriftligen lämnat sitt uttryckliga samtycke till åtgärden eller han under en tid av femton dagar, räknat från den dag rätten meddelat slutligt avgörande med anledning av oppositionen, haft möjlighet att lämna landet men ej gjort detta eller efter att ha lämnat landet återvänt hit utan att på nytt ha kallats till förhandling som nyss sagts. Lämnar den dömde skriftligt	Den som på grund av att han anfört opposition kallats till förhandling enligt 30 § första stycket och därför lämnat den främmande statens område får ej med anledning av annat brott, vilket begåtts innan han lämnade den statens område, lagföras, anhållas eller häktas eller berövas friheten för verkställighet av påföljd eller underkastas annan inskränkning i sin personliga frihet, om det ej i kallelsen särskilt angivits att sådan åtgärd kan komma att vidtagas mot honom eller han skriftligen lämnat sitt uttryckliga samtycke till åtgärden eller han under en tid av femton dagar, räknat från den dag rätten meddelat slutligt avgörande med anledning av oppositionen, haft möjlighet att lämna landet men ej gjort detta eller efter att ha lämnat landet återvänt hit utan att på nytt ha kallats till förhandling som nyss sagts. Lämnar den dömde skriftligt

samtycke, skall den myndighet som beslutar åtgärden sända avskrift av medgivandet till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar handlingen till behörig myndighet i den främmande staten.

samtycke, skall den myndighet som beslutar åtgärden sända avskrift av medgivandet till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar handlingen till behörig myndighet i den främmande staten.

36 §[5]

Penningbelopp eller annan egendom som förklarats förverkad med stöd av denna lag tillfaller staten. *Har föremål förklarats förverkat, kan* regeringen på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslut förordna, att *föremålet* skall *återlämnas* till den staten.

Penningbelopp eller annan egendom *eller dess värde* som förklarats förverkad med stöd av denna lag tillfaller staten. Regeringen *får* på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslutet förordna att *penningbeloppet eller egendomen helt eller delvis* skall överlämnas till den staten.

Böter som bestämts enligt denna lag får inte förvandlas.

40 §

Chefen för justitiedepartementet kan efter framställning till *utrikesdepartementet* av behörig myndighet i främmande stat medge, att utlänning, som är berövad friheten i den staten och som enligt bestämmelser i överenskommelse som avses i 1 § skall föras till annan främmande stat för verkställighet av påföljd för brott eller för förhandling med anledning av framställning om sådan verkställighet, får föras över svenskt område. Under sådan genomresa skall frihetsberövandet bestå, om icke den främmande staten begär att den transiterade friges. Friges han ej, tillämpas vad som i allmänhet gäller om behandling av anhållen eller häktad.

Chefen för Justitiedepartementet kan efter framställning till *Justitiedepartementet* av behörig myndighet i främmande stat medge, att utlänning, som är berövad friheten i den staten och som enligt bestämmelser i överenskommelse som avses i 1 § skall föras till annan främmande stat för verkställighet av påföljd för brott eller för förhandling med anledning av framställning om sådan verkställighet, får föras över svenskt område. Under sådan genomresa skall frihetsberövandet bestå, om icke den främmande staten begär att den transiterade friges. Friges han ej, tillämpas vad som i allmänhet gäller om behandling av anhållen eller häktad.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[5] Senaste lydelse 1991:300.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Bestämmelserna i 1, 4–9, 13 och 16 §§ lagen (1990:431) om ömsesidig handräckning i skatteärenden, bestämmelserna i om förundersökning och tvångsmedel i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, bestämmelserna i 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken samt bestämmelserna i *1 § lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet* äger motsvarande tillämpning. Bestämmelse, vars tillämpning förutsätter att misstanke föreligger mot någon, får dock ej tillämpas. Tvångsmedel får ej användas i syfte att möjliggöra förverkande av egendom. Vad som i ovan nämnda bestämmelser i lagen (1990:431) om ömsesidig handräckning i skatteärenden sägs om Riksskatteverket skall härvid i stället avse Generaltullstyrelsen.	Bestämmelserna i 1, 4–9, 13 och 16 §§ lagen (1990:431) om ömsesidig handräckning i skatteärenden, bestämmelserna i om förundersökning och tvångsmedel i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, bestämmelserna i 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken samt bestämmelserna i *53 § lagen (2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål* äger motsvarande tillämpning. Bestämmelse, vars tillämpning förutsätter att misstanke föreligger mot någon, får dock ej tillämpas. Tvångsmedel får ej användas i syfte att möjliggöra förverkande av egendom. Vad som i ovan nämnda bestämmelser i lagen (1990:431) om ömsesidig handräckning i skatteärenden sägs om Riksskatteverket skall härvid i stället avse Generaltullstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1991:436.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 43 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
43 §[1]	
Intagen skall inställas vid domstol eller vid nämnd som avses i 37 kap. brottsbalken, om domstolen eller nämnden begär det. Begär annan myndighet att intagen skall inställas vid denna, prövar Kriminalvårdsstyrelsen om det skall ske. I anslutning till inställelse varom nu är fråga får intagen tillfälligt placeras i allmänt häkte, om det behövs av säkerhetsskäl.	
Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som intagen vistas utanför anstalt med stöd av *2 § lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.*	Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som intagen vistas utanför anstalt med stöd av *45 eller 47 § lagen (2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1992:108.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 7 och 22 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	
Framställning om verkställighet inges till *utrikesdepartementet*.	Framställning om verkställighet inges till *Justitiedepartementet.*
Finner regeringen uppenbart att framställningen ej gäller utländsk brottmålsdom som avses i 2 § 1 eller att hinder mot verkställighet möter enligt 4 § andra stycket 1–6 eller 9, skall framställningen omedelbart avslås. Regeringen prövar om framställningen skall avslås på grund av förhållande som avses i 4 § andra stycket 7, 8 eller 10 eller 5 § 5.	
Regeringen kan avslå framställningen om det är uppenbart att förhållande som avses i 5 § 1–4 föreligger.	
22 §	
Framställning som avses i 21 § jämte den dom varigenom påföljden har ådömts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i den främmande staten.	Framställning som avses i 21 § jämte den dom varigenom påföljden har ådömts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i den främmande staten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

13 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
4 §[1]	
Gäller förbud enligt denna lag mot att röja uppgift, får uppgiften inte heller i övrigt utnyttjas utanför den verksamhet i vilken sekretess gäller för uppgiften.	
I insiderlagen (1990:1342) finns bestämmelser om förbud att utnyttja vissa uppgifter som är ägande att väsentligt påverka kursen på finansiella instrument.	
I lagen *(1991:435) med vissa bestämmelser om internationells samarbete på brottmålsområdet* finns bestämmelser som begränsar möjligheten att utnyttja vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en främmande stat.	I lagen *(2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål* finns bestämmelser som begränsar möjligheten att utnyttja vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en främmande stat.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1996:1017.

14 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

dels att 2, 9 och 10 §§ och rubriken närmast före 9 § skall ha följande lydelse,

dels att 11 och 12 §§ och rubriken närmast före 12 § skall upphöra att gälla,

dels att 12 a § skall betecknas 11 § och ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 12 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
En framställning om åtgärd som avses i 1 § görs av någon av tribunalens dömande instanser eller av dess åklagare. Framställningen ges in till *Utrikesdepartementet*.	En framställning om åtgärd som avses i 1 § görs av någon av tribunalens dömande instanser eller av dess åklagare. Framställningen ges in till *Justitiedepartementet*.
Beslag	*Rättslig hjälp*
9 §	
I fråga om beslag gäller bestämmelserna i 1 och 2 §§, 6 § första meningen samt 7 § lagen (1975:295) om användningen av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat. Sedan utredningen avslutas skall Riksåklagaren överlämna ärendet tillsammans med sitt yttrande till regeringen. I beslag tagen egendom överlämnas till tribunalen efter beslut av regeringen.	*På begäran av tribunalen lämnas rättslig hjälp enligt bestämmelserna i lagen (2000:000) om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål med följande avvikelser. Bestämmelserna i 18 § och 19 § andra stycket om avslag på ansökan och i 34, 36 och 37 §§ om krav på dubbel straffbarhet och om rättens prövning av beslag gäller inte.*
Om den åklagare eller domstol som handlägger ansökan finner att de förutsättningar eller villkor som gäller beträffande den begärda åtgärden enligt 5 § lagen om internationellt rättsligt samarbete i brottmål inte är uppfyllda skall ärendet överlämnas till regeringen som prövar om ansökan skall	

avslås.

10 §

I fråga om bevisupptagning gäller bestämmelserna i 1 § första stycket första meningen, 2 §, 3 § första och andra styckena samt 4–10 och 12 §§ lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol.

Sedan handläggningen av ett ärende om beslag avslutats skall Riksåklagaren överlämna ärendet till regeringen. I beslag tagen egendom överlämnas till tribunalen efter beslut av regeringen.

Har beslag verkställts, får den som drabbats av åtgärden begära att rätten prövar beslaget. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Om förhandlingen gäller bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

11 §

Har en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i eller på annat sätt stark anknytning till Sverige av tribunalen dömts till fängelse, kan regeringen besluta att straffet får verkställas i Sverige. Regeringen får i varje enskilt beslut meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten här.

Vid verkställigheten tillämpas 25 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Verkställigheten skall upphöra, om tribunalen upplyser att den har beviljat den dömde nåd eller meddelat något annat avgörande som innebär att den utdömda påföljden inte längre får verkställas.

Frågor om villkorlig frigivning prövas av regeringen sedan tribunalen beretts tillfälle att yttra sig. Regeringen får i dessa fall besluta att villkorlig frigivning skall ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken.

I fråga om transport genom Sverige av en person som berövats friheten enligt ett avgörande av tribunalen tillämpas 40 § lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

12 §

Företrädare för tribunalen eller den tribunalen utser för att undersöka behandlingen av den som verkställer straff utdömt av tribunalen, har rätt att besöka den plats där personen är placerad. Den som ansvarar för någon som avtjänar ett sådant straff, skall

lämna den som genomför undersökningen det biträde som denne behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

Utdrag ur Schengenkonventionen

Utdrag ur konvention om tillämpningen av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (Schengenkonventionen)

Avdelning III

Kapitel 2
Inbördes rättshjälp i brottmål

Artikel 48

1. Bestämmelserna i detta kapitel avser att komplettera den europeiska konventionen av den 20 april 1959 om inbördes rättshjälp i brottmål samt, vad avser relationerna mellan de avtalsslutande parter som ingår i den ekonomiska unionen Benelux, kapitel 2 i Beneluxavtalet av den 27 juni 1962 om utlämning och inbördes rättshjälp i brottmål, ändrat genom tilläggsprotokoll av den 11 maj 1974, och att underlätta tillämpningen av dessa avtal.

2. Punkt 1 påverkar inte tillämpningen av mer vittomfattande bestämmelser i gällande bilaterala avtal mellan de avtalsslutande parterna.

Artikel 49

Inbördes rättshjälp skall även beviljas

a) i ärenden där det är fråga om handlingar som är straffbara enligt nationell lag hos en av två avtalsslutande parter, eller enligt båda de avtalsslutande parternas lagar, varvid avses överträdelser av bestämmelser som beivras av administrativa myndigheter vars beslut kan överklagas till en domstol som är behörig att handlägga brottmål,

b) i ärenden som gäller skadestånd för felaktigt väckt åtal eller felaktigt domslut,

c) i benådningsärenden,

d) i civilmål som handläggs gemensamt med brottmål så länge brottmålsdomstolen ännu inte slutgiltigt avgjort brottmålet,

e) för delgivning av rättsligt meddelande som gäller verkställighet av straff eller annan åtgärd, indrivning av böter eller rättegångskostnader,

f) i fråga om åtgärder som gäller uppskov med utdömande eller verkställighet av straff eller annan åtgärd, villkorlig frigivning eller uppskov med eller avbrott i verkställighet av straff eller annan åtgärd.

Artikel 50

1. De avtalsslutande parterna förbinder sig att i enlighet med den konvention och det avtal som avses i artikel 48 lämna varandra inbördes rättshjälp beträffande brott mot lagbestämmelser och förordningar om punktskatter, mervärdesskatter och tullavgifter. Med bestämmelser om tullavgifter förstås de särskilda reglerna i artikel 2 i konventionen av den 7 september 1967 mellan Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike, Italien, Luxemburg och Nederländerna om ömsesidigt administrativt bistånd mellan deras tullmyndigheter samt i artikel 2 i rådets förordning (EEG) nr 1468 av den 19 maj 1981.

2. Framställningar om undandragande av punktskatter kan inte avslås med motiveringen att den mottagande staten inte belägger de varor som avses i framställningen med skatt.

3. Den avtalsslutande part som gör en framställning får inte utan mottagande parts föregående samtycke vare sig överlåta eller utnyttja uppgifter eller bevismaterial som den har fått av denna part för andra ändamål än de undersökningar, rättsliga åtgärder eller förfaranden som anges i framställningen.

4. Inbördes rättshjälp som avses i denna artikel får vägras när den sannolika skatteavgift som tagits ut med för lågt belopp eller undanhållits motsvarar högst 25 000 ecu, eller när det sannolika värdet av varor som exporterats eller importerats utan tillstånd inte överstiger ett belopp av 100 000 ecu, såvida inte ärendet med hänsyn till omständigheterna eller vem den anklagade är anses som mycket allvarligt av den avtalsslutande part som gör framställningen.

5. Bestämmelserna i denna artikel gäller även när den begärda inbördes rättshjälpen avser en gärning som endast bestraffas med böter för överträdelser av bestämmelser som beivras av administrativa myndigheter, om framställningen om inbördes rättshjälp härrör från en judiciell myndighet.

Artikel 51

De avtalsslutande parterna får inte som villkor för att lämna biträde som avser husrannsakan och beslag ställa upp andra än följande:

a) För den gärning som har föranlett framställningen är enligt lagen hos båda avtalsslutande parter stadgat frihetsstraff eller annan frihetsinskränkande åtgärd i sex månader eller mer, eller enligt lagstiftningen hos den ena av de två avtalsslutande parterna ett motsvarande straff och gärningen enligt den andra avtalsslutande partens lagstiftning hänförs till

en överträdelse av föreskrifter som beivras av administrativa myndigheter, vars beslut kan överklagas till domstol som är behörig att handlägga brottmål.

b) Verkställandet av framställningen om biträde är förenlig med lagstiftningen hos den avtalsslutande part till vilken framställningen görs.

Artikel 52

1. Varje avtalsslutande part kan översända delgivningshandlingar direkt med post till personer som vistas på en annan avtalsslutande parts territorium. De avtalsslutande parterna skall lämna den verkställande kommittén en förteckning över handlingar som får översändas på detta sätt.

2. När det finns skäl att anta att mottagaren inte förstår det språk handlingen är skriven på skall handlingen, eller åtminstone de viktiga delarna av den, översättas till de, eller ett av de språk som talas på den avtalsslutande parts territorium där mottagaren vistas. Om den myndighet som översänder handlingen känner till att mottagaren endast har kunskaper i ett annat språk, skall handlingen, eller åtminstone de viktiga delarna av den, översättas till detta andra språk.

3. En sakkunnig eller ett vittne som inte följt en kallelse, översänd med post, att inställa sig skall inte, även om kallelsen i fråga innehållit påföljd vid utevaro, utsättas för straff, vite eller tvångsåtgärder, såvida han inte därefter frivilligt infinner sig på den ansökande partens territorium och där lagligen kallas på nytt. Den myndighet som med post översänder kallelser skall se till att dessa inte innehåller någon påföljd vid utevaro. Denna bestämmelse skall inte påverka tillämpningen av artikel 34 i Beneluxavtalet av den 27 juni 1962 om utlämning och inbördes rättshjälp i brottmål, ändrat genom tilläggsprotokoll av den 11 maj 1974.

4. Om en framställning om inbördes rättshjälp avser en gärning som är straffbar enligt båda avtalsslutande parters lagar och hänförs till överträdelser mot förordningar som beivras av administrativa myndigheter, vars beslut kan överklagas till domstol som är behörig att handlägga brottmål gäller vid översändandet av delgivningshandlingar i princip samma förfarande som i punkt 1.

5. Trots punkt 1 kan delgivningshandlingar översändas genom den anmodade partens judiciella myndigheter, om mottagarens adress är okänd eller om den ansökande parten begär att handlingarna skall delges med den sökte personligen.

Artikel 53

1. Framställningar om inbördes rättshjälp kan översändas direkt mellan de judiciella myndigheterna och återsändas på samma sätt.

2. Punkt 1 innebär inte något hinder mot att framställningar översänds och återsänds mellan justitieministerier eller genom nationella centrala myndigheter för interpol.

3. Framställningar om tillfällig överföring eller transitering av personer som är tillfälligt omhändertagna, anhållna eller frihetsberövade, samt löpande eller tillfälligt utbyte av uppgifter ur straffregister skall översändas genom de avtalsslutande parternas justitieministerier.

4. I enlighet med den europeiska konventionen av den 20 april 1959 om inbördes rättshjälp i brottmål avses med justitieministerium i Förbundsrepubliken Tyskland förbundsrepublikens justitieminister och delstaterna justitieministrar eller senatorer.

5. Information som syftar till lagföring för brott mot lagar om kör- och vilotider i enlighet med artikel 21 i den europeiska konventionen av den 20 april 1959 om inbördes rättshjälp i brottmål eller artikel 42 i Beneluxavtalet av den 27 juni 1962 om utlämning och inbördes rättshjälp i brottmål, ändrat genom tilläggsprotokoll av den 11 maj 1974, kan översändas av den ansökande partens judiciella myndigheter direkt till den anmodade partens judiciella myndigheter.

Kapitel 3
Principen ”Non bis in idem” (icke två gånger för samma sak)

Artikel 54

En person beträffande vilken fråga om ansvar prövats genom lagakraftägande som hos en part, får inte åtalas för samma gärning av en annan part, under förutsättning att straffet vid fällande dom avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagarna hos den part hos vilken avkunnandet ägt rum.

Artikel 55

1. I samband med ratificering, antagande eller godkännande av denna konvention kan en avtalsslutande part förklara sig icke bunden av artikel 54 i ett eller flera av följande fall:

a) Om gärning som avses i en utländsk dom förövats helt eller delvis på den egna avtalsslutande partens territorium; i det senare fallet skall dock inte detta undantag gälla om brottet i fråga delvis förövats på ett

territorium som tillhör den avtalsslutande part hos vilken domen avkunnats.

b) Om gärning som avses i en utländsk dom omfattar brott mot statens säkerhet eller andra för denna avtalsslutande part lika väsentliga intressen.

c) Om gärning som avses i en utländsk dom begåtts av en tjänstemän hos denna avtalsslutande part och omfattat missbruk av tjänsteställning.

2. En avtalsslutande part som avgivit en förklaring angåenden de undantag som anges i punkt 1 skall ange vilka brott som undantaget avser.

3. En avtalsslutande part kan när som helst återta en förklaring angående ett eller flera av undantagen i punkt 1.

4. En förklaring enligt punkt 1 skall inte tillämpas, om den berörda avtalsslutande parten avseende samma gärning gjort framställning om överförande av lagföring till den andra parten eller beviljat utlämning av den berörda personen.

Artikel 56

Om en avtalsslutande part väcker nytt åtal mot någon som dömts för samma gärning av en annan avtalsslutande part, skall vad han undergått av frihetsberövande på den senare partens territorium avräknas vid påföljdens bestämmande. I den utsträckning nationell lagstiftning så tillåter skall hänsyn även tas till andra påföljder han undergått förutom frihetsberövande.

Artikel 57

1. Om en avtalsslutande part åtalar en person för ett brott och de behöriga myndigheterna hos denna part har skäl att anta att åtalet avser samma gärning som personen redan dömts för av en annan part, skall myndigheterna i fråga, om skäl föreligger, göra en framställning om upplysningar av betydelse för ärendet till de behöriga myndigheterna hos den part på vars territorium den misstänkte redan dömts.

2. Den begärda informationen skall överlämnas snarast möjligt och skall beaktas när det gäller vilka fortsatta åtgärder som skall vidtas i den pågående rättegången.

3. I samband med ratificering, antagande eller godkännande av denna konvention skall var och en av de avtalsslutande parterna ange de myndigheter som är bemyndigade att begära och lämna de uppgifter som avses i denna artikel.

Artikel 58

Bestämmelserna ovan skall inte utesluta tillämpning av mer vittgående nationella bestämmelser avseende principen ”non bis in idem” i samband med rättsliga avgöranden som meddelats i främmande stat.

Avtal mellan Sverige och Kanada

TREATY BETWEEN THE GOVERNMENT OF CANADA AND THE GOVERNMENT OF SWEDEN ON MUTUAL ASSISTANCE IN CRIMINAL MATTERS

The Government of Canada and the Government of Sweden

DESIRING to improve the effectiveness of both countries in the investigation, prosecution and suppression of crime through cooperation and mutual assistance in criminal matters,

Have agreed as follows:

PART I – GENERAL PROVISIONS

Article 1
Obligation to grant mutual assistance

(1) The Contracting Parties shall, in accordance with this Treaty, grant each other the widest measure of mutual assistance in criminal matters.

(2) Mutual assistance for the purpose of paragraph 1 shall be any assistance in respect of investigations or proceedings in the Requesting State in a criminal matter, irrespective of whether the assistance is sought or to be provided by a court or some other authority. However, requests regarding the taking of evidence of persons, the production of documents and objects and the restraining of property shall emanate from a court or public prosecutor of the Requesting State.

AVTAL OM INBÖRDES RÄTTSHJÄLP I BROTTMÅL MELLAN SVERIGES REGERING OCH KANADAS REGERING

Sverige regering och Kanadas regering

SOM ÖNSKAR förbättra de båda ländernas effektivitet i fråga om utredning, lagföring och bekämpning av brott genom samarbete och inbördes rättshjälp i brottmål,

har kommit överens om följande:

DEL I – ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1
Skyldighet att bevilja inbördes rättshjälp

1. De avtalsslutande parterna skall enligt detta avtal i största möjliga utsträckning lämna varandra inbördes rättshjälp i brottmål.

2. Vid tillämpning av punkt 1 avses med inbördes rättshjälp all rättshjälp i fråga om utredningar eller rättsligt förfarande i ett brottmål i den ansökande staten, oavsett om rättshjälpen begärs eller skall lämnas av en domstol eller någon annan myndighet. Framställningar som avser bevisupptagning, att handlingar och föremål skall överlämnas samt tvångsåtgärder avseende egendom skall dock härröra från en domstol eller allmän åklagare i den ansökande staten.

(3) Criminal matters for the purpose of paragraph 1 mean, for Sweden, investigations or proceedings relating to any offence created by the Penal Code or any other offence subject to the jurisdiction of a court, and, for Canada, investigations or proceedings relating to any offence created by a law of Parliament or by the legislature of a province.

3. Vid tillämpning av punkt 1 avses med brottmål, i fråga om Sverige, utredningar eller rättsligt förfarande som hänför sig till brott enligt brottsbalken eller annan strafflagstiftning och, i fråga om Kanada, utredningar eller rättsligt förfarande som hänför sig till brott enligt federal lag eller enligt provinslagstiftning.

(4) Criminal matters shall also include investigations or proceedings relating to offences concerning taxation, duties, customs and international transfer of capital or payments.

4. Brottmål skall även innefatta utredningar eller rättsliga förfaranden som hänför sig till brott som rör skatter, avgifter, tullar och internationell överföring av kapital eller betalningar.

(5) Assistance shall include:

5. Rättshjälp skall omfatta:

(a) taking of evidence and obtaining of statements of persons

a) bevisupptagning och hållande av förhör,

(b) provision of information, documents and other records, including criminal records, judicial records and government records;

b) att tillhandahålla upplysningar, handlingar och andra uppteckningar, inklusive straffregister, domstolsprotokoll samt handlingar från myndigheter,

(c) location of persons and objects, including their identification;

c) att lokalisera personer och föremål, inklusive identifiering av dessa,

(d) search and seizure;

d) husrannsakan och beslag,

(e) delivery of property, including lending of exhibits;

e) att överlämna egendom, inklusive utlåning av bevisföremål,

(f) making detained persons and others available to give evidence or assist investigations;

f) att ställa frihetsberövade personer och andra till förfogande för förhör eller medverkan vid brottsutredningar,

(g) service of documents, including documents seeking the attendance of persons;

g) delgivning av handlingar, inklusive kallelse till inställelse,

(h) measures to locate, restrain and

h) åtgärder för att lokalisera,

secure the confiscation of proceeds of crime; and

(i) other assistance consistent with the objects of this Treaty.

Article 2
Execution of requests

(1) Requests for assistance shall be executed promptly in accordance with the law of the Requested State and, insofar as it is not prohibited by that law, in the manner requested by the Requesting State.

(2) The Requested State shall not decline execution of a request on the ground of bank secrecy.

Article 3
Refusal or postponement of assistance

(1) Assistance may be refused if the request does not meet the legal requirements for execution in the Requested State or, in the opinion of the Requested State, the execution of the request would impair its sovereignty, security, public order or similar essential public interest, prejudice the safety of any person or be unreasonable on other grounds.

(2) Assistance may be postponed by the Requested State if execution of the request would interfere with an ongoing investigation or prosecution in the Requested State.

(3) The Requested State shall promptly inform the Requesting State of a decision of the Re-

beslagta och säkerställa förverkande av vinning av brott, samt

i) annan rättshjälp som är förenlig med detta avtals syften.

Artikel 2
Verkställighet av framställning

1. Framställningar om rättshjälp skall verkställas skyndsamt i enlighet med den anmodade statens lagstiftning och, i den mån det inte är förbjudet i denna lagstiftning, på det sätt som den ansökande staten begär.

2. Den anmodade staten skall inte vägra att verkställa en framställning med hänvisning till banksekretess.

Artikel 3
Vägrad eller uppskjuten rättshjälp

1. En begäran om rättshjälp kan avslås, om framställningen inte uppfyller de rättsliga krav för verkställighet som ställts upp i den anmodade staten eller om verkställigheten av de begärda åtgärderna, enligt den anmodade statens uppfattning, skulle skada dess suveränitet, säkerhet, allmänna rättsprinciper eller liknande väsentliga allmänna intressen, äventyra någons säkerhet eller på andra grunder vara oskälig.

2. En begäran om rättshjälp kan skjutas upp av den anmodade staten, om ett verkställande av framställningen skulle hindra en pågående brottsutredning eller ett åtal i den anmodade staten.

3. Den anmodade staten skall omedelbart underrätta den ansökande staten om ett beslut av

quested State not to comply in whole or in part with a request for assistance, or to postpone execution, and shall give reasons for that decision.

den anmodade staten att helt eller delvis inte efterkomma en framställning om rättshjälp eller att skjuta upp verkställigheten och skall ange skälen för detta beslut.

(4) Before refusing to grant a request for assistance or before postponing the grant of such assistance, the Requested State shall consider whether assistance may be granted subject to such conditions as it deems necessary. If the Requesting State accepts assistance subject to these conditions, it shall comply with them.

4. Innan den anmodade staten beslutar att avslå eller skjuta upp en begäran om rättshjälp, skall den överväga om rättshjälp kan beviljas med sådana förbehåll som den finner nödvändiga. Om den ansökande staten godtar rättshjälp på dessa villkor, skall den rätta sig efter dessa.

PART II – SPECIFIC PROVISIONS

DEL II – SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

Article 4
Presence of persons involved in the proceedings in the Requested State

Artikel 4
Närvaro vid det rättsliga förfarandet i den anmodade staten

(1) The Requested State shall, upon request, inform the Requesting State of the time and place of execution of the request for assistance.

1. Den anmodade staten skall på begäran underrätta den ansökande staten om när och var den begärda rättshjälpen kommer att verkställas.

(2) To the extent not prohibited by the law of the Requested State, judges, or officials of the Requesting State and other persons concerned in the investigation or proceedings shall be permitted to be present at the execution of the request. Judges, prosecutors and counsel for the accused shall be permitted to participate in the proceedings in the Requested State.

2. I den utsträckning det inte är förbjudet enligt den anmodade statens lagstiftning, skall domare eller tjänstemän i den ansökande staten och andra personer som berörs av brottsutredningen eller det rättsliga förfarandet tillåtas att närvara när den begärda rättshjälpen verkställs. Domare, åklagare och den misstänktes försvarare skall tillåtas att delta i det rättsliga förfarandet i den anmodade staten.

(3) The right to participate shall include the right of judges or officials of the Requesting State to propose questions and the right of

3. Rätt att delta skall innefatta rätt för den ansökande statens domare eller tjänstemän att föreslå frågor och rätt för den misstänktes för-

counsel for the accused to pose questions directly. The persons present at the execution of a request shall be permitted to make a verbatim transcript of the proceedings. The use of technical means to make such a verbatim transcript shall be permitted.

svarare att få ställa frågor direkt. De personer som är närvarande när den begärda rättshjälpen verkställs skall ha rätt att ordagrant nedteckna det rättsliga förfarandet. Det skall vara tillåtet att använda tekniska hjälpmedel för att göra en sådan ordagrann nedteckning.

Article 5
Transmission of documents and objects

(1) When the request for assistance concerns the transmission of records and documents, the Requested State may transmit certified true copies thereof, unless the Requesting State expressly requests the originals.

Artikel 5
Översändande av handlingar och föremål

1. Då den begärda rättshjälpen gäller översändande av handlingar, får den anmodade staten översända bestyrkta kopior av dessa, såvida inte den ansökande staten uttryckligen begär att få originalen.

(2) The original records or documents and objects transmitted to the Requesting State shall be returned to the Requested State as soon as possible, upon the latter's request.

2. De originalhandlingar och föremål som översänts till den ansökande staten skall på den anmodade statens begäran återlämnas till denna så snart som möjligt.

(3) Insofar as not prohibited by the law of the Requested State, documents, objects and records shall be transmitted in a form or accompanied by such certification as may be requested by the Requesting State in order to make them admissible according to the law of the Requesting State.

3. I den mån det inte är förbjudet i den anmodade statens lagstiftning, skall handlingar och föremål översändas i den form eller åtföljas av sådant bestyrkande som den ansökande staten begär för att de skall vara tillåtna enligt den ansökande statens lagstiftning.

Article 6
Availability of persons to give evidence or assist investigations in the Requesting State

(1) The Requesting State may request that a person be made available to testify or to assist an investigation.

Artikel 6
Inställelse för förhör eller medverkan vid utredningar i den ansökande staten

1. Den ansökande staten får begära att en person inställer sig för att avge vittnesmål eller på annat sätt medverka vid en utredning.

(2) The Requested State shall

2. Den anmodade staten skall

invite the person to assist an investigation or to appear as a witness in the proceedings and seek that person's concurrence thereto.

uppmana personen i fråga att medverka vid utredning eller att inställa sig som vittne i det rättsliga förfarandet och försöka få denna persons samtycke till detta.

(3) The request shall indicate the approximate allowances payable and the travelling and subsistence expenses refundable by the Requesting State.

3. I framställningen skall anges det ungefärliga beloppet på utgående traktamente samt vilka kostnader för resa och uppehälle som återbetalas av den ansökande staten.

(4) At the request of the Requesting State, the Requested State may grant the person an advance which shall be refunded by the Requesting State.

4. På begäran av den ansökande staten får den anmodade staten bevilja personen i fråga ett förskott, som skall återbetalas av den ansökande staten.

Article 7
Making detained persons available to give evidence or assist investigations

Artikel 7
Frihetsberövade personers inställelse vid vittnesförhör eller medverkan vid utredningar

(1) A person in custody in the Requested State shall, at the request of the Requesting State, be temporarily transferred to the Requesting State to assist investigations or to appear as a witness in the proceedings, provided that the person consents to that transfer and there are no overriding grounds against transferring the person.

1. En person som är frihetsberövad i den anmodade staten skall på begäran av den ansökande staten tillfälligt överföras till denna för att där medverka vid utredningen eller inställa sig som vittne i det rättsliga förfarandet, förutsatt att han samtycker till överförandet och att det inte finns övervägande skäl som talar mot ett sådant överförande.

(2) Where the person transferred is required to be kept in custody under the law of the Requested State, the Requesting State shall hold that person in custody and shall return the person in custody at the conclusion of the execution of the request.

2. Om den överförde skall vara frihetsberövad enligt den anmodade statens lagstiftning, skall den ansökande staten hålla honom frihetsberövad och återföra honom frihetsberövad, då de åtgärder som framställningen avser har avslutats.

(3) Where the sentence imposed expires, or where the Requested State advises the Requesting State that the transferred person is no longer required to be held in custody, that person shall be set at

3. Om den påföljd som utdömts upphör eller om den anmodade staten underrättar den ansökande staten om att den överförde inte längre behöver hållas frihetsberövad, skall han försättas på fri

liberty and be treated as a person present in the Requesting State pursuant to a request seeking that person's attendance.

fot och behandlas som en person som befinner sig i den ansökande staten i enlighet med en framställning om hans inställelse där.

Article 8
Service of documents

(1) The Requested State shall effect service of documents that are transmitted to it for this purpose by the Requesting State.

(2) Service may be effected by simple transmission of the document to the person to be served. If the Requesting State expressly so requests, service shall be effected by the Requested State in the manner provided for the service of analogous documents under its own law or in a special manner consistent with such law.

(3) Proof of service shall be given by means of a receipt dated and signed by the person served or by means of a declaration made by the Requested State that service has been effected and stating the form and date of such service. If service cannot be effected, the reasons shall be communicated immediately by the Requested State to the Requesting State.

(4) Requests for service of a summons on an accused person who is in the territory of the Requested State shall be transmitted to the central authority of that State at least thirty (30) days before the date set for appearance.

Artikel 8
Delgivning av handlingar

1. Den anmodade staten skall ombesörja delgivning av handlingar som översänds till den för detta ändamål av den ansökande staten.

2. Delgivning får ske genom att handlingen överlämnas till den person som skall delges. Om den ansökande staten uttryckligen begär det, skall delgivning ombesörjas av den anmodade staten på det sätt som föreskrivs för delgivning av motsvarande handlingar enligt dess egen lagstiftning eller i en särskild form, som är förenlig med denna lagstiftning.

3. Bevis om delgivning skall lämnas genom ett av adressaten daterat och undertecknat erkännande av mottagandet eller genom ett intyg utfärdat av den anmodade staten som utvisar att delgivning skett och som anger hur och när denna ägt rum. Om delgivning inte kan ske, skall den anmodade staten omedelbart underrätta den ansökande staten om anledningen till detta.

4. Framställningar om delgivning av en kallelse med en tilltalad, som befinner sig på den anmodade statens område, skall översändas till den statens centralorgan senast trettio (30) dagar före angiven inställelsedag.

Article 9
Safe conduct

(1) A person present in the Requesting State in response to a request seeking that person's attendance, including the service of a summons, shall not be prosecuted, detained or subjected to any other restriction of personal liberty in that State for any acts or omissions which preceded that person's departure from the Requested State, nor shall that person be obliged to give evidence in any proceeding other than the proceedings to which the request relates.

(2) A person, present in the Requesting State by consent as a result of a request for the person's attendance, including the service of a summons, to answer before a judicial authority for any acts, omissions or convictions, shall not be prosecuted or detained or subjected to any other restriction of personal liberty for acts and omissions or convictions which preceded that person's departure from the Requested State, not specified in the request.

(3) Paragraphs 1 and 2 of this Article shall cease to apply if a person, being free to leave the Requesting State, has not left it within a period of fifteen (15) days after being officially notified that that person's attendance is no longer required or, having left that territory, has voluntarily returned.

(4) Any person who fails to appear in the Requesting State in response to a request, may not be subjected

Artikel 9
Immunitet

1. Den som befinner sig i den ansökande staten med anledning av en framställning om hans inställelse, inklusive delgivning av en kallelse, får inte åtalas, frihetsberövas eller underkastas någon annan inskränkning i sin personliga frihet i den staten på grund av gärningar eller underlåtenhet som inträffat innan han reste från den anmodade staten. Han får inte heller tvingas att vittna i något annat rättsligt förfarande än det som framställningen avser.

2. Den som efter samtycke befinner sig i den ansökande staten med anledning av en framställning om hans inställelse, inklusive genom delgivning, för att inför judiciell myndighet stå till svars för gärningar, underlåtenhet eller domar, får inte åtalas eller frihetsberövas eller underkastas någon annan inskränkning i sin personliga frihet på grund av gärningar, underlåtenhet eller domar som härrör från tiden innan han reste från den anmodade staten och som inte angivits i framställningen.

3. Punkterna 1 och 2 i denna artikel upphör att gälla, om en person som är oförhindrad att lämna den ansökande staten inte har lämnat den inom en tid av femton (15) dagar efter det att han blivit officiellt underrättad om att hans närvaro inte längre krävs eller, efter att ha lämnat landet, frivilligt återvänt dit.

4. Den som underlåter att inställa sig i den ansökande staten med anledning av en framställning, får

to any sanction or compulsory measure for such failure to appear.

inte underkastas någon påföljd eller tvångsåtgärd för denna utevaro.

Article 10
Proceeds of crime

(1) The Requested State shall, upon request, endeavour to ascertain whether any proceeds of crime are located within its jurisdiction and shall notify the Requesting State of the results of its inquiries.

(2) Upon request, the Requested State shall take such measures as are permitted by its law to restrain property which is believed to constitute the proceeds of crime, pending a final determination by a court of the Requesting or Requested State.

(3) A request may be made for assistance in securing the confiscation of proceeds of crime. Such assistance shall be given in accordance with the law of the Requested State by whatever means are appropriate. This may include enforcing an order made by a court in the Requesting State or submitting the request to the competent authorities for the purpose of seeking a confiscation order and the enforcement thereof in the Requested State.

(4) Proceeds of crime confiscated pursuant to this Treaty shall accrue to the Requested State, unless otherwise agreed in a particular case.

(5) In the application of this Article the rights of bona fide third parties shall be respected.

(6) The Requesting State shall

Artikel 10
Vinning av brott

1. Den anmodade staten skall på begäran försöka fastställa om någon vinning av brott finns inom dess område och skall underrätta den ansökande staten om resultatet av sina efterforskningar.

2. Den anmodade staten skall på begäran vidta de tvångsåtgärder som dess lagstiftning medger i fråga om egendom som förmodas utgöra vinning av brott, i avvaktan på ett slutligt avgörande av en domstol i den ansökande eller den anmodade staten.

3. Rättshjälp för att säkerställa förverkande av vinning av brott får begäras. Sådan rättshjälp skall lämnas på lämpligt sätt i enlighet med den anmodade statens lagstiftning. Detta kan innefatta verkställighet av ett beslut som har meddelats av en domstol i den ansökande staten eller att framställningen överlämnas till den myndighet som är behörig att besluta om förverkande så att detta beslut verkställs i den anmodade staten.

4. Vinning av brott som förverkats enligt detta avtal skall tillfalla den anmodade staten, om inte annat överenskommits i ett särskilt fall.

5. Vid tillämpningen av denna artikel skall godtroende tredje mans rättigheter tillgodoses.

6. Den ansökande staten skall

promptly inform the Requested State of any circumstances, including any other enforcement action, which may affect the request or its execution or which may make it inappropriate to proceed with giving effect to it.

genast underrätta den anmodade staten om varje omständighet, däri inbegripet andra verkställighetsåtgärder, som kan inverka på framställningen eller dess verkställande eller som kan göra det olämpligt att efterkomma den vidare.

(7) For the purpose of this Treaty:

7. Vid tillämpning av detta avtal:

(a) proceeds of crime means any property that is derived or realised directly or indirectly by any person from an offence or offences, or the value of any such property;

a) innebär vinning av brott varje egendom som härrör från brott eller som någon direkt eller indirekt har förvärvat genom brott, eller värdet av sådan egendom,

(b) property includes money and all kinds of moveable or immoveable and tangible or intangible property, and includes any interest in such property; and

b) innefattar egendom pengar och alla slag av lös eller fast och materiell eller immateriell egendom och inkluderar varje intresse i sådan egendom, och

(c) restraint means seizure, attachment or other measures for the prevention of dealing in or transfer or disposal of property.

c) innebär tvångsåtgärder beslag, kvarstad eller andra åtgärder för att förhindra befattning med eller överlåtelse eller undanskaffande av egendom.

PART III – PROCEDURE

DEL III – FÖRFARANDE

Article 11
Contents of requests

Artikel 11
Framställningens innehåll

(1) In all cases requests for assistance shall include:

1. I samtliga fall skall en framställning om rättshjälp innehålla

(a) the name of the competent authority conducting the investigation or proceedings to which the request relates;

a) uppgift om den behöriga myndighet som handlägger utredningen eller det rättsliga förfarande som framställningen avser,

(b) a description of the nature of the investigation or proceedings, including a summary of the relevant facts and laws;

b) en beskrivning av vad slags utredning eller rättsligt förfarande som pågår, inklusive en sammanfattning av de fakta och tillämpliga lagar som är av betydelse i ärendet,

(c) the purpose for which the request is made and the nature of the assistance sought;

c) syftet med framställningen samt vilken åtgärd som begärs,

(d) where possible, the identity, nationality and location of the person or persons who are the subject of the investigation or proceedings;

d) om möjligt, uppgift om identitet, nationalitet och adress beträffande den eller de personer som är föremål för utredningen eller det rättsliga förfarandet,

(e) a statement as to whether assistance should be provided by a court or some other authority;

e) uppgift om huruvida den begärda rättshjälpen bör lämnas av domstol eller någon annan myndighet,

(f) the need, if any, for confidentiality and the reasons therefor; and

f) det eventuella behovet av sekretess och skälen till detta, samt

(g) any time limit within which compliance with the request is desired.

g) eventuell tidsfrist inom vilken framställningen önskas verkställd.

(2) Requests for assistance shall also contain the following information

2. En framställning om rättshjälp skall även innehålla följande upplysningar:

(a) where necessary, details of any particular procedure or requirement that the Requesting State wishes to be followed and the reasons therefor;

a) där så är nödvändigt, uppgifter om särskilt förfarande eller krav som den ansökande staten önskar skall iakttas och skälen till detta,

(b) in the case of requests for the taking of evidence or search and seizure, a statement indicating the basis for belief that evidence may be found in the jurisdiction of the Requested State;

b) i fråga om framställningar om bevisupptagning eller husrannsakan och beslag, uppgift om på vilken grund det finns anledning att anta att bevis kan finnas inom den anmodade statens område,

(c) in the case of requests to take evidence from a person, a statement as to whether sworn or affirmed statements are required, and a description of the subject matter of the evidence or statement sought;

c) i fråga om framställningar om bevisupptagning genom förhör, uppgift om huruvida personen skall höras under ed eller sanningsförsäkran samt vilka omständigheter som bevisupptagningen avser,

(d) in the case of lending of

d) om det gäller lån av bevis-

exhibits, the person or class of persons who will have custody of the exhibit, the place to which the exhibit is to be removed, any tests to be conducted and the date by which the exhibit will be returned; and

föremål, uppgift om den person eller den kategori av personer som kommer att ha hand om föremålet, till vilken plats föremålet kommer att flyttas, vilka undersökningar som skall utföras och den dag då föremålet kommer att återlämnas, och

(e) in the case of making detained persons available, the person or class of persons who will have custody during the transfer, the place to which the detained person is to be transferred and the date of that person's return.

e) om det gäller inställelse av frihets- berövade personer, uppgift om vem eller vilka personer som skall svara för bevakningen under överförandet, den plats till vilken den frihetsberövade skall överföras samt dagen för hans återkomst.

(3) In addition to the requirements of paragraph 1, a request for the location and restraint of proceeds of crime shall include:

3. Utöver de krav som anges i punkt 1 skall en framställning som gäller efterforskning och tvångs-åtgärder avseende vinning av brott innehålla

(a) a statement describing the proceedings which have been or are about to be instituted;

a) uppgift om det rättsliga förfarandet som har inletts eller skall inledas,

(b) to the extent possible, a statement describing the property to which measures of restraint are to be applied, including its location and its connection with the person against whom proceedings have been or are to be instituted;

b) i den utsträckning det är möjligt, en beskrivning av den egendom som skall bli föremål för tvångsåtgärder, inklusive uppgift om var den finns samt dess anknytning till den person mot vilken rättsligt förfarande har inletts eller skall inledas.

(c) to the extent possible, a statement describing the person or persons in possession of the property and their connection, if any, to the investigation;

c) i den utsträckning det är möjligt, uppgift om den eller de personer som har egendomen i sin besittning samt deras eventuella anknytning till utredningen,

(d) a statement describing the grounds for belief that the property represents the proceeds of crime;

d) uppgift om på vilka grunder det finns anledning att anta att egendomen utgör vinning av brott,

(e) where appropriate, a statement of the amount which it is desired to restrain and the grounds on which this amount is estimated;

e) i förekommande fall, uppgift om det belopp som den sökta åtgärden avser och grunderna för hur detta belopp har beräknats,

(f) a statement of the estimated time expected to elapse before a final confiscation order may be given in the Requesting State; the Requesting State shall advise the Requested State of any alteration in this respect;

f) uppgift om den tid som beräknas förflyta innan ett slutligt beslut om förverkande kan meddelas i den ansökande staten; den ansökande staten skall meddela den anmodade staten om varje ändring i detta hänseende,

(g) where the Requested State so requires, a statement describing the evidence which would be available for proceedings in the Requested State; and

g) om den anmodade staten begär detta, uppgift om vilken bevisning som är tillgänglig för ett rättsligt förfarande i den anmodade staten, samt

(h) where a confiscation order has been made, a copy of that order.

h) om ett beslut om förverkande har fattats, en kopia av detta beslut.

(4) In addition to the requirements of paragraph 1, a request for the confiscation of proceeds of crime or the enforcement of a confiscation order shall include or be accompanied by:

4. Utöver de uppgifter som anges i punkt 1 skall en framställning om förverkande av vinning av brott eller om verkställighet av ett beslut om förverkande innehålla eller åtföljas av

(a) where available, a copy of any order made in the Requesting State relating to the proceeds of crime, including a confiscation order or an order imposing a fine or pecuniary penalty, and a statement that neither the order nor any conviction to which it relates is subject to appeal and that the order, but for the location of the property, would be enforceable in the Requesting State;

a) i förekommande fall, en kopia av beslut som fattats i den ansökande staten som gäller vinning av brott, inklusive beslut om förverkande, föreläggande om böter eller penningstraff, och en uppgift om att varken beslutet eller någon dom som det hänför sig till är föremål för överklagande samt att beslutet, bortsett från var egendomen finns, skulle vara verkställbart i den ansökande staten,

(b) a description of the property to which the measures of confiscation are to be applied, including its location, and its connection to the any offence and any person against whom an order referred to in subparagraph (a) has been made; and

b) en beskrivning av den egendom som är föremål för förverkande, inklusive uppgift om var den finns samt dess anknytning till det brott och den person mot vilken ett beslut som avses i a) har fattats, samt

(c) such evidence as may be required by the Requested State.

c) den bevisning som den anmodade staten begär.

(5) If the Requested State considers that the information contained in the request is not sufficient to enable the request to be dealt with, that Party may request that additional details be furnished.

5. Om den anmodade staten anser att de uppgifter som lämnas i framställningen inte är tillräckliga för att framställningen skall kunna behandlas, kan den begära ytterligare uppgifter.

(6) A request shall be made by any means affording a record in writing. Where electronic means of transmission are used, the original of the request shall be transmitted as soon as possible. In urgent circumstances or where otherwise permitted by the Requested State, a request may be made orally but shall be confirmed in writing promptly thereafter.

6. En framställning skall göras på ett sätt som lämnar en skriftlig uppteckning. Om elektronisk överföring används, skall framställningen i original översändas så snart som möjligt. I brådskande fall eller när det annars godtas av den anmodade staten, får en framställning göras muntligen men skall bekräftas skriftligen omedelbart därefter.

Article 12
Central authorities

Central authorities shall transmit and receive all requests and responses thereto for the purpose of this Treaty. The central authority for Canada shall be the Minister of Justice or an official designated by that Minister; the central authority for Sweden shall be the Ministry for Foreign Affairs.

Artikel 12
Centralorgan

Centralorganen skall för tillämpningen av detta avtal översända och ta emot alla framställningar och svar på dessa. Kanadas centralorgan skall vara justitieministern eller en tjänsteman som utsetts av ifrågavarande minister. Sveriges centralorgan skall vara Utrikesdepartementet.

Article 13
Confidentiality

(1) The Requested State may require, after consultation with the Requesting State, that information or evidence furnished or the source of such information or evidence be kept confidential or be disclosed only subject to such terms and conditions as it may specify.

Artikel 13
Sekretess

1. Den anmodade staten kan, efter samråd med den ansökande staten, begära att uppgifter eller bevismaterial som lämnats eller att källan till uppgifterna eller bevismaterialet sekretessbeläggs eller endast röjs på de villkor som den anger.

(2) The Requested State shall to

2. Den anmodade staten skall i den

the extent requested and permitted by its law keep confidential a request, its contents, supporting documents and any action taken pursuant to the request except to the extent necessary to execute it.

omfattning som begärs och som är tillåten enligt dess lagstiftning sekretessbelägga en framställning, dess innehåll, till denna fogade handlingar och varje åtgärd som vidtagits med anledning av framställningen med undantag av vad som kan krävas för att verkställa denna.

Article 14
Limitation of use

(1) The Requesting State shall not use information or evidence furnished for purposes other than those stated in the request without the prior consent of the central authority of the Requested State.

(2) The Requested State may require, after consultation with the Requesting State, that information or evidence furnished or the source of such information or evidence be used only subject to such terms and conditions as it may specify.

Artikel 14
Begränsningar i användningen

1. Den ansökande staten skall inte utan föregående medgivande från den anmodade statens centralorgan använda lämnade uppgifter eller bevismaterial för andra ändamål än de som angivits i framställningen.

2. Den anmodade staten kan efter samråd med den ansökande staten begära att uppgifter eller bevismaterial som lämnats eller källan till sådana uppgifter eller sådant bevismaterial endast används på de villkor som den anger.

Article 15
Authentication

Evidence or documents transmitted pursuant to this Treaty shall not require any form of authentication, save as is specified in Article 5.

Artikel 15
Legalisering

Bevismaterial eller handlingar som överlämnats enligt detta avtal behöver inte legaliseras med undantag för vad som anges i artikel 5.

Article 16
Language

Requests and supporting documents shall be accompanied by a translation into an official language of the Requested State.

Artikel 16
Språk

Framställningar och bifogade handlingar skall åtföljas av en översättning till ett officiellt språk i den anmodade staten.

Article 17
Consular officials

(1) Consular officials may take evidence in the territory of the receiving state from a witness on a voluntary basis without a formal request. Prior notice of the intended proceedings shall be given to the receiving state. That state may refuse its consent for any reason provided in Article 3.

(2) Consular officials may serve documents on a person who appears voluntarily at the consular premises.

Artikel 17
Konsulära tjänstemän

1. Konsulära tjänstemän får utan formell framställning uppta vittnesmål på den mottagande statens territorium från ett vittne som frivilligt inställer sig. Den mottagande staten skall i förväg underrättas om att förfarandet kommer att äga rum. Denna stat får vägra att lämna sitt medgivande på någon av de i artikel 3 angivna grunderna.

2. Konsulära tjänstemän får delge handlingar med en person som frivilligt inställer sig på konsulatet.

Article 18
Expenses

(1) The Requested State shall meet the cost of executing the request for assistance,except that the Requesting State shall bear:

(a) the expenses associated with conveying any person to or from the territory of the Requested State at the request of the Requesting State, and any allowance or expenses payable to that person while in the Requesting State pursuant to a request under Articles 6 or 7 of this Treaty; and

(b) the expenses and fees of experts either in the Requested State or the Requesting State.

(2) If it becomes apparent that the execution of the request requires expenses of an extraordinary nature, the Contracting Parties

Artikel 18
Kostnader

1. Den anmodade staten skall stå för kostnaderna för verkställigheten av en framställning om rättshjälp med undantag för att den ansökande staten skall stå för:

a) kostnader som hänför sig till transport av en person till eller från den anmodade statens territorium på begäran av den ansökande staten liksom för ersättning och traktamente eller annan kostnads- ersättning som skall betalas till denne medan han befinner sig i den ansökande staten till följd av en framställning enligt artiklarna 6 eller 7 i detta avtal, samt

b) kostnader och ersättning till sakkunniga såväl i den anmodade staten som i den ansökande staten.

2. Om det visar sig att verkställigheten av framställningen kräver extraordinära utgifter, skall de avtalsslutande parterna i

shall consult to determine the terms and conditions under which the requested assistance can be provided.

samråd fastställa på vilka villkor den begärda rättshjälpen kan lämnas.

PART IV – FINAL PROVISIONS

DEL IV – SLUTBESTÄMMELSER

Article 19
Other assistance

This Treaty shall not derogate from obligations subsisting between the Contracting Parties whether pursuant to other treaties, arrangements or otherwise, or prevent the Contracting Parties providing or continuing to provide assistance to each other pursuant to other treaties, arrangements or otherwise.

Artikel 19
Annat bistånd

Detta avtal skall inte inskränka på skyldigheter som de avtalsslutande parterna har antingen enligt andra avtal, överenskommelser eller på annat sätt eller hindra de avtalsslutande parterna från att lämna eller fortsätta att lämna bistånd till varandra enligt andra avtal, överenskommelser eller i annan ordning.

Article 20
Scope of application

This Treaty shall apply to any requests presented after its entry into force even if the relevant acts or omissions occurred before that date.

Artikel 20
Tillämpningsområde

Detta avtal skall tillämpas på framställningar som överlämnas efter dess ikraftträdande, även om de relevanta gärningarna eller underlåtenheten inträffade före denna dag.

Article 21
Consultations

The Contracting Parties shall consult promptly, at the request of either Party, concerning the interpretation and the application of this Treaty.

Artikel 21
Samråd

De avtalsslutande parterna skall på begäran av endera parten omedelbart samråda angående tolkningen och tillämpningen av detta avtal.

Article 22
Entry into force and termination

(1) This Treaty shall be ratified; the instruments of ratification shall be exchanged in ..... as soon as possible.

Artikel 22
Ikraftträdande och uppsägning

1. Detta avtal skall ratificeras. Ratifikationsinstrumenten skall utväxlas i ….. så snart som möjligt

(2) This Treaty shall enter into force on the first day of the second month after the exchange of the instruments of ratification.

2. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter utväxlingen av ratifikations-instrumenten.

(3) Either Contracting Party may terminate this Treaty. The termination shall take effect one year from the date on which it was notified to the other party.

3. Endera avtalsslutande part får säga upp detta avtal. Uppsägningen blir gällande ett år efter den dag då den andra parten underrättades om uppsägningen.

In Witness thereof the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Treaty.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade av sina respektive regeringar, undertecknat detta avtal.

Done at ..... this day of .....……. One Thousand nine hundred and ninety ..... in duplicate, in Swedish, English and French, each version being equally authentic.

Som skedde i . . . . . den . . . . . 1999 i två exemplar på engelska, franska och svenska, vilka alla har lika giltighet.

TREATY BETWEEN AUSTRALIA AND SWEDEN ON MUTUAL ASSISTANCE IN CRIMINAL MATTERS

Australia and Sweden

DESIRING to extend to each other the widest measure of co-operation to combat crime,

HAVE AGREED as follows:

ARTICLE 1
SCOPE OF APPLICATION

1. The Contracting States shall, in accordance with this Treaty, grant to each other assistance in respect of criminal matters.

2. Criminal matter includes matters relating to revenue offences, foreign exchange control offences and customs duties offences.

3. Such assistance shall include:

(a) taking of evidence and obtaining of statements ofpersons;

(b) provision of documents and other records;

(c) location and identification of persons;

(d) execution of requests for search and seizure;

(e) measures to locate and restrain proceeds of crime and to enforce orders in respect of proceeds of crime;

AVTAL MELLAN AUSTRALIEN OCH SVERIGE OM INBÖRDES RÄTTSHJÄLP I BROTTMÅL

Australien och Sverige

SOM ÖNSKAR samarbeta med varandra i största möjliga utsträckning för att bekämpa brott,

HAR KOMMIT ÖVERENS om följande.

ARTIKEL 1
TILLÄMPNINGSOMRÅDE

1. De avtalsslutande staterna skall i enlighet med detta avtal lämna varandra rättshjälp i brottmål.

2. Brottmål innefattar ärenden som avser brott mot skatte-, valuta- och tullagstiftningen.

3. Sådan rättshjälp skall omfatta

a) bevisupptagning och förhör,

b) att tillhandahålla handlingar och andra uppteckningar,

c) att lokalisera och identifiera personer,

d) att fullgöra framställningar om husrannsakan och beslag,

e) åtgärder för att lokalisera, beslagta eller kvarstadsbelägga egendom som utgör vinning av brott samt verkställa beslut som gäller sådan egendom,

(f) making persons in custody available to give evidence or to assist investigations;

f) att ställa frihetsberövade personer till förfogande för förhör vid rättegång eller medverkan vid brottsutredningar,

(g) making other persons available to give evidence or to assist investigations;

g) att ställa andra personer till förfogande för förhör vid rättegång eller medverkan vid brotts-utredningar,

(h) service of documents; and

h) delgivning, samt

(i) other assistance consistent with the objects of this Treaty which is not inconsistent with the law of the the Requested State.

i) annan rättshjälp som är i överensstämmelse med detta avtals syften, och som inte är oförenlig med den anmodade statens lagstiftning.

4. Assistance shall not include:

4. Rättshjälp skall inte omfatta

(a) the arrest or detention of any person with a view to extradition;

a) att frihetsberöva någon i utlämningssyfte,

(b) the execution in the Requested State of criminal judgements imposed in the Requesting State except to the extent permitted by the law of the Requested State and this Treaty; and

b) verkställighet i den anmodade staten av domar i brottmål, som utdömts i den ansökande staten utom i den utsträckning som är tillåtet enligt den anmodade statens lag och detta avtal, samt

(c) the transfer of prisoners to serve sentences.

c) att överföra dömda personer för straffverkställighet.

ARTICLE 2
OTHER ASSISTANCE

This Treaty shall not derogate from obligations subsisting between the Contracting States whether pursuant to other treaties or arrangements or otherwise nor prevent the Contracting States providing assistance to each other pursuant to other treaties or arrangements.

ARTIKEL 2
ANNAN RÄTTSHJÄLP

Detta avtal skall inte inskränka på skyldigheter som de avtalsslutande staterna har antingen enligt andra avtal eller överenskommelser eller på annat sätt och inte heller hindra de avtalsslutande staterna att lämna rättshjälp till varandra enligt andra avtal eller överenskommel-ser.

ARTICLE 3
CENTRAL OFFICE

1. The Contracting States shall each appoint a Central Office to transmit and receive requests for the purpose of this Treaty. Until either Contracting State designates another authority, the Central Office for Australia shall be the Attorney-General's Department, Canberra and the Central Office for Sweden shall be the Ministry for Foreign Affairs, Stockholm.

2. Requests for assistance shall be made through the Central Offices which shall arrange for the prompt carrying out of such requests

ARTIKEL 3
CENTRALORGAN

1. De avtalsslutande staterna skall var och en utse ett centralorgan för att översända och ta emot framställningar om rättshjälp enligt detta avtal. Till dess att någon av de avtalsslutande staterna utser en annan myndighet skall Australiens centralorgan vara Justitiedepartementet, Canberra och Sveriges centralorgan Utrikesdepartementet, Stockholm.

2. Rättshjälpsframställningar skall göras genom centralorganen, som skall verka för att sådana framställningar snabbt fullgörs.

ARTICLE 4
REFUSAL OF ASSISTANCE

1. Assistance may be refused if:

(a) the request relates to an offence that is regarded by the Requested State as:

(i) an offence of a political character;

(ii) a military offence which is not also an offence under the ordinary criminal law of the Requested State; or

(iii) an offence in respect of which the person concerned has been finally convicted, acquitted or pardoned in the Requested State or in a third State or in respect of which the Requested State has decided not to prosecute;

(b) there are substantial grounds for believing that the request for

ARTIKEL 4
RÄTT ATT VÄGRA RÄTTSHJÄLP

1. En framställning om rättshjälp får avslås om

a) framställningen avser en gärning som av den anmodade staten betraktas som

i) politiskt brott,

ii) militärt brott som inte också är ett brott enligt den allmänna strafflagstiftningen i den anmodade staten, eller

iii) brott för vilket den person som framställningen avser har blivit fälld, frikänd eller benådad i den anmodade staten eller i en tredje stat eller för vilket den anmodade staten har beslutat att inte väcka åtal,

b) det finns skäl att anta att framställningen om rättshjälp har

assistance has been made to facilitate the prosecution of a person, or, in respect of Article 17, that the order has been brought about or aggravated, on account of that person's race, sex, religion, nationality or political opinions or that that person's position may be prejudiced for any of these reasons;

gjorts för att underlätta åtal av en person, eller, i fråga om artikel 17, att beslutet har tillkommit eller skärpts, på grund av ifrågavarande persons ras, kön, religion, nationalitet eller politiska uppfattning eller att denna persons ställning skulle kunna försämras på grund av någon av dessa omständigheter,

(c) the request relates to an offence where the acts or omissions alleged to constitute that offence would not, if they had taken place within the jurisdiction of the Requested State, have constituted an offence;

c) framställningen avser ett brott där det handlande eller den underlåtelse som påstås utgöra brottet inte skulle ha utgjort ett brott, om det hade ägt rum i den anmodade staten,

(d) the request relates to an offence which is committed outside the territory of the Requesting State and the law of the Requested State does not provide for the punishment of an offence committed outside its territory in similar circumstances;

d) framställningen avser ett brott som begåtts utanför den ansökande statens territorium om ett brott som begåtts utanför den anmodade statens territorium inte kan lagföras under liknande omständigheter,

(e) the results of the request for assistance are to be used in relation to an offence which, had it been committed in the Requested State, could no longer be prosecuted by reason of lapse of time or any other reason;

e) resultatet av rättshjälpsframställningen skall användas i fråga om ett brott som, om det hade begåtts i den anmodade staten, inte längre skulle kunna bli föremål för åtal på grund av preskription eller av annan orsak,

(f) the provision of the assistance sought could prejudice an investigation or proceeding in the Requested State, prejudice the safety of any person or impose an excessive burden on the resources of that State; or

f) lämnandet av den begärda rättshjälpen skulle hindra en utredning eller ett rättsligt förfarande i den anmodade staten, medföra fara för någons säkerhet eller bli alltför betungande för denna stat; eller

(g) the Requested State is of the opinion that the request, if granted, would seriously impair its sovereignty, security, national interest or other essential interests.

g) den anmodade staten är av den uppfattningen att framställningen, om den beviljades, allvarligt skulle skada dess suveränitet, säkerhet, nationella intressen eller andra väsentliga intressen.

2. Before refusing to grant a request for assistance the Requested State shall consider whether assistance may be granted subject to such conditions as it deems necessary.

2. Innan en framställning om rättshjälp avslås, skall den anmodade staten överväga om rättshjälp kan beviljas på sådana villkor som den finner nödvändiga.

ARTICLE 5
CONTENTS OF REQUESTS

1. Requests for assistance shall include:

(a) the name of the competent authority conducting the investigation or proceedings to which the requests relate;

(b) a description of the nature of the criminal matter including a statement setting out the relevant facts and laws;

(c) the court order, if any, sought to be enforced and a statement to the effect that it is a final order;

(d) except in cases of requests for service of documents, a description of the essential acts, or omissions or matters alleged or sought to be ascertained;

(e) the purpose for which the request is made and the nature of the assistance sought;

(f) details of any particular procedure or requirement that the Requesting State wishes to be followed;

(g) the requirements, if any, of confidentiality and the reasons therefor; and

ARTIKEL 5
FRAMSTÄLLNINGENS INNEHÅLL

1. En framställning om rättshjälp skall innehålla

a) uppgift om den behöriga myndighet som handlägger den utredning eller det rättsliga förfarande som framställningen avser,

b) en beskrivning av brottet med uppgift om de omständigheter som är av betydelse i ärendet samt tillämpliga lagrum,

c) i förekommande fall den dom eller det beslut som begärs verkställt och uppgift om att domen eller beslutet inte kan överklagas,

d) såvida det inte gäller delgivning, en redogörelse för den gärning eller underlåtenhet som påstås föreligga eller uppgift om de omständigheter som begärs utredda,

e) syftet med framställningen och vilken typ av rättshjälp som begärs,

f) närmare uppgifter om något särskilt förfarande skall iakttas eller andra krav som den ansökande staten ställer,

g) eventuella krav på sekretess och skälen härför; samt

(h) specification of any time limit within which compliance with the request is desired.

h) uppgift om inom vilken tid framställningen önskas fullgjord.

2. Requests for assistance, to the extent necessary and insofar as possible, shall also include:

2. Framställningar om rättshjälp skall i nödvändig omfattning och i den mån det är möjligt även innehålla

(a) the identity, nationality and location of the person or persons who are the subject of the investigation or proceeding;

a) uppgift om identitet, nationalitet och adress beträffande dem som är föremål för utredningen eller det rättsliga förfarandet,

(b) a statement as to whether assistance should be provided by a court or some other authority;

b) uppgift om huruvida rättshjälpen skall lämnas av domstol eller av någon annan myndighet,

(c) a statement as to whether sworn or affirmed evidence or statements are required;

c) uppgift om huruvida det krävs att vittnesmål eller utsagor skall avges under ed eller sannings-försäkran,

(d) a description of the information, statement or evidence sought;

d) uppgift om vilka upplysningar, uppgifter eller bevis som begärs,

(e) a description of the documents, records or articles or evidence to be produced as well as a description of the appropriate person to be asked to produce them and, to the extent not otherwise provided for, the form in which they should be reproduced and authenticated; and

e) en redogörelse för vilka handlingar eller bevis som skall företes liksom en beskrivning av den person som är lämplig att förete dem och, i den mån det inte framgår på annat sätt, i vilken form de skall framställas och legaliseras; samt

(f) information as to the allowances and expenses to which a person appearing in the Requesting State will be entitled.

f) uppgift om traktamente och kostnadsersättning som en person har rätt till för sin inställelse i den ansökande staten.

3. All documents submitted in support of a request shall be accompanied by a translation into the language of the Requested State.

3. Alla handlingar som bifogas en framställning skall åtföljas av en översättning till den anmodade statens språk.

4. If the Requested State considers

4. Om den anmodade staten finner

that the information contained in the request is not sufficient in accordance with this Treaty to enable the request to be dealt with, it may request additional information.

att framställningen inte innehåller upplysningar som enligt detta avtal är tillräckliga för att framställningen skall kunna åtgärdas, får den begära ytterligare upplysningar.

ARTICLE 6
EXECUTION OF REQUESTS

1. To the extent permitted by its law, the Requested State shall provide assistance in accordance with the requirements specified in the request and shall respond to the request as soon as practicable.

2. The Requested State may postpone the delivery of material requested if such material is required for proceedings in respect of criminal or civil matters in that State. The Requested State shall, upon request, provide certified copies of documents.

3. The Requested State shall promptly inform the Requesting State of circumstances, when they become known to the Requested State, which are likely to cause a significant delay in responding to the request.

4. The Requested State shall promptly inform the Requesting State of a decision of the Requested State not to comply in whole or in part with a request for assistance and the reason for that decision.

ARTIKEL 6
FULLGÖRANDE AV FRAMSTÄLLNINGAR

1. Den anmodade staten skall i den omfattning det är tillåtet enligt dess lagstiftning lämna rättshjälp i enlighet med de krav som anges i framställningen och snarast möjligt fullgöra framställningen.

2. Den anmodade staten får avvakta med att överlämna begärt bevismaterial, om detta behöver användas i ett straff- eller civilrättsligt förfarande i den anmodade staten. Den anmodade staten skall på begäran tillhandahålla bestyrkta kopior av handlingar.

3. Den anmodade staten skall omedelbart underrätta den ansökande staten när den konstaterar att det föreligger omständigheter som sannolikt kommer att orsaka en betydande försening vad gäller framställningens fullgörande.

4. Den anmodade staten skall omedelbart underrätta den ansökande staten om ett beslut av den anmodade staten att helt eller delvis inte efterkomma en framställning om rättshjälp samt skälen för detta.

ARTICLE 7
RETURN OF MATERIAL TO REQUESTED STATE

Where required by the Requested State, the Requesting State, after the completion of the proceedings, shall return to the Requested State material provided by the Requested State.

ARTIKEL 7
ÅTERLÄMNANDE AV MATERIAL TILL DEN ANMODADE STATEN

På begäran av den anmodade staten skall den ansökande staten, efter det att det rättsliga förfarandet avslutats, återlämna det material som tillhandahållits av den anmodade staten.

ARTICLE 8
PROTECTING CONFIDENTIALITY AND RESTRICTING USE OF EVIDENCE AND INFORMATION

1. The Requested State, to the extent permitted by its law and if so requested, shall keep the application for assistance, the contents of a request and its supporting documents, and the fact of granting of such assistance, confidential. If the request cannot be executed without breaching confidentiality, the Requested State shall so inform the Requesting State which shall then determine whether the request should nevertheless be executed.

2. The Requesting State, to the extent permitted by its law and if so requested, shall keep confidential evidence and information provided by the Requested State.

3. The Requesting State shall not use evidence obtained, nor information derived therefrom, for purposes other than those stated in a request without the prior consent of the Requested State.

ARTIKEL 8
SEKRETESS SAMT BEGRÄNSNINGAR I ANVÄNDNINGEN AV BEVISMATERIAL OCH INFORMATION

1. Den anmodade staten skall, i den utsträckning det är tillåtet enligt dess lagstiftning, och om det begärs, sekretessbelägga rättshjälpsframställningen, dess innehåll, till denna fogade handlingar samt beviljandet av sådan rättshjälp. Om de begärda åtgärderna inte kan fullgöras utan att sekretessen bryts, skall den anmodade staten underrätta den ansökande staten om detta, vilken därefter skall bestämma om framställningen ändå skall fullgöras.

2. Den ansökande staten skall, i den utsträckning det är tillåtet enligt dess lagstiftning, och om det begärs sekretessbelägga bevismaterial och information som tillhandahållits av den anmodade staten.

3. Den ansökande staten får inte utan föregående medgivande av den anmodade staten använda bevismaterial eller information som härrör därifrån för andra ändamål än sådana som uppges i framställningen.

ARTICLE 9
SERVICE OF DOCUMENTS

1. The Requested State shall effect service of documents which are transmitted to it for this purpose by the Requesting State.

2. A request to effect service of a document requiring the appearance of a person shall be made to the Requested State not less than 45 days before the date on which the appearance is required. In urgent cases, the Requested State may waive this requirement.

3. The Requested State may effect service of any document in accordance with its law including by mail, or, if the Requesting State so requests, in any other manner required by the law of the Requesting State which is not inconsistent with the law of the Requested State.

4. The Requested State shall forward to the Requesting State proof of service of the documents. If service cannot be effected, the Requesting State shall be so informed and advised of the reasons.

5. A person who fails to answer a summons to appear, service of which has been requested, shall not by reason thereof, be liable to any penalties or be subjected to any coercive measures notwithstanding any contrary statement contained in the summons, unless the person subsequently voluntarily enters the Requesting State and is there again duly summoned.

ARTIKEL 9
DELGIVNING

1. Den anmodade staten skall ombesörja delgivning av handlingar som för detta ändamål översänds till denna av den ansökande staten.

2. En framställning om delgivning av en kallelse skall göras till den anmodade staten minst 45 dagar före inställelsedagen. I brådskande fall kan den anmodade staten frångå detta krav.

3. Den anmodade staten får ombesörja delgivning enligt sin lagstiftning, inbegripet per post, eller, om den ansökande staten begär detta, på något annat sätt som föreskrivs i den ansökande statens lagstiftning,som inte är oförenligt med den anmodade statens lagstiftning.

4. Den anmodade staten skall vidarebefordra delgivningsbevis till den ansökande staten. Om delgivning inte kan ske, skall den ansökande staten underrättas om detta och anledningen härtill.

5. Den som underlåter att efterkomma en kallelse, om vars delgivning framställning har gjorts, skall inte på grund därav straffas eller underkastas tvångsåtgärder även om motsatsen angivits i kallelsen, såvida inte personen i fråga senare frivilligt beger sig till den ansökande staten och där vederbörligen kallas på nytt.

ARTICLE 10
TAKING OF EVIDENCE OF WITNESSES AND EXPERTS

1. Where a request is made:

(i) in the case of Australia, by the Attorney-General or his delegate, a judge or magistrate;

(ii) in the case of Sweden, by a court or a public prosecutor;

for the taking of evidence of witnesses and experts for the purpose of a proceeding in relation to a criminal matter in the Requesting State, the Requested State shall take that evidence for transmission to the Requesting State.

2. For the purpose of this Treaty, the giving or taking of evidence shall include the production of documents, records or other material.

3. For the purposes of requests under this Article the Requesting State shall specify the subject matter about which witnesses or experts are to be examined including any questions to be put.

4. Where, pursuant to a request for assistance, a witness or expert is to give evidence for the purpose of proceedings in the Requesting State, the parties to the relevant proceedings in the Requesting State, their legal representatives or representatives of the Requesting State may, subject to the laws of the Requested State, appear and question the person giving that evidence.

ARTIKEL 10
BEVISUPPTAGNING MED VITTNEN OCH SAKKUNNIGA

1. Då en framställning görs

i) i fråga om Australien, av justitieministern eller dennes ombud, en domare eller magistratsdomare,

ii) i fråga om Sverige, av en domstol eller allmän åklagare

Om bevisupptagning med vittnen och sakkunniga för ett straffrättsligt förfarande i den ansökande staten, skall den anmodade staten genomföra bevisupptagningen för vidarebefordran till den ansökande staten.

2. Vid tillämpningen av detta avtal skall avläggande av vittnesmål eller bevisupptagning innefatta företeende av handlingar eller annat material.

3. I framställningar enligt denna artikel skall den ansökande staten ange vad vittnen eller sakkunniga skall höras om, inklusive vilka frågor som skall ställas.

4. Om ett vittne eller en sakkunnig skall avlägga vittnesmål enligt en framställning om rättshjälp för ett rättsligt förfarande i den ansökande staten, får parterna i det aktuella förfarandet i den ansökande staten, deras juridiska ombud eller den ansökande statens ombud inställa sig och ställa frågor till den som avlägger vittnesmålet, med förbehåll för den anmodade statens lagstiftning.

5. A witness or expert who is required to give evidence in the Requested State pursuant to a request for assistance may decline to give evidence where either:

(a) the law of the Requested State would permit that person to decline to give evidence in similar circumstances in proceedings which originated in the Requested State; or

(b) where the law of the Requesting State would permit that person to decline to give evidence in such proceedings in the Requesting State.

6. If any person claims that there is a right to decline to give evidence under the law of the Requesting State, the Requested State shall with respect thereto rely on a certificate of the Central Authority of the Requesting State as evidence of the existence of that right.

5. Ett vittne eller en sakkunnig som ombeds avlägga vittnesmål i den anmodade staten enligt en framställning om rättshjälp får vägra att göra detta om endera

a) den anmodade statens lagstiftning skulle tillåta denna person att vägra vittna under liknande omständigheter i ett rättsligt förfarande i den anmodade staten; eller

b) den ansökande statens lagstiftning skulle tillåta denna person att vägra vittna i ett sådant förfarande i den ansökande staten.

6. Om en person hävdar att det föreligger rätt att vägra vittna enligt den ansökande statens lag, skall den anmodade staten i detta hänseende godta ett intyg från centralorganet i den ansökande staten som bevis på att sådan rätt föreligger.

ARTICLE 11
LOCATING AND IDENTIFYING PERSONS AND OBTAINING STATEMENTS

1. The Requested State shall endeavour, upon request, to locate or identify persons for the purpose of an investigation or proceeding in relation to a criminal matter in the Requesting State.

2. The Requested State shall endeavour, upon request, to obtain statements of persons for the purpose of an investigation or proceeding in relation to a criminal matter in the Requesting State.

ARTIKEL 11
LOKALISERING OCH IDENTIFIERING AV PERSONER SAMT FÖRHÖR

1. Den anmodade staten skall på begäran försöka att lokalisera eller identifiera personer för en brottsutredning eller ett straffrättsligt förfarande i den ansökande staten.

2. Den anmodade staten skall på begäran försöka utverka förhörsutsagor från personer för en brottsutredning eller ett straffrättsligt förfarande i den ansökande staten.

ARTICLE 12
AVAILABILITY OF PERSONS IN CUSTODY TO GIVE EVIDENCE OR ASSIST INVESTIGATIONS

1. A person in custody in the Requested State may, at the request of the Requesting State, be temporarily transferred to the Requesting State to give evidence or to assist investigations.

2.The Requested State shall not transfer a person in custody to the Requesting State unless the person consents.

3. While the person is required to be held in custody under the law of the Requested State, the Requesting State shall hold that person in custody and shall return that person in custody either:

(i) at such time as is stipulated by the Requested State; or

(ii) at such earlier time as the person's presence is no longer required.

4. Where the Requested State advises the Requesting State that the transferred person is no longer required to be held in custody, that person shall be set at liberty and be treated as a person referred to in Article 13.

ARTIKEL 12
FRIHETSBERÖVADE PERSONERS INSTÄLLELSE FÖR VITTNESFÖRHÖR ELLER MEDVERKAN VID UTREDNINGAR

1. En person som är frihetsberövad i den anmodade staten får på begäran av den ansökande staten tillfälligt överföras till den ansökande staten för att vittna eller medverka vid brottsutredningar.

2. Den anmodade staten får inte överföra en frihetsberövad person till den ansökande staten, såvida inte personen i fråga ger sitt samtycke.

3. Under den tid som personen i fråga skall vara frihetsberövad enligt den anmodade statens lagstiftning, skall den ansökande staten hålla denne i förvar och återlämna vederbörande antingen

i) vid den tidpunkt som bestäms av den anmodade staten eller

ii) vid den tidigare tidpunkt då vederbörandes närvaro inte längre krävs.

4. Om den anmodade staten underrättar den ansökande staten om att den som överförts inte längre behöver hållas i förvar, skall vederbörande försättas på fri fot och behandlas som en person som avses i artikel 13.

ARTICLE 13
AVAILABILITY OF OTHER PERSONS TO GIVE EVIDENCE OR ASSIST INVESTIGATIONS

1. The Requesting State may request the assistance of the Requested State in inviting a person:

(a) to appear as a witness or expert in proceedings in relation to a criminal matter in the Requesting State; or

(b) to assist investigations in relation to a criminal matter in the Requesting State.

2. The Requested State shall, if satisfied that satisfactory arrangements for that person's security will be made by the Requesting State, invite the person to appear as a witness or expert in proceedings or to assist in the investigations.

ARTIKEL 13
INSTÄLLELSE FÖR FÖRHÖR ELLER MEDVERKAN VID UTREDNINGAR

1. Den ansökande staten får begära rättshjälp från den anmodade staten med att anmoda en person

a) att inställa sig som vittne eller sakkunnig i straffrättsliga förfaranden i den ansökande staten, eller

b) att medverka vid brottsutredningar i den ansökande staten.

2. Den anmodade staten skall anmoda personen i fråga att inställa sig som vittne eller sakkunnig i rättsligt förfarande eller att medverka vid utredningar, om den finner att tillfredsställande åtgärder kommer att vidtas av den ansökande staten för denna persons säkerhet.

ARTICLE 14
SAFE CONDUCT

1. Where a person is in the Requesting State pursuant to a request made under Articles 9, 12 or 13 that person shall not be prosecuted or detained or subjected to any other restriction of personal liberty in the Requesting State in respect of any act or omission which preceded the person's departure from the Requested State.

2. Where a person is in the Requesting State pursuant to a request under Articles 12 and 13 that person additionally shall not,

ARTIKEL 14
IMMUNITET

1. Den som befinner sig i den ansökande staten med anledning av en framställning som gjorts enligt artiklarna 9, 12 eller 13, får inte åtalas eller frihetsberövas eller på annat sätt underkastas inskränkning i sin personliga frihet i den ansökande staten på grund av någon gärning eller underlåtenhet från tiden före vederbörandes avresa från den anmodade staten.

2. Den som befinner sig i den ansökande staten med anledning av en framställning enligt artiklarna 12 och 13, får dessutom

without that person's consent, be required to give evidence in any proceeding or to assist in any investigation other than the proceedings or investigation to which the request relates.

inte utan eget samtycke åläggas att vittna i något annat rättsligt förfarande eller att medverka vid någon annan utredning än som avses i framställningen.

3. Notwithstanding paragraph 1 of this Article, where the person whose appearance is required pursuant to paragraph 2 of Article 9 is the suspect or the accused, that person shall not be prosecuted or detained or subjected to any other restriction of personal liberty for acts or omissions which preceded that person's departure from the Requested State and are not specified in the document served.

3. Om den som kallas att inställa sig enligt punkt 2 i artikel 9 är den misstänkte eller den tilltalade, får denne, utan hinder av bestämmelserna i punkt 1 i denna artikel, inte åtalas eller frihetsberövas eller på annat sätt underkastas inskränkning i sin personliga frihet för gärningar eller underlåtenhet från tiden före avresan från den anmodade staten och som inte angivits i delgivningshandlingen.

4. Paragraphs 1, 2 and 3 of this Article shall cease to apply if that person, being free to leave, has not left the Requesting State 15 days after that person has been officially notified that his or her presence is no longer required or, having left, has returned.

4. Punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel upphör att gälla, om vederbörande, oförhindrad att lämna den ansökande staten, inte har lämnat den inom en tid av 15 dagar efter det att han har blivit officiellt underrättad om att hans närvaro inte längre krävs eller, efter att ha lämnat landet, återvänt dit.

5. A person appearing in the Requesting State pursuant to a request under Articles 9, 12 or 13 is subject to the law of that State in relation to contempt, perjury and the making of false declarations.

5. Den som inställer sig i den ansökande staten med anledning av en framställning enligt artiklarna 9, 12 eller 13 är underkastad den statens lagstiftning vad gäller domstolstrots, mened och lämnande av osanna uppgifter.

6. A person who does not consent to a request pursuant to Articles 12 or 13 shall not, by reason thereof, be liable to any penalty or be subjected to any coercive measure notwithstanding any contrary statement in the request or in any document accompanying the request.

6. Den som inte samtycker till en framställning enligt artiklarna 12 eller 13 får inte av denna anledning straffas eller underkastas några tvångsåtgärder även om motsatsen anges i framställningen eller i någon handling som åtföljer framställningen.

ARTICLE 15
PROVISION OF PUBLICLY AVAILABLE AND OFFICIAL DOCUMENTS

1. The Requested State shall provide copies of documents and records that are open to public access as part of a public register or otherwise, or that are available for purchase by the public.

2. The Requested State may provide copies of any official document or record in the same manner and under the same conditions as such document or record may be provided to its own law enforcement and judicial authorities.

ARTIKEL 15
TILLHANDHÅLLANDE AV ALLMÄNNA OCH OFFENTLIGA HANDLINGAR

1. Den anmodade staten skall tillhandahålla kopior av allmänna handlingar som är tillgängliga för allmänheten genom att de ingår i ett offentligt register eller på annat sätt, eller som finns att köpa för allmänheten.

2. Den anmodade staten får tillhandahålla kopior av en allmän handling på samma sätt och på samma villkor som en sådan handling får lämnas ut till dess egna rättsvårdande myndigheter.

ARTICLE 16
SEARCH AND SEIZURE

1. The Requested State shall insofar as its law permits carry out requests for search, seizure and delivery of any material relevant to the investigation or prosecution of a criminal matter, to the Requesting State, provided the request contains information that would justify such action under the law of the Requested State.

2. The Requested State shall provide such information as may be required by the Requesting State concerning the result of any search, the place of seizure, the circumstances of seizure, and the subsequent custody of the material seized.

3. The Requesting State shall observe any conditions imposed by

ARTIKEL 16
HUSRANNSAKAN OCH BESLAG

1. Den anmodade staten skall i den utsträckning dess lagstiftning tillåter fullgöra framställningar om husrannsakan, beslag och överlämnande av bevismaterial som behövs för utredningen eller lagföringen i ett brottmål i den ansökande staten, under förutsättning att framställningen innehåller uppgifter som enligt den anmodade statens lag möjliggör en sådan åtgärd.

2. Den anmodade staten skall lämna de upplysningar som begärs av den ansökande staten angående resultatet av en husrannsakan, platsen för beslaget, omständligheterna i samband med beslaget samt omhändertagandet av det beslagtagna materialet.

3. Den ansökande staten skall iaktta de villkor som den

the Requested State in relation to any seized material which is delivered to the Requesting State.

anmodade staten ställer avseende beslagtaget material som överlämnas till den ansökande staten.

ARTICLE 17
PROCEEDS OF CRIME

1. The Requested State shall, upon request, endeavour to ascertain whether any proceeds of a crime alleged are located within its jurisdiction and shall notify the Requesting State of the results of its inquiries. In making the request, the Requesting State shall notify the Requested State of the basis of its belief that such proceeds may be located in its jurisdiction.

2. Where pursuant to paragraph 1 suspected proceeds of crime are found the Requested State shall, upon request, take such action as is permitted by its law to prevent any dealing in, transfer or disposal of, those suspected proceeds of crime, pending a final determination in respect of those proceeds by a court of the Requesting State.

3. The Requested State shall, upon request and insofar as its law permits, give effect to a final order forfeiting or confiscating the proceeds of crime, made by a court of the Requesting State, being an order that, but for the location of the property, would be enforceable in the Requesting State.

4. In the application of this Article the rights of bona fide third parties which have not been determined by courts of the Requesting State shall be respected under the law of the Requested State.

ARTIKEL 17
VINNING AV BROTT

1. Den anmodade staten skall på begäran försöka fastställa om egendom, som påstås utgöra vinning av brott finns inom dess område och skall underrätta den ansökande staten om resultatet av sina efterforskningar. När framställningen görs skall den ansökande staten underrätta den anmodade staten om på vilken grund det finns anledning att tro att sådan egendom kan finnas inom dess område.

2. Om egendom som misstänks utgöra vinning av brott påträffas enligt punkt 1, skall den anmodade staten på begäran vidta de åtgärder som dess lagstiftning tillåter för att förhindra befattning med, överlåtelse eller undanskaffande av egendomen i avvaktan på ett slutligt avgörande av domstol i den ansökande staten.

3. Den anmodade staten skall på begäran och i den utsträckning dess lagstiftning tillåter verkställa ett slutligt beslut om förverkande av vinning av brott, som fattats av en domstol i den ansökande staten och som skulle vara verkställbart i den ansökande staten, om egendomen befunnit sig där.

4. Vid tillämpningen av denna artikel skall de rättigheter som tillkommer godtroende tredje man och som inte har prövats av domstol i den ansökande staten beaktas enligt den anmodade statens lag.

5. The Requested State shall retain the property obtained in satisfaction of the order referred to in paragraph 3 unless otherwise mutually decided in a particular case.

5. Den anmodade staten skall behålla den egendom som erhållits genom det beslut som avses i punkt 3, såvida inte annat beslutats i ett särskilt fall.

6. In making a request for restraint pursuant to this Article, the Requesting State shall notify the Requested State of the estimated time which will elapse before final judgement may be given. If final judgement is not given by the expiration of the time estimated in the request, the Requesting State shall advise the Requested State of the stage of proceedings reached and a revised estimate of time. The Requested State may then impose a condition setting the duration of the restraint.

6. När en framställning om tvångsåtgärder enligt denna artikel görs skall den ansökande staten underrätta den anmodade staten om när en lagakraftvunnen dom kan föreligga. Om dom inte har meddelats vid utgången av den tidsfrist som angivits i framställningen, skall den ansökande staten underrätta den anmodade staten om på vilket stadium det rättsliga förfarandet befinner sig och ange en ny beräknad tidsfrist. Den anmodade staten får då ställa villkor angående tvångsåtgärdens varaktighet.

7. In this Article ”proceeds of crime” means any property suspected, or found by a court, to be property derived or realised, directly or indirectly, as a result of the commission of an offence or to represent the value of that property as well as any other benefits derived from the commission of an offence.

7. I denna artikel avses med ”vinning av brott” all egendom som misstänks eller som av en domstol fastställts vara egendom som direkt eller indirekt härrör från eller har förvärvats genom brott eller värdet av denna egendom samt annat utbyte av brott.

8. The Requesting State shall promptly inform the Requested State of any circumstances, including any other enforcement action, which may affect the request or its execution or which may make it inappropriate to proceed with giving effect to it.

8. Den ansökande staten skall snarast underrätta den anmodade staten om sådana omständigheter, inbegripet andra verkställighetsåtgärder, som kan påverka framställningen eller dess fullgörande eller som kan göra det olämpligt att fortsätta fullgörandet av den.

ARTICLE 18
CERTIFICATION AND AUTHENTICATION

1. Documents supporting the request for assistance and documents and other material supplied in response to such a request shall be authenticated in accordance with paragraph 2.

2. Documents and materials are authenticated for the purposes of this Treaty if:

(a) they purport to be signed or certified by an officer in or of the State sending the document; and

(b) they purport to be sealed with an official seal of the State sending the document or of a minister of state, or of a Department or officer of the Government, of that State.

ARTIKEL 18
BESTYRKANDE OCH LEGALISERING

1. Handlingar som bifogas rättshjälpsframställningen samt handlingar och annat material som tillhandahållits som svar på en sådan framställning skall legaliseras i enlighet med punkten 2.

2. Handlingar och annat material har legaliserats för detta avtals ändamålom

a) de är undertecknade eller bestyrkta av en tjänsteman i eller från den stat som sänder handlingen och

b) de försetts med ett officiellt sigill tillhörande den stat som sänder handlingen eller ett statsråd eller ett departement eller en regeringstjänsteman i den staten.

ARTICLE 19
SUBSIDIARY ARRANGEMENTS

The Central Office of each Contracting State may enter into subsidiary arrangements with each other consistent with the purposes of this Treaty to the extent that such arrangements are consistent with the laws of both Contracting States.

ARTIKEL 19
TILLÄMPNINGSÖVERENSKOMMELSER

Centralorganet i vardera avtalsslutande staten får ingå tillämpningsöverenskommelser med varandra i överensstämmelse med detta avtals ändamål i den mån sådana överenskommelser är förenliga med de båda avtalsslutande staternas lagar.

ARTICLE 20
REPRESENTATION AND EXPENSES

1. Unless otherwise provided in this Treaty the Requested State shall make the necessary arrangements for the representation of the Requesting State in proceedings arising out of a request for

ARTIKEL 20
REPRESENTANTSKAP OCH KOSTNADER

1. Om inte annat föreskrivs i detta avtal, skall den anmodade staten vidta de åtgärder som behövs för att den ansökande staten skall vara företrädd i rättsliga förfaranden med anledning av en framställning

assistance and shall otherwise represent the interests of the Requesting State.

om rättshjälp och skall i övrigt företräda den ansökande statens intressen.

2. The Requested State shall meet the cost of fulfilling the request for assistance except that the Requesting State shall bear:

2. Den anmodade staten skall stå för kostnaderna för fullgörandet av rättshjälpsframställningen med undantag av att den ansökande staten skall svara för

(a) the expenses associated with conveying any person to or from the territory of the Requested State, and any fees, allowances or expenses payable to that person whilst in the Requesting State pursuant to a request under Articles 12 or 13;

a) kostnader som hänför sig till transport av en person till eller från den anmodade statens område och avgifter, traktamente eller annan kostnadsersättning som skall betalas till denne medan han befinner sig i den ansökande staten till följd av en framställning enligt artiklarna 12 eller 13;

(b) the expenses associated with conveying custodial or escorting officers;

b) utgifter i samband med transporten av vakt eller eskort-personal;

(c) the expenses associated with the attendance of experts in the Requested State; and

c) utgifter i samband med sak-kunnigas närvaro i den anmodade staten, samt

(d) where required by the Requested State, exceptional expenses in fulfilling the request.

d) om den anmodade staten kräver detta, extraordinära kostnader i samband med fullgörandet av framställningen.

ARTICLE 21
CONSULTATION

The Contracting States shall consult promptly, at the request of either, concerning the interpretation, the application or the carrying out of this Treaty either generally or in relation to a particular case.

ARTIKEL 21
SAMRÅD

De avtalsslutande staterna skall på begäran av endera staten omedelbart samråda med varandra angående tolkningen, tillämpningen och genomförandet av detta avtal, antingen vad gäller avtalet i sin helhet eller med avseende på ett särskilt fall.

ARTICLE 22
ENTRY INTO FORCE AND TERMINATION

1. This Treaty shall be ratified; the instruments of ratification shall be exchanged in Stockholm as soon as possible. It shall enter into force on the first day of the second month after the exchange of the instruments of ratification.

2. This Treaty shall apply to requests pursuant to it whether or not the relevant acts or omissions occurred prior to this Treaty entering into force.

3. Either Contracting State may terminate this Treaty by notice in writing at any time and it shall cease to be in force on the one hundred and eightieth day after the day on which notice is given.

ARTIKEL 22
IKRAFTTRÄDANDE OCH UPPSÄGNING

1. Detta avtal skall ratificeras; ratifikationsinstrumenten skall utväxlas i Stockholm så snart som möjligt. Det träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter utväxlingen av ratifikationsinstrumenten.

2. Detta avtal skall tillämpas på framställningar som omfattas av detta, även om de relevanta gärningarna eller underlåtenheten ägde rum innan detta avtal trädde i kraft.

3. Endera avtalsslutande staten får vid vilken tidpunkt som helst säga upp detta avtal genom skriftlig uppsägning och det upphör att gälla den etthundraåttionde dagen efter dagen för uppsägningen.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade av sina respektive regeringar, undertecknat detta avtal.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorised thereto by their respective Governments, have signed this Treaty.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade av sina respektive regeringar, undertecknat detta avtal.

DONE at Stockholm on the eighteenth day of December, one thousand nine hundred and ninety-eight in the English and Swedish languages, both texts being equally authentic.

Upprättat i Stockholm den 18 december 1998 på svenska och engelska språken, vilka båda texter har lika giltighet.

FOR AUSTRALIA: FOR SWEDEN:

FÖR SVERIGE: FÖR AUSTRALIEN:

Rådets resolution om skydd för vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade brottsligheten

RÅDETS RESOLUTION
av den 23 november 1995 om skydd av vittnen inom ramen för kampen mot den organiserade brottsligheten
(95/C 327/04)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UTFÄRDAR DENNA RESOLUTION

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen,

med beaktande av de rekommendationer som fastställts av justitie- och inrikesministrarna vid mötet i Kolding (Danmark) den 6 och den 7 maj 1993 i syfte att intensifiera det rättsliga samarbetet,

med beaktande av rådets (inrikes och rättsliga frågor) prioriteringar av den 29 och den 30 november 1993 och rådets arbetsprogram för 1994,

med beaktande av rådets (inrikes och rättsliga frågor) slutsatser av den 30 november och den 1 december 1994,

och då kampen mot den organiserade internationella brottsligheten kräver att medlemsstaterna på ett effektivt och konkret sätt garanterar vittnens säkerhet med iakttagande av Konventionen om skyddande av grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Rådet
A. uppmanar medlemsstaterna att tillförsäkra vittnen lämpligt skydd genom att beakta följande riktlinjer:

1. Med vittne avses i denna resolution var och en som oavsett sin rättsliga ställning innehar upplysningar eller information som av behörig myndighet anses viktiga i ett straffrättsligt förfarande och som kan innebära fara för personen i fråga, om de sprids.

2. Sådana vittnen bör skyddas mot alla typer av hot och påtryckningar, direkta eller indirekta.

3. Medlemsstaterna bör garantera ett lämpligt och effektivt skydd av vittnet före, under och efter rättegången, om den behöriga myndigheten finner detta nödvändigt.

4. Skydd bör också tillförsäkras föräldrar, barn och andra vittnet närstående personer, om det är nödvändigt för att undvika alla former av indirekta påtryckningar.

5. Vid utformningen av skyddet skall det undersökas från fall till fall, huruvida det finns skäl att inhämta vittnets eller de närståendes samtycke.

6. Behörig myndighet bör ges möjlighet att på eget initiativ eller på vittnets begäran besluta att hemvist och allt som kan identifiera denne inte skall komma till någon annans kännedom än de berörda myndigheternas.

7. Om hotet är särskilt allvarligt kan vittnet och, om det behövs, närstående personer tillåtas byta identitet.

8. Bland tänkbara skyddsåtgärder finns möjligheten att vittna på annan ort än svarandens genom användande av, om så behövs, audiovisuell teknik och med hänsyn tagen till den kontradiktoriska principen som den tolkas enligt rättspraxis vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna.

B. uppmanar medlemsländerna att underlätta inbördes rättshjälp på området, även där bestämmelser om vittnesskydd saknas i den anmodade statens lagstiftning, utom om verkställandet av ansökan om rättshjälp strider mot allmänna rättsprinciper i staten i fråga. För att kunna underlätta användandet av audiovisuell teknik bör särskilt följande punkter beaktas:

1. Det bör i princip förutses att vittnesförhöret i rättsligt och materiellt avseende skall kunna genomföras på den ansökande statens villkor.

2. Om lagstiftningen i någon av de berörda staterna tillåter att vittnet vid förhöret biträds av rådgivare, bör det finnas möjlighet att anordna detta i den stat där vittnet befinner sig.

3. Kostnader för översättning och användande av audiovisuell teknik bör betalas av den ansökande staten, såvida inte annat överenskoms med den anmodade staten.

C. uppmanar medlemsländerna att utvärdera genomförandet av denna resolution och anmodar berörda instanser
att lämna rapport härom till rådet senast vid utgången av 1996.

Gemensam åtgärd om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål

GEMENSAM ÅTGÄRD
av den 29 juni 1998 beslutad av rådet på grundval av artikel K3 i Fördraget om Europeiska unionen om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål (98/427/RIF)

GEMENSAM ÅTGÄRD av den 29 juni 1998 beslutad av rådet på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål (98/427/RIF)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR BESLUTAT OM FÖLJANDE GEMENSAMMA ÅTGÄRD

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K 3.2 b i detta,

med beaktande av den av Europeiska rådet i Amsterdam den 16-17 juni 1997 godkända rapporten från högnivågruppen för frågor om organiserad brottslighet (1), särskilt rekommendation nr 16 i rapporten,

med beaktande av resultaten från seminariet ”Ett bättre rättsligt samarbete och skydd för mänskliga rättigheter”, som hölls i Luxemburg den 1–2 oktober 1997,

med beaktande av den gemensamma åtgärden 98/428/RIF av den 29 juni 1998, beslutad av rådet på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen, om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk, särskilt artiklarna 4 och 5 i denna (2),

med beaktande av den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål av den 20 april 1959, andra konventioner som gäller inom detta område samt förslaget till konvention om inbördes rättshjälp i brottmål mellan medlemsstaterna, och

med beaktande av följande:

Det är nödvändigt att göra ytterligare praktiska förbättringar av den inbördes rättshjälpen mellan medlemsstaterna, särskilt i syfte att bekämpa grov brottslighet.

Rådet har granskat Europaparlamentets synpunkter (3) sedan ordförandeskapet i enlighet med artikel K 6 i fördraget genomfört samråd.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Uttalanden om goda rutiner

1. Varje medlemsstat skall inom 12 månader efter det att denna gemensamma åtgärd träder i kraft hos generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd deponera ett uttalande om goda rutiner vid verkställande av framställningar – inbegripet överföring av resultat – från andra medlemsstater och vid översändande till andra medlemsstater av framställningar om rättshjälp i brottmål.

2. Rådets generalsekretariat skall till de officiella gemenskapsspråken översätta de uttalanden som avses i punkt 1 och sända översättningarna till medlemsstaterna.

3. De uttalanden från varje medlemsstat som avses i punkt 1 skall, utan att det påverkar bestämmelserna i förslaget till konvention om inbördes rättshjälp i brottmål mellan medlemsstaterna och i enlighet med den förklaring som biläggs denna gemensamma åtgärd, innefatta åtaganden att främja följande rutiner i överensstämmelse med medlemsstatens nationella lag och nationella rättsliga förfaranden:

a) Att på begäran av den ansökande medlemsstaten bekräfta mottagandet av alla framställningar och skriftliga förfrågningar om verkställande av sådana framställningar, om inte ett svar i sak snabbt översänds; den ansökande medlemsstaten får inte kräva bekräftelse av mottagandet annat än om den har försett framställningen med beteckningen ”brådskande” eller om den anser en bekräftelse nödvändig mot bakgrund av omständigheterna i ärendet.

b) Att vid bekräftande av mottagande av framställningar och förfrågningar enligt denna punkt meddela den ansökande myndigheten namn på och uppgifter om – däribland telefon- och faxnummer – den myndighet, och om möjligt den person, som ansvarar för verkställande av framställningen.

c) Att, i den mån detta inte strider mot lagstiftningen i den anmodade medlemsstaten, prioritera de framställningar som av den ansökande myndigheten tydligt har försetts med beteckningen ”brådskande” och att inte behandla framställningarna, oavsett om dessa har beteckningen ”brådskande” eller inte, mindre gynnsamt än jämförbara förfrågningar i den anmodade medlemsstaten från den medlemsstatens egna myndigheter.

d) Att i de fall då den begärda rättshjälpen inte alls eller endast delvis kan verkställas, avge en skriftlig eller muntlig rapport till den ansökande myndigheten där svårigheterna förklaras; om möjligt skall rapporten innefatta ett erbjudande om att tillsammans med den ansökande myndigheten överväga hur svårigheterna kan övervinnas.

e) Att i de fall då det kan förutses att rättshjälpen inte kan lämnas eller endast delvis kan lämnas inom den tidsfrist som bestämts av den ansökande medlemsstaten, och att detta kommer att försvåra förfarandena i den ansökande medlemsstaten, snarast lämna dess myndighet en skriftlig eller muntlig rapport samt de eventuella ytterligare rapporter som den myndigheten begär och härvid förklara när den begärda rättshjälpen troligen kommer att lämnas.

f) Att överlämna framställningar om rättshjälp så snart det exakt har konstaterats vilken rättshjälp som behövs, samt att, om en framställning har betecknats som ”brådskande” eller om en tidsfrist anges, förklara skälen till brådskan eller tidsfristen; uttalandet skall innehålla ett åtagande att inte förse framställningar av mindre vikt med beteckningen ”brådskande”.

g) Att se till att framställningarna görs i överensstämmelse med det relevanta fördraget eller andra internationella överenskommelser.

h) Att när en framställning om rättshjälp överlämnas förse de anmodade myndigheterna med namn på och uppgifter om – däribland telefon- och faxnummer – den myndighet, och om möjligt den person, som ansvarar för utarbetandet av framställningen.

4. Varje medlemsstat skall se till att dess rättsliga eller behöriga myndigheter får kännedom om uttalandet och skall uppmana dem att främja sådana åtgärder inom deras behörighetsområde som kan bli nödvändiga för genomförandet.

5. Varje uttalande som överlämnas i enlighet med denna artikel kan, utan att detta påverkar tillämpningen av punkt 3, när som helst ändras av den medlemsstat som gjorde det genom ytterligare ett uttalande, som skall deponeras hos rådets generalsekretariat. Varje sådant ytterligare uttalande skall göras i syfte att ytterligare förbättra goda rutiner vid verkställande av framställningar om rättshjälp i brottmål.

Artikel 2

Översyn av verksamheten

Utan att detta påverkar den ordning för utvärdering av tillämpning och genomförande på nationell nivå av internationella åtaganden i kampen mot den organiserade brottsligheten, som fastställdes av rådet i gemensam åtgärd 97/827/RIF (4), skall varje medlemsstat regelbundet se över hur dess uttalanden i enlighet med artikel 1 efterlevs. Ordningen för denna översyn skall varje medlemsstat själv bestämma med beaktande av sina egna arrangemang för rättshjälp i brottmål.

Artikel 3

Det europeiska rättsliga nätverket

Rådets generalsekretariat skall hålla de uttalanden som avses i artikel 1 tillgängliga för det europeiska rättsliga nätverket så snart de har deponerats. Nätverket skall analysera uttalandena mot bakgrund av sin egen behörighet och erfarenhet och får lägga fram alla förslag den anser lämpliga för att förbättra rättshjälpen i brottmål, inbegripet när det gäller att finna gemensamma metoder för att utvärdera verksamheten.

Artikel 4

Översyn

Rådet skall se över denna gemensamma åtgärd mot bakgrund av de resultat som uppnås med hjälp av den ordning för utvärdering av tillämpning och genomförande på nationell nivå av internationella åtaganden i kampen mot den organiserade brottsligheten, som inrättades i gemensam åtgärd 97/827/RIF.

Artikel 5

Ikraftträdande

Denna gemensamma åtgärd träder i kraft samma dag som den offentliggörs.

Artikel 6

Publikation

Den skall offentliggöras i Officiella tidningen.

Utfärdad i Luxemburg den 29 juni 1998.
På rådets vägnar

R. COOK
Ordförande

FÖRKLARING AV FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND

Förbundsrepubliken Tyskland uttalar att de tyska myndigheterna kommer att utfärda bekräftelser enligt artikel 1.3 a) och b) i den gemensamma åtgärden om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål om de anser detta lämpligt för att skynda på verkställandet av framställningen eller förfrågningen.

Lagförslaget om sekretess vid ärenden om internationell rättslig hjälp i betänkandet Ekonomisk brottslighet och sekretess (SOU 1999:53)

Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100) att det i lagen skall införas en ny paragraf, 5 kap. 7§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 kap.
	7 §
	Sekretess gäller för uppgift i myndighetets verksamhet för åtgärd på begäran av främmande stat.
	1. i utredning enligt reglerna om förundersökning i brottmål,
	2. rörande angelägenhet som avser användning av tvångsmedel,
	om det kan antas att åtgärden begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs. Under samma förutsättning gäller sekretess även för framställning om sådan åtgärd.
	I frågan om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Förteckning över remissinstanser

Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt , Karlstads tingsrätt, Luleå tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Riksskatteverket, Finansinspektionen, Tullverket, huvudkontoret, Konkurrensverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges Advokatsamfund, Svenska Bankföreningen, Sveriges Domareförbund.

Konvention mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring

CONVENTION BETWEEN THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN COMMUNITIES ON DOUBLE JEOPARDY

KONVENTION MELLAN EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS MEDLEMSSTATER OM FÖRBUD MOT DUBBEL LAGFÖRING

PREAMBLE

THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN COMMUNITIES hereinafter referred to as ”The Member States”,

MINDFUL of the close links existing between their peoples,

TAKING INTO ACCOUNT the developments tending to the elimination of obstacles to the free movement of persons between the Member States,

DESIRING to extend their co-operation in criminal matters on the basis of mutual trust, understanding and respect,

CONVINCED that a mutual recognition on the rule against double jeopardy with respect to foreign judicial decisions constitutes the embodiment of such a trust, understanding and respect,

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

INGRESS

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS MEDLEMSSTATER, i det följande kallade ”medlemsstaterna”,

SOM ÄR MEDVETNA OM de nära förbindelser som finns mellan deras folk,

SOM BEAKTAR den utveckling som syftar till att avskaffa hindren för fri rörlighet för personer mellan medlemsstaterna,

SOM ÖNSKAR utöka sitt straffrättsliga samarbete på grundval av ömsesidigt förtroende, förståelse och respekt,

SOM ÄR ÖVERTYGADE OM att ett ömsesidigt erkännande av regeln om förbud mot dubbel lagföring beträffande utländska rättsliga avgöranden utgör förverkligandet av sådant förtroende, förståelse och respekt.

HAR KOMMIT ÖVERENS OM FÖLJANDE:

ARTICLE 1

A person whose trial has finally been disposed of in a Member State may not be prosecuted in another Member State in respect of the same facts, provided that if the

ARTIKEL 1

En person beträffande vilken en fråga om ansvar har prövats genom lagakraftägande dom i en medlemsstat får inte åtalas för samma gärning av en annan

sanction was imposed, it has been enforced or can no longer be enforced under the laws of the sentencing State.

medlemsstat, under förutsättning att, om en påföljd har ådömts, denna har verkställts, är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagstiftningen i den dömande staten.

ARTICLE 2

1. A Member State may, at the time of ratification, acceptance or approval of this Convention, declare that it shall not be bound by Article 1 in one or more of the following cases:

a) If the facts which were the subject of the judgment rendered abroad took place on its own territory either in whole or in part. In the latter case this exception shall not apply if those facts took place partly on the territory of the Member State where the judgment was rendered.

b) If the facts which were the subject of the judgment rendered abroad constitute an offence directed against the security or other equally essential interests of that Member State.

c) If the facts which were the subject of the judgment rendered abroad were committed by an official of that Member State contrary to the duties of his office.

2. A Member State which makes a declaration in respect ot the exception in paragraph 1 b) shall specify the type of offences to which that exception may be applied.

3. A Member State may at any time withdraw such a declaration in respect of one or more of the exceptions in paragraph 1. The withdrawal shall be notified to the Foreign Ministry of Belgium and shall take effect on the first day of the month following the date of

ARTIKEL 2

1. En medlemsstat får vid tidpunkten för ratifikation, godtagande eller godkännande av denna konvention förklara sig inte vara bunden av artikel 1 i ett eller flera följande fall:

a) Om gärningen som omfattades av den utomlands meddelade domen ägde rum helt eller delvis på den egna medlemsstatens territorium. I det senare fallet skall detta undantag inte gälla om den gärningen delvis begåtts på det territorium som tillhör den medlemsstat som meddelade domen.

b) Om gärningen som omfattades av den utomlands meddelade domen utgör ett brott riktat mot statens säkerhet eller andra lika väsentliga intressen i denna medlemsstat.

c) Om gärningen som omfattades av den utomlands meddelade domen begåtts av en tjänsteman i denna medlemsstat i strid mot hans tjänsteförpliktelser.

2. En medlemsstat som avger en förklaring angående undantaget i punkt 1 b) skall ange vilka brott som undantaget avser.

3. En medlemsstat kan när som återta en förklaring angående ett eller flera av undantagen i punkt 1. En underrättelse om återtagande skall lämnas till Belgiens utrikesministerium och återtagandet träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter dagen för

such notification.

4. The exceptions which may be the subject of a declaration under paragraph 1 shall not apply if the Member State concerned in respect of the same facts requested the other Member State to bring the prosecution or granted extradition of the person concerned.

ARTICLE 3

If a Member State brings a further prosecution in respect of the same facts against a person whose trial has finally been disposed of in another Member State, any period of deprivation of liberty served in the latter Member State arising from those facts shall be deducted from any sanction imposed. To the extent permitted by national law sanctions not involving deprivation of liberty shall also be taken into account insofar as they have been enforced.

ARTICLE 4

1. If a criminal charge is brought against a person in a Member State and the competent authorities of that Member State have reasons to believe that this charge concerns the same facts as those in respect of which his trial has finally been disposed of in another Member State they shall, if they consider it necessary, seek relevant information from the competent authorities of the Member State where the trial took place.

2. Information thus requested shall be given as soon as possible and shall be taken into account in determining whether the proceedings should be continued.

underrättelsen.

4. En förklaring enligt punkt 1 skall inte tillämpas om den berörda medlemsstaten med avsende på samma gärning gjort en framställning om överförande av lagföring eller har beviljat utlämning av den berörda personen.

ARTIKEL 3

Om en medlemsstat väcker nytt åtal mot en person som dömts för samma gärning av en annan medlemsstat, skall den tid vad han undergått av frihetsberövande i den senare medlemsstaten och som avser samma gärning avräknas vid påföljdens bestämmande. I den utsträckning nationell lagstiftning tillåter skall även påföljder som inte innefattar frihetsberövande beaktas, i den mån som de har verkställts.

ARTIKEL 4

1. Om åtal väcks mot en person i en medlemsstat och de behöriga myndigheterna i den medlemsstaten har skäl att anta att åtalet avser samma gärning som personen redan dömts för i en annan medlemsstat, skall dessa behöriga myndigheter, om de anser det nödvändigt, begära relevant information av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där rättegången ägde rum.

2. Den begärda informationen skall överlämnas snarast möjligt och skall beaktas när det gäller att avgöra om den pågående rättegången skall fortsätta.

3. Each Member State shall, at the time of signature, ratification, acceptance or approval of this Convention, specify the authorities authorised to request and receive information under this Article.

3. Varje medlemsstat skall vid tidpunkten för undertecknande, ratifikation, godtagande eller godkännande av denna konvention ange de myndigheter som är behöriga att begära och ta emot information enligt denna artikel.

ARTICLE 5

The preceding provisions shall not prevent the application of wider domestic provisions relating to the rule against double jeopardy attached to foreign judicial decisions.

ARTIKEL 5

Bestämmelserna ovan skall inte hindra tillämpning av mer vittgående nationella bestämmelser avseende regeln om förbud mot dubbel lagföring avseende utländska rättsliga avgöranden

ARTICLE 6

1. This Convention shall be open for signature by the Member States. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Foreign Ministry of Belgium.

2. This Convention shall enter into force 90 days after the deposit of the instruments of ratification, acceptance or approval by all the States which are members of the European Communities at the date on which this Convention is opened for signature.

3. Each State may, when depositing its intrument of ratification, acceptance or approval, or at any later date until the entry into force of this Convention, declare that this Convention will apply to it in its relations with other States that have made the same declaration 90 days after the date of deposit.

ARTIKEL 6

1. Denna konvention skall vara öppen för undertecknande av medlemsstaterna. Den skall ratificeras, godtas eller godkännas. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten skall deponeras hos Belgiens utrikesministerium

2. Denna konvention träder i kraft 90 dagar efter deponering av ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten av samtliga de stater som är medlemmar av Europeiska gemenskaperna den dag då denna konvention öppnas för undertecknande.

3. Varje stat kan, när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument eller vid en senare tidpunkt fram till dess att konventionen träder i kraft, förklara att denna konvention skall tillämpas på den staten i förhållande till andra stater som avgivit samma förklaring 90 dagar efter tidpunkten för deponering.

ARTICLE 7

1. This Convention shall be open for accession by any State which becomes a Member of the European Communities. The instrument of accession shall be deposited with the Foreign Ministry of Belgium.

2. This Convention shall enter into force for any State acceding thereto 90 days after the deposit of its instrument of accession.

ARTIKEL 7

1. Denna konvention skall vara öppen för anslutning av varje stat som blir medlem av Europeiska gemenskaperna. Anslutnings-instrumenten skall deponeras hos Belgiens utrikesministerium.

2. Denna konvention träder i kraft i förhållande till varje stat som ansluter sig till konventionen 90 dagar efter deponeringen av dess anslutningsinstrument.

ARTICLE 8

1. Each Member State may, at any time of signature or when depositing its intrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Each Member State may, when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval or at any later date, be declaration addressed to the Foreign Ministry of Belgium extend this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings.

3. Any declaration made in pursuance of the preceding paragraph may, as regards any territory specified in that declaration, be withdrawn by means or a notification addressed to the Foreign Ministry of Belgium.

The withdrawal shall have effect immediately or at such later date

ARTIKEL 8

1. Varje medlemsstat kan vid tidpunkten för undertecknandet eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument ange vilket territorium eller vilka territorier denna konvention skall vara tillämplig

2. Varje medlemsstat kan när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument eller vid en senare tidpunkt, genom förklaring ställd till Belgiens utrikesministerium utsträcka dennna konvention till ett annat territorium som anges i förklaringen och för vars internationella relationer medlemsstaten är ansvarig eller på vars vägnar medlemsstaten är behörig att göra åtaganden.

3. En förklaring som avgivits i enlighet med föregående punkt kan, med avseende på territorium som har angivits i förklaringen, återtas genom en underrättelse ställd till Belgiens utrikesministerium.

Återtagandet träder i kraft omedelbart eller vid den senare

as may be specified in the notification.

tidpunkt som anges i underrättelsen.

ARTICLE 9

ARTIKEL 9

The Foreign Ministry of Belgium shall notify all the Member State of any signature, deposit of instruments, declaration or notification.

Belgiens utrikesministerium skall underrätta alla medlemsstater om varje undertecknande, deponering av instrument, förklaring eller underrättelse.

The Foreign Ministry of Belgium shall transmit certified copies to the government of each Member State.

Belgiens utrikesministerium skall översända bestyrkta kopior till varje medlemsstats regering.

1 Förslag till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige och utomlands.

I detta kapitel finns bestämmelser om lagens tillämpningsområde.

I 2 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige. I 3 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands.

I 4 kap. finns särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige och utomlands.

I 5 kap. finns bestämmelser om villkor om användningsbegränsningar, immunitet, sekretess, kostnader och bemyndiganden.

Tillämpningsområde

2 § Om en annan stat ansöker om rättslig hjälp i Sverige med en åtgärd i ett rättsligt förfarande som gäller utredning om eller lagföring för brott av en fysisk eller juridisk person skall den begärda hjälpen lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

3 § Rättslig hjälp som avses i denna lag lämnas av åklagare eller domstol, om inte annat anges i denna lag.

4 § I lagen finns vissa särskilda bestämmelser om att en svensk åklagare får ansöka om rättslig hjälp utomlands. I övrigt får en svensk åklagare ansöka om rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter detta.

En svensk domstol får endast ansöka om rättslig hjälp utomlands enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

5 § Rättslig hjälp enligt denna lag omfattar följande åtgärder:

1. förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
2. bevisupptagning vid domstol,
3. telefonförhör,
4. förhör genom videokonferens,
5. husrannsakan, beslag och kvarstad samt andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken,
6. hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning,
7. hemlig kameraövervakning,
8. överförande av frihetsberövade för förhör m.m., och
9. delning av förverkad egendom mellan stater

Lagen hindrar inte att åklagare eller domstol lämnar hjälp med annan åtgärd än de som anges i första stycket om det kan ske utan att använda tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.

I fråga om utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.

Administrativa förfaranden m.m.

6 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige skall rättslig hjälp enligt 5 § lämnas

1. i ärenden som avser gärningar i den ansökande staten eller i Sverige och som handläggs i ett administrativt förfarande eller i ett annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande,
2. i ärenden som avser skadestånd för felaktigt väckt åtal eller felaktigt domslut, eller
3. i ärenden som handläggs gemensamt med ett brottmål.

7 § Rättslig hjälp enligt 5 § skall lämnas i ärenden som gäller nåd, uppskov med utdömande eller verkställighet av straff, villkorlig frigivning eller avbrott i verkställighet av straff eller i liknande ärenden.

2 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige

Villkor och förutsättningar

1 § Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § första stycket 1–7 skall lämnas på de villkor och under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång enligt rättegångsbalken eller annan lag eller författning och enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § första stycket 8 och 9 lämnas enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

I 5 kap. 2 § finns bestämmelser om att den rättsliga hjälpen får förenas med villkor i vissa fall.

I vilka fall det ställs krav på dubbel straffbarhet

2 § Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § första stycket 1–4, 8 och 9 får lämnas även om den gärning som ansökan avser inte motsvarar ett brott enligt svensk lag. Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § första stycket 5–7 får endast lämnas om den gärning som ansökan avser motsvarar ett brott enligt svensk lag (*dubbel straffbarhet*). I 4 kap. 16 § finns vissa undantag från kravet på dubbel straffbarhet vid rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § första stycket 5.

Generella grunder för avslag

3 § En ansökan om rättslig hjälp skall avslås om ett bifall till ansökan skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper (*ordre public*) eller andra väsentliga intressen.

En ansökan om rättslig hjälp får också avslås om

1. gärningen har karaktär av ett politiskt brott,
2. gärningen utgör ett militärt brott, om inte gärningen motsvarar även annat brott enligt svensk lag som inte är ett militärt brott,
3. det i Sverige har meddelats dom eller beslut om åtalsunderlåtelse beträffande gärningen, eller
4. omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas.

Andra stycket gäller inte om ett avslag skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Andra stycket 1 gäller inte ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island.

Ansökan

4 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag får göras av utländsk åklagare, undersökningsdomare eller domstol eller av någon annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra en sådan ansökan.

5 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag bör innehålla

– uppgift om den utländska domstol eller myndighet som handlägger ärendet,
– en beskrivning av det rättsliga förfarande som pågår,
– uppgift om den aktuella gärningen med tid och plats för denna, samt de bestämmelser som är tillämpliga i den ansökande staten,
– uppgift om vilken åtgärd som begärs och, i förekommande fall, i vilken egenskap en person skall höras,
– namn på och adress till de personer som är aktuella i ärendet.

I 4 kap. 8, 13 och 26 §§ finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan skall innehålla vid vissa slag av åtgärder.

Om ärendet är brådskande eller om verkställighet önskas inom viss tidsfrist skall detta samt skälen för brådskan eller tidsfristen anges.

En ansökan om rättslig hjälp skall göras skriftligen. Den får översändas per telefax eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt.

6 § En ansökan om rättslig hjälp och bifogade handlingar skall vara skrivna på svenska, danska eller norska eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk, om inte den instans som enligt denna lag handlägger ansökan tillåter annat.

Vart ansökan skall skickas

7 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag skall ges in till Justitiedepartementet, som vidarebefordrar ansökan till Riksåklagaren eller till behörig domstol om inte ansökan skall prövas av regeringen. Justitiedepartementet kan efter samråd med Riksåklagaren vidarebefordra ansökan direkt till behörig åklagare.

En ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island får göras direkt till behörig åklagare eller domstol. Detsamma gäller om det har avtalats om sådan direkt kommunikation i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Behörighet och överlämnande till annan åklagare eller tingsrätt

8 § En ansökan som enligt denna lag handläggs av domstol skall handläggas av den tingsrätt inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas om inte annat föreskrivs i denna lag.

En ansökan som enligt denna lag handläggs av åklagare skall handläggas av den åklagare inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas eller den åklagare som Riksåklagaren bestämmer.

En åklagare som är behörig att vidta en av flera begärda åtgärder får också, om det är lämpligt, vidta andra begärda åtgärder som en annan åklagare är behörig att vidta.

Finner åklagaren eller tingsrätten under ärendets handläggning att den inte är behörig att handlägga ansökan, skall ansökan överlämnas till behörig åklagare eller tingsrätt. Ansökan får också överlämnas efter samråd, om det finns en åklagare eller tingsrätt som är lämpligare att handlägga ansökan.

Underrättelser

9 § Har det begärts av den utländska myndigheten, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet bekräfta att ansökan tagits emot, om inte den begärda åtgärden kan vidtas genast.

Kan en begärd åtgärd inte vidtas inom den tidsfrist som angivits i ansökan och kan det antas att detta kommer att försvåra förfarandet i den ansökande staten, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet utan dröjsmål underrätta den utländska myndigheten om när den begärda åtgärden kan komma att vidtas.

Ofullständiga ansökningar och hinder mot verkställighet

10 § Om ansökan inte innehåller de uppgifter som behövs för handläggningen, skall den ansökande staten ges tillfälle att komplettera ansökan. Om ansökan kan bifallas endast delvis eller under vissa villkor, skall den ansökande staten underrättas om de hinder som finns och ges tillfälle att yttra sig eller komplettera eller ändra ansökan.

Återredovisning

11 § När handläggningen av ärendet har avslutats, skall det redovisas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den ansökande staten. Har ansökan skickats direkt enligt 7 § andra stycket, skall ärendet i stället redovisas direkt till den myndighet i den ansökande staten som har gjort ansökan.

Förfarandet och tillämplig lag

12 § Ansökningar om rättslig hjälp skall behandlas skyndsamt. Om inte annat föreskrivs i denna lag tillämpas samma förfarande som när en motsvarande åtgärd vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. Domstol kan bestämma att handläggningen helt eller delvis skall ske på ett främmande språk, om det är lämpligt.

13 § Innehåller ansökan en begäran om att ett visst förfarande skall tillämpas när den begärda åtgärden vidtas, skall detta tillämpas om det inte strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

14 § Den som skall höras eller annars fullgöra något enligt denna lag har rätt att vägra, om stöd finns för det för i svensk lag eller i den ansökande statens lag.

Offentlig försvarare, målsägandebiträde och stödperson

15 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som skall höras enligt bestämmelserna i denna lag, eller som annars drabbas av en begärd åtgärd, har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång.

I 4 kap. 3 § finns särskilda bestämmelser om offentlig försvarare.

Prövning av ansökan och beslut om avslag

16 § Beslut om avslag på någon av de grunder som anges i 3 § fattas av regeringen. Om en åklagare eller en domstol finner att en ansökan skall avslås på någon sådan grund, skall ansökan överlämnas till regeringen. En ansökan får överlämnas också i andra fall.

I övrigt prövar och beslutar den instans som handlägger ärendet om de förutsättningar och villkor som gäller enligt lagen är uppfyllda. Om ansökan har givits in till Justitiedepartementet och det är uppenbart att ansökan skall avslås, får chefen för Justitiedepartementet, i stället för att vidarebefordra ansökan enligt 7 §, direkt besluta om avslag på ansökan.

17 § Ett beslut att helt eller delvis avslå ansökan skall innehålla de skäl som bestämt utgången.

3 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål utomlands

Ansökan

1 § Bestämmelserna i 2 kap. 5 § första och tredje styckena skall tillämpas vid ansökan om rättslig hjälp utomlands, om inte den mottagande staten kräver annat.

I 4 kap. 9 § finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan om telefonförhör skall innehålla.

Vart ansökan skall skickas

2 § En ansökan från svensk åklagare eller domstol om att en åtgärd som avses i denna lag skall vidtas utomlands skall skickas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den utländska staten.

En ansökan om rättslig hjälp i Danmark, Finland, Island eller Norge skickas direkt till behörig myndighet. Ansökan får också skickas direkt till behörig myndighet i en annan stat om sådan direkt kommunikation har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den staten annars tillåter detta.

Villkor om användningsbegränsningar m.m.

3 § I 5 kap. 1 § finns bestämmelser om vad som gäller när rättslig hjälp som lämnas till Sverige är förenad med villkor.

4 kap. Särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige och utomlands

Förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål

1 § En ansökan om förhör i Sverige enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål handläggs av åklagare.

Företrädare för den ansökande staten får närvara vid förhöret och får med åklagarens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

Bevisupptagning vid domstol

Bevisupptagning vid svensk domstol

2 § En ansökan om bevisupptagning vid svensk domstol som innebär att förhör skall hållas, skriftligt bevis tas upp eller att syn skall förrättas handläggs av tingsrätt.

Ärendet skall anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Den som är part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om parten skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen.

Så snart tidpunkt för bevisupptagningen bestämts, skall den som begärt bevisupptagningen underrättas om tid och plats för denna.

3 § Vid bevisupptagning med någon annan än den misstänkte eller tilltalade får offentlig försvarare enligt 21 kap. rättegångsbalken förordnas om det finns särskilda skäl.

4 § Domare vid den utländska domstolen eller företrädare för den domstol eller myndighet som begärt bevisupptagningen får närvara vid bevisupptagningen och får med rättens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

5 § Om den ansökande staten har framställt önskemål om det får svensk åklagare närvara och bevaka den ansökande statens intressen vid bevisupptagningen.

Bevisupptagning vid utländsk domstol

6 § I ett mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje stycket rättegångsbalken.

7 § Om åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol och den utländska staten kräver att ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får en tingsrätt på begäran av åklagare besluta att sådana åtgärder skall vidtas utomlands.

Telefonförhör

Telefonförhör i Sverige

8 § En utländsk rättslig myndighet får hålla telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige om han eller hon samtycker till förhöret.

Om den utländska myndigheten behöver bistånd av en svensk åklagare eller domstol vid förhöret kan myndigheten ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör. En ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör vid rättegång handläggs av tingsrätt. En ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör under förundersökningen handläggs av åklagare. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Tidpunkten för ett förhör som avses i andra stycket och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret skall beslutas efter samråd med myndigheten i den ansökande staten. Den som skall höras skall underrättas om tid och plats för förhöret. Även identiteten och att han eller hon samtycker till telefonförhör skall kontrolleras. Om den ansökande staten begär det skall 10 § andra stycket och 11 § tillämpas vid förhöret.

Telefonförhör utomlands

9 § Bestämmelserna i 46 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken om förhör vid huvudförhandling per telefon får tillämpas när den som skall höras befinner sig utomlands om den utländska staten tillåter det. Åklagare får hålla telefonförhör under förundersökning med en person som befinner sig utomlands om den utländska staten tillåter det.

En svensk domstol får ansöka om rättslig hjälp av utländsk myndighet vid telefonförhör som avses i första stycket om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den staten annars ger sådan hjälp. Åklagare får ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverig eller staten annars ger sådan hjälp. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Förhör genom videokonferens

Videokonferens i Sverige

10 § En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens i rättegång skall handläggas av en tingsrätt som har de tekniska hjälpmedel som krävs för ett sådant förhör. En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökningen skall handläggas av åklagare.

Vid handläggning i domstol skall ärendet anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Den som är part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om han eller hon skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen. Om det behövs får rätten besluta om biträde av tolk.

11 § Ett vittne eller en sakkunnig, som skall höras vid en videokonferens enligt 10 §, får åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under förhöret.

Om den som skall höras begär det eller om det annars finns anledning får tingsrätten utse en person att biträda den som skall höras enligt första stycket. I fråga om biträdet tillämpas 26, 27, 29, 43 och 47 §§ rättshjälpslagen (1996:1619). I övrigt tillämpas rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde.

Videokonferens utomlands

12 § I ett mål eller ärende vid svensk domstol får domstolen, under förutsättning att videokonferens i rättegång är tillåten enligt svensk rätt, ansöka om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens med en person som befinner sig utomlands om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den utländska staten annars ger sådan hjälp.

Åklagare får ansöka om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökningen med en person som befinner sig

utomlands om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den utländska staten annars ger sådan hjälp.

Husrannsakan, beslag och kvarstad samt andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken

Gemensamma bestämmelser

13 § En ansökan om beslag eller kvarstad i Sverige, eller om husrannsakan här för att söka efter egendom som är underkastad beslag, handläggs av åklagare.

Om dom har meddelats i den andra staten skall en kopia av domen fogas till ansökan. En ansökan om beslag som avses i 15 § bör i förekommande fall innehålla uppgifter om när åtal skall väckas eller dom kan meddelas i den ansökande staten.

14 § Verkställda beslag och ansökningar om kvarstad skall skyndsamt anmälas hos rätten för prövning. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Vid förhandlingen tillämpas bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

Företrädare för den ansökande staten får närvara vid förhandlingen och får med rätten samtycke ställa frågor till den som drabbats av åtgärden.

Rätten skall underrätta åklagaren om de beslut som rätten fattar i ärendet.

Beslag och överlämnande av beslagtagen egendom till annan stat

15 § Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas

– ha betydelse för utredning om gärningen,
– vara frånhänd någon genom brott, eller
– vara förverkad på grund av brott, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

16 § Om den gärning som ansökan avser inte motsvarar ett brott enligt svensk lag, får husrannsakan enligt 13 § göras och egendomen tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om ansökan har gjorts av en stat som är medlem i Europeiska unionen eller av Norge eller Island och det för gärningen kan dömas till fängelse i den ansökande staten.

I ett ärende som avser en gärning i den ansökande staten och som handläggs i ett administrativt förfarande eller i ett annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande som avses i 1 kap. 6 §, får husrannsakan göras och egendomen tas i beslag och överlämnas om gärningen motsvarar ett brott för vilket enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i sex månader eller mer. I ett ärende som avser en gärning i Sverige och som handläggs i ett administrativt förfarande eller annat förfarande än ett straffrättsligt förfaranden och första stycket inte är tillämpligt, får husrannsakan göras

och egendomen tas i beslag och överlämnas om det för gärningen är föreskrivet fängelse i sex månader eller mer i den ansökande staten.

17 § Rätten skall pröva om beslaget är lagligen grundat och avgöra om egendomen skall överlämnas till den ansökande staten.

18 § Beslut att överlämna beslagtagen egendom till en annan stat verkställs av åklagaren.

Beslag och kvarstad för att säkerställa verkställighet i Sverige av utländska förverkanden

19 § Om förverkande som beslutas efter en rättegång i en annan stat kan verkställas här får, om det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras,

1. egendom som i rättegången har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott tas i beslag, eller
2. det beslutas om kvarstad på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkat.

20 § När rätten beslutar om kvarstad eller fastställer ett verkställt beslag, skall rätten bestämma hur länge åtgärden längst får bestå. Den bestämda tiden får förlängas om det finns anledning till det.

Om det inte längre finns skäl för kvarstad eller beslag, skall rätten häva åtgärden. Innan kvarstaden eller beslaget hävs, skall rätten ge den ansökande staten tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart att det inte behövs. I annat fall skall åtgärden bestå till dess att ansökan om verkställighet prövas.

Andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken

21 § En ansökan om att andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken än som avses i 13 § skall vidtas i Sverige handläggs av åklagare.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning i Sverige

22 § En ansökan om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd till åtgärden.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning utomlands

23 § Om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning skall äga rum utomlands och den utländska staten kräver att ansökan först skall

prövas av domstol i Sverige, får tingsrätten på begäran av en åklagare besluta att tillåta teleavlyssningen eller teleövervakningen.

Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning i Sverige

24 § En ansökan om hemlig kameraövervakning handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd.

Hemlig kameraövervakning utomlands

25 § Om hemlig kameraövervakning skall äga rum utomlands och den utländska staten kräver att ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får tingsrätten på begäran av en åklagare besluta att tillåta kameraövervakningen.

Överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

Överförande från eller till Sverige på begäran av en annan stat

26 § Efter ansökan av en annan stat får en person som är berövad friheten

1. i Sverige föras över till den andra staten för förhör eller konfrontation i samband med förundersökning eller rättegång där, om förhöret avser annat än utredning om den frihetsberövades egen brottslighet, eller
2. i den staten föras över till Sverige för förhör eller konfrontation i samband med förundersökning eller rättegång där.

Av ansökan enligt första stycket 1 skall det framgå hur lång tid den frihetsberövade behöver vistas i den andra staten.

27 § Ansökan prövas av regeringen. En ansökan från stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Island eller Norge prövas av åklagare.

En ansökan enligt 26 § första stycket 1 får avslås om ett överförande medför att tiden för frihetsberövandet förlängs eller om den frihetsberövades närvaro behövs i ett brottmål som handläggs här i landet.

Om en ansökan enligt 26 § första stycket 1 bifalls skall det framgå av beslutet när den frihetsberövade senast skall återföras till Sverige, eller i förekommande fall, försättas på fri fot.

Överförande från eller till Sverige på begäran av svensk åklagare eller domstol

28 § En person som är berövad friheten i Sverige eller i en annan stat får på begäran av svensk åklagare eller domstol föras över till den andra staten eller till Sverige för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller rättegång i Sverige.

Yttranden

29 § Innan en ansökan om att en frihetsberövad person skall föras över till annan stat prövas, skall yttrande inhämtas från den myndighet som svarar för omhändertagandet av den frihetsberövade om det inte är uppenbart att det inte behövs. Detsamma gäller innan en sådan ansökan görs av en svensk domstol eller åklagare.

Transport genom Sverige

30 § Chefen för Justitiedepartementet kan meddela tillstånd till transport genom Sverige av en frihetsberövad person som skall föras över från en stat till en annan stat för förhör eller konfrontation.

Förvar i Sverige av överförda personer

31 § En person som förs över till Sverige skall tas i förvar av polismyndighet. Har tillstånd meddelats enligt 30 § får polismyndigheten vid behov ta den som överförs i förvar.

Delning av förverkad egendom mellan stater

32 § Regeringen får besluta att egendom eller dess värde som förverkats genom ett svenskt avgörande som vunnit laga kraft helt eller delvis skall överlämnas till en annan stat som under förundersökningen eller rättegången har lämnat Sverige sådan rättslig hjälp som avses i denna lag eller som på annat sätt har lämnat information eller bistånd som har haft betydelse för utredningen om brottet.

I 36 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom finns bestämmelser om överlämnande till annan stat av förverkad egendom.

5 kap. Övriga bestämmelser

Villkor om användningsbegränsningar m.m.

1 § Har en svensk myndighet fått uppgifter eller bevisning från en annan stat enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige och som innehåller villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna eller bevisningen vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott, skall svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

2 § Rättslig hjälp som lämnas enligt denna lag får förenas med villkor som är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller nödvändiga från allmän synpunkt.

Villkor som avses i första stycket får inte ställas upp om det strider mot en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

3 § Den åklagare eller domstol som lämnat rättslig hjälp till en annan stat och därvid ställt villkor enligt 2 § får på begäran av en myndighet i den andra staten medge undantag från villkoret. Detsamma gäller i fråga om villkor som följer direkt av bestämmelser i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

4 § Bestämmelsen i 1–3 §§ gäller också i fråga om överenskommelser med mellanfolkliga organisationer.

Immunitet

5 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får den, som efter kallelse i enlighet med överenskommelsen har rest in i Sverige för att höras eller på annat sätt medverka vid utredning av brott

1. inte lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan i Sverige och som, när det gäller en misstänkt eller tilltalad, inte är avsedd med framställningen eller kallelsen eller
2. inte utan eget samtycke åläggas att medverka vid annan utredning än ansökan avser.

Första stycket gäller även i administrativa och andra förfaranden som avses i 1 kap. 6 och 7 §§.

6 § Om den som avses i 5 § stannar kvar i Sverige mer än femton dagar från det att besked erhållits från den myndighet som har kallat personen om att närvaro inte längre krävs, upphör den immunitet som avses i bestämmelsen. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

Innehåller överenskommelsen bestämmelse om att immuniteten skall ha mindre omfattning än som nu angetts, gäller i stället den bestämmelsen.

7 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige gäller bestämmelserna om immunitet i 5 och 6 §§ även en frihetsberövad som har förts över till Sverige enligt 4 kap. 26 och 28 §§.

Sekretess

8 § Bestämmelser om sekretess för uppgifter i ärenden om internationell rättslig hjälp finns i sekretesslagen (1980:100).

Brytande av banksekretess och tystnadsplikt

9 § Bestämmelserna i 1 kap. 10 § första stycket bankrörelselagen (1987:617), 1 kap. 8 § första stycket lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 1 kap. 5 § lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet hindrar inte att rättslig hjälp lämnas med förhör enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål eller husrannsakan och beslag.

Kostnader

10 § Ersättning till den som fullgjort något till följd av en ansökan om rättslig hjälp samt övriga kostnader för åtgärder som vidtagits enligt denna lag skall betalas av staten.

I den utsträckning återkrav inte strider mot Sveriges åtaganden i en internationell överenskommelse kan regeringen föreskriva att vissa kostnader, liksom höga eller extraordinära kostnader, skall återkrävas av den ansökande staten.

Tillämpningsföreskrifter och tillkännagivanden

11 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag och tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna lag. Regeringen tillkännager också de internationella överenskommelser som avses i 2 kap. 3 § tredje stycket och som inte tillåter avslag på den grunden att gärningen har karaktär av politiskt brott.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

Genom lagen upphävs lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 a § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	5 a §[1]
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,	
1. om han har frikänts från ansvar,	
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,	
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller	
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.	
Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.	
Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en främmande stat och om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.	
De överenskommelser som avses i första stycket är	
1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,	
2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,	
3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,	
4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, *och*	4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om	5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om

[1] Senaste lydelse 1999:197.

gärningen omfattas av överenskommelsen.	gärningen omfattas av överenskommelsen, *6. konvention den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985, och* *7. konvention den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring.*	
Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5.	Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5 *eller om domen meddelats av stat som tillträtt de överenskommelser som anges i fjärde stycket 6 och 7.*	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § och 33 kap. 9 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
7 §[1]	
Rätten får, om en part eller någon annan bör komma tillstädes eller infinna sig personligen vid en förhandling, förelägga vite. Om någon särskild föreskrift om föreläggande har meddelats, skall den gälla.	
Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som visats utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande.	Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som visats utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. *Om något vite inte har satts ut, får den förelagde inte åläggas något ansvar för de kostnader som kan ha uppstått till följd av att föreläggandet inte följts.* Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande.
33 kap.	
9 §[2]	
Rätten får vid behov låta översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten.	
	Rätten är skyldig att översätta en handling i brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen skall sändas till någon som vistas i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen skall översättas till språket eller ett av språken i

[1] Senaste lydelse 1984:131.
[2] Senaste lydelse 1987:747.

	landet, dit handlingen sänds eller, om myndigheten känner till att personen endast förstår ett annat språk, till det språket.

Den som biträtt med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och *andra* styckena skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.	Första och *tredje* styckena skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det skall vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom *Utrikesdepartementet* till den svenska domstolen, skall den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag. *Vad som nu har sagts skall inte tillämpas, om det är fråga om ansvar för en gärning som inte motsvarar brott enligt svensk lag. I mål om ansvar för brottslig gärning får inte heller en part höras under ed eller sanningsförsäkran.*	Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det skall vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom *Justitiedepartementet* till den svenska domstolen, skall den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag.
Avser en framställning enligt första stycket fråga om ansvar för en gärning, som har karaktär av politiskt brott, skall denna lag tillämpas endast om framställningen har gjorts av en domstol i en stat som har tillträtt den europeiska konventionen den 27 januari 1977 om bekämpande av terrorism och gärningen utgör brott som avses i denna konvention.	
Lika med utländsk domstol anses i denna lag *utländsk undersökningsdomare och åklagare samt* det europeiska patentverket	Lika med utländsk domstol anses i denna lag det europeiska patentverket och annan som enligt en internationell överenskommelse

[1] Senaste lydelse 1995:1227.

och annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

Bestämmelser om bevisupptagning på begäran av en annan stat i rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott finns i lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

4 §[2]

Möter ej för äskad åtgärd laga hinder, utsätte rätten dag för ärendets företagande.

Avser mål däri åtgärd äskats ansvar för brottslig gärning, give rätten i god tid den utländska domstolen underrättelse vilken dag ärendet skall förekomma. Sådan underrättelse skall ock eljest lämnas, om den utländska domstolen framställt begäran därom. Har åtgärden *äskats* av det europeiska patentverket, skall underrättelse städse lämnas dit.

Om det inte finns några hinder mot den begärda åtgärden skall rätten bestämma dag för ärendets behandling.

Om den utländska domstolen begär det skall rätten i god tid underrätta den utländska domstolen om tidpunkten för bevisupptagningen. Har åtgärden *begärts* av det europeiska patentverket, skall underrättelse alltid lämnas dit.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[2] Senaste lydelse 1978:154.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
I mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken.	
I brottmål får bevisupptagning enligt första stycket äga rum endast om det finns synnerliga skäl.	
På begäran av åklagare får en svensk domstol besluta att åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol.	
	Bestämmelser om internationell rättslig hjälp i rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott finns i lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål.
3 §[2]	
Då rätten beslutat bevisuptagning vid utländsk domstol samt, i fall som avses i 2 §, vad där är föreskrivit blivit fullgjort, utfärde rätten framställning till den utländska domstolen om bevisupptagning enligt bestämmelser som regeringen meddelar.	
Framställning om bevisupptagning skall av rätten tillställas *utrikesdepartementet* för vidare åtgärd. Framställning enligt den i Haag den 18 mars 1970 dagtecknade konventionen om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur får i stället översändas till myndighet i den	Framställning om bevisupptagning skall av rätten tillställas *Justitiedepartementet* för vidare åtgärd. Framställning enligt den i Haag den 18 mars 1970 dagtecknade konventionen om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur får i stället översändas till myndighet i den

[1] Senaste lydelse 1995:1228.
[2] Senaste lydelse 1985:943

främmande staten som utsetts att mottaga sådan framställning (centralorganet). Där enligt regeringens förordnande omedelbar skriftväxling med den utländska domstolen må äga rum, översändes framställning om bevisupptagning till den domstolen.	främmande staten som utsetts att mottaga sådan framställning (centralorganet). Där enligt regeringens förordnande omedelbar skriftväxling med den utländska domstolen må äga rum, översändes framställning om bevisupptagning till den domstolen.	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs att 14, 23 och 26 §§ lagen (1957:668) om utlämning för brott skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §[1]	
Framställning om utlämning skall inges till *utrikesdepartementet. Den skall göras på diplomatisk väg, om Sverige ej i förhållande till den främmande staten har överenskommit om att tillämpa annan ordning.*	Framställning om utlämning skall ges in till *Justitiedepartementet.*

Vid framställningen skall fogas avskrift av häktningsbeslut eller dom som åberopas eller, i fall som avses i 4 § andra stycket, annan utredning på vilken framställningen grundas. I den mån det ej framgår av nämnda handlingar, skall uppgift lämnas om personens nationalitet och hemvist, brottets beskaffenhet, tid och plats för brottet samt i den främmande staten tillämpliga straffbestämmelser. Signalement skall om möjligt företes.

23 §[2]

Den som i främmande stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, får på begäran av behörig myndighet i den främmande staten eller med anledning av en där utfärdad efterlysning omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av åklagare enligt vad som i allmänhet gäller om brottmål. Beslag får också ske i sådant fall.

Beslut om användning av tvångsmedel skall utan uppskov anmälas hos rätten, som skyndsamt efter förhandling enligt vad om brottmål är stadgat prövar åtgärden samt, om anhållande eller reseförbud eller anmälningsskyldighet skall bestå, genast underrättar chefen för justitiedepartementet därom. Finner denne, att hinder mot utlämning föreligger eller att utlämning eljest ej bör ske, har han att utverka regeringens förordnande om upphävande av åtgärden. I annat fall skall den	Beslut om användning av tvångsmedel skall utan uppskov anmälas hos rätten, som skyndsamt efter förhandling enligt vad om brottmål är stadgat prövar åtgärden samt, om anhållande eller reseförbud eller anmälningsskyldighet skall bestå, genast underrättar chefen för Justitiedepartementet därom. Finner denne, att hinder mot utlämning föreligger eller att utlämning eljest ej bör ske, har han att utverka regeringens förordnande om upphävande av åtgärden. I annat fall skall den

[1] Senaste lydelse 1979:98.
[2] Senaste lydelse 1981:1297.

främmande staten genom *utrikesdepartementets* försorg underrättas om åtgärden. Därvid skall anges viss av chefen för justitiedepartementet bestämd tid, inom vilken framställning om utlämning skall göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades enligt första stycket. När en framställning om utlämning kommer in, skall *utrikesdepartementet* genast underrätta den myndighet som först meddelat beslut om åtgärden. Sådan underrättelse skall även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.	främmande staten genom *Justitiedepartementets* försorg underrättas om åtgärden. Därvid skall anges viss av chefen för Justitiedepartementet bestämd tid, inom vilken framställning om utlämning skall göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades enligt första stycket. När en framställning om utlämning kommer in, skall *Justitiedepartementet* genast underrätta den myndighet som först meddelat beslut om åtgärden. Sådan underrättelse skall även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.

Talan får inte föras mot rättens beslut. Den som anhållits eller underkastats reseförbud eller anmälningsskyldighet får dock för prövning, om åtgärden skall bestå, begära ny förhandling inom tre veckor från det beslut senast meddelats.

Har en framställning om utlämning av den som är anhållen eller underkastad reseförbud eller anmälningsskyldighet inte gjorts inom den enligt andra stycket bestämda tiden, skall den anhållne friges eller beslutet om reseförbud eller anmälningsskyldighet hävas. Detsamma gäller när en framställning avslås enligt 15 §. Om den anhållne i annat fall inte friges, skall framställning avlåtas till rätten om hans häktande senast på åttonde dagen efter den, då riksåklagaren fick del av utlämningsframställningen. Görs inte framställning som nu har sagts, skall den anhållne omedelbart friges.

26 §[3]

Chefen för justitiedepartementet äger medgiva, att den som av främmande stat utlämnas till annan stat må föras genom riket, såframt denne icke är svensk medborgare och ej heller eljest synnerliga skäl äro däremot. Framställning härom *göres på diplomatisk väg.*	Chefen för Justitiedepartementet äger medgiva, att den som av främmande stat utlämnas till annan stat må föras genom riket, såframt denne icke är svensk medborgare och ej heller eljest synnerliga skäl äro däremot. Framställning härom *ges in till Justitiedepartementet.*

Sker utlämningen till Danmark, Finland, Island eller Norge må medgivas, att även svensk medborgare föres genom riket, om hinder ej skulle ha förelegat för utlämning av honom till den mottagande staten enligt 2 eller 4 § lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

[3] Senaste lydelse 1975:292.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 a § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 a §[1]
Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen *(1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat*.	Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen *(2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1990:275.

8 Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (1970:428)

Härigenom föreskrivs att 5 § delgivningslagen (1970:428) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 §
Har den, med vilken delgivning skall ske, känt hemvist utom riket eller vistas han på ort utom riket, får delgivning ske enligt lagen på den orten.	
	En kallelse av ett vittne eller en sakkunnig att inställa sig vid förhandling i brottmål får inte ske vid vite om kallelsen skall delges utomlands, såvida inte delgivning skall ske i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 8, 17, 18, 20, 25 a, 28, 30, 32, 36 och 40 §§ lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §[1]	
Framställning om verkställighet göres hos *utrikesdepartementet.*	Framställning om verkställighet görs hos *Justitiedepartementet*.
Finner regeringen uppenbart att framställningen ej gäller dom eller avgörande som avses i 1 § första stycket eller att hinder mot verkställighet möter enligt 5 § andra stycket 1–7, skall framställningen omedelbart avslås. I fråga om utevarodom får framställningen dock ej avslås enbart på den grund att domen ännu ej vunnit laga kraft.	
Regeringen prövar om framställningen skall avslås på grund av förhållande som avses i 5 § andra stycket 8 eller i 6 § första stycket 1, 4, 5 eller 6. Regeringen kan avslå framställningen, om det är uppenbart att förhållande som avses i 6 § första stycket 2, 3, 7 eller 8 föreligger.	
Avslås ej framställningen, skall den överlämnas till riksåklagaren för vidare handläggning.	
17 §[2]	
Har främmande stat som tillträtt brottmålsdomskonventionen till *utrikesdepartementet* meddelat, att den ämnar göra framställning om verkställighet av påföljd, eller har sådan framställning gjorts, kan riksåklagaren anhålla den dömde, om enligt svensk lag kan följa fängelse i ett år eller däröver på brott motsvarande den gärning påföljden avser och det finns risk för att den dömde skall avvika eller, då fråga är om utevarodom, att han undanröjer bevis. På ansökan av riksåklagaren kan rätten under motsvarande förutsättningar besluta om häktning av den dömde eller om reseförbud eller anmälningsskyldighet. Reseförbud eller anmälningsskyldighet får	Har främmande stat som tillträtt brottmålsdomskonventionen till *Justitiedepartementet* meddelat, att den ämnar göra framställning om verkställighet av påföljd, eller har sådan framställning gjorts, kan Riksåklagaren anhålla den dömde, om enligt svensk lag kan följa fängelse i ett år eller däröver på brott motsvarande den gärning påföljden avser och det finns risk för att den dömde skall avvika eller, då fråga är om utevarodom, att han undanröjer bevis. På ansökan av Riksåklagaren kan rätten under motsvarande förutsättningar besluta om häktning av den dömde eller om reseförbud eller anmälningsskyldighet. Reseförbud eller anmälningsskyldighet får

[1] Senaste lydelse 1984:876.
[2] Senaste lydelse 1987:1214.

beslutas, även om det svåraste straff som enligt svensk lag kan följa på motsvarande brott är lindrigare än fängelse i ett år. Oberoende av brottets beskaffenhet får den dömde anhållas, häktas eller underkastas reseförbud eller anmälningsskyldighet, om han saknar hemvist i Sverige och det finns risk för att han genom att bege sig från landet undandrar sig påföljd.

beslutas, även om det svåraste straff som enligt svensk lag kan följa på motsvarande brott är lindrigare än fängelse i ett år. Oberoende av brottets beskaffenhet får den dömde anhållas, häktas eller underkastas reseförbud eller anmälningsskyldighet, om han saknar hemvist i Sverige och det finns risk för att han genom att bege sig från landet undandrar sig påföljd.

I fråga om anhållande, häktning, reseförbud och anmälningsskyldighet enligt denna paragraf tillämpas i övrigt 24 kap. 4–24 §§ och 25 kap. 2–9 §§ rättegångsbalken. Ett beslut om anhållande eller häktning skall hävas senast när den sammanlagda tid den dömde varit berövad friheten i den främmande staten och här i landet med anledning av det eller de brott framställningen om verkställighet avser uppgår till den tid som bestämts för frihetsberövande påföljd för brottet eller brotten i den utländska domen. I fall då den dömde anhållits eller häktats innan framställning om verkställighet gjorts, skall beslutet om anhållande eller häktning hävas inom arton dagar från dagen för frihetsberövandet, om inte framställning om verkställighet gjorts före utgången av denna tid.

18 §[3]

Har framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag i en rättegång i Sverige. Beslut om beslag meddelas av Riksåklagaren eller rätten. I fråga om beslag enligt denna paragraf skall i övrigt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Bestämmelser om beslag och kvarstad finns också i lagen *(1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat.*

Har framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag i en rättegång i Sverige. Beslut om beslag meddelas av Riksåklagaren eller rätten. I fråga om beslag enligt denna paragraf skall i övrigt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Bestämmelser om beslag och kvarstad finns också i lagen *(2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål.*

[3] Senaste lydelse 1990:274.

20 §

Sedan framställning om verkställighet av utevarodom enligt 8 § överlämnats till Riksåklagaren, skall den dömde personligen delges domen och underrättas om att han inom trettio dagar från delfåendet kan hos Riksåklagaren anhängiggöra talan om omprövning av domen (opposition). Anför den dömde ej opposition inom föreskriven tid, tillämpas 9–16 §§.

Anför den dömde opposition inom föreskriven tid med begäran att hans talan prövas av behörig domstol i den främmande staten, överlämnar riksåklagaren handlingarna i ärendet till *utrikesdepartementet*, som med översändande av handlingarna underrättar behörig myndighet i den främmande staten. Begär den dömde prövning vid svensk domstol eller anför han opposition utan angivande av var han vill att hans talan prövas, gör riksåklagaren hos rätten ansökan om förhandling för prövning av den dömdes talan.

Anför den dömde opposition inom föreskriven tid med begäran att hans talan prövas av behörig domstol i den främmande staten, överlämnar Riksåklagaren handlingarna i ärendet till *Justitiedepartementet*, som med översändande av handlingarna underrättar behörig myndighet i den främmande staten. Begär den dömde prövning vid svensk domstol eller anför han opposition utan angivande av var han vill att hans talan prövas, gör Riksåklagaren hos rätten ansökan om förhandling för prövning av den dömdes talan.

25 a §[4]

Verkställighet enligt överförandekonventionen av frihetsberövande påföljd som på grund av brottslig gärning har ådömts eller beslutats av domstol i stat som har tillträtt nämnda konvention får ske i Sverige, om

1. den dömde är svensk medborgare eller har hemvist här,
2. den dömde har samtyckt till att verkställighet sker i Sverige,
3. den gärning som påföljden avser motsvarar brott enligt svensk lag, och
4. den tid för frihetsberövande som återstod när framställning om verkställighet kom in uppgick till minst sex månader eller särskilda skäl talar för att verkställigheten ändå förs över till Sverige.

Även om den dömde inte samtycker får verkställighet enligt första stycket ske i Sverige,

1. enligt tilläggsprotokollet i fall som avses i 25 b § 1 eller 2 när den andra staten tillträtt nämnda protokoll, eller
2. enligt Schengenkonventionen i fall som avses i 25 b § 1 när den andra staten har anslutit sig till konventionen eller slutit avtal om samarbete enligt denna.

Framställning om verkställighet i Sverige görs av behörig myndighet i den främmande staten. Framställningen skall göras hos *utrikesdepartementet* och prövas

Framställning om verkställighet i Sverige görs av behörig myndighet i den främmande staten. Framställningen skall göras hos *Justitiedepartementet* och prövas

[4] Lydelse enligt prop- 1999/2000:45 Överförande av straffverkställighet utan den dömdes samtycke.

av regeringen. I fall som avses i första stycket kan regeringen också själv göra framställning hos främmande stat om att verkställigheten skall ske i Sverige.

av regeringen. I fall som avses i första stycket kan regeringen också själv göra framställning hos främmande stat om att verkställigheten skall ske i Sverige.

28 §

Framställning som avses i 26 § jämte det avgörande varigenom påföljden ådömts eller ålagts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i den främmande staten.

Framställning som avses i 26 § jämte det avgörande varigenom påföljden ådömts eller ålagts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i den främmande staten.

30 §

Göres med stöd av förordnande som avses i 2 § första stycket framställning enligt 26 § om verkställighet i främmande stat av utevarodom och har den dömde anfört opposition mot avgörandet hos behörig myndighet i den främmande staten med begäran att hans talan prövas vid svensk domstol, gör Riksåklagaren ansökan hos rätten om förhandling för prövning av den dömdes talan. I fråga om sådan förhandling gäller 21 § första stycket och andra stycket första punkten.

Avvisas oppositionen och vinner avvisningsbeslutet laga kraft, sänder rätten underrättelse om beslutet till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar underrättelsen till behörig myndighet i den främmande staten.

Avvisas oppositionen och vinner avvisningsbeslutet laga kraft, sänder rätten underrättelse om beslutet till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar underrättelsen till behörig myndighet i den främmande staten.

Avvisas ej oppositionen, skall rätten med undanröjande av domen eller föreläggandet upptaga frågan om ansvar för gärning för vilken påföljden ålagts. Därvid gäller rörande sakens handläggning rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål. Framställningen enligt 26 § förfaller.

32 §

Den som på grund av att han anfört opposition kallats till förhandling enligt 30 § första stycket och därför lämnat den främmande statens område får ej med anledning av annat brott, vilket begåtts innan han lämnade den statens område, lagföras, anhållas eller häktas eller berövas friheten för verkställighet av påföljd eller underkastas annan inskränkning i sin personliga

Den som på grund av att han anfört opposition kallats till förhandling enligt 30 § första stycket och därför lämnat den främmande statens område får ej med anledning av annat brott, vilket begåtts innan han lämnade den statens område, lagföras, anhållas eller häktas eller berövas friheten för verkställighet av påföljd eller underkastas annan inskränkning i sin personliga

frihet, om det ej i kallelsen särskilt angivits att sådan åtgärd kan komma att vidtagas mot honom eller han skriftligen lämnat sitt uttryckliga samtycke till åtgärden eller han under en tid av femton dagar, räknat från den dag rätten meddelat slutligt avgörande med anledning av oppositionen, haft möjlighet att lämna landet men ej gjort detta eller efter att ha lämnat landet återvänt hit utan att på nytt ha kallats till förhandling som nyss sagts. Lämnar den dömde skriftligt samtycke, skall den myndighet som beslutar åtgärden sända avskrift av medgivandet till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar handlingen till behörig myndighet i den främmande staten.

frihet, om det ej i kallelsen särskilt angivits att sådan åtgärd kan komma att vidtagas mot honom eller han skriftligen lämnat sitt uttryckliga samtycke till åtgärden eller han under en tid av femton dagar, räknat från den dag rätten meddelat slutligt avgörande med anledning av oppositionen, haft möjlighet att lämna landet men ej gjort detta eller efter att ha lämnat landet återvänt hit utan att på nytt ha kallats till förhandling som nyss sagts. Lämnar den dömde skriftligt samtycke, skall den myndighet som beslutar åtgärden sända avskrift av medgivandet till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar handlingen till behörig myndighet i den främmande staten.

36 §[5]

Penningbelopp eller annan egendom som förklarats förverkad med stöd av denna lag tillfaller staten. *Har föremål förklarats förverkat, kan* regeringen på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslut förordna, att *föremålet* skall *återlämnas* till den staten.

Penningbelopp eller annan egendom *eller dess värde* som förklarats förverkad med stöd av denna lag tillfaller staten. Regeringen *får* på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslutet förordna att *penningbeloppet eller egendomen helt eller delvis* skall överlämnas till den staten.

Böter som bestämts enligt denna lag får inte förvandlas.

40 §

Chefen för justitiedepartementet kan efter framställning till *utrikesdepartementet* av behörig myndighet i främmande stat medge, att utlänning, som är berövad friheten i den staten och som enligt bestämmelser i överenskommelse som avses i 1 § skall föras till annan främmande stat för verkställighet av påföljd för brott eller för förhandling med anledning av framställning om sådan

Chefen för Justitiedepartementet kan efter framställning till *Justitiedepartementet* av behörig myndighet i främmande stat medge, att utlänning, som är berövad friheten i den staten och som enligt bestämmelser i överenskommelse som avses i 1 § skall föras till annan främmande stat för verkställighet av påföljd för brott eller för förhandling med anledning av framställning om sådan

[5] Senaste lydelse 1991:300.

verkställighet, får föras över svenskt område. Under sådan genomresa skall frihetsberövandet bestå, om icke den främmande staten begär att den transiterade friges. Friges han ej, tillämpas vad som i allmänhet gäller om behandling av anhållen eller häktad.

verkställighet, får föras över svenskt område. Under sådan genomresa skall frihetsberövandet bestå, om icke den främmande staten begär att den transiterade friges. Friges han ej, tillämpas vad som i allmänhet gäller om behandling av anhållen eller häktad.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Bestämmelserna i 1, 4–9, 13 och 16 §§ lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden, bestämmelserna i om förundersökning och tvångsmedel i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, bestämmelserna i 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken samt bestämmelserna i *1 § lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet* äger motsvarande tillämpning. Bestämmelse, vars tillämpning förutsätter att misstanke föreligger mot någon, får dock ej tillämpas. Tvångsmedel får ej användas i syfte att möjliggöra förverkande av egendom. Vad som i ovan nämnda bestämmelser i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden sägs om Riksskatteverket skall härvid i stället avse Tullverket.	Bestämmelserna i 1, 4–9, 13 och 16 §§ lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden, bestämmelserna i om förundersökning och tvångsmedel i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, bestämmelserna i 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken samt bestämmelserna i *5 kap. 1 § lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål* äger motsvarande tillämpning. Bestämmelse, vars tillämpning förutsätter att misstanke föreligger mot någon, får dock ej tillämpas. Tvångsmedel får ej användas i syfte att möjliggöra förverkande av egendom. Vad som i ovan nämnda bestämmelser i lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden sägs om Riksskatteverket skall härvid i stället avse Tullverket.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1999:405.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 43 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
43 §[1]	
Intagen skall inställas vid domstol eller vid nämnd som avses i 37 kap. brottsbalken, om domstolen eller nämnden begär det. Begär annan myndighet att intagen skall inställas inför denna, prövar Kriminalvårdsstyrelsen om det skall ske. I anslutning till inställelse varom nu är fråga får intagen tillfälligt placeras i allmänt häkte, om det behövs av säkerhetsskäl.	
Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som intagen vistas utanför anstalt med stöd av *2 § lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.*	Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden. Detsamma gäller tid som intagen vistas utanför anstalt med stöd av *4 kap. 26 eller 28 § lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

[1] Senaste lydelse 1992:108.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 7 och 22 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	
Framställning om verkställighet inges till *utrikesdepartementet*.	Framställning om verkställighet inges till *Justitiedepartementet.*
Finner regeringen uppenbart att framställningen ej gäller utländsk brottmålsdom som avses i 2 § 1 eller att hinder mot verkställighet möter enligt 4 § andra stycket 1–6 eller 9, skall framställningen omedelbart avslås. Regeringen prövar om framställningen skall avslås på grund av förhållande som avses i 4 § andra stycket 7, 8 eller 10 eller 5 § 5. Regeringen kan avslå framställningen om det är uppenbart att förhållande som avses i 5 § 1–4 föreligger.	
22 §	
Framställning som avses i 21 § jämte den dom varigenom påföljden har ådömts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *utrikesdepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i den främmande staten.	Framställning som avses i 21 § jämte den dom varigenom påföljden har ådömts och övriga handlingar i ärendet överlämnas till *Justitiedepartementet*, som vidarebefordrar framställningen till behörig myndighet i den främmande staten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

13 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)
dels att 1 kap. 4 § och 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen införs en ny paragraf, 5 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
4 §[1]	
Gäller förbud enligt denna lag mot att röja uppgift, får uppgiften inte heller i övrigt utnyttjas utanför den verksamhet i vilken sekretess gäller för uppgiften.	
I insiderlagen (1990:1342) finns bestämmelser om förbud att utnyttja vissa uppgifter som är ägnade att väsentligt påverka kursen på finansiella instrument.	
Bestämmelser som begränsar möjligheten att utnyttja vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i *lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet*, lagen (2000:000) om internationellt polisiärt samarbete samt lagen (2000:000) om Schengens informationssystem.	Bestämmelser som begränsar möjligheten att utnyttja vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i *lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål*, lagen (2000:000) om internationellt polisiärt samarbete samt lagen (2000:000) om Schengens informationssystem.
	5 kap.
	7 §
	Sekretess gäller för uppgift i myndighets verksamhet för åtgärd på begäran av annan stat
	1. i utredning enligt reglerna om förundersökning i brottmål,
	2. rörande angelägenhet som avser användning av tvångsmedel,
	om det kan antas att åtgärden begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs. Under samma förutsättning gäller sekretess även för en framställning om en sådan åtgärd.
	Motsvarande sekretess gäller

[1] Lydelse enligt lagrådsremiss Polissamarbete med anledning av Sveriges anslutning till Schengen.

hos polismyndighet och åklagarmyndighet samt hos Rikspolisstyrelsen, Tullverket och Kustbevakningen, för uppgift i en angelägenhet som avser en framställning enligt 3 § 1, 2, 4 och 6 lagen (2000:000) om Schengens informationssystem. Utan hinder av sekretessen enligt detta stycke får uppgift lämnas ut enligt vad som föreskrivs i polisdatalagen (1998:622) och lagen (2000:000) om Schengens informationssystem.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Nuvarande lydelse

16 kap.

1 §[2]

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

– –

3. denna lag enligt

– –

5 kap. 2 – 4 §§

7 kap. 1 § — såvitt avser uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande eller beslut om vård utan samtycke

– –

Föreslagen lydelse

[2] Senaste lydelse 1999:989.

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

– –

3. denna lag enligt

– –

5 kap. 2 – 4§§

5 kap. 7 §	*såvitt avser uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig tele-avlyssning och hemlig tele-övervakning eller hemlig kamera-övervakning på grund av beslut av domstol, undersökningsledare eller åklagare*
7 kap. 1 §	såvitt avser uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande eller beslut om vård utan samtycke

– –

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

14 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

dels att 2, 9 och 10 §§ och rubriken närmast före 9 § skall ha följande lydelse,

dels att 11 och 12 §§ och rubriken närmast före 12 § skall upphöra att gälla,

dels att 12 a § skall betecknas 11 § och ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 12 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
En framställning om åtgärd som avses i 1 § görs av någon av tribunalens dömande instanser eller av dess åklagare. Framställningen skall ges in till *Utrikesdepartementet*.	En framställning om åtgärd som avses i 1 § görs av någon av tribunalens dömande instanser eller av dess åklagare. Framställningen skall ges in till *Justitiedepartementet*.
Beslag	*Rättslig hjälp*
9 §	
I fråga om beslag gäller bestämmelserna i 1 och 2 §§, 6 § första meningen samt 7 § lagen (1975:295) om användningen av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat. Sedan utredningen avslutas skall Riksåklagaren överlämna ärendet tillsammans med sitt yttrande till regeringen. I beslag tagen egendom överlämnas till tribunalen efter beslut av regeringen.	*Rättslig hjälp lämnas på begäran av tribunalerna enligt bestämmelserna i lagen (2000:000) om internationell rättslig hjälp i brottmål med följande avvikelser. Bestämmelserna i 2 kap. 2 § om dubbel straffbarhet, i 2 kap. 3 § om generella grunder för avslag, i 2 kap. 16 § om prövning av ansökan och beslut om avslag och i 4 kap. 14 och 17 §§ om rättens prövning av beslag gäller inte.* *Rättslig hjälp som avses i lagen får lämnas även om den gärning ansökan avser inte motsvarar brott enligt svensk lag. Om den åklagare eller domstol som handlägger ansökan finner att de förutsättningar eller villkor som enligt 2 kap. 1 § i övrigt gäller*

beträffande den begärda åtgärden inte är uppfyllda skall ärendet överlämnas till regeringen som beslutar om ansökan skall avslås.

Har beslag verkställts, får den som drabbats av åtgärden begära att rätten prövar beslaget. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Om förhandlingen gäller bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

10 §

I fråga om bevisupptagning gäller bestämmelserna i 1 § första stycket första meningen, 2 §, 3 § första och andra styckena samt 4–10 och 12 §§ lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol.

Sedan handläggningen av ett ärende om beslag avslutats skall Riksåklagaren överlämna ärendet till regeringen. I beslag tagen egendom överlämnas till tribunalen efter beslut av regeringen.

Har beslag verkställts, får den som drabbats av åtgärden begära att rätten prövar beslaget. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Om förhandlingen gäller bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

11 §[1]

Har en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i eller på annat sätt stark anknytning till Sverige av tribunalen dömts till fängelse, kan regeringen besluta att straffet får verkställas i Sverige. Regeringen får i varje enskilt beslut meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten här.

Vid verkställigheten tillämpas 25 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Verkställigheten skall upphöra, om tribunalen upplyser att den har beviljat den dömde nåd eller meddelat något annat avgörande som innebär att den utdömda påföljden inte längre får verkställas.

Frågor om villkorlig frigivning prövas av regeringen sedan tribunalen beretts tillfälle att yttra sig. Regeringen får i dessa fall besluta att villkorlig frigivning skall ske vid en senare tidpunkt än som följer av brottsbalken.

[1] Senaste lydelse 1995:1306.

I fråga om transport genom Sverige av en person som berövats friheten enligt ett avgörande av tribunalen tillämpas 40 § lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

12 §

Företrädare för tribunalen eller den tribunalen utser för att undersöka behandlingen av den som verkställer straff utdömt av tribunalen, har rätt att besöka den plats där personen är placerad. Den som ansvarar för någon som avtjänar ett sådant straff, skall lämna den som genomför undersökningen det biträde som denne behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2000-02-28

Närvarande: f.d. justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Susanne Billum, justitierådet Göran Regner.

Enligt en lagrådsremiss den 7 februari 2000 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om internationell rättslig hjälp i brottmål,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol,
5. lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol,
6. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott,
7. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.
8. lag om ändring i delgivningslagen (1970:428),
9. lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,
10. lag om ändring i lagen (1973:431) om utredning angående brott mot utländsk tullag,
11. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
12. lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
13. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
14. lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Karin Kussak och hovrättsassessorn Ulf Wallentheim.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål

I lagrådsremissen finns förslag till en ny lag om internationell rättslig hjälp i brottmål. Förslaget innebär en angelägen modernisering av nuvarande lagstiftning i ämnet. Det leder till att regelsystemet blir enhetligare vilket är en klar vinst.

Den nya lagen skiljer sig från hittillsvarande regler såvitt gäller rättslig hjälp i brottmål i förhållande till utomnordiska stater genom att det blir ett ökat utrymme för direktkontakter om sådant bistånd mellan svenska åklagare och domstolar, å ena sidan, och utländska myndigheter, å andra sidan. Samtidigt kan antalet ärenden om rättslig hjälp förväntas öka. Även om direktkontakter i första hand skall ske inom EU är det inte helt okomplicerat med ett sådant samarbete på åklagar- och domstolsplanet i stället för på regeringsnivå. Det kan uppkomma fall där utrikespolitiska

skäl kan tala emot att svenska myndigheter bistår myndigheter i en annan stat, även inom EU. Visserligen är svenska åklagare och domstolar enligt 10 kap. 8 § regeringsformen skyldiga att underrätta chefen för Utrikesdepartementet när fråga, som är av betydelse för förhållandet till en annan stat, uppkommer hos åklagaren eller domstolen. Syftet med bestämmelsen är att utrikesministern skall få tillfälle att orientera om sakens utrikespolitiska betydelse (Holmberg-Stjernquist, Grundlagarna s. 360). Hur denna bestämmelse förhåller sig till de i 11 kap. 2 och 7§§ givna föreskrifterna om myndigheternas självständighet i sin verksamhet synes något oklart. I varje fall kan regeringen inte utan direkt lagstöd ingripa i ett enskilt fall och besluta i detta, t.ex. i sådana fall som avses i det remitterade lagförslagets 2 kap. 3 §. Frågan hur utrikespolitiskt känsliga ärenden bör hanteras förtjänar att behandlas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Lagrådet vill göra ett påpekande när det gäller de föreslagna reglerna om förhör genom videokonferens (4 kap. 10–12 §§ i det remitterade lagförslaget). Enligt den svenska regleringen på området, lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång, uppställs inget särskilt krav på samtycke till förhör genom videokonferens från den som skall höras. Emellertid gäller att den som motsätter sig att delta på detta sätt har rätt att inställa sig i rättssalen. Det är inte självklart hur denna regel skall tillämpas vid förhör genom videokonferens i Sverige på begäran av en domstol i annan stat. Enligt Lagrådets mening ligger det nära till hands att på samma sätt som i de föreslagna reglerna om telefonförhör uttryckligen ange att den som skall höras skall samtycka till förhör i den angivna formen. Motsvarande tillägg bör göras även då det gäller svensk domstols begäran om förhör genom videokonferens med någon som befinner sig utomlands.

Den nya lagen om rättslig hjälp föreslås träda i kraft den 1 oktober 2000. Genom lagen upphävs 1975 års lag om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och 1991 års lag med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet. Några särskilda övergångsregler föreslås inte i remissen. När lagen träder i kraft kan det emellertid finnas ett antal aktuella åtgärder, vilka beslutats med stöd av de äldre bestämmelserna och för vilka lagstödet upphör. Avsikten måste vara att dessa åtgärder i stället skall anses beslutade enligt motsvarande nya bestämmelser. Enligt Lagrådets mening fordras en uttrycklig lagregel. Lagrådet föreslår därför att det till det andra stycket i ikraftträdandebestämmelserna fogas en övergångsbestämmelse.

Lagrådet vill vidare framhålla att det är viktigt att den nya lagen blir så överskådlig och tydlig som möjligt. Det ämne som behandlas i den är komplicerat i sig, och lagen skall tillämpas samtidigt med bestämmelserna i rättegångsbalken om tvångsmedel i brottmål. Under föredragningen har från Regeringskansliets sida lämnats förslag till vissa justeringar av de föreslagna reglerna. Lagrådet förordar för sin del ytterligare förändringar i syfte att göra den nya lagen mera lättförståelig.

Lagrådet föreslår att lagen ges den utformning som framgår av bilagan.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

I lagrådsremissen föreslås en ny 5 kap. 7 § i sekretesslagen. Den nya paragrafen avser sekretess för uppgifter i ärenden om internationell rättslig hjälp i brottmål. Den bör anges i andra meningen i 5 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken bland de sekretessbestämmelser beträffande vilka det inte för stängda dörrar krävs att det är av synnerlig vikt att uppgift inte röjs.

Det tillägg som föreslås i fråga om 9 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken bör ses i samband med förslaget till ändring i 5 § delgivningslagen. Vid föredragningen har upplysts att sist nämnda bestämmelse bör avse kallelse av – förutom vittnen och sakkunniga – också målsägande samt sådana personer som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Lagrådet godtar mot den bakgrunden det föreslagna tillägget till 9 kap. 7 § men förordar att en hänvisning till detta lagrum görs i dels 36 kap. 23 § och 40 kap. 16 § vilka paragrafer reglerar vittnens och sakkunnigas skyldighet att ersätta kostnader, dels 31 kap. 4 § där det finns motsvarande bestämmelser i fråga om målsägande och tilltalade. Det bör övervägas huruvida tillägget i 9 kap. 7 § bör avse – förutom brottmål som är den i lagrådsremissen aktuella måltypen – även tvistemål och andra mål och ärenden där bestämmelserna är tillämpliga.

Förslaget till lag om ändring i delgivningslagen

Vid föredragningen i Lagrådet har upplysts att bestämmelsen i det nya andra stycket i 5 § bör avse också målsägande och person som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Stycket kan i så fall avfattas på följande sätt.

”En kallelse av en målsägande, ett vittne, en sakkunnig eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken får inte ske vid vite om delgivning skall ske i en annan stat, såvida inte lagen (1974:752) om nordisk vittnesplikt m.m. är tillämplig.”

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

Sista meningen i 5 kap. 7 § första stycket synes överflödig. I andra stycket av paragrafen föreskrivs om sekretess för uppgifter i en angelägenhet som avser framställning enligt 3 § 1, 2, 4 och 6 lagen om Schengens informationssystem. Vid föredragningen har anmälts att hänvisningen till punkten 4 skall utgå. Enligt Lagrådets mening bör även hänvisningen till punkten 2 utgå, eftersom denna punkt avser s.k. spärrlista där personer kan finnas antecknade även utan samband med brott. En bestämmelse om sekretess för sådana uppgifter faller utanför 5 kap. sekretesslagen som skyddar intresset att förebygga eller beivra brott (jfr 2 kap. 2 § första stycket tryckfrihetsförordningen).

Lagrådet föreslår att paragrafen i så fall ges följande lydelse.

”Sekretess gäller i verksamhet, som avser rättslig hjälp på begäran av annan stat, för uppgift som hänför sig till

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
2. angelägenhet som angår tvångsmedel,

om det kan antas att den rättsliga hjälpen begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

Motsvarande sekretess gäller hos polismyndighet och åklagarmyndighet samt hos Rikspolisstyrelsen, Tullverket och Kustbevakningen för uppgift i en angelägenhet som avses i 3 § 1 eller 6 lagen (2000:000) om Schengens informationssystem. Utan hinder av sekretessen enligt detta stycke får uppgift lämnas ut enligt vad som föreskrivs i polisdatalagen (1998:622) och lagen om Schengens informationssystem.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.”

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål i Sverige och utomlands.

I detta kapitel finns bestämmelser om lagens tillämpningsområde.

I 2 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige. I 3 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands.

I 4 kap. finns särskilda bestämmelser om olika former av rättslig hjälp.

I 5 kap. finns bestämmelser om villkor om användningsbegränsningar, immunitet, sekretess, delning av förverkad egendom mellan stater, återkrav av kostnader samt tillämpningsföreskrifter och tillkännagivanden.

Tillämpningsområde

2 § Rättslig hjälp enligt denna lag omfattar följande åtgärder:

1. förhör i samband med förundersökning i brottmål,
2. bevisupptagning vid domstol,
3. telefonförhör,
4. förhör genom videokonferens,
5. kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,
6. hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning,
7. hemlig kameraövervakning, och
8. överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

Lagen hindrar inte att hjälp lämnas med annan åtgärd än sådan som anges i första stycket om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.

I fråga om utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.

3 § Om en annan stat ansöker om rättslig hjälp i Sverige med en åtgärd i ett rättsligt förfarande som gäller utredning om eller lagföring för brott av en fysisk eller juridisk person skall den begärda hjälpen lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

4 § Rättslig hjälp i Sverige lämnas av åklagare eller domstol, om inte annat anges i denna lag.

5 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige skall rättslig hjälp enligt 2 § även lämnas

1. i ärenden som i den ansökande staten eller i Sverige handläggs i ett administrativt förfarande eller i ett annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande,
2. i ärenden som avser skadestånd för felaktigt väckt åtal eller felaktigt domslut, eller
3. i ärenden som handläggs gemensamt med brottmål.

6 § Rättslig hjälp enligt 2 § skall även lämnas i ärenden som gäller nåd, uppskov med utdömande eller verkställighet av straff, villkorlig frigivning eller avbrott i verkställighet av straff samt i liknande ärenden.

7 § I denna lag finns vissa bestämmelser om att en svensk åklagare får ansöka om rättslig hjälp utomlands. Lagen hindrar inte att en svensk åklagare även annars ansöker om rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter det.

En svensk domstol får endast ansöka om rättslig hjälp utomlands enligt bestämmelserna i denna lag.

2 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige

Allmänna förutsättningar

1 § Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–7 skall lämnas under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång enligt rättegångsbalken eller annan lag eller författning och enligt de särskilda bestämmelserna i denna lag.

Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 lämnas enligt de särskilda bestämmelserna i denna lag.

I 5 kap. 2 § finns bestämmelser om att den rättsliga hjälpen får förenas med villkor i vissa fall.

2 § Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–4 och 8 får lämnas även om den gärning som ansökan avser inte motsvarar ett brott enligt svensk lag. Rättslig hjälp som avses i 1 kap. 2 § första stycket 5–7 får endast lämnas om den gärning som ansökan avser motsvarar ett brott enligt svensk lag (*dubbel straffbarhet*), om inte annat följer av 4 kap. 20 § beträffande husrannsakan och beslag.

Ansökan

3 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag får göras av utländsk åklagare, undersökningsdomare, annan domare eller domstol eller av någon annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra en sådan ansökan.

4 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag bör innehålla

– uppgift om den utländska domstol eller myndighet som handlägger ärendet,

– en beskrivning av det rättsliga förfarande som pågår,

– uppgift om den aktuella gärningen med tid och plats för denna, samt de bestämmelser som är tillämpliga i den ansökande staten,

– uppgift om vilken åtgärd som begärs och, i förekommande fall, i vilken egenskap en person skall höras,

– namn på och adress till de personer som är aktuella i ärendet.

I 4 kap. 8, 14 och 29 §§ finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan ytterligare skall innehålla vid vissa slag av åtgärder.

Om ärendet är brådskande eller om verkställighet önskas inom viss tidsfrist skall detta samt skälen härför anges.

En ansökan om rättslig hjälp skall göras skriftligen genom post, bud eller telefax. Den får även, efter överenskommelse i det enskilda fallet, översändas annat sätt.

5 § En ansökan om rättslig hjälp och bifogade handlingar skall vara skrivna på svenska, danska eller norska eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk, om inte den instans som enligt denna lag handlägger ansökan medger annat i det enskilda fallet.

6 § En ansökan om rättslig hjälp i Sverige enligt denna lag skall ges in till Justitiedepartementet, som lämnar ansökan till Riksåklagaren eller till behörig domstol om inte ansökan skall prövas av regeringen. Justitiedepartementet kan efter samråd med Riksåklagaren lämna ansökan direkt till behörig åklagare.

En ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island får göras direkt hos behörig åklagare eller domstol. Detsamma gäller om det i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige har avtalats om att ansökan får skickas direkt.

Behörighet och överlämnande till annan åklagare eller tingsrätt

7 § En ansökan som enligt denna lag handläggs av domstol skall handläggas av den tingsrätt inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas om inte annat föreskrivs i denna lag.

En ansökan som enligt denna lag handläggs av åklagare skall handläggas av den åklagare inom vars område den begärda åtgärden skall vidtas eller den åklagare som Riksåklagaren bestämmer.

En åklagare som är behörig att vidta en av flera begärda åtgärder får också, om det är lämpligt, vidta andra begärda åtgärder som en annan åklagare är behörig att vidta.

Är åklagaren eller tingsrätten inte behörig att handlägga ansökan skall denna överlämnas till behörig åklagare eller tingsrätt. Efter samråd, får ansökan överlämnas också i annat fall, om det är lämpligt.

Underrättelser

8 § Har det begärts av den utländska myndigheten, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet bekräfta att ansökan tagits emot, om inte den begärda åtgärden kan vidtas genast.

Kan en begärd åtgärd inte vidtas inom den tidsfrist som angivits i ansökan och kan det antas att detta kommer att försvåra förfarandet i den ansökande staten, skall den åklagare eller tingsrätt som handlägger ärendet utan dröjsmål underrätta den utländska myndigheten om när den begärda åtgärden kan vidtas.

Ofullständiga ansökningar och hinder mot verkställighet

9 § Om ansökan inte innehåller de uppgifter som behövs för handläggningen, skall den ansökande staten ges tillfälle att komplettera ansökan. Om ansökan kan bifallas endast delvis eller under vissa villkor, skall den ansökande staten underrättas om de hinder som finns och ges tillfälle att yttra sig eller komplettera eller ändra ansökan.

Förfarandet

10 § Ansökningar om rättslig hjälp skall behandlas skyndsamt. Om inte annat föreskrivs i denna lag tillämpas samma förfarande som när en motsvarande åtgärd vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. Domstol kan bestämma att handläggningen helt eller delvis skall ske på ett främmande språk, om det är lämpligt.

11 § Innehåller en ansökan en begäran om ett visst förfarande skall detta tillämpas, såvida inte det begärda förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

12 § Den som skall höras eller annars fullgöra något enligt denna lag har rätt att vägra, om stöd finns för det i svensk lag eller i den ansökande statens lag.

Offentlig försvarare, målsägandebiträde och stödperson

13 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som skall höras enligt denna lag, eller som annars drabbas av en begärd åtgärd, har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång.

I 4 kap. 3 § finns särskilda bestämmelser om offentlig försvarare.

Prövning av ansökan och beslut om avslag

14 § En ansökan om rättslig hjälp skall avslås om ett bifall till ansökan skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för rikets säkerhet eller strida mot svenska allmänna rättsprinciper eller andra väsentliga intressen.

En ansökan om rättslig hjälp får också avslås om

1. gärningen har karaktär av ett politiskt brott,
2. gärningen utgör ett militärt brott, om inte gärningen motsvarar även annat brott enligt svensk lag vilket inte är ett militärt brott,
3. det i Sverige har meddelats dom eller beslut om åtalsunderlåtelse beträffande gärningen, eller
4. omständigheterna annars är sådana att ansökan inte bör bifallas.

Andra stycket gäller inte om ett avslag skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Andra stycket 1 gäller inte ansökan från en stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Norge eller Island.

15 § Beslut om avslag på någon av de grunder som anges i 14 § fattas av regeringen. Om en åklagare eller en domstol finner att en ansökan bör avslås på någon sådan grund, skall ansökan överlämnas till regeringen. En ansökan får överlämnas dit för prövning av frågan om avslag också i andra fall.

I övrigt prövar den instans som handlägger ärendet om de förutsättningar som gäller enligt lagen är uppfyllda. Om ansökan har givits in till Justitiedepartementet och det är uppenbart att ansökan skall avslås, får chefen för Justitiedepartementet, i stället för att vidarebefordra ansökan enligt 6 §, direkt besluta om avslag på ansökan.

16 § Ett beslut att avslå en ansökan skall innehålla de skäl som bestämt utgången.

Återredovisning

17 § När handläggningen av ärendet har avslutats, skall det redovisas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den ansökande staten. Har ansökan skickats direkt enligt 6 § andra stycket, skall ärendet i stället redovisas direkt till den utländska myndigheten.

3 kap. Allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands

1 § Bestämmelserna i 2 kap. 4 § första och tredje styckena skall tillämpas vid ansökan om rättslig hjälp utomlands, om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller av krav från den mottagande staten.

I 4 kap. 9, 10 och 13 §§ finns särskilda bestämmelser om vad en ansökan om telefonförhör och videokonferens skall innehålla.

2 § En ansökan från svensk åklagare eller domstol om att en åtgärd som avses i denna lag skall vidtas utomlands skall skickas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den utländska staten.

En ansökan om rättslig hjälp i Danmark, Finland, Island eller Norge skickas direkt till behörig myndighet. Ansökan får också skickas direkt till behörig myndighet i en annan stat om detta har avtalats i en inter-

nationell överenskommelse som är bindande för Sverige eller om den staten annars tillåter det.

3 § I 5 kap. 1 § finns bestämmelser om vad som gäller när rättslig hjälp som lämnas till Sverige är förenad med villkor.

4 kap. Särskilda bestämmelser om olika former av rättslig hjälp

Förhör i samband med förundersökning i brottmål

1 § En ansökan om förhör i Sverige enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål handläggs av åklagare.

Företrädare för den ansökande myndigheten får delta vid förhöret och får med åklagarens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

Bevisupptagning vid domstol

Bevisupptagning vid svensk domstol

2 § En ansökan om bevisupptagning vid svensk domstol genom att förhör hålls, skriftligt bevis företes eller att syn hålls handläggs av tingsrätt.

Ärendet skall anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Den som är part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om parten skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen.

3 § Vid bevisupptagning får offentlig försvarare enligt 21 kap. rättegångsbalken förordnas för den misstänkte eller tilltalade även i annat fall än som avses i 2 kap. 13 §, om det finns särskilda skäl.

4 § Domare vid den utländska domstolen eller företrädare för den myndighet som begärt bevisupptagningen får delta vid denna och får med rättens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

5 § Om den ansökande staten har framställt önskemål om det får svensk åklagare delta vid bevisupptagningen för att bevaka den ansökande statens intressen.

Bevisupptagning vid utländsk domstol

6 § I ett mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis skall tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

7 § Om åtgärder som avses i 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken skall vidtas vid en utländsk domstol och den utländska staten kräver att

ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får en tingsrätt på begäran av åklagare besluta att sådana åtgärder skall vidtas utomlands.

Telefonförhör

Förhör med någon i Sverige

8 § En utländsk myndighet får hålla telefonförhör med en person som befinner sig i Sverige och som samtycker till förhöret.

Om den utländska myndigheten behöver bistånd av en svensk åklagare eller domstol vid förhöret kan myndigheten ansöka om rättslig hjälp med telefonförhör. En sådan ansökan om rättslig hjälp vid rättegång handläggs av tingsrätt. En ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör under förundersökning handläggs av åklagare. Av ansökan skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Tidpunkten för ett förhör som avses i andra stycket och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret skall beslutas efter samråd med myndigheten i den ansökande staten. Den som skall höras skall underrättas om tid och plats för förhöret. Även identiteten och samtycket till telefonförhöret skall kontrolleras. Om den ansökande staten begär det skall 11 § andra stycket tillämpas. I så fall skall också 12 § tillämpas.

Förhör med någon utomlands

9 § Bestämmelserna i 46 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken om förhör vid huvudförhandling per telefon får tillämpas när den som skall höras befinner sig i en annan stat om den andra staten tillåter det.

Om den andra staten kräver att dess myndigheter skall bistå vid förhöret skall svensk domstol ansöka om rättslig hjälp med telefonförhöret.

Om en svensk domstol behöver bistånd av utländsk myndighet med ett telefonförhör får domstolen ansöka om rättslig hjälp med förhöret om det har avtalats om sådan hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp.

Av en ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

10 § Åklagare får hålla telefonförhör under förundersökning med en person som befinner sig i en annan stat om den andra staten tillåter det.

Bestämmelserna i 9 § andra–fjärde styckena gäller också i fråga om ansökan av svensk åklagare om rättslig hjälp.

Förhör genom videokonferens

Förhör med någon i Sverige

11 § En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens i rättegång med någon som befinner sig i Sverige skall handläggas av en tingsrätt som har de tekniska hjälpmedel som krävs för ett sådant förhör. En ansökan om rättslig hjälp med förhör genom videokonferens under förundersökning skall handläggas av åklagare. Av ansökan skall det

framgå att den som skall höras samtycker till förhör genom videokonferens.

Vid handläggningen i tingsrätten skall ärendet anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling. Den som är part skall underrättas om tid och plats för bevisupptagningen men behöver kallas endast om han eller hon skall höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen. Om det behövs får rätten besluta om biträde av tolk.

12 § Ett vittne eller en sakkunnig, som skall höras vid en videokonferens enligt 11 §, får åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under förhöret.

Om den som skall höras begär det eller om det annars finns anledning får tingsrätten utse en person att biträda den som skall höras enligt första stycket. I fråga om biträdet tillämpas 26, 27, 29, 43 och 47 §§ rättshjälpslagen (1996:1619). I övrigt tillämpas rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde.

Förhör med någon i utlandet

13 § I ett mål eller ärende vid svensk domstol får domstolen, under förutsättning att videokonferens i rättegång är tillåten enligt svensk rätt, ansöka om rättslig hjälp med förhör vid utländsk myndighet genom videokonferens med en person som befinner sig i en annan stat om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp. Av ansökan skall framgå att den som skall höras samtycker till förhör.

Åklagare får ansöka om rättslig hjälp vid utländsk myndighet med förhör genom videokonferens under förundersökning med en person som befinner sig i en annan stat om det har avtalats om sådan rättslig hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp.

Kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken

Ansökan och förfarande

14 § Till en ansökan om kvarstad eller beslag i Sverige skall, om dom har meddelats i den ansökande staten, fogas en kopia av domen. En ansökan om kvarstad som avses i 23 § bör i förekommande fall innehålla uppgift om när åtal skall väckas eller dom kan meddelas i den ansökande staten.

15 § En ansökan om kvarstad i Sverige handläggs av åklagare. Denne skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall överlämna ärendet till rätten för beslut.

16 § En ansökan om beslag i Sverige, eller om husrannsakan här för att söka efter egendom som är underkastad beslag, handläggs av åklagare.

Verkställda beslag skall skyndsamt anmälas hos rätten för prövning. Rätten skall så snart det kan ske hålla förhandling i frågan. Vid förhand-

lingen tillämpas bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

17 § Företrädare för den myndighet som begärt åtgärden får delta vid förhandling rörande kvarstad och beslag och får med rättens samtycke ställa frågor till den som drabbats av åtgärden.

18 § En ansökan om att andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken än som avses i 16 § skall vidtas i Sverige handläggs av åklagare.

Beslag och överlämnande av egendom till annan stat

19 § Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas
– ha betydelse för utredning om gärningen,
– vara frånhänd någon genom brott, eller
– vara förverkad på grund av brott, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

20 § Även om den gärning som ansökan avser inte motsvarar ett brott enligt svensk lag, får husrannsakan enligt 16 § göras och egendomen tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om ansökan har gjorts av en stat som är medlem i Europeiska unionen eller av Norge eller Island och det för gärningen kan dömas till fängelse i den ansökande staten.

I ett sådant ärende om rättslig hjälp som avses i 1 kap. 5 § 1 får husrannsakan göras samt egendom tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om den gärning ansökan avser motsvarar ett brott för vilket enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i sex månader eller mer, eller för vilket det i den ansökande staten är föreskrivet fängelse i sex månader eller mer. Vad nu sagts gäller inte om första stycket är tillämpligt.

21 § Rätten skall pröva om beslaget är lagligen grundat och om egendomen skall överlämnas till den ansökande staten.

22 § Beslut att överlämna beslagtagen egendom till en annan stat verkställs av åklagaren.

Beslag och kvarstad för att säkerställa verkställighet i Sverige av utländska förverkandebeslut

23 § Om förverkande som beslutas i en annan stat kan verkställas här och det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras får

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott tas i beslag, eller
2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas vara förverkat.

24 § När rätten beslutar om kvarstad eller fastställer ett verkställt beslag, skall rätten bestämma hur länge åtgärden längst får bestå. Den bestämda tiden får förlängas om det finns anledning till det.

Om det inte längre finns skäl för kvarstad eller beslag, skall rätten häva åtgärden. Innan kvarstaden eller beslaget hävs, skall rätten ge den ansökande staten tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart att det inte behövs. I annat fall skall åtgärden bestå till dess att ansökan om verkställighet prövas.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning av någon i Sverige

25 § En ansökan om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning av någon som befinner sig i Sverige handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd till åtgärden.

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning av någon i utlandet

26 § Om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning skall äga rum av någon som befinner sig i en annan stat och den andra staten kräver att ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får tingsrätten på begäran av svensk åklagare besluta att tillåta teleavlyssningen eller teleövervakningen.

Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning av någon i Sverige

27 § En ansökan om hemlig kameraövervakning av någon som befinner sig i Sverige handläggs av åklagare. Åklagaren skall genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd.

Hemlig kameraövervakning av någon i utlandet

28 § Om hemlig kameraövervakning skall äga rum av någon som befinner sig i en annan stat och den andra staten kräver att ansökan först skall prövas av domstol i Sverige, får tingsrätten på begäran av svensk åklagare besluta att tillåta kameraövervakningen.

Överförande av frihetsberövade för förhör m.m.

Överförande från eller till Sverige på begäran av en annan stat

29 § Efter ansökan av en annan stat får för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller en rättegång där

1. en person som är berövad friheten i Sverige föras över till den andra staten om förhöret avser annat än utredning om den frihetsberövades egen brottslighet, eller

2. en person som är berövad friheten i den andra staten föras över till Sverige.

Av ansökan enligt första stycket 1 skall det framgå hur lång tid den frihetsberövade behöver vistas i den andra staten.

30 § En ansökan om överförande prövas av regeringen. En ansökan från stat som är medlem i Europeiska unionen eller från Island eller Norge prövas dock av åklagare.

En ansökan enligt 29 § första stycket 1 får vägras om ett överförande medför att tiden för frihetsberövandet förlängs eller om den frihetsberövades närvaro behövs i ett brottmål som handläggs här i landet.

Om en ansökan enligt 29 § första stycket 1 bifalls, skall det framgå av beslutet när den frihetsberövade senast skall återföras till Sverige, eller i förekommande fall, försättas på fri fot.

Överförande från eller till Sverige på begäran av svensk åklagare eller domstol

31 § En svensk åklagare eller domstol får för förhör eller konfrontation i samband med en förundersökning eller en rättegång här i landet begära att

1. en person som är berövad friheten i Sverige förs över till annan stat, eller

2. en person som är berövad friheten i en annan stat förs över till Sverige.

Yttranden

32 § Innan en ansökan om att en frihetsberövad person skall föras över till annan stat prövas, skall yttrande inhämtas från den myndighet som ansvarar för verkställigheten av frihetsberövandet om det inte är uppenbart att det inte behövs. Detsamma gäller innan en sådan ansökan görs av en svensk domstol eller åklagare.

Transport genom Sverige

33 § Chefen för Justitiedepartementet kan meddela tillstånd till transport genom Sverige av en frihetsberövad person som skall föras över från en stat till en annan stat för förhör eller konfrontation.

Förvar i Sverige av överförda personer

34 § En person som förs över till Sverige skall tas i förvar av polismyndighet.

Har tillstånd meddelats enligt 33 § får polismyndighet vid behov ta den som överförs i förvar.

5 kap. Övriga bestämmelser

Villkor om användningsbegränsningar m.m.

1 § Har en svensk myndighet i ett ärende om rättslig hjälp fått uppgifter eller bevisning från en annan stat enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige och som innehåller villkor som begränsar möjligheten att använda uppgifterna eller bevisningen vid utredning av brott eller i ett rättsligt förfarande med anledning av brott, skall svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

2 § Rättslig hjälp som lämnas enligt denna lag får i enskilda fall förenas med villkor som är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller som är nödvändiga från allmän synpunkt.

Villkor som avses i första stycket får inte ställas upp om de strider mot en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

3 § Den åklagare eller domstol som lämnat rättslig hjälp till en annan stat och därvid ställt villkor enligt 2 § får på begäran av en myndighet i den andra staten medge undantag från villkoret. Detsamma gäller i fråga om villkor som följer direkt av bestämmelser i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

4 § Bestämmelserna i 1–3 §§ gäller också i fråga om överenskommelser med mellanfolkliga organisationer.

Immunitet

5 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får den, som efter kallelse i enlighet med överenskommelsen har rest in i Sverige för att höras eller på annat sätt medverka vid utredning av brott

1. inte lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan i Sverige och som, när det gäller en misstänkt eller tilltalad, inte är avsedd med framställningen eller kallelsen eller
2. inte utan eget samtycke åläggas att medverka vid annan utredning än ansökan avser.

Första stycket gäller även i administrativa och andra förfaranden som avses i 1 kap. 5 och 6 §§.

6 § Om någon som avses i 5 § stannar kvar i Sverige mer än femton dagar från det att besked erhållits från den myndighet som har kallat personen om att närvaro inte längre krävs, upphör immuniteten. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

7 § Innehåller överenskommelsen bestämmelse om att immuniteten skall ha mindre omfattning än som följer av 5 och 6 §§, gäller i stället den bestämmelsen.

8 § I den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige gäller bestämmelserna om immunitet i 5–7 §§ även en frihetsberövad som har förts över till Sverige enligt 4 kap. 29 eller 31 §.

Sekretess

9 § För utlämnande av uppgifter i ärenden om rättslig hjälp gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100).

Undantag från banksekretess

10 § Den som har tystnadsplikt enligt 1 kap. 10 § första stycket bankrörelselagen (1987:617), 1 kap. 8 § första stycket lagen (1991:981) om värdepappersrörelse eller 1 kap. 5 § lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet får utan hinder därav lämna uppgifter i ärenden om rättslig hjälp med förhör i samband med förundersökning eller med husrannsakan eller beslag.

Delning av förverkad egendom mellan stater

11 § Regeringen får besluta att egendom eller dess värde som förverkats genom ett svenskt avgörande som vunnit laga kraft helt eller delvis skall överlämnas till en annan stat som under förundersökningen eller rättegången har lämnat Sverige sådan rättslig hjälp som avses i denna lag eller som på annat sätt har lämnat information eller bistånd som har haft betydelse för utredningen om brottet.

I 36 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom finns bestämmelser om överlämnande till annan stat av egendom som förverkats genom ett utländskt avgörande.

Återkrav av kostnader

12 § Regeringen meddelar föreskrifter om att vissa kostnader för åtgärder som vidtagits enligt denna lag kan återkrävas av den ansökande staten.

Tillämpningsföreskrifter och tillkännagivanden

13 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag och tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna lag. Regeringen tillkännager också de internationella överenskommelser som avses i 2 kap. 14 § tredje stycket och som inte tillåter avslag på den grunden att gärningen har karaktär av politiskt brott.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000.

Genom lagen upphävs lagen (1975:295) om användning av vissa tvångsmedel på begäran av främmande stat och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet. Åtgärder som beslutats med stöd av nämnda lagar gäller som om de beslutats enligt motsvarande nya bestämmelser.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 mars 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Thalén, Winberg, Lindh, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:61 Internationell rättslig hjälp i brottmål